EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

72

1968

EDMONDE CHARLES-ROUX

SĂ UIŢI PALERMO

Fiecare pagină din Să uiţi Palermo evocă o împrejurare semnificativă surprinsă într-un moment decisiv — de criză, de tensiune. Elogiind viaţa autentică, pledînd pentru trăirea plenară, Să uiţi Palermo înfăţişează violenta confruntare dintre două lumi antinomice, pune în lumină două moduri deosebite de a înţelege existenţa şi sensurile ei şi opune astfel poezia aspră a Siciliei, prozaismului cenuşiu al cotidianului newyorkez.

Cartea a fost distinsă în anul 1966 cu prestigiosul premiu Goncourt.

EDMONDE CHARLES-ROUX ● SĂ UIŢI PALERMO

Lei 8,25

CM

COLECŢIA MERIDIANE

CM

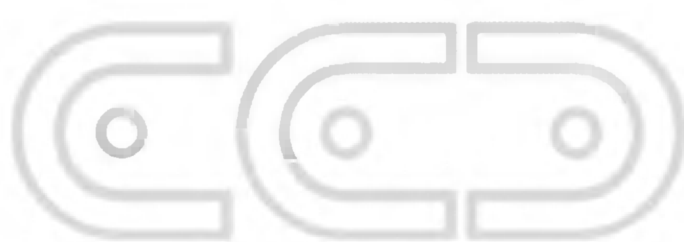
Desenul copertei de *Horia Bernea*

Edmonde Charles-Roux
OUBLIER PALERME

Edmonde Charles-Roux

Să uiți Palermo

Traducere și Cuvînt înainte de
Mihai Murgu

Editura Pentru Literatură Universală

București, 1968

CUVÎNT ÎNAINTE

În anul 1966 premiul Goncourt a fost decernat romanului *Să uiți Palermo*, opera unei debutante, Edmonde Charles-Roux, cunoscută pînă atunci exclusiv în ziaristică. Dacă vom mai adăuga și amănuntul că din 1903, an în care a fost instituit de Edmond de Goncourt, și pînă astăzi, Edmonde Charles-Roux e a cincea — doar a cincea — femeie distinsă cu acest rîvnit premiu, că laureata e fiica unui cunoscut diplomat francez și că a condus două reviste pentru femei, ambele de mare tiraj *Elle* și *Vogue*, e lesne de înțeles de ce romanul *Să uiți Palermo* a stîrnit un mare interes, dacă nu chiar senzație. De fapt, asemenea circumstanțe explică mai degrabă succesul autoarei care a polarizat, brusc, atenția presei și a publicului, lămurind, în schimb, doar parțial succesul cărții. Căci premiat sau nu, romanul s-ar fi impus oricum în literatura franceză contemporană.

De data aceasta însă — și faptul merită să fie consemnat — cu prilejul decernării premiului (spre deosebire de alte împrejurări similare) critica literară constata aproape în unanimitate că în anul 1966 romanul selecționat de Academia Goncourt își binemerita laurii, fiind o operă de o certă, de o incontestabilă valoare.

E demn de remarcat, de asemeni, că astfel de păreri au fost emise în toiul unor discuţii purtate în contradictoriu. Se afirma, pe de o parte, că noul Goncourt confirmă, atestă viabilitatea „romanului tradiţional", a romanului de factură clasică, într-un moment în care adepţii „noului roman" constatau ireversibilul lui declin. Pe de altă parte, se afirma că în acordarea marilor premii se ţine prea mult seama de anumite date individuale şi sociale ale autorului şi prin urmare un premiu nu poate fi considerat ca fiind semnificativ pentru evoluţia unui anume gen literar. Nu asistăm, aşadar, la o dispută între „tradiţionalişti" şi „moderni", pentru că premiul nu e în măsură să stabilească dacă viitorul e de partea unora sau altora.

Dar după ce argumentele acestei controverse — evocată aici foarte schematic — s-au epuizat, concluzia consemna cvasi unanimitatea criticii: *Să uiţi Palermo* e un nou roman de factură clasică — sau chiar: un roman nou de factură clasică — dar datorat unei autoare care ştie să vadă şi să înţeleagă lucrurile, şi mai ales ştie să le povestească într-o manieră care păstrează intactă întreaga savoare a faptului real, autentic, mustind de viaţă.

Edmonde Charles-Roux ştie într-adevăr să povestească, ştie cum şi despre ce să povestească, cartea ei are o acţiune precisă, are personaje, eroi, cu personalităţi şi destine distincte, care se revelează şi se definesc în împrejurări de semnificaţie pentru ei şi pentru climatul moral, pentru mediul social, pentru momentul istoric care i-au modelat. *Să uiţi Palermo* e într-un anume fel un roman biografic, urmărind cu precădere destinul lui Carmine. Dar alături de el.

cîte alte vieți paralele! Gianna Meri, Babs, Alfio, Baronul, Antonio — vieți surprinse în momente de tensiune, în momente cruciale care reliefează temperamente și tipuri morale de o extraordinară varietate. Prin ele asistăm la confruntarea unor civilizații antinomice, reprezentate prin orașele simbol și etalon: New York și Palermo.

De aici fără îndoială și disputa care s-a iscat în jurul acestui roman, îndeobște necontroversat. De fapt unele opinii divergente s-au emis pe o temă oarecum lăturalnică și în nici un caz nu puneau în cauză valoarea romanului, ci doar necesitatea, actualitatea sau oportunitatea așa-zisului său caracter antiamerican.

Problema care de fapt se punea în presa franceză ca și în cea de peste Ocean, era dacă *Să uiți Palermo* este sau nu este un roman antiamerican. Iar părerile au fost împărțite. În replică la cei care dădeau acestei întrebări un răspuns afirmativ, Edmonde Charles-Roux a precizat în repetate rînduri că „adoră America" și că America „o pasionează", dar la fel de răspicat și-a apărat dreptul de a „nu găsi pe gustul ei cutare sau cutare aspect al modului de viață american." A precizat totodată că romanul nu înfățișează decît mediul new-yorkez și, după părerea ei, New Yorkul e „scandalul", e „excesul" Americii, așa cum, la cealaltă extremă, Sicilia îi apare ca „un superlativ al Italiei și al tradițiilor conservatoare".

Explicînd geneza acestui roman la care a lucrat șase ani, Edmonde Charles-Roux relata într-un interviu apărut în *Les Lettres françaises* cu o lună înainte de decernarea premiului:

„La început n-a fost decît o scurtă nuvelă, istoria lui Carmine... Apoi o lungă nuvelă în care raportul dintre americanism și italienism se exprima într-o manieră poate prea comică... Un an am muncit zadarnic.

Atunci am plecat în Statele Unite, nu pentru roman, ci ca ziaristă și acolo mi-am dat seama că povestea lui Carmine nu e interesantă decît în contextul new-yorkez — căci New-York-ul nu e America... Romanul a devenit astfel ceea ce este... victoria Siciliei asupra banului, asupra... americanismului.“

Abordînd, așadar, tema imigrației siciliene în Statele Unite, voind să demonstreze că Palermo nu poate fi uitat și mai ales voind să explice *de ce* nu poate fi uitat, observarea critică a modului de viață american devenea obligatorie, fatalmente necesară ca una din premisele romanului.

„*Cred* — spune Edmonde Charlex-Roux în același interviu — *că America trăiește un formidabil eșec. Și sper că asta rezultă și din romanul meu. E un eșec pe care l-am resimțit ca pe o profundă dezamăgire de care nu m-am bucurat: civilizația americană a trecut pe alături de țelurile pe care și le-a propus, pe alături de ceea ce se aștepta de la ea — adică să devină o fantastică forță civilizatoare. Da, în anumite domenii (tehnică, știință etc.) a reușit, dar în domeniul artei și al spiritului totul nu e decît un grav eșec.“*

Chiar dacă, într-un anume fel, asemenea precizări ne readuc la întrebarea inițială, tema centrală, tema dominantă a romanului depășește cu mult și în mod evident limitele unei diatribe împotriva civilizației, sau împotriva falsei civilizații americane. Satira modului de viață american e evidentă, nu admite nici

un eufemism și adesea e împănată cu accente de violență. Ea vizează cu precădere prejudecățile, snobismul, conformismul, climatul moral în care arivistul căpătuit e etalonul desăvîrșirii, iar banul și averea sînt criteriile sigure și unice ale valorii, ale personalității omului ; satira vizează sentimentele, reacțiile intime, judecățile, logica, confecționate potrivit unui standard precis precum și manifestările exterioare ale acestor standarde : în dragoste, în prietenie, în politică, în viața mondenă, în ansamblul relațiilor umane. De aici însă pînă la un roman pur și simplu antiamerican, mai rămîne o distanță pe care Edmonde Charles-Roux nu și-a propus s-o parcurgă.

Romanul e construit pe acest paradox : plecînd la New York ca să uite Sicilia, unde a trăit tragedia unei iubiri sfîșiate de război, Gianna Meri își redescoperă țara de baștină; o redescoperă în propriile-i amintiri și în mediul imigranților italieni, o Sicilie mult mai autentică și mai reală decît lumea în care spera să găsească un refugiu, să evadeze din ea însăși.

În schimb Sicilia ! Copleșită de sărăcie, de spaime mistice, de obsesia morții, Sicilia adesea sordidă și primitivă, prizonieră a tradiționalismului dus la extrem, Sicilia pămînt al deznădejdii, al tuturor nenorocirilor. Da. Dar aici totul e autentic, și tristețea și bucuria, totul e o explozie, o revărsare de sensibilitate exacerbată, de trăire frenetică, de pasiuni nestăpînite, oamenii își răcnesc durerea sau veselia, sînt nesăbuiți și mereu împinși spre acte necugetate, spre violență, în dragoste sau în ură. În fond, Sicilia nu oferă nimic de invidiat în afară de ceea ce în mediul newyorkez, sterilizat și aseptic e exclus : trăirea intensă,

viața autentică, fără rabatul impus de ideile preconcepute sau de rețetele care asigură căpătuiala, averea.

Să uiți Palermo subliniază antinomia dintre două civilizații numai în măsura în care ele pun în lumină două moduri distincte de a înțelege viața, și mai ales două moduri distincte de a trăi. Și în măsura în care e necesar să fie reliefată poezia aspră a Siciliei, în opoziție cu prozaismul cenușiu al cotidianului new-yorkez. Asistăm în fond la permanenta confruntare dintre viața factice și trăirea autentică, plenară.

S-ar mai pune poate o ultimă întrebare (ultimă pentru că romanul spune totul, clar și fără echivoc, iar în epilog avem sentimentul că autoarea își comentează propria-i carte) : de ce totuși, de ce tocmai Sicilia trebuia să „triumfe asupra lumii banului ?" S-ar putea, desigur, ca New Yorkul și Palermo să fi fost alese pentru că prezintă, sub foarte multe aspecte, contrastele cele mai frapante. Dar mai există încă două motive declarate. În primul rînd, o coincidență : după eșecul primelor două nuvele, al căror erou era tot Carmine, Edmonde Charles-Roux mărturisește că la New York a descoperit un personaj total diferit de lumea americană : baronul de D. care purta cu el toate amintirile, aceleași amintiri pe care le avea și ea din timpul fascismului. În al doilea rînd, un motiv de ordin subiectiv : faptul, mărturisit, că numai în Sicilia s-a simțit acasă, că Sicilia a pus stăpînire pe ea pentru totdeauna, că în Sicilia a descoperit un climat de autentică poezie. Și astfel, ca și eroina ei, Edmonde Charles-Roux n-a mai putut uita Palermo.

MIHAI MURGU

Totul nu e decît o poveste fictivă în care nu apare nici o persoană în viață sau reală. Atît personajele, cît și numele lor sînt pur imaginare. Orice încercare de a le identifica ar duce numai la presupuneri inutile.

PARTEA ÎNTÎI

Capitolul I

America nu există. E doar numele ce se dă unei idei abstracte.

HENRY MILLER.

La New York e ceva cu totul neobişnuit să vezi un om în costum negru şezînd în faţa casei. Chiar şi în oraşul de jos, unde începe Mulberry Street, asta ar stîrni mirare. Eu însă îl voi vedea mereu pe Carmina Bonnavia aşa cum mi-a apărut în ziua aceea, bornă întunecată de care m-am poticnit.

Plecam la cinci de la redacţie lăsînd-o pe Babs cu strategia ei complicată de la sfîrşitul fiecărei zile. În primele săptămîni ale vecinătăţii noastre asistam zilnic la metamorfozarea ei, o scurtă ceremonie din care ea a exclus orice mister. Treaba se făcea repede. Acolo, în mijlocul redacţiei, Babs îşi scotea fusta şi bluza, şi se schimba din cap pînă-n picioare. Dintr-o valiză vîrîtă sub birou, scotea un colier, mănuşi de culoare deschisă, ciorapi fini apoi picioarele ei lungi şi blonde se strecurau într-un furou negru şi totul era gata. N-avea timp de pierdut cu treaba asta. S-o întreb unde merge ? La ce bun... Pentru ea orice ar fi făcut era un lucru important. Educaţia americană, obsesia eficienţei au produs şi în ea ravagii. Înlănţuirea

aceea încîlcită de întîlniri, de obligații, de recepții, de vernisaje. De ele depindea cariera ei, erau ocazii de a se face remarcată. „Cariera mea..." Mereu același și același cuvînt ! Babs se închidea în el ca într-o carapace. Și trăia cu aceste convingeri pentru care o invidiam, fără să i le pot împărtăși. Mă mulțumeam s-o observ în tăcere, știind că ea se întreabă îngrijorată ce rost aveam oare pe lume eu, care, după ce-mi terminam lucrul, dispăream nu se știe unde. Și în fiecare seară o auzeam mirîndu-se pe un ton ce în zadar voia să pară indiferent :

— Ei, mă întreabă, astă-seară ce faci ? Unde mai mergi ?

La începutul acestor plimbări fără țel, înainte de întîlnirea mea cu Carmine Bonnavia. nu știam nici eu. Unde-o să merg ? Nicăieri...

— Ieș puțin... Să mai iau aer.... Cînd pleci lasă fereastra deschisă. În mausoleul ăsta al tău te sufoci.

Babs ! Era conștiința personificată ! Numai ea și-o făcuse despre viață, timpul mort era exclus. Să iei aer... Dar asta nu era oare *inactivitatea* în forma ei cea mai absurdă. Sărmana Babs ! Era conștiința personificată ! Numai ea reușea să dea atîta importanță funcției de redactor, de specialistă în materie de frumusețe la un săptămînal de mare tiraj. Își iubea meseria și o făcea scrupulos. Cum puteam să spun că stupul acesta peste care domnea ea, e un mausoleu ? Deși îi explicasem de-atîtea ori că nu vorbeam de loc ironic.

— Dacă asupra New York-ului s-ar abate vreun cataclism, te-ar regăsi după zece veacuri înmormîntată sub zgîrîie-norul tău. Ai fi și atunci, cum ești și acum, de o exemplară seducție, intactă și parcă îmbălsămată printre colecțiile tale de eșantioane, cutii de farduri, lacuri, pudre, game complete de rujuri, farduri pentru pleoape, sticle cu lapte de frumusețe. Arheologii se vor înșela, bineînțeles, dar cu seriozitatea lor obișnuită vor anunța lumii că au descoperit mormîntul fabulos al unei necunoscute, zveltă și blondă, cu gîtul încărcat de perle. Vor lua biroul tău drept Sala Tronului, dulapul cu accesorii drept Trezoreria, iar pe secretarele tale drept o gardă de prostituate sacre. Vezi dar că nu vreau să te necăjesc cînd spun mausoleu...

Babs zîmbea. Voia să fie înțelegătoare. Bunăvoința de care adesea dădea dovadă venea din adîncul firii ei. Socotea, poate, că și vorbele inutile pot fi, uneori, tulburătoare. Așa era Babs, oscila mereu între o anume ingenuitate și cea mai vădită neîncredere. De fapt, ce însemnam eu pentru ea ? Un accident ? Dezordinea ?... Sau pur și simplu locatara mătușii Rosie ? Dar asta n-are nici o importanță. Eu eram nenorocul ei. Ea însă n-avea cum să bănuiască.

La capătul unei lungi prăbușiri, exilul voit, vidul, timpul mort erijate în principii... Eram la New York ca să nu mă gîndesc la nimic : program complex care pretindea disciplină.

Făceam rubrica de turism. Colaboram la *Fair*, săptămînalul pe care un vast public feminin îl

citea cu speranța că va dobîndi eleganță, șic, *savoir-vivre*, și mai ales frumusețea aceea pentru care Babs dădea rețete cu o uluitoare siguranță

„Pentru a zîmbi, scria ea, dezveliți-vă dinții, toți dintr-o dată... Apoi întredeschideți ușor fălcile, așezați extremitatea limbii pe buza inferioară... Veți avea un farmec ce vă va schimba întreaga viață..."

Babs dirija zîmbetele, umfla și dezumfla coafurile de la distanță, în timp ce eu povesteam despre Europa, despre catedralele, fortificațiile, ruinele, orașele ei moarte. Știam și eu să trezesc insatisfacțiile cititoarelor noastre... Le vindeam dorința de fugă, pofta de cultură, amintiri garantate, originalitate, trecut absolut autentic. Puteți trăi fără să fi văzut grote cu sirene, plaje îndrăgite de Ulysse, balcoane sub care se fac serenade, mănăstiri de călugărițe îndrăgostite, castele cu răpiri ?

Îmi purtam cititoarele prin folclor ; le trezeam nostalgia tarantelelor, a procesiunilor, a Săptămînii patimilor. Dar pe unde nu le-am purtat ? Promiteam geniu oricui ar fi băut *marsala* pe terasele cafenelelor noastre. Dar iubirea ? Le promiteam și întîlniri amoroase. Eram organizatoarea fericirii în străinătate. Erau lesne de mulțumit femeile astea pe care le trimiteam prin locuri fără amintiri și fără riscuri pentru ele. Nici o țară, nici un oraș nu trebuia ocolit. Nu exista nici una din constrîngerile pe care eu le știam atît de bine. Datorită mie, ele puteau pleca liniștite. Articolele mele

erau mai sățioase decît un prînz copios. Totul era indicat... Toaletele care ar trebui luate, monumentele care merită să fie fotografiate, amintirile ce trebuie, cumpărate, înălțimea clopotnițelor, adîncimea peșterilor. Totul. Mergeam chiar pînă acolo că dădeam sfaturi sportivelor, înotătoarelor, scufundătoarelor, să studieze cu atenție hărțile maritime. În chip de concluzie nimic nu mergea mai bine ca o sugestie culinară. Uneori mă limitam să indic o pivniță renumită. Dar de cele mai multe ori căutam să trezesc complexe nebănuite, trecînd în meniul cititoarelor mele mîncăruri atît de puțin cunoscute, încît se vedeau silite să-mi mărturisească ignoranța lor. Îmi scriau, îmi telefonau.

— Alo... Dumneavoastră semnați Gianna Meri ?... Locuiesc la Kentuck... De fapt ce e „*caponata*[1]" ? După ce ai vizitat Segeste, trebuie, într-adevăr, să faci un ocol de patruzeci de kilometri ca să ajungi la restaurantul unde găsești specialitatea asta ?

Insistam. Le încurajam.

— Cum... Cum ? N-ați gustat niciodată mîncarea asta ?... Dar acesta-i caviarul sicilienilor !

Cu blîndețe, cu fermitate suscitam complexul indispensabil. La celălalt capăt al firului, doamna din Kentucky se simțea devastată de un sentiment pe care nu reușea să-l exprime. Atunci amestecam pentru această necunoscută

[1] Mîncare marinărească (pesmet muiat în apă sărată, preparat cu oțet și untdelemn) (ital.).

măsline cu roșii coapte. Coboram împreună pe insula îndepărtată. Tăiam vinetele în felii subțiri. Mai subțiri... Și mai subțiri. Cît mai subțiri. Adăugam busuiocul... Ce anume? Busuiocul, cules de sub dogoarea soarelui cînd e mai parfumat. Apoi o duceam pe o terasă, asemănătoare cu avanscena unui teatru marin. Acolo o așezam sub adăpostul unui acoperiș de paie. Apa clipocea sub podele. Căldura țărmului se volatiliza. O minune, terasa asta... Ușoară, pe pilonii ei, ca o joncă pe azurul apei. În sfîrșit, învinsă, doamna din Kentucky adopta itinerariul meu, atît de personal, atît de original...

— Mulțumesc, Gianna Meri... Desigur... N-o să pierd prilejul. O să-mi petrec vacanța în Sicilia... Mulțumesc.

Ghiceam în vocea ei regretul că încă nu e acolo.

Uneori, cîte o cititoare, îmi mărturisea încurcăturile ei... Un necaz. Confidențele acestea îmi făceau o imensă plăcere. Nu din josnicie femeiască, sau din răutate, ci din necesitate. Atunci cînd o elementară higienă mintală îți cere să te dezinteresezi de tine însăți, încep să te intereseze ceilalți.

Frecvența acestor convorbiri, volumul corespondenței mele făcură din străina care eram eu un element indispensabil pentru succesul săptămînalului nostru. Esențialul era cîștigat. E nevoie să mai spun cît îmi erau de încărcate zilele? Mă adînceam în ele știind că minut cu minut, timpul se scurge fără să-mi dea vreo-

dată răgazul de a mă cufunda în mine însămi. Rămîneau serile, și ceasurile acelea dificile cînd te asaltează gîndurile pe care vrei să le eviți. Recursesem la tot felul de stratageme. Unele nu mi-au fost de nici un folos. Degeaba vrei s-o rupi cu trecutul, ceva, orice-ai face, rămîne, se agață de tine, ceva de care nu te poți debarasa. Trebuie să iei toate măsurile cînd vezi că amintirile urcă aidoma bășicilor din fundul unei mlaștine ; trebuie să te păzești de mîna care în vis te-ar atinge mai reală decît în realitate ; trebuie să te temi de necunoscutul al cărui surîs declanșează o strîngere de inimă ; trebuie să lupți împotriva brațelor care nu te mai caută. Trebuie să te minți, să fii laș, să prevezi totdeauna răul și să știi că la cea mai mică slăbiciune va trebui să reîncepi lupta de la cap. Încet, încet, le învățam pe toate.

Boxerul care se învîrte în jurul ringului, căutînd cu pumnul slăbiciunile adversarului, nu pune în dorința lui de a învinge încăpățînarea cu care eu fugeam de mine însămi, și mă mințeam. Eu eram propriul meu adversar și mă învîrteam în jurul meu. Un dans pe care nu-l limita nimic. Nici corzi. Nici public. Tăcerea mea era ca o arenă de circ prea mare, în care mă sfîrșeam. Atunci, ca să nu-mi mai aud inima, îmi trebuia neapărat New York-ul și ceilalți, ceilalți și New-York-ul, Babs, mătușa Rosie, o întreagă lume necunoscută. Și trăiam pîndind surprizele care ar fi putut să-mi dezlănțuie memoria.

— Plec de la hotel.

— Dar ce-i reproșezi, întrebă Babs, cu o privire indignată.

— Nimic... Nu-i reproşez nimic. Linişteşte-te. Dacă i-aş putea reproşa ceva n-aş mai pleca. Ar avea măcar ceva reproșabil. E formidabil cît de important e reproșul.

— Baia ?

Nici nu se putea altceva... Babs avea la inimă cîteva teme de conversaţie ; una din ele era cultul igienei.

— Dar cine ţi-a vorbit de baie, Babs ? are apă caldă zi și noapte. În hotel totul e senin și solid. Servitorii sînt muţi ; florile artificiale , se pot chiar spăla. Prin pereţi nu răzbate nici un sunet. Totul e dublu : perdelele, geamurile, ușile. Pe fereastră văd plimbîndu-se nişte insecte tăcute : trecătorii. Uneori urca pînă la camera mea plînsul acela atroce, sirena mașinilor poliției... Uneori și cea a ambulanţelor... Asta e totul. Și-apoi, aici parcă se face ziuă mai tîrziu. Înţelegi ?

Înţelegea ? N-am căutat niciodată s-o aflu. Îmi aruncă o privire indignată spunîndu-mi

— De fapt nu poţi dormi din pricina liniștii.

— Asta-i !

— La urma urmelor, ce vrei, Gianna ?

Nu, n-o să-ţi spun că aș vrea trecutul și cocoșul acela care cîntă undeva într-un coteţ... Cocoșul care saluta soarele învăluit încă în ceaţa mării... Mîna de pe umărul meu... Pernele, claie peste grămadă, răscolite ca niște creste înzăpezite într-o zi cu avalanșă... Țăranul

care-și mîna, în zori, catîrul, spre aria de treierat... Cîntecul lui... Aș fi vrut cîntecul lui. „*E ditta é ben ditta,'n celu si nova scritta*" Cîntecul lui, *dimineața cînd te trezești, seara cînd adormi...*

— Ne-am înțeles, Babs, o să stau la mătușa ta...

Zîmbi liniștită. Hotărîrea mea, foarte limpede, luată fără ezitare „O să stau la mătușa ta..." îi ajungea. Cu asta ea și-a uitat întrebarea („La urma urmelor, ce vrei ?") și nu mai aveam ce să ne spunem. Ceea ce se întîmplă adesea, căci banalitatea rostită cu voce tare ajunge să înăbușe adevărul tăinuit.

Mîine mă mut.

În ziua prmei noastre întîlniri Mrs. Mac Mannoz era gata de plecare. Se vedea după pălăria ei vișinie, de mătase, ce părea de bună calitate.

După ce mi-a trecut mirarea pe care mi-a stîrnit-o talia ei — „nu-i de loc înaltă mătușa lui Babs" — și slăbiciunea ei — „un fir" — am putut să observ esențialul americanca asta de șaizeci de ani, care își dădea aere de fetiță, mai mult aluneca de pe scaun decît cobora, stătea într-un picior de parcă ar fi vrut să joace șotron pe carourile negre ale, linoleumului și mă conducea din cameră în cameră cu mersul săltăreț al unei școlărițe fără treabă.

Felul în care fusese mobilat apartamentul, se vedea că nu-i prea recent mobilat, era opera răposatului domn Mac Mannox. Fusese specialist în „*public relations*", și cînd în cercurile de

afaceri era evocată amintirea lui, se zicea : „Era o figură..." Un mare mîncău, după spusele prietenilor lui, un om care știa multe limbi străine.

— Nu i-am impus nimic în ceea ce privește aranjarea apartamentului, îmi mărturisi mătușa Rosie.

Era evident. Dacă Mrs. Mac Mannox ar fi fost lăsată mai liberă, ar fi dorit, fără îndoială, ceva mai feminin, mai cochet. Nu știu ce anume... Mobile italienești de la anticarii de pe a 2-a Avenue. De pildă o comodă aurită, decorată cu mici gentilomi care-și fac reverențe, console, lustre din cristal de Murano, buchete de flori translucide fremătînd de lumină, peste tot oglinzi, covoare cu motive florale. Evident... Dacă ar fi lăsat-o pe Mătușa Rosie mai liberă, pe astea le-ar fi ales, fără îndoială. Dar domnul Mac Mannox hotărîse altfel. „Mobila italiană e veselă, desigur, și, crede-mă, n-am nimic contra acestui stil dar nu uita, draga mea, că aici numai evreii apreciază marmura falsă, sticlăria aurită și pompoanele mari de ceaprazărie. Și ce pot eu să fac ? Clientela mea devine neîncrezătoare cînd vede un magazin de vechituri mediteranian. Și nu-mi convine să găsească la mine asemenea lucruri. Ea vrea ceva solid, deci, asta-mi trebuie și mie... Crede-mă, e mai bine să luăm mobilă englezească. Domnul Mac Mannox se exprima astfel pe un ton ferm și părintesc. Mătușa Rosie s-a alăturat părerilor lui.

Ceainărie din Oxford, fumoar de episcop anglican, agenție de asigurări maritime, bancă din

Londra, atelier pentru cămăşi de lux, acestea erau diferitele surse de inspiraţie ale domnului Mac Mannox. Pe perete, o vînătoare de vulpi, gravată la începutul secolului, şi două vitrine cu argintărie erau singurele fantezii admise, toate mai mult sau mai puţin alese pentru a sugera vizitatorilor gînduri reconfortante. Fiecare mobilă, fiecare obiect părea încărcat de secrete promisiuni. Iată biroul unde nu se semnează decît contracte avantajoase... Salonul care pune capăt reveriei... Apoi biblioteca, care dă un trecut, echilibru şi copii descurcăreţi. Nimic inutil, nimic frivol la domnul Mac Mannox. Toate sugestiile decoratorului său, toate fără excepţie, au fost socotite inaccesibile. Ceva franţuzesc în dormitor ? O uşoară notă Louis XVI, o tentă cenuşie, potolită ? Vreţi să rîdeţi... Domnul Mac Mannox nu e dintre cei care cred că lucrurile sînt mai bune pentru că sînt străine. Atunci o vagă notă *Haute epoque ?* Prostii. Hai, hai, am putea încerca un semn numai, abia un accent, ceva, de pildă o ladă, aşezată în anticameră ? Nici vorbă. Asta dă un aer clerical. Un specialist în „*public relations*“ nu-şi poate permite un stil rezervat arhiepiscopului din New York. Ar fi o greşeală, o lipsă de tact şi chiar un inutil risc. Atunci ? Decoratorul zicea „*atunci*“ *?* cu resemnarea omului obişnuit cu ideile proaste ale clientului său. Ei bine ! acaju. Hotărîrile domnului Mac Mannox erau fără drept de apel. Şi mobilele ? Toate, fără excepţie, din acaju, şi lambriurile de asemenea. Acaju cu emfază... Acaju lăcuit, mai strălucitor decît o

oglindă. Acaju forte, fortissimo... Acaju *ostinato*... Acaju *sostenuto*. Un imn al succesului cîntat în acaju. Asta era apartamentul mătușii Rosie. Din cameră în cameră imnul își relua suflul, strălucea, se umfla, tuna, reînvia amintirea succesului trecut, tîra vizitatorul, îl ducea nu se știe unde, cum face orice imn.

Afecțiunea doamnei Mac Mannox o datoram unei coroane, sînt sigură de asta, unei coroane pe care a zărit-o brodată pe batista mea și la care eu nu aveam nici un drept.

După ce a făcut această descoperire, am văzut la ușa de la intrare cartea mea de vizită completată cu cuvîntul „Contesă" scris de mătușa Rosie cu o caligrafie măreață, cu litere mari, ca să ocupe mult loc, cu un „C" foarte cocoșat și un „S" zănatic, ce se avînta cu o siguranță exagerată.

Și față de mine și-a schimbat manierele, afecta că vorbește italiana, mă primea cu un „*Cara* Gianna" care nu se mai termina și trecea cu îndemînare la „*chi lo sa*", presărat pe ici-colo, ca să-mi cîștige încrederea. Cum s-o lămuresc ? Cum să-i mărturisesc că acea coroană nu era decît un exercițiu de stil, în orele de broderie, la mănăstirea din Palermo unde-mi făcusem școala ? Să-i explic ? Mai bine să tac. Mătușa Rosie avea despre Europa o părere atît de aparte... Riscam o discuție interminabilă. „Da, doamnă Mac Mannox, internă într-o mănăstire. De ce internă ?... Pentru că mama a murit și tata nu-și putea crește singur cei

șase copii... Da : cred și eu că șase copii e cam mult... Italienii sînt prolifici ? Spuneți că sînt prolifici... Ca iepurii... Nu e prea amabil, mătușă Rosie. Profesiunea tatălui meu ? Medic... De boli venerice ?... Dar de ce ?... Vi s-a spus că Sicilia-i putredă de bolile astea... Să fim serioși... Nici mai mult, nici mai puțin decît oricare alt loc din lume, credeți-mă...De ce-a murit tata ?... De tifos, prizonier la englezi într-un lagăr din Libia. Nu, doamnă Mac Mannox, nu era fascist. Mulți italieni care nu erau fasciști au murit din pricina războiului, în războiul acesta..." Să vorbesc cu mătușa Rosie ? Însemna să fac față unor locuri comune născute nu prea se știe cum, să înfrunt o generație spontanee de idei exasperante, sîcîitoare, insistente ca muștele în zi de caniculă. Ar fi trebuit să-i descriu mănăstirea copilăriei mele, capela, refectoriul, orele de broderie, de muzică, lecțiile de ținută și de maniere. „Da, îi consider ani fericiți... Aș, nu, mătușe Rosie, nici umilință, nici penitență exagerată și nu trăiam claustrate și nici nu purtam ciorapi negri... Da, aveți dreptate, ciorapii negri sînt nesănătoși, dar dacă nu purtam de ce să mai vorbim despre ei ?"

Catolicismul nu-i inspira doamnei Mac Mannox decît neîncredere.

— Încearcă să afli ce hram poartă un catolic, îmi spusese într-o zi. Practic e imposibil. Aici catolicii sînt sau intelectuali, sau agenți de poliție. Ei ? Mai ai de zis ceva ?

Și cum nu găseam nici un răspuns, adăugă :

— N-am nici un dram de încredere în caracterele astea exotice.

Această constatare, adăugată altora ca „Un evreu rămîne mereu un evreu“, sau „O minoritate e în mod obligatoriu ceva ce te neliniștește“ sau „Un comedian! Dar cine ar accepta un comedian într-o coproprietate. Îi știm doar cît sînt de nestatornici...“ m-a convins că trebuie s-o las pe mătușa Rosie cu propriile ei convingeri. O lăsam astfel să se felicite că și-a procurat o contesă italiană pentru una din camerele apartamentului ei.

Din moment ce personajul acesta — locatara contesă — îi convenea, din moment ce și l-a fabricat bucată cu bucată, de ce să i-l răpesc? Toate astea ar putea să pară copilării. Pentru că e greu de imaginat ce poftă de respectabilitate poate să aibă o văduvă din New York, trecută de șaizeci de ani și care mai are și o nepoată de măritat; și nu se știe niciodată pînă unde poate merge conformismul ei...

Apartamentul doamnei Mac Mannox, devenit prea mare după moartea soțului și după ce Babs l-a părăsit ca să se instaleze într-o garsonieră de pe același palier, era situat foarte sus, în Park Avenue. Vederea era frumoasă, cartierul aerisit; iarna întîlneai aici oameni îmbrăcați în șube grele, care plimbau, printre arborii sfrijiți, cățel șchiopi. În ceea ce mă privește, o suspectam pe mătușa Rosie că ar fi ales locuința nu atît pentru confortul ei, cît pentru adresa excelentă.

— O adresă bună, spunea ea, ține loc de strămoși și de fotografii de familie.

Credea cu fermitate în importanța unor asemenea lucruri.

Și holul de la intrare... O încăpere esențială despre care mătușa Rosie avea, așijderea, o părere :

— Un vizitator te judecă, spunea ea, după ceea ce-i sare în ochi la prima vedere.

Era un lucru bine gîndit și îmi dau seama cît a apreciat ea holul imobilului, cu lambriurile oarecum gotice, cu focul lui de jeratic electric aprins zi și noapte, și o imensă canapea îmbrăcată în verde-biliard, iar în picioare, în spatele ușii, lîngă locul unde se lasă galoșii și cățeii, un portar cu șapcă galonată care reușise să dobîndească un aer solemn, pe care-l au numai servitorii din tată în fiu.

Adresa, holul, portarul, îi îngăduiau doamnei Mac Mannox să nu țină de loc seama de transformările din împrejurimi. La cîțiva metri de casa ei : Harlemul. Da, Harlem. Puteai să te faci că nu știi ? Cu treizeci de ani în urmă, cînd mătușa Rosie s-a instalat în această extremitate a Park-ului, problema nu se punea. Dar acum ? Acum cartierul negru se răspîndea dincolo de limitele lui, acum vechiul ghetto se întindea ca o pată de ulei.

— N-am nimic împotriva oamenilor ăstora cumsecade, afirma mătușa Rosie, deși, crede-mă, au un miros... Put... Se zice că și eschimoșii... Dar pentru ei frigul e o scuză pe care negrii n-o au.

Bineînțeles, cititorul s-ar putea lipsi prea bine de aceste precizări. Aș putea să trec peste detalii ale căror consecințe sînt neglijabile pentru povestirea mea. Aș putea să nu pomenesc ziua în care mătușa Rosie, a primit vizita agentului ei de asigurări. Dar de ce să nu vorbesc despre asta din moment ce, în ziua aceea, am văzut cum mătușa Rosie s-a schimbat la față ?

Era vorba de vizonul ei, ultimul cadou de la domnul Mac Mannox, o haină de preț asigurată cu mulți ani în urmă împotriva furtului. Funcționarul venea s-o anunțe că nu i se mai reînnoia asigurarea.

— E independent de voința noastră Mrs. Mac Mannox, dar coeficientul negrilor e în netă creștere prin locurile acestea. Sînt lucruri de care sîntem siliți să ținem seamă. Trebuie să ne înțelegeți.

A doua zi mătușa Rosie a cerut să se pună un geam blindat la vizorul ușii de serviciu.

— Lucrurile se schimbă repede în zilele noastre, mi s-a mărturisit ea. Ah, ce prefăcută mai e și viața asta. Ar trebui ca Babs să se mărite pînă nu se duc toate pe copcă...

Spunînd „toate“ făcu un gest larg, care desemna în același timp casa, holul, arborii sfrijiți, și, poate, semnele exterioare ale respectabilității imobilului, portarul galonat, înzorzonat cu un lanț de care atîrna un fluier... „Lucruri de care sîntem siliți să ținem seamă“ spusese funcționarul. Care știa tot ? Știa de incidentul

cu copilul negru care, din joacă, într-o seară, fără nici un gînd rău, s-a pișat pe ușa turnantă.

Da, lucrurile se schimbau repede în acest cartier din New York, și eu picam la timp. Eram o batistă brodată, un titlu adăugat pe o carte de vizită. Eram o ușurare, un balsam neașteptat pentru permanenta tulburare a doamnei Mac Mannox.

Trîndăveala mătușii Rosie și ceasurile pe care și le petrecea fără nici o treabă erau dăruite unui unic gînd pe care puterea de convingere l-a transformat în ceva firesc „Să fiu tînără". N-am cunoscut nici o femeie obsedată într-o asemenea măsură de spaima îmbătrînirii. Într-adevăr gîndul ăsta o copleșea. Împinsă pînă la manie, lupta ei se sustrăgea de la orice explicație.

Săptămîni întregi dispărea în clinici care o costau foarte mult. Dar n-am auzit-o niciodată plîngîndu-se de cheltuieli. Revenea apoi puțin exaltată, expunînd plină de mîndrie o frunte netedă, de mumie, de nerecunoscut, împietrită : o altă femeie. Reîntinerită ? Desigur, multe riduri dispăruseră, dar mai putea zîmbi ? Putea doar să clipească, libertate de care abuza, pentru a compensa parcă trista imobilitate la care fața îi era condamnată ca și cînd această mimică mută, jocul continuu al membranelor acelea uscate, n-ar mai fi îngăduit nici o îndoială că ea era vie, vie de-a binelea și, mai ales, întinerită.

Îmi purta pică. Ar fi trebuit să arăt mai mult entuziasm. Dar trăsăturile ei alterate mă înspăimîntau. Văzînd schimbarea ei, mă apuca un soi de ameţeală, un fel de dorinţă nestăpînită de a-i striga : „Nimeni nu poate fi păcălit, reluaţi-vă vechea dumneavoastră înfăţişare !“ Sărmana mătuşă Rosie, victimă a frumuseţii obligatorii, a tinereţii forţate, umplută cu parafină, îndopată cu nylon.

Cred că nu mă interesam de ea decît în speranţa de a găsi un sens al înverşunării ei. Cînd o rugam să mă lămurească, linia gurii i se înăsprea şi privindu-mă sever se lansa în teorii confuze, în care asocia prescripţii dietetice cu idei din *Biblie* într-o retorică delirantă pe care eu o ascultam în tăcere. Nu suporta să fie întreruptă. Îi trebuia deplină libertate pentru a eşafoda o serie de minciuni ingenioase (se culca în fiecare lună la dată fixă şi povestea cu vorbe ocolite despre intimităţile ei femeieşti...) simţea nevoia să vorbească despre şederile ei în spital ca despre nişte retrageri utile, să condamne laşitatea abdicărilor, să povestească despre luptele ei şi, folosind obrazul meu ca obiect de demonstraţie, îi plăcea să-l ameninţe cu un deget de-a dreptul fioros. „Acolo, acolo atac eu. O butonieră deasupra tîmplei. Un fleac de incizie... Acolo... Nu, nu mai jos... Mai jos nu merge...“ Trebuia s-o las să se supere cînd o contraziceam : „Mătuşă Rosie, dar eu n-am decît...“ Îmi duceam mîinile la tîmplă. Simţeam răceala bisturiului. Simţeam cum mă cuprinde exasperarea. „Ce-are a face vîrsta... Trebuie să

începi de tînără." Atunci mă lua de mînă și se îndrepta, țopăind spre masa ei de toaletă, unde pe un tișlaifer era brodată deviza „Bătrînețea e învinsă." Și tăcea numai cînd credea că mi-a dat gata îndoielile.

Mi s-ar putea spune că o asemenea orbire vădește o anomalie, că această bătrînă fetiță uzată nu se iluziona decît pe ea însăși. E adevărat. Căci vorbind deschis, mătușa Rosie era o babă. Gura, mai ales, îi trăda vîrsta. Gura ei — un cuib de riduri, Waterloo-ul celor mai celebri esteticieni, o foiță de hîrtie gata să plesnească, un dezastru. Cîrlionții din jurul frunții netede, bretonul ei, obrajii fără vîrstă și mersul ei săltăreț nu făceau decît să acuze ruina tristă de sub bărbie. Mătușa Rosie era conștientă de asta. O citeai în străfundul privirilor ei ca o întrebare ce și-o pune neîncetat.

— Ce ați face în locul meu ? m-a întrebat o dată.

După o logică foarte americănească, era convinsă că în orice împrejurare se-poate-oricînd-face-ceva.

— Eu ? i-am răspuns. Nimic...

Cred că în ziua aceea am șocat-o iremediabil. S-a ridicat.

— Aici, bătrînețea nu-ți aduce nici un prestigiu, mi-a răspuns cu o voce agresivă pe care nu i-o cunoscusem. Și a adăugat : Să vă intre în cap...

După care a trecut în camera vecină, unde o auzii deschizînd cu furie ambalajele flacoanelor și ale borcanelor ei.

Urma să înceapă treaba, o treabă foarte serioasă avînd drept cadru camera lambrisată cu acaju. Avea să stingă două lămpi moderne stil, cu abajur de mătase roz, amintire a unei nopți pariziene de-a domnului Mac Mannox. La ieșirea de la un dineu de afaceri, i le-a oferit un *maître d'hotel*, un soi de dandy a cărui experiență, la fel ca și lămpile, i-au luat ochii domnului Mac Mannox. Șampanie... Muzică... Și vocea care șoptea la urechea clientului de fiecare dată cînd îi turna de băut : „I-au plăcut și lui Eduard al VII-lea." Obiectele au fost împachetate și le-a adus la New York.

Lămpile acestea, așezate pe măsuța de toaletă a soției lui, au fost socotite de un asemenea efect, încît domnul Mac Mannox s-a grăbit să comande după modelul lor încă o duzină, pe care le-a împărțit prin diversele camere ale casei.

— Roz estompat e lumina care se potrivește în afaceri ca și în amor.

Astfel vorbea domnul Mac Mannox despre lămpile lui dar mătușa Rosie avea să le stingă. Ce-i trebuia ei ? O lumină brutală, un reflector în plin obraz. Așezată în fața oglinzii avea să ia un borcan, la întîmplare. Indiferent care. Totdeauna se găseau îngrămădite pe măsuța ei cam o duzină. Cu hidranți, astringenți, decapanți, supranaturali, supraactivați, vitaminizați unu, două, trei, douăsprezece borcane aliniate ca obiectele de cult, fără să mai vorbim de rămășițe care rîncezeau delicat pe etajere de cînd ea le-a socotit ca inoperante. Timp de

o oră, atît cît avea să dureze lupta ei, mătușa Rosie va crede în minuni. O s-o privesc zbătîndu-se în speranțele ei ca o muscă prinsă în miere, și o s-o încurajez; eram mereu gata să-i ațîț mania spre a o putea apoi urmări, ca o fidelă abonată a unui spectacol ce se repetă în fiecare zi. O să urmăresc mișcarea circulară a mîinii ei, întinzînd în jurul gurii o aureolă grasă cam respingătoare; o să văd rujul de pe buze răspîndindu-se în dîre lipicioase, făcînd șanțuri, ghilimete, paranteze, navigînd în brazdele ridurilor, acoperind o brazdă, apoi alta, vopsindu-le într-un roșu viu. O să aștept momentul în care mătușa Rosie va semăna cu copiii aceia care sînt îndopați cu încăpățînare: aceeași gură dușmănoasă, aceeași bărbie cleioasă. Reușea să se mîzgălească într-un asemenea hal, că mi se strîngea inima de milă. Teatrul pe care-l juca mătușa Rosie, simțul ei dramatic mă fascinau. Era de mirare? Nu eram eu la New York ca să nu mă gîndesc la nimic? Și în zadar îmi tot spun că nici n-am iubit-o și nici n-am admirat-o pe mătușa Rosie, că îmi dădeam seama că e ridicolă; recunosc că n-am putut niciodată s-o uit cum îmi apărea în acele clipe, inundată de lumină, pradă himerelor ei.

De altfel, cînd mătușa Rosie ajungea pe aceste culmi ale artei, spectacolul se apropia de sfîrșit. Se mai privea pentru o ultimă oară în oglindă, tușea, își dregea vocea și-mi striga

— Știi că pofta de a încerca unul din produsele astea e ceva la fel de stupid ca și loteria?

Am crezut că se mai poate face ceva... Ce cap! Gianna vrei să spui să ne aducă ceva de băut? Un *scotch* cu sifon. Să-mi mai schimb gîndurile.

Se stîrnea un nor de pudră și lămpile roz se reaprindeau. Mătușa Rosie abandona lupta cu o mutră dezamăgită, gîfîind puțin ca un pescuitor ce se reîntoarce cu mîinile goale după un plonjon adînc. Ce să-i spun? Cum s-o consolez? Ideile *made în U.S.A.* sînt atît de tenace. Să-i înfățișez una din acele statui de înțelepciune, silueta uneia dintre bătrînele doamne care mi-au dominat copilăria? Să le scot din hruba uitării, să le fac să înainteze cu pas vioi pe calea luminoasă a vorbelor? Am vrut s-o fac adesea. Adesea m-am gîndit să-i povestesc doamnea Mac Mannox despre duminicile de la Palermo cele din frageda-mi copilărie, duminicile bunicii mele, cînd ea ne ducea la plajă și ne veghea scalda. Bunica mea, mereu în doliu, cu părul alb și pieptul mare, în rochie de crep (violetă, cenușie sau neagră) cu ciorapi groși și ghete cu șireturi în picioarele umflate. Ce succes avea, Dumnezeule! Din depărtare, de cum o vedeau înaintînd încet pe nisipul în care se cufunda, cu pieptul înainte ca o divă gata să atace un contra-do și cu privirea plină de îndrăzneală, douăzeci de tineri săreau în întîmpinarea ei, toți bine legați, cu un fleac de slip, cu pielea bronzată și cu pletele date pe ceafă: „Să vă aducem o *gelato*[1], doamnă Meri?“

[1] Înghețată (ital.).

„Să vă aranjăm umbrela, doamnă Meri ?“ Se învîrteau în jurul ei pîndind ocazia în care ar putea deveni utili. Dacă vreunul din noi, scăldîndu-se, se îndepărta prea mult de țărm, nu era niciodată nevoie ca ea să strige prea mult. Niciodată ! Unul dintre fermecătorii aceia fermecați, un voluntar, își făcea în grabă cruce, apoi se arunca în apă, dădea viguros din picioare, sufla apă pe nări, scuipa făcînd multă gălăgie pentru ca bunica să vadă imensitatea efortului său, punea mîna pe imprudent și, cu forța sau de bunăvoie, îl aducea zbătîndu-se pe nisip, ud și fîstîcit, și îl depunea ca pe o pradă vie, la picioarele bunicii, pentru ca neascultătorul, imprudentul, să-și ia pedeapsa, să i se interzică scalda. M-ar fi înțeles oare mătușa Rosie sau măcar m-ar fi crezut dacă i-aș fi spus că pe fruntea acestei femei strălucea steaua feminității, și că avea șaizeci și cinci de ani cînd se așeza pe malul apei, fără sprijin, pe un taburet de bucătărie, mai dreaptă decît un I sau decît o regină, cu nasul ridicat spre orizont, veghind o ceată de zurbagii, nepoții ei între doi și opt ani — „ei da, doamnă, cîte unul pe an“ — formînd împreună cu tinerele trupuri care se aureau la picioarele ei, adolescenți fericiți, credincioși vorbelor ei, sfaturilor ei, un tablou de o frumusețe de neuitat ? Sărmana mătușa Rosie, i-aș fi povestit ceva din care n-ar fi înțeles nimic... Nu ajută la nimic să le spui celor a căror angoasă e fundamentală, celor care consideră toate aspirațiile lor ca foarte temeinice, chiar cînd ele iau forme

monstruoase, că se înșeală, că altundeva lucrurile se petrec altfel. Așa că nu mai spuneam nimic, și tăcerea se așternea între noi, atît de grea, atît de opacă, încît nici nu ne mai vedeam. Puține lucruri sînt mai triste decît tăcerile acestea. Mi-ar fi plăcut să-i ofer doamnei Mac Mannox chipul liniștitor al unei țări unde femeile îmbătrînesc cu noblețe și reușesc pînă în ultima lor zi să-și păstreze toată puterea feminității. Dar n-am reușit niciodată. Frazele mi se poticneau și am păstrat din timpul întîlnirilor mele cu doamna Mac Mannox o durere care mi-e bine cunoscută și care se naște din gîndurile de neîmpărtășit.

În timpul acela, la cîteva săptămîni după ce l-am zărit pe Carmine Bonnovia în Mulberry Street, îmbrăcat în negru, nu găsisem altă ieșire pentru a scăpa de mătușa Rosie — și atîta onestă monstruozitate adunată într-o singură persoană făcea, credeți-mă, foarte necesară evadarea — decît căutarea dezordonată a trecutului meu.

Mergeam, așadar, singură în întîmpinarea memoriei mele.

Pesemne că între mine însămi și copilăria mea au existat complicități adînci și inconștiente din moment ce evocarea ei a devenit, dintr-o dată, indispensabilă. Ah, plăcerea acestor evadări! Metoda mea de fugă. Te întinzi în pat, într-o cameră tăcută, îți spui că prezentul nu e decît timpul de care te despoi, eviți trecutul mai

apropiat, ocolești ziua de ieri, uiți, scapi de necazurile care te solicită, te cufunzi mereu mai adînc în trecut, întîlnești golul, prăpastia deschisă, uitarea, crezi pierdută priveliștea copilăriei, și o regăsești ca pe un lăcaș secret Fiecare chip, fiecare personaj regăsit devenea o hrană necesară, un leac vital. La New York, pentru prima oară, am gustat această bucurie.

Iată *bătrînele*... De ce-mi amintesc oare de aceste femei care n-au fost prietenele mele ? Dar ce importanță are. Îmi place să le regăsesc sub mantilele lor fîlfîitoare. Și cine în afară de ele ar fi îndrăznit să fie atît de decoltate și să se îmbrace în tafta neagră, la zece dimineața ? Aud ușa care se deschide, care scîrție. o nobilă dărăpănătură ca toate din capela noastră. Un miros ? Ce miros ? E aerul din Palermo care inundă lumea noastră închisă, cu izul ei de lumînări arse și de confesional. Ele vin în grupuri mici și se duc, cu pași grăbiți, să facă un mic popas la agheasmatar. Dacă le-aș asemui măcar pentru o clipă cu niște capre îngrămădite în jurul unei fîntîni, ar fi o injurie, dar *bătrînele* au ceva de capre în mersul lor. Iau pe vîrfurile degetelor o leacă de apă sfințită, cu gesturi precaute, apoi înaintează pe aleea centrală în vîrful picioarelor, ținînd cu o mînă mantila peste decolteul prea adînc, iar cu cealaltă, strîngînd fusta de tafta în jurul coapselor, din prevedere față de o ipotetică nenorocire : o păcătoasă pală de vînt, o privire indiscretă, un pas greșit care le-ar fi știrbit demnitatea lor de femei care vin la biserică.

Fac din cap semne discrete surorilor lor claustrate, schimbă cu ele semne mute din ochi, le spun „bună ziua, bună ziua“ ca și cum le-ar zice : „deci tot aici sînteți ?“... De parc-ar putea fi și în altă parte, sărăcuțele ! Dar ăsta e ceremonialul de mănăstire, mai imuabil decît un protocol. Atunci vălurile se înclină discret, freamătă ca un frunziș negru în dosul țarcului de zăbrele aurite : e un freamăt ce abia se simte prin desimea zăbrelelor, în timp ce *bătrînele* înaintează, traversînd capela, iar noi, cele mici, pe scăunelele noastre de rugăciuni, ne răsucim gîturile ca să nu scăpăm nimic din spectacolul care ni se oferă. Ele ne cam intimidează. Din pricina vîrstei, desigur... treizeci, patruzeci, cincizeci de ani, sau șaizeci și chiar mai mult. Șușotesc, își caută locurile. În jargonul de internat, dreptul la titlul de *bătrînă* nu îl au decît palermitanele crescute, ca și noi, la Surorile Vizitei[1]. Revin în fiecare duminică anume ca să ne uimească pe noi, pe cele mici, și să ne intrige. Pentru că viața le uimește pe cele care nu știu nimic despre viață, pentru că ceea ce e inaccesibil intrigă, iar noi urmărim cu ochii căscați aceste femei adevărate, ce poartă în urma lor un trecut de care noi, evident, legăm ideea de dragoste și de păcat. Adolescența noastră retrasă aici, găsește cu ușurință subiecte pentru visare. Numai că le descriu rău. Lipsește naturalețea vizitatoarelor noastre, mo-

[1] Sărbătoare catolică, „vizita“ Sfintei Fecioare Maria la sfînta Elisabeta.

dul lor atît de particular de a prețui deplin clipa aceea, de a-și exprima gratitudinea punînd într-un gest cea mai deplină fericire, căldură în priviri, tot ceea ce ar putea fi luat cu ușurință drept dragoste, căldură omenească, dar a căror sursă adevărată e o senzualitate atît de prost reținută, încît răzbate din ele și le învăluie ca un nor. Lipsesc, de asemeni, masculii aceia tineri care le însoțesc peste tot, căci uitam să spun că ele nu ne apăreau decît înconjurate de o sumedenie de rude. La paisprezece, la cincisprezece ani, fiii sau nepoții lor le cunosc deja limbajul secret al seducției și totul trădează în ei nerăbdarea de a place. Inventează gesturi de amanți, se află mereu în treabă, aranjează scaunele, prind mantilele care alunecă, monezile care cad, își așază sub scăunelele de rugăciune prăjitura de la dejun, pe care o supraveghează cu un ochi sever, de parcă neprețuita plăcintă ar lua-o la fugă din cartonul ei, șterg nasurile fraților mai mici și urmăresc slujba cu toate gesturile cuvenite, își fac niște cruci mari, bat mătănii, îngenunchează smeriți, și în tot timpul acesta ne țin pe noi, pe cele mici, sub focul privirilor lor, își țuguie buzele ca pentru sărut sau ne trimit cîte un oftat care ne topește inimile. Erau niște seducători, ce să mai vorbim.

Nemișcată, cu ochii plecați, cu mîinile împreunate pentru rugăciune Gianna Meri, care are doisprezece ani, la ce se gîndește oare? Se gîndește că la sfîrșitul slujbei, cu o solemnitate justificată de dreptul de a fi servite pe care-l

au *bătrînele*, vor trebui duse în sacristie cărţile lor de rugăciuni şi aranjate fără greş în marele dulap de nuc ştirbit peste tot la dreapta cărţile cu stemă, la stînga cele care au doar iniţiale, iar sub cheie, cărţile înfăşurate în mătănii încărcate de medalii. Şi-apoi alergătura... Căci nu ni se lasă de loc răgaz să vorbim cu *bătrînele*, deşi aproape totdeauna reuşeam să onorez cu o reverenţă specială pe cele care-mi erau preferate, anume ca să culeg din zbor cîteva complimente : „Iat-o pe mica Gianna... Ce om minunat e tată-său !... Un doctor ca Meri nu găseşti nici la Roma." Tata le îngrijeşte pe toate, le cunoaşte pe toate. Şi-aleargă la refector după răcoritoare, sirop de migdale — vara, *marsala* — iarna, şi biscuiţi cu migdale amare pe care-i serveam în grădină. E momentul unei scurte reuniuni de la care masculii sînt excluşi. Îi văd, unul după altul, părăsind capela şi aud : „Lăudaţi-l pe Domnul cel peste toate stăpîn", izbucnind la orga mare, foarte tare, cît mai tare, ca nu cumva să pătrundă în capela noastră, cînd uşa ei grea se deschide şi se inchide, ademenitoarea arie de mare succes, „*Brillaintina-polka*", pe care o orchestră duminicală o cîntă, chiar în faţă, pe terasa unei cafenele unde, aşteptîndu-şi mamele, seducătorii noştri se duc să se-ndoape cu şerbet.

„Fuga ! Să nu le facem să aştepte ! *Bătrînele* sînt în grădină..." de cîte ori am auzit eu frazele acestea, repetate în fiecare duminică ? Şi revăd grădina noastră împrejmuită, năpădită de magnolia şi de glicine. Parfumurile ei şi libertatea

că o aveam aici erau puținele plăceri de care puteam profita pe deplin. În mijlocul unui boschet, împodobit cam sărăcăcios cu fucsia și cîrciumărese sădite ici-colo, se înălța statuia fondatoarei noastre, Maria-Adelaida, la fel de tulburătoare în fervoarea ei ca o Ledă în dezordinea unei îndelungate așteptări. Ne subjuga capul ei răsturnat pe spate, ochii ei ridicați spre cer, buzele-i întredeschise și sînii pe care și-i strivea cu amîndouă mîinile. Îți venea să te oprești o clipă și să te întrebi ce duioșie ciudată l-a cuprins pe sculptor în ziua în care a făcut statuia acestui personaj reputat prin castitate. Ea inspira profesoarei noastre de istorie elanuri delicate. „Exemplu luminos de virtute feminină.“ Se folosea de această bravă prințesă de Savoia ca să ne trezească gustul valorilor morale. „În ciuda splendorii tronului, ea a știut să păstreze intacte cele mai umile virtuți creștinești... Cele mai umile... Repetați...“ Și noi repetam, în franceză, pentru că Doamna care ne ținea acest curs s-a născut la Paris, dintr-o familie ruinată „de Revoluție“, spunea ea, fără alte precizări.

Profesoara noastră de istorie muri de tuberculoză la Palermo, la un an după sosirea ei și chiar la timp, se pare, deoarece ajunsese să fie socotită cam insuficient de cultivată. Drept amintire ne-a lăsat o medalie de aur de la Expoziția Universală de la Paris, cîștigată de maică-sa la un concurs de broderie, și manuscrisul unei drame lirice în versuri, în trei acte, a cărei lectură, făcută în memoria ei, ne-a

lăsat o vie impresie. Era un episod din tinereţea lui Ludovic al XIV-lea. Alături de rege, principalul rol feminin îl deţinea o „dulce domniţă“, învăţătoarea lui, pe care el o iubea cu dragoste.

O revăd şi pe Gianna Meri, oferind *marsala* trezită, sirop călduţ şi biscuiţi cu gust de medicament — o copilă conştiincioasă cu fustă de serj, foarte aferată, foarte speriată de ideea că ar putea răsturna ceva. Dar ce, puteau oare să bănuiască pioasele noastre profesoare că un ciclon avea să mături acest *stil de viaţă* în care credeau cu atîta convingere? Nu li se cerea să-şi închipuie cum v-a fi ziua de mîine. Şi-ar fi putut-o închipui? Doar nu te pregăteşti pentru realităţile sfîşietoare ale războiului la adăpostul zăbrelelor mănăstirii. E adevărat că dacă acest sistem de educaţie nu ţinea de loc seama de evoluţia lumii, avea cel puţin avantajul că nu avea nici o urmă de tiranie. Nu ni se impunea nimic decît să admitem participarea lui Dumnezeu la faptele noastre şi să ne împăcăm cum om putea mai bine cu această coexistenţă. De teamă să nu deformăm realitatea aceasta indiscutabilă, nici nu ne-o explicau. Dumnezeu, deci, exista... Asta fiind ştiut, noi eram libere. Libere de-a alege dintr-un paradis suprapopulat interlocutorul preferat, libere să nu avem nici unul, şi să vedem paradisul peste tot, libere să trăim fără gînduri ascunse vîrsta noastră de aur.

În rest, ne învăţau cîteva arte de agrement fără un scop precis, comparabile cu un cadou la care nici nu ţii dar nici nu-l arunci sau cu

merindea strecurată în bagajele unui călător ce pornește la drum lung. La Institutul Maria-Adelaida erau douăzeci și două de piane și șapte harpe care numai noaptea nu erau folosite, dar noi eram libere, da, o susțin, de o mie de ori mai libere între zidurile noastre dărăpănate, sub pilota noastră de interdicții, decît toate acele Babs din America, obsedate de reușită, copleșite de învățăminte ce nu le-au fost date ca o podoabă, ci ca un mijloc de a cîștiga lozul cel mare, bărbatul.

Iată. Copil fiind, luam în fiecare miercuri o lecție de menuet, avînd drept acompaniament o bătălie surdă, dusă la pian, între Doamna și Jean-Baptiste Lulli. Nu era chip să mă sustrag... „De ce menuet? Doar nu se mai dansează..." Dar asemenea întrebări nu se pun. „Faci ceea ce-ți spun oamenii mari." Punct. Asta era tot...

La doisprezece ani am fost ciceronele care, în ceasurile răcoroase ale dimineții, ducea străinii aflați în trecere să admire pardoseala bisericii, și nu mă miram că vorbăria variază după cum vizita e supravegheată, de departe, de Maica Superioară, ascunsă după gratii, sau e dirijată de Sora Rita care avea dreptul să meargă repede la biserică, sau de părintele Saverio, confesorul nostru, un piemontez care nu ne plăcea de loc. Să știi la doisprezece ani că adevărul nu e unul singur, că el se schimbă și depinde de gura care-l exprimă, că e la cheremul vorbirii, al unei nuanțe, al unei mișcări,

al unei invenții trecătoare, oare nu-i asta un început de înțelepciune ?

Cîteva lespezi de pe aleea centrală se desprindeau din pardoseala de maiolică. Pot și-acum să mai spun care anume, fără să mă înșel. Scîrțîie, dacă apeși cu călcîiul în dreptul capului Copilului. Un mozaic vechi de două secole are dreptul să scîrțîie, nu-i așa ? E și cazul mozaicului nostru ; o minune fabricată la Vietri, un tablou gigantic, în întregime ocupat de o madonă. Nu că ar fi fost impozantă. Dimpotrivă, o madonă foarte măruntică o fetiță cu frunte încăpățînată. În schimb, tronul ei era o catedrală atît de înaltă, că atingea treptele altarului și, de asemeni, mantia ei, de culoarea oceanului, era desfășurată, întinsă de-a lungul bisericii ca o pînză, sub care stăteau îngenunchiați, la căldură, o jumătate de duzină de gentilomi cu surtuce și cizme. Siluete dure. „Donatorii mozaicului..." aceasta e teoria Maicii Superioare care, de la distanță, adăuga totdeauna : „Nobili palermitani, mai generoși decît cei de astăzi..." așteptînd de la mine, care stau în picioare în mijlocul bisericii, ca un ecou al ei, să repet această frază pînă cînd un turist, sensibil la aluzie, își depune obolul în pușculița pe care i-o întind. Asta pentru că aici la surorile „Vizitei" nu prea ne scăldăm în aur, și o resimțim și în felul nostru de trai. Începînd cu „*caponata*" și sfîrșind cu toate mesele. Dar gentilomii aceștia sînt într-adevăr donatorii mozaicului ? Cîte un turist se-ntîmpla să se mire. Maica noastră Superioară, deși invizibilă, e ca-

tegorică. „Toţi sînt donatori..." Şi cei care sînt reprezentaţi în mozaic şi cei care sînt înmormîntaţi în biserică şi ale căror morminte se pot vedea. Ea îi cunoaşte pe nume, şi numele lor sînt magnifice. Le înşiră într-o cadenţă rapidă. De parcă rosteşte o litanie. Îţi merge la inimă. Avem un Duce al Verdeţei şi un Duce al Tainei Albe... Avem, de asemeni, un Prinţ al Asfinţitului Înflorit, un Baron al Stîncii Porumbeilor, un Marchiz Vincent al Lunii, soţul Agatei de Sfîntă Columbă. Avem... Avem... Cînd le cîntă numele, Maica Superioară are o voce deosebită. Mi-e adesea destul de greu să prind momentele de tăcere, golurile în care să-mi plasez fraza „În vremurile de demult nu ne lipseau donatorii", care spusă anume pentru turişti, cu un glas plin de regrete, producea totdeauna aproape acelaşi efect. Atunci se aud banii căzînd în puşculiţa pe care o zgîlţîi cît mai tare, ţinînd-o cît mai sus, pentru ca din dosul gratiilor ei, Maica Superioară să ştie că totul merge cît se poate de bine. Veselă, ea poate relua şirul seniorilor de mai mică importanţă — nu şi acel deplorabil Antonin din Casa Pipi care zace la vedere, prea la vedere, şi a cărui piatră de mormînt ne jigneşte — ci cavalerii modeşti, cu nume decente, cum ar fi Modest, exact, Modest Picior-Scurt, Vespasin Gură-de-foc, Ludovic de Făină şi Madrigal, cavaler al Sfîntului Iacob cu Spadă, un nume care place într-atîta încît turiştii cer să-l mai audă o dată. Dar fără îndoială el nu cîştigă întreaga aprobare a Maicii noastre, din moment ce ea nu are şi pentru el

vocea aceea de aleluia, rezervată ducilor și prinților.

Pentru claritatea acestei povestiri trebuie să precizez că Maica noastră e dintr-o familie nobilă și chiar afirmă că recunoaște printre gentilomii din mozaic un strămoș în linie directă, senior cu fața severă, îmbrăcat într-un surtuc violet. Sarcina mea e să-l arăt cu degetul spre admirația vizitatorilor : „Nu, domnule, donatorul la care face aluzie Maica noastră nu e gentilomul în roz ; e acolo, îl vedeți ? îmbrăcat în violet, ceva mai jos... Exact, e cel care se proptește de degetul mare de la piciorul Madonei. Da, personajul acela cu părul creț, cu fața negricioasă și buze cărnoase."

Sora Rita e de altă părere. Oare pentru că și-a făcut studiile la Roma ? Oare și istoria este supusă acelorași fluctuații ca și adevărul ? S-o fi schimbînd și ea după cum o înveți într-un loc sau într-altul... Oricum ar fi, sora Rita, e sigură seniorii îngenunchiați la picioarele Madonei nu sînt donatori și cruciați : „În drum spre Pămîntul Sfînt, cruciații se opresc la Palermo ca să implore ocrotirea Fecioarei..." Cînd vizita o conduce ea, rolul meu e să repet, pur și simplu, pentru întîrziați : „Cruciații se opresc la Palermo... Cruciații se opresc la Palermo..." N-am de spus decît asta. De rest se ocupă Sora Rita. Un coif așezat la picioarele Madonei și o mănușă de fier care zace la pămînt nu lasă nici un dubiu asupra temeiniciei tezei sale. „Cruciații se opresc la Palermo..." O ajut pe cît pot. Ea știe să fie convingătoare și nu e lip-

sită de imaginație. Pornind de la coif și mănușă, cu o mulțime de șarje, de cavaleri însîngerați, de deșerturi de netrecut, de ziduri și turnuri, ea evocă pentru vizitatori orașele fortificate și cetățile îndepărtate unde paladinii noștri, după înfricoșătoare lupte, cad sub loviturile păgînilor.

Vocea Sorei Rita umple biserica goală. Orice rezistență e zadarnică. Aruncă în capul vizitatorilor cuvîntul „păgîn". Pentru mine acum e momentul să înaintez printre ei, căci se întîmplă adesea ca un străin, luteran sau protestant, să se simtă vizat și să caute să se răscumpere printr-o donație. Te ascult soră Rita, tu însemni pentru mine primele călătorii, aventura și violența mea. Cred în cruciații tăi... Dar pot să mă înșel. Căci dacă există un adevăr al tău, există și cel al Părintelui Saverio. „Din cauza unui coif și-a unei mănuși să pretinzi că gentilomii aceștia sînt cruciați ?... Și ce ar mai putea fi ? De ce nu sfinți ? Cruciați ! Aștia ? Mai lăsați-mă în pace ! Palavre ! Ce poate dovedi costumul într-o țară în care statuile Preafericitelor sînt înfățișate evlaviei credincioșilor cu sînii dezveliți ? Și pe sfîntul Alfio, bunul gascon, nu l-au prezentat anumiți pictori populari cu trăsăturile unei muze, așezat pe un nor și zburînd cu părul său lung vîlvoi... Ei ?" Părintele Saverio e confesorul nostru. A poruncit să fie scoase din biserici toate tablourile în care figura un sfînt de sex nedeterminat, zburînd deasupra lumii într-o tunică fără mîneci, cu umărul alb și rotund, cu bustul generos, cu șoldurile largi... Era o figură enigmatică, hibridă și care nu făcea

rău nimănui, acest sfînt Alfio. Noi îl iubeam mult, așa cum era... Dar Părintelui Saverio este un piemontez încăpățînat. De-asta el afirmă că cele șase personaje îngenuncheate la picioarele Madonei nu sînt nici donatori, nici cruciați, ci Regii Magi. Dar pe ce se bazează ? „Fața arămie... Părul creț... Nările largi. Nici o îndoială posibilă : e Balthazar.“ Iată ce spune Părintele Saverio despre un înalt personaj în care Maica Superioară recunoaște pe unul din strămoșii ei. Zice că e un negru și stîrnește spaimă în toată mănăstirea. Cu excepția Sorei Rita, care nu-și pierde cumpătul : „Balthazar n-a fost niciodată reprezentat fără turban“. Asta-i adevărat. Seniorul în chestiune, deși-i cu pielea măslinie, nu are nici un fel de turban și deci nu e de loc Bathazar. „Și l-a scos din respect față de Madonă“. Atunci Sora Rita se supără. „În viața dumneavoastră ați mai văzut pînă acum șase Regi Magi ? Șase Regi Magi la picioarele Madonei ! Să mori de rîs, nu alta !“ Sîngele i se urca în obraz. „Și dumneata, Soră Rita, cunoști mulți regi care călătoresc singuri ? La picioarele Madonei sînt șase personaje pentru că sînt trei Regi și suita lor. E limpede, nu ?“ Părintele Saverio are un răspuns la orice, dar nu-i de loc iubit. A reușit să jignească pe toată lumea pe Maica Superioară, pe Sora Rita și chiar și pe noi, pe cele mici. Părintele Saverio pretinde că duhnim a usturoi. La mănăstirea unde fusese înainte, undeva la Milano, se pare că mîncarea era incomparabil mai bună. „Nu îndopau elevele cu *caponata.*“ E foarte posibil... Dar la

Palermo, Econoama și ajutoarele ei cumpărau ce puteau. Duhneam, deci, a usturoi. Părintele Saverio spune că în confesional e ceva intolerabil, că se sufocă și că-l otrăvim. De aceea ne și spovedește fără să coboare draperia violetă. Așa că se aude totul... Și penitențele care ni le dă, și mustrările... în sfîrșit, totul. Are o voce care se aude pînă departe și o dicțiune foarte studiată. *Bătrînele* nu vor să mai audă de Părintele Saverio. Se spovedesc altcuiva. E de-nțeles. Sînt femei adevărate, care au mai multe de povestit decît noi soți, jigniri, renunțări, necazuri, copii... Viața, ce mai... Eu n-am mare lucru de spus în afară de păcătoasa aia de distracție din timpul slujbei. „Și ce faci dacă nu te rogi ?“ Părintele Saverio are o voce pătrunzătoare. Îi răspund cu dinții strînși și buzele pe jumătate închise. „Vorbește mai tare...“ Foarte mulțumesc ; ca dup-aceea să spună că duhnesc a usturoi. La vîrsta mea ai poftă de mîncare. „În sfîrșit, ce faci în timpul slujbei dacă nu te rogi ? Dormi ?“ „Mă uit la pardoseală...“ Nu e nici un pericol, nu o vor demonta, e declarată monument și vin de peste tot s-o admire. E una din minunile din Palermo. „Mă uit la pardoseală, asta nu-i păcat.“ Atunci Părintele Saverio începe războiul împotriva stilului bisericilor noastre. „Sînt teatre, spune el. Imposibil să faci pe cineva să se roage într-un asemenea decor... Iată unde ajungem cu solicitudinea pe care-o acordăm spiritelor ușuratice ! Iată unde a ajuns religia în Sicilia ! Cine-ar îndrăzni să pretindă că pentru a-l regăsi pe

Dumnezeu avem nevoie de marmura asta, de toate stucaturile, de mozaicurile astea ?" Propovăduieşte liniştea întăritoare a zidurilor fără podoabe şi a lespezilor de piatră. Se indignează „Practici sălbatice..." Sînii, nasurile, picioarele, ochii, burţile şi alte forme echivoce, în sfîrşit, toate aceste *ex-voto*-uri, toate plăcile astea de argint sau de ceară care spînzură ca nişte ciorchini în jurul statuilor noastre în chip de recunoştinţă pentru minunile şi vindecările ce le-au împlinit, îl fac curios. „Dar aici e mai rău ca în Mexic...! Sînt în slujba unui popor de primitivi..." Să-i mărturisesc ? La ce bun... Cei din Nord sînt nişte mironosiţe. Şi-apoi locul acesta îmi convine, aşa că de ce aş risca să-l pierd ? Banca mea e aşezată pe burta copilului rege, a copilului gol. Nu-i spun nimic Părintelui Saverio. Nu spun nimănui că, stînd cu ochii plecaţi, văd trei cute de carne, prinse cu o centură strîmtă, legată ca o banderolă, pe care sînt înscrise aceste cuvinte : „Numele meu e Isus". Nu-i spun nici ceea ce văd mai jos : acea misterioasă excrescenţă de un roz delicat, sexul acela de culoarea crevetului, sau mai degrabă a bomboanelor, pe care bineînţeles, nu-l scap din ochi. Cînd biserica e goală şi băncile date la o parte, femeile vin să îngenuncheze chiar acolo, de-a dreptul pe mozaic, ca să spună o rugăciune sau să ceară binecuvîntarea. Le-am văzut atingînd de locul acela iconiţe sfinte pe care apoi şi le puneau în poşetă ; sau batiste pe care şi le duceau după aceea la buze ; le-am văzut sărutînd mozaicul cu mare rîvnă, acolo,

Gianna Meri, cu ochii plecaţi, n-are pe nimeni căruia să-i spună că prinosul adus acelei copilăreşti divinităţi nu o înspăimîntă. Şi că taina sentimentelor ei astăzi, ca şi atunci, o izolează.

Care oare, mătuşa Rosie, sau Babs, sau oricare preoteasă a frumuseţii, aleasă dintre toate cele care populează sala redacţiei unde-mi petrec zilele — camera aceea în care de fiecare dată poşta revarsă pe mesele noastre o întreagă recoltă de nu prea curate confidenţe femeieşti, de jumătăţi de adevăruri înghiţite fără dezgust, de banalităţi putrezite de atîta folosinţă — care oare dintre puritanele astea n-ar striga, mai sus şi mai tare decît cea mai austeră călugăriţă, că asta e un adevărat scandal ?

Babs mai ales. Parc-o şi aud...

Capitolul II

Învățămîntul l-a obligat să urmeze cursurile în care i se spunea că diavolul nu există și că supranaturalul nu e decît naturalul neexplicat.

PAUL MORAND

Babs, să încerc s-o descriu. Dar ce cuvînt să aleg pentru a da relief cuiva care nu are? Babs era lungă, blondă și abstractă. O observam așteptînd mereu o surpriză. Era un miraj... O somnambulă. Căutam să descopăr pe fața ei vreo urmă de fantezie, de umor sau semnele vreunei emoții trecute, bucurie sau durere, semnele unei dezamăgiri, unei bătălii pierdute sau cîștigate, o cută în colțul buzelor, mă rog, o privire rătăcită. Dar nimic. Nici înfrîngere, nici victorie. La douăzeci și cinci de ani, vîrsta la care trăsăturile femeilor sînt deja ca o geografie a trecutului lor, Babs purta la vedere, și parcă la suprafața pielii, semnele exterioare ale unei reușite fără istorie. Ochii ei de un albastru de porțelan erau de o drăgălășenie impersonală. Uneori — asta pentru o clipă, și foarte rar, dar nu te puteai înșela — o încerca îndoiala că n-ar fi imitat îndeajuns, pînă la culmea rafinamentului, pe femeia fără defecte, neobosită și neșifonabilă, cu care s-a identificat o dată pentru totdeauna. Dar termina repede cu asemenea îndoieli. Îi

ajungea să pornească parada ei de gesturi elegante și să facă apel la cîteva accesorii convingătoare, pudrieră, periuță pentru rimel, fel de fel de scule prețioase, un întreg arsenal pe care-l scotea din poșetă în clinchet vesel de brățări și brelocuri — fiecare gest avînd menirea să exprime certitudinea că ea nu era imitația de duzină a femeii elegante, ci chiar femeia aceea, ea însăși — fără să uite norul de parfum atomizat în jeturi scurte, exact sub lobul urechii. După care, liniștită, Babs se regăsea pe un loc bine necunoscut, pe țărmul scump al convingerilor ei.

Mergeam uneori s-o văd la ora cînd își lua dejunul. Totul se petrecea în biroul ei, unde o secretară-i aducea un platou de carton încărcat cu un prînz frugal. Crudități rase, o felie de friptură rece, un borcan de iaurt și o ceașcă de cafea, toate înghițite la repezeală. Ne mai rămînea timp să vorbim. Dar ceea ce-i puteam eu spune o interesa mai puțin decît jumătatea ei de oră de destindere. Își scotea, la început, pantofii, își întindea picioarele, făcea cîteva mișcări pentru suplețe, o meșteșugită rotire a degetelor și a gleznelor, apoi stătea la pîndă cinci minute. „S-a dus un fir? S-a răsucit un ciorap?“ doar asta se poate întîmpla. În sfîrșit, mergea întins spre fereastră ca să lase storurile și să organizeze ceea ce ea numea „iluminația Lautrec.“

Lautrec...? O lumină verde-albăstruie se filtra printre lamelele verzui, aluneca pe mochetă, exagera armonia iremediabil vegetală a pere-

ților. În biroul lui Babs totul era de culoarea măcrișului. Lautrec ? mă întrebam eu, de ce Lautrec, și ce-avea el cu toate astea ? Babs, ca o ziaristă avertizată, folosea numele lui ca o garanție de originalitate și de imaginație. E o metodă de convingere cu care te obișnuiești repede în Statele Unite, unde celor mai bine cotați pictori li se pun în spate tot felul de paternități imprevizibile.

Pe vremea debutului, crezînd că fac bine, mă străduiam, cînd mi se ivea prilejul, să întăresc anumite descrieri prin comparații în care strecuram numele lui Da Vinci sau al lui Michelangelo, dar asta n-a făcut decît s-o agaseze pe secretara de redacție, Miss Blaisie, treizeci de ani de serviciu leal, un om excelent :

— Îndurare, Gianna, uită Renașterea, mi-a spus. E o epocă urîtă și cititoarele o să-și amintească niște istorii neplăcute. Otravă... Dezmăț... Papi căsătoriți... Limitează-te la impresioniști și la cubiști. Cu Renoir și Picasso vor fi oricînd de acord. Păzește-te de Modigliani. Amanta însărcinată... Delir... A început să se afle și pe-aici. Și-apoi a murit la spital... Prea multă mizerie, prea multă disperare.

— Și mizeria lui Lautrec nu vă deranjează ? Era infirm...

— Excelent ! Veche noblețe... Ereditate încărcată. Nu trebuie să te temi de patetic... Femeilor le place. Instinct matern, înțelegi ?

De-aici verdele Lautrec, de fiere, culoarea absintului sau a proastei digestii. Și Lautrec mai treacă... Biroul lui Babs însă mă întrista.

— Ţii într-adevăr la armoniile acestea de acvarium ?

— Fac bine la nervi, mi-a răspuns. Tu nu ştii să te odihneşti, Gianna. Fă ca mine.

Se instală în două fotolii puse cap la cap. Apoi, cu aerul impenetrabil al unui profesor de educaţie fizică ce execută o mişcare dificilă, îşi înfundă lent palmele întinse în adîncitura stomacului. O performanţă fără greş care, după o metodă tibetană sau chinezească, mereu fac confuzie, o ajută să rîgîie fără pic de ruşine aerul de prisos care se adună acolo fără rost.

— Te deranjează, Gianna ? Voi dezaprobaţi totdeauna ceea ce vă surprinde...

Un „voi“ înspăimîntător, de netrecut, un zid chinezesc acest „voi“...

— Voi ? Care voi ?

— Voi... europenii. O dată, o prietenă de-a mea, o grecoaică, a tresărit de indignare cînd i-am explicat metoda. Şi ne-a părăsit în plină partidă de poker !

— Şi tu nu te-ai întrebat dacă, din punctul ei de vedere, metoda ta de relaxare n-avea ceva respingător ?

Babs lăsă ochii ei mari, goi, să rătăcească prin camera pe jumătate luminată şi coborî pentru o clipă pleoapele ca să-mi dau bine seama că nu mă mai ascultă.

— Nu ştii decît să pui întrebări.

Tăceam.

Şi-aşa ne petreceam noi pauzele.

Descoperirea unei fotografii de familie schimbă sensibil relaţiile noastre. A fost din în-

tîmplare. Nu era vorba de o mărire retușată, încadrată în argint, una din acele capodopere care se văd adesea așezate în colțul unui birou. Era un document îngălbenit, puțin rupt pe la colțuri și care slujea ca semn de carte într-un dicționar dietetic.

— Sînt descumpănită, mi-a spus Babs în ziua aceea. Ce să recomand pentru ten ? Trebuie mai întîi să demonstrez cititoarelor noastre că toate au un ten urît și că, din cauza asta, viitorul lor, cariera lor și iubirile lor vor avea de suferit. Asta în zece rînduri... Ca să le neliniștesc. E tehnica mea... Dar după aceea ? Ar trebui să inventez ceva, cum să spun, ceva ca să le dea noi speranțe.

I-am sugerat morcovii...

— Pe la noi se spune că pentru a avea un ten ca piersica, trebuie să mănînci...

— Imposibil, mi-o tăie pe un ton care excludea orice obiecție. În meseria noastră un adevăr prea evident e suspect. Poți să mă crezi pe cuvînt. Îmi trebuie cuvinte imprevizibile, misterioase, savante... Vrei să-mi cauți cuvîntul *caroten ?* Acolo.

Cu un deget poruncitor mi-a desemnat dicționarul dietetic, fără să-și părăsească scaunul, nici poza ei de femeie toropită, ca și cum această căutare îmi era impusă ca o pedeapsă pentru lacunele mele. Trebuia să caut definiția cuvîntului *caroten* pentru că-i găseam ridicole metodele de relaxare și, de asemeni, pentru că puneam prea multe întrebări.

— L-ai găsit ?

Văzînd că zăbovesc se ridică.

— Dar citește o dată... Pagina e însemnată. Acolo... „*Caroten*, pigmentul natural căruia morcovul îi datorează culoarea sa strălucitoare și acțiunea dezintoxicantă..."

N-o mai ascultam. Acolo era fotografia. Bărbatul și femeia erau părinții lui Babs ? El, în jur de cincizeci de ani, cu mănuși de mătase, mai înalt decît ea, care avea nu aer timid, o coafură de băiețel și mîinile pătrate. Riduri... Părinții ei aveau riduri adînci, de țărani.

— Sînt părinții tăi, Babs ?

— Erau misionari în Coreea. Fotografia a fost făcută în anul plecării lor. Eu aveam doisprezece ani.

— Și tu ai rămas aici ?

— Mătușa Rosie i-a spus fratelui ei că n-ajunge să crezi în Dumnezeu și să vrei să deschizi oamenilor porțile raiului pentru a da unei fete o educație reușită. Și m-a ținut la ea. Între timp, mama a murit. Tata vine pe aici, din șase în șase ani. Dar sîntem ca niște străini. N-avem, într-adevăr, nimic comun, el și cu mine. Zău...

N-aș putea spune de ce revelația unui tată, misionar în Coreea, a schimbat relațiile noastre. Babs, care pînă atunci mă interesase prea puțin, devenea alta. Mi-a trebuit această fotografie și acest cuplu de misionari ca să mă conving că e reală.

Încercam să reconstitui faptele, așa cum s-ar fi petrecut ele, fără intervenția mătușii Rosie.

O vedeam pe Babs crescută de un *clergyman*[1] atent, veghind asupra purităţii sufletului ei; Babs crescînd la „Misiune", printre neofiţi botezaţi şi coreeni, umplîndu-şi ceasurile de repaus cu broderia, tolănită lîngă o fereastră, cum se tolăneşte aici în biroul ei, în aceeaşi atitudine, cu aceeaşi privire amabilă. Mi-o imaginam ajutîndu-şi mama, făcînd pe învăţătoarea, vorbindu-le celor care uitau de Dumnezeu cu o voce puternică, poruncitoare — vocea ei. O auzeam : „...neruşinaţii nu vor trece prin porţile împărăţiei." O auzeam răspîndind acolo cuvîntul adevărului, şi împărţind biblii cu energia cu care aici propovăduia seducţia. Adevărata ei fire ? Ar fi fost seriozitatea copleşitoare, şi candoarea, intransigenţa specialiştilor în conversiuni dificile. O vajnică mîntuitoare ! Dacă ai înceta într-o bună zi să lupţi cu pila de unghii împotriva degetelor pătrate şi-a mîinilor solide care ţi le-a lăsat moştenire mama... Dac-ai uita lecţiile mătuşii Rosie şi idealul ei de respectabilitate, dac-ai renunţa la zîmbetele tale studiate în oglindă şi la mersul tău de manechin. Atunci s-ar vedea ce e adevărat în tine. Ţi s-ar remarca obrajii bucălaţi... da, da, bucălaţi ! Ai înceta să ţi-i mai înghiţi, şi să ţi-i sugi, să ţi-i ascunzi sub mimici savante. Şi pulpele tale pline, sănătoase, de păzitoare de gîşte s-ar vedea şi ele. S-ar afla cine eşti. Cu siguranţă...

— Gianna, la ce te tot gîndeşti ?

[1] Preot (engl.).

Era ceva ce o exceda. În fața cuiva care tăcea, Babs era cuprinsă de spaimă.

— La ce te gîndești, Gianna ? N-o să stai toată după-masa privindu-mă și tăcînd.

Auzeam ascensoarele ritmîndu-ne tăcerea, ușile lor glisante ce se deschideau și se închideau în urma funcționarilor care reveneau de la „*snack*[1]", un zgomot ușor, regulat ca fluxul și refluxul mării, zece ascensoare suspinînd, fiecare cînd îi venea rîndul, zece voci îndepărtate, ale liftierilor care anunțau etajele cu o feroce eleganță, strigînd numele magazinului „Fair" cum se spune „foc" în filmele de război, cu excepția liftierului negru care-și făcea treaba pe aria unui cîntec dulce, un *blues* : „Fair... Fair... Fair...", o numărătoare în jocurile de copii, pe care-o spunea, distrîndu-se, cu gura închisă, tot urcînd și coborînd în cușca lui. Auzeam personalul năvălind în valuri și „tac... tac... tac-ul" tocurilor înalte pe linoleumul culoarului, copie igienică a unui covor de Aubusson. Nu mă mai gîndeam la nimic sau, mai degrabă, da, îmi spuneam : „Babs există... Trebuie doar să aștept."

Secretara de redacție, Miss Blaisie, a murit. Miss Blaisie, treizeci de ani de calibrări exacte și de legende la cuvinte încrucișate, moartă de un cancer la sîn. Dispariția ei îmi era indiferentă. Dar așa cum n-am putut să nu vorbesc

[1] Gustare (engl.).

despre dificultăţile pe care le-a întîmpinat mătuşa Rosie în asigurarea mantoului ei de blană, sau să ascund cititorului incidentul cu micul negru care a făcut pipi pe uşa turnantă a imobilului nostru, nu pot neglija relatarea înmormîntării domnişoarei Blaisie.

Crematoriul nu avea decît un etaj, o frumoasă uşă lăcuită şi o faţadă roz. Acoperişul lui de metal dantelat căuta să evoce o capelă gotică. Intenţia nu lăsa nici o îndoială. Dar cîteva antene de televiziune, grupate într-un buchet, distrugeau efectul dorit. Şi mai avea o umflătură de formă rotundă, un mic dom care, strîns între faţada unui cinematograf şi a unei braserii cu vitrina invadată de prăjituri gigantice, înecate în frişcă, de pui trişti şi palizi, avea ceva burlesc, de parcă Ludovic al II-lea ar fi înălţat aici, pe Madison Avenue, una din nebuniile sale müncheneze.

Deci, buna Blaisie murise, şi Babs m-a rugat s-o însoţesc.

— Făcea parte din „Adunarea Invizibilă", o religie bizară... Ceva în genul spiritiştilor, îmi spunea Babs. N-o să fie nici predică, nici slujbă. Ajunge să semnăm în registru, s-o vedem şi să plecăm...

S-o vedem... Dar nu mă aşteptam de loc s-o văd pe Blaisie expusă într-un hol tapisat cu plastic, pe o saltea de mătase crem. Era îmbrăcată într-o rochie pe care nu i-o cunoşteam, o toaletă foarte colantă şi care-i lăsa un umăr gol. Fondul de ten cu care era unsă nu reuşea totuşi să-i redea prospeţimea ei naturală. Cîteva

oase într-o membrană uscată: asta aveam de privit. Și o mașină de scris „Underwood"... I-a fost așezată pe pîntece.

Abia m-am așezat alături de Babs că am și simțit nevoia să plec. Dar cum ? Membrii redacției veneau grămadă, umpleau sala, ocupau rîndurile de scaune goale, se instalau și schimbau impresii despre sărmana Blaisie.

— E bine, nu ? șopti vecina mea.

Era infirmiera afectată birourilor noastre, specialistă în migrene și în chestiuni de inimă, însărcinată cu crizele de nervi ale *cover-girls*-elor, cu leșinurile din studio, un soi de mijlocitoare cu buzunarele mereu pline de cașete, de calmante dar și de bilețele pe care se obliga să le transmită direct acestor doamne.

— O s-o regretăm pe Blaisie, reluă ea.

Am făcut semn că da.

— Capul în special e bine aranjat... Niciodată n-am văzut-o cu o coafură atît de reușită.

O zăresc pe redactoarea-șefă. Se numea Fleur, Fleur Lee, un nume frumos. Abia un metru o despărțea de sărmana Blaisie de pe salteaua de mătase. Fleur ședea în rîndul întîi. În spatele ei, scaunele erau goale. Contabili, desenatori, secretare, paginatori, laboranți, tagma mărunților funcționari, a curierilor, a telefonistelor, lustragiul care măsura în fiecare zi culoarele cu lădița în mînă, și chiar liftierul negru (Blaisie făcea parte dintr-o ligă de emancipare a oamenilor de culoare) stăteau în picioare, îngrămădiți în fundul templului, de parcă scaunele acelea goale marcau locul unei frontiere de ne-

trecut, dincolo de care ei nu îndrăzneau să se aventureze.

„Înaintaţi, hai înaintaţi“ părea să le spună Fleur Lee, care, cu bustul uşor tras înapoi îşi întindea spre ei mîinile înmănuşate în alb. Credea că e încurajatoare, familiară, dar gestul ei, foarte teatral, era mai degrabă gestul unei *prima ballerina* în ultimul act din *Romeo şi Julietta* cînd ridicată pe poante şi cu braţele întinse, ia spectatorii drept martori ai nenorocirii ei : „Vedeţi, vedeţi dar la ce sînt constrînsă, singură, despărţită de Romeo al meu... Atît de fără nădejde, singură...“

Fleur Lee avea o mimică cel puţin la fel de patetică, dar fără nici un efect : personalul nu avansa. Atunci abandonînd stilul Julietta-cu-o-clipă-înainte-de-moarte, îşi reluă mina obişnuită, de femeie superioară, care înţelege să fie ascultată. Lăsă chiar să-i scape un semn de agasare :

— Patroana se enervează, remarcă infirmiera.

Am consimţit vag.

— Nu-i place să i se opună rezistenţă... Ştiaţi, nu ?

— Ai un aer ciudat, şopti Babs.

— Sînt ameţită. Nu găseşti că e respingător s-o vezi pe Blaisie, pe donna Blaisie, cu un umăr gol şi cu „Underwood“-ul ăla pe burtă ?

— De ce respingător ?

Babs părea ofensată de moarte.

— Atunci de ce nu ţi-ai umplut poşeta cu radiere, cu aşchii de la creioane, cu clame, cu

agrafe, cu ce mai e prin fundul coșurilor de hîrtii. Le-am fi aruncat peste patul funebru în chip de confeti... Mascarada ar fi fost completă. De altminteri, eu o să și plec.

Și-a încruntat sprîncenele, și-a strîns buzele.

— Ești nebună, mi-a spus.

Dar simțind că indignarea ei e poate prea directă sau lipsită de dezinvoltură, m-a gratificat cu un zîmbet ce-i descoperea dintr-o dată toți dinții și vîrful limbii roz, sprijinit de marginea buzelor un surîs clasic al seducției americane.

Se făcu mare zarvă. Aduceau o mobilă căreia nimeni nu-i acorda nici cea mai mică importanță, un soi de tonomat, pe rotile.

Babs începu cu infirmiera o conversație cu voce scăzută, în care era vorba de un lichid abia descoperit, destinat să faciliteze aranjatul coafurii.

— Se stă cu o jumătate de oră mai puțin sub cască și ondulația ține cu o săptămînă mai mult. Coafezele care o să-l folosească, vor face avere.

Babs o întrerupse. Era în febra descoperirilor

— O să-l recomand lehuzelor, bolnavelor de gripă sau celor operate.

Infirmiera făcu un semn cu bărbia arătînd spre funcționarii de la pompele funebre care încercau să pună tonomatul în priză. Unul dintre ei își scoase șapca, își șterse fruntea.

— Și ăștia ? Credeți că pe ăștia nu-i interesează ? Doar nu li se dă în fiecare zi o Blaisie

impecabilă şi bine coafată. Şi tocmai familiile care neglijează un bolnav, care îl lasă să moară părăsit, mai ales astea vor să prezinte prietenilor un cadavru cît mai arătos... Înţelegeţi ce vreau să spun. Putrefacţia e putrefacţie... Ei şi dacă toate astea se pot simplifica cu un produs. Ar trebui să scrieţi despre asta ; ar interesa pe toată lumea...

Babs îşi păstra aerul ei de superioritate şi nu mai răspundea. Era metoda ei. Cînd găsea cîte un interlocutor pe care experimenta un subiect de articol, îl storcea ca pe-o lămîie, apoi se prefăcea că nu-l mai cunoaşte. Eu însă ştiam că n-a scăpat nimic din spusele infirmierei şi că produsul în cauză va face subiectul articolului ei pentru săptămîna viitoare.

Să plec... Să n-o mai văd pe Blaisie. S-o uit pe Blaisie care se descompune pe saltea. În momentul acela, îmi amintesc, simţeam că trebuie să plec, cum simţi că ţi-e greaţă. Mai văd încă mîna mare a infirmierei lăsîndu-se pe genunchii mei, într-un gest de compătimire.

— Dumneavoastră.... ştiu eu ce vă trebuie. Hai, luaţi asta. E un calmant. Nu plec niciodată fără provizii. Le ştiu pe italience. Acum e plină cabina de ele. Nu fotografiem decît *cover-girls* italience. Nimic altceva. E un bîzdîc de-al patroanei. Cînd vrea numai englezoaice, cînd nu mai vrea s-audă decît de italience. Acum e la modă pielea mată. Mă înţelegi ? Şi au nişte nervi italiencele astea, şi ce nervi ! Şi-s capricioase. Cîte nu păţesc cu ele. Şi-acum tocmai asta îmi

mai lipsea, să fiu lîngă dumneavoastră în ziua cînd ne luăm adio de la sărmana noastră Blaisie...

În spatele vitraliilor s-au aprins rampe luminoase. Iluminația imita perfect brusca apariție a soarelui.

În clipa aceea, pe culoarul central apăru mătușa Rosie, cu o umbrelă udă în mînă, cu încălțămintea de cauciuc și cu părul apărat de un triunghi din material plastic. Măruntică, îmbrăcată într-o fustă sport, adresă în direcția primului rînd un surîs fermecător și deferent apoi, remarcînd personalul îngrămădit tot lîngă intrare și mereu șovăitor, cu alte zîmbete, mai dulci decît primele, deși mai puțin deferente, reuși să-l facă să pornească după ea și, foarte la largul ei, conștientă de importanța inițiativei pe care-o luase, veni lîngă noi. Fleur Lee îi adresă un bravo mut, expediat din vîrful degetelor, pe care mătușa Rosie, tot ca o puștoaică, se făcu că-l prinde din zbor, în timp ce membrii redacției începeau să ocupe scaunele.

— Nu sîntem una și aceeași familie ? mă întrebă așezîndu-se alături de mine. De ce sărmanii ăia să stea în picioare ? Era cam rușinos, nu găsești ? În sfîrșit... Bine că s-a făcut.

Adăugă apoi în șoaptă :

— Prind orice ocazie cînd, într-un fel sau altul, pot s-o ajut pe Babs în cariera ei...

Infirmiera o felicită pentru mina ei bună.

— Nu vreți, Mrs. Mac Mannox, să luați o dată...

Au reușit să branșeze tonomatul al cărui cadran se lumină. Din locul meu puteam să citesc titlurile cîntărilor pe care urma să le auzim. Dar nimeni nu se gîndea să-l pornească. Urmă o clipă de descumpănire, în timpul căreia se auzi ploaia. Apoi brusc, luminile rampelor se stinseră. La fel și tonomatul.

— Luminația mare e rezervată ceremoniilor cu muzică, îmi explică infirmiera luîndu-mă de braț. V-o spun ca simplă informație. La dumneavoastră lucrurile se petrec altfel, fără îndoială....

Funcționarii cu șepci veniră să scoată tonomatul. Îl împinseră afară din sală, opintindu-se, în timp ce mătușa Rosie își întindea gîtul s-o poată admira și ea mai bine pe sărmana Blaisie întinsă pe saltea.

Absurd... O ceremonie uluitoare. Un carnaval blasfematoriu... Să fug. Dar e imposibil. Să-i spun lui Babs că am amețeli. Mă încearcă o rușine îngrozitoare și confundam totul, obrazul Blaisiei cu cel al mătușei Rosie. Ba nu, rujul lui Blaisie nu se întinde și ea n-are mutra aceea de bebeluș bine îndopat ; ea-i o frumoasă oroare ce surîde cu un zîmbet subtil, tras cu penelul. Și-apoi mirosul acesta care inundă totul, ce-o fi la urma urmelor ? Un parfum ?

— Mirosiți foarte frumos, mătușă Rosie.

I-o spun din gentilețe, dar nu-i ea. Se apără de bănuială.

— Vai, nu... Mac Mannox pretindea că o femeie care se parfumează cînd merge la tem-

plu, compromite cariera rudelor. Te asigur că nu sînt eu...

Atunci e colonia cu care a fost parfumată Blaisie. Și nu mai reușesc să-mi iau ochii de la moarta care e atît de prezentă, atît de carnal prezentă, cu gura ei fardată, cu umărul gol și parfumul acesta exasperant.

Un bărbat, cu jachetă neagră și pantaloni reiați veni în față. Avea dinții stricați zîmbea cenușiu.

— Printre credincioșii strînși aici se află și vreun membru al „Adunării Invizibile“? întrebă cu o voce obosită.

Ce glumă! Nimeni nu mișcă. Nimeni din asistență nu face parte din secta aceea absurdă. Din rîndul întîi, Fleur Lee dă discret din umeri.

— E îngrozitor cît i-a dăunat sărmanei Blaisie, îmi spune mătușa Rosie. O religie imposibilă...

Atunci omul în jachetă, care părea grăbit să termine, întrebă cu voce foarte tare

— Vrea cineva să aducă un elogiu defunctei?

Fleur Lee scoase din poșetă cîteva foițe. Dar n-apucă să se ridice. O fată zdravănă, brunetă, cu batista apăsată ca un tampon sub nas, se ridică.

— E secretara lui Blaisie... îmi șoptește Babs. Sărmana Inès... Pare bolnavă de durere.

Omul în jachetă porni în întîmpinarea ei. Cu sîngele în obraji, Inès își răsucea batista într-una.

— Ați pregătit ceva, domnișoară? Înaintați... hai, înaintați!

O urmează. O susţine.

— Nu mai plîngeţi... Faceţi un efort să vă stăpîniţi.

— Frumoasă treabă, murmură infirmiera ce părea gata să intervină.

Inès hohotea. Pentru rîndul întîi e ceva şocant. O mişcare de dezaprobare face să oscileze coafurile umflate şi etolele de vizon. Da, e ceva şocant.

— Durerea, treacă-meargă... dar isteria. E de neconceput.

— Se spune, de altfel, că maică-sa era porto-ricană, murmură mătuşa Rosie, de parc-ar fi vorbit cu ea însăşi.

Omul cu dinţii cenuşii nu mai ştia cum să potolească durerea fetei. Inès plîngea pe umărul lui, repetînd într-una, mecanic: „Cea mai rapidă steno... Blaisie bătea 125 pe minut..." El îi răspundea: „Desigur, desigur" ştergîndu-i faţa şi legănînd-o ca pe un copil. Văzîndu-i astfel, ea agăţată de el, frîntă, parcă fără picioare, el foarte ţeapăn în jacheta şi în pantalonii lui reiaţi, te puteai crede în faţa unui ventriloc ce-şi tîrăşte partenera: o păpuşă de doi bani, cu părul de cîlţi şi cap de mucava.

— Hai, hai... liniştiţi-vă şi spuneţi ce aveţi de spus.

Inès îşi înghiţi un hohot, îi trecu un braţ pe după gît şi făcu din cap un semn care putea fi luat drept un consimţămînt. Bărbatul o făcu să se-ntoarcă puţin ca să stea cu faţa spre credincioşi.

— Aşa... Aşa... Iată că iar sîntem o fată ascultătoare şi cuminte.

Dar Inès fu cuprinsă de un tremur convulsiv, care-o zgudui din cap pînă-n picioare. Păli, se agăţă de vestonul bărbatului, apoi de jiletcă, îi luă mîinile şi le trase spre ea cu un gest posesiv, în sfîrşit se prăbuşi la picioarele lui gemînd „Ah... sărută-mă... cît o iubeam, Doamne."

— Surmenaj, spuse infermiera ridicîndu-se în grabă.

Pe Madison Avenue, faţada albastră a cinematografului afişa un Kirk Douglas monumental, numai păr şi muşchi, un balot frumos de carne roz. Imaginea lui alungă pe loc din memoria mea pe cealaltă, a Blaisiei întinsă pe saltea. Ceva mai încolo, în vitrina braseriei, stăteau puii reci în husa lor de celofan... Erau trişti, dar măcar nu zîmbeau. Încă vreo cîţiva metri şi nu mă mai gîndeam la Blaisie. Hotărît, amintirea ei era fără însemnătate. Scăpam de ea la primul colţ. Dar chiar era o amintire? Nu, fără-ndoială. O amintire se lipeşte de tine, îţi aparţine ca şi copilăria. Or, nimic din ce-am văzut nu-mi putea aparţine, nimic nu putea rămîne în mine fără să-mi provoace o dorinţă irezistibilă de a restitui totul, acolo, oriunde, în faţa unui cinema, în pragul unei braserii. Poate să pară ciudată dorinţa aceasta de a nu reţine nimic. Şi totuşi, după asemenea semne recunoşti exilul.

Au trecut mai multe săptămîni de cînd am sosit la New York și încă nu reușisem să mă rup de trecut și nici să mă vindec de dorința de a privi în urmă. Deși ar fi trebuit să fiu mai prudentă, să trăiesc în stare de alarmă, ca un bolnav căruia cea mai mică mișcare îi poate fi fatală. N-aveam experiență... Așa că, în unele zile, mi-ajungea să văd un telefon că să se declanșeze asociația de idei, de sunete, de imagini, cu o rapiditate fulgerătoare. Auzeam o voce care-mi șoptea cuvinte liniștitoare. Ca și cum iubirea putea să vindece moartea... Visam.

În timpul acestor reșute, Babs mă privea cu o stupoare cu atît mai scuzabilă, cu cît ignora cauzele răului meu.

— Dar ce te apucă ? mă întrebă.

— Nimic... O să chem Palermo.

— Cheamă-l odată și încetează să te mai uiți la ceas în fiecare clipă.

— Nu reușesc să-mi termin articolul... Îmi lipsește o precizare turistică.

Obișnuită cu schimbările mele de dispoziție, Babs își relua lucrul fără să-mi răspundă, iar eu plecam din sala redactorilor spunînd că-mi trebuie un birou gol, ca să nu pierd nimic din comunicarea aceea îndepărtată. O singură dată vocea mea interioară și-a schimbat tonul, sau poate că pur și simplu am încetat s-o mai cred. Îmi amintesc... Am scăpat telefonul din mînă. Atunci, remediul suveran era să mă plimb. Căci New York-ul acționa asupra mea ca un incendiu în care se mistuie scînteia inițială. Peste tot vedeam Sicilia și această trudă a imaginației

mă ţinea în echilibru. Fie că mă plimbam, un ceas, o dimineaţă sau o zi întreagă, aproape totdeauna terminam rătăcind, învăluită în vedeniile mele ca într-o ceaţă fericită.

Cam în timpul acesta, cred, m-am prefăcut că nu găsesc subiect pentru cronică, dacă stau închisă în redacţie. Avertizată de desele mele absenţe, Fleur Lee decretă că e dispusă să le tolereze dacă metoda se dovedeşte eficace. Şi pe un ton foarte de sus vorbi despre căile secrete care duc spre succes. Subînţelegea că revista va avea de cîştigat şi din această nouă manieră de lucru. Apoi făcu aluzie la ceea ce ea numea „nepăsarea mea profesională", la „ciudăţeniile" mele şi la nebuneasca mea risipă de timp. Se aştepta la confidenţe.

— O să-mi spui şi mie, o dată, de ce eşti aşa cum eşti ?

Nu i-am răspuns nimic. Fleur Lee nu era femeia care să-nţeleagă că poţi trăi vreme îndelungată, otrăvit cu o fărîmă de speranţă.

Rătăceşti printr-un oraş în care reveria e coerentă, unde angoasa nu e decît obsesia puterii. Mergi pe a 5-a Avenue ca o specialistă în evadare... cu inima cuprinsă de nelinişte : „Vreau inutilul, maiestuosul, vreau busturi de marmură pe faţade părăginite, străzi pe care te rătăceşti, un labirint, un dedal, cîntările urlate din cartierul meu şi braţele larg deschise, vreau zeii cu trei feţe şi alegoriile de la răscruci, vreau fîntînile cu apă curgătoare din locurile unde apa-i o raritate, vreau inexplicabilul,

legenda și balaurii, grădinile nesfîrșite și jerbele de stele, vreau Palermo..." Și ce vezi? Un șantier peste care plutesc nori de praf. Se oprește un șofer. Privește și el.

— Ieri era aici o casă, spune cu o voce veselă. Azi, nimic... Chiar nimic. E formidabil nu?

E cordial. Dispariția asta bruscă îl amuză. Să-i spui: „La noi totul a fost distrus pe trei sferturi... Așa că ceea ce-a rămas e sprijinit cu proptele, se arată cu mîndrie, se restaurează și dacă n-ai mijloace, locuiești umil într-o ruină..." Dar nu reușești să-i trezești interesul. Nici nu-ți poți închipui cît îi sînt de indiferente casele care se prăbușesc în Sicilia. Și-atunci trebuie să-ți alungi din minte gîndurile care n-aduc nici un folos. De fapt, ce cauți? Un subiect de evadare pentru cititorii revistei *Fair*. Nimic altceva nu trebuie să te intereseze. Fleur Lee a spus-o răspicat: „Ești plătită să satisfaci niște necunoscuți. Privește în jur cînd ești pe stradă. Orice trecător poate fi un cititor de-al tău." Și adăugă „Mai ales, fără poezie... Totul direct... Totul concret... *Fair* nu-i un magazin abstract", și fraza o însoțește cu o lovitură de pumn dată în gol, cu toată forța frumoaselor ei degete alungite. „*Fair* are nevoie de *zzang*, mă-nțelegi?... De nerv, ce mai." Înțeleg. Dar ce evadare să le oferi acestor arhitecți ai transparenței? Sînt nebuni după sticlă de parc-ar fi o bucurie oprită... Își oferă case de cristal fumuriu și pretind zidurilor să reflecte formele schimbătoare ale unui oraș fără trecut. Cum să te smulgi din toate astea? Din străfundul

unor zile albastre și chiar din adîncul tău, se înalță o amintire. Și-ntr-o clipă te tîrăște cu ea. De parc-ar fi un izvor viu, un torent prea multă vreme zăgăzuit de stăvilarul închis al memoriei. De cîtă vreme te pîndește oare zidul acela de piatră pe care-l vezi aevea, cu tufele lui de iasomie sălbatică și cascadele de caprifoi. Și năpădit de toate gîngăniile pămîntului... Un sărut pe ochi, apoi un altul pe buze, acolo în iarbă, a fost primul sărut, și tot acolo, cîțiva ani mai tîrziu, cu mîinile pline de țărînă și cu gura plină de rugăciuni, tot acolo, cînd au apărut avioanele mi-am pierdut, cum se pierde inocența, credința copilărească într-o viață fără de sfîrșit. O să poți uita zidul acela? Pot oare oamenii să nu știe ce anume ești îndreptățit să le ceri pietrelor? Găunoase, sunînd a gol, ele te adăpostesc, te protejează, rezistă cu înverșunare și rămîn vreme îndelungată ruini înspăimîntătoare în care-și găsesc refugiu amintirile iubirilor noastre moarte și leșia rătăcirilor. Să le povestești astea celor ce citesc *Fair*? despre Palermo asasinat? O fi asta direct, concret? A treia zi după sfînta Rozalia, în toiul nopții, o luminație ca de sfîrșit de lume, un foc de artificii drăcesc și bombele care însemnau la fiecare clopotniță ceasul fantasticelor prăbușiri, sunînd din toate clopotele semnalul nimicirii, vînturînd peste oraș parfumul arborilor și zăpada roz a laurilor. Să le povestești despre noaptea aceea cititorilor, despre noaptea aceea cînd moartea zbura în înaltul cerului și cădea cu bubuit de trăsnet, cînd marionete însînge-

rate, lepădate de-a lungul trotuarelor, gemeau „*Ambulanza... Ambulanza...*“ voci tremurătoare care strigau după mașinile astmatice ocupate într-altă parte, pierdute, aruncate sau mai știu eu cum... Și tropăitul agenților ? Cerc negru cu pumni de fier, fasciști blestemați înaintînd cu pași de gimnaști, năpăstuindu-se asupra mulțimii furioase, ieșită din fire, gata să ucidă, să jefuiască, să fure. Și-apoi, țipetele femeilor care se ridicau printre ruinele în care totul era sfîrșit. Vai, orașul meu, sărmanul meu oraș... Singurul lui răspuns la toate a fost doar zborul dezlănțuit al rîndunelelor în văzduh.

Dar în *Fair* nu există nenorociri. E ordinul lui Fleur Lee. Noi sîntem magazinul vieții fericite, al afacerilor reușite și al femeilor care au succes. Poți uita oare mesajul care ți l-au trimis ieri ? Un *memo* al direcțiunii. Acesta e cuvîntul ce desemnează instrucțiunile scrise, și care sînt totdeauna de prost gust. „Rolul dumneavoastră nu este acela de a împărtăși cititorilor amintirile dumneavoastră. Sînteți plătită pentru a-i distra. Dați-le culoare locală.“ Asta e.

Ce-ar zice Fleur Lee de domnul Giuseppe ? E un subiect domnul Giuseppe ? Poate fi un personaj descurcă-treabă ăsta ? Grea meseria lui, toată ziua pe la primărie, făcînd coadă pentru bogați. Și de dimineața pînă seara se repede prin anticamere. „Da, înălțimea-ta...“ „Da, desigur, excelență...“ Mereu ocupat să convingă funcționarii : „E mai nimic, stimabile...“, strecurîndu-le pe ascuns ceva bani ; apoi maniera proprie de a se prezenta : „Aici domnul Giuse-

ppe, gata să servească", înclinîndu-se. Campionul livretelor de familie obținute în termen record, eminentul specialist al actelor de notariat, al semnăturilor smulse pe certificatele de reformă era mereu pus la punct, totdeauna cu nodul cravatei legat impecabil. Un certificat de reformă nu-i treabă ușoară! „Excelența-voastră poate să mă creadă pe cuvînt cînd afirm că clientul meu suferă de o boală cumplită, o boală de familie pe care nici un medic n-o poate vindeca, și-apoi, pe lîngă asta, are și platfus..." Platfus... Cincizeci de lire, o sută, la nevoie, pentru domnul Giuseppe, dacă reușea să obțină un asemenea certificat cu timbre și toate alea... E-un subiect vecinul nostru? Cel mai priceput om din Palermo în asemenea treburi, totdeauna cu veston, chiar și pe caniculă și iată-l, numai în cămașă, alergînd printre ruine, scormonind, urlînd, căutîndu-și nevasta, Agata mea, Agata, împleticindu-se numai în zdrențe, cu un singur crac la pantaloni și cu pulpa numai varice, din pricină că a tot stat pe le cozi, niște varice nenorocite care sîngerau, Agata, Agata mea, clopoțelul meu, zurgălăul meu, porumbița mea, dulceața! N-a mai găsit decît cafetiera pe care o strîngea la piept, un bun de preț, o comoară, marca „Vezuviana", numai pentru două cești.

Dar în *Fair* nu-i loc pentru nici un domn Giuseppe. Nu admite Fleur Lee. Afirmă că o democrație bine organizată n-are ce face cu un astfel

de om. „Pe-aici n-avem descurcă-treabă... Toată lumea stă la coadă... Aşa că Gianna, te rog, lasă-l pe domnul Giuseppe în Sicilia şi să-ncheiem discuţia.“ Îţi trebuie un alt subiect. Trebuie iar să umbli. Să umbli printre locuinţele colos, să mergi printre turnurile care te copleşesc, care se proliferează cu o rapiditate nebună, formînd o turmă înghesuită, să mergi iar printre masele acelea ce se împlîntă în cer şi-l ciuruiesc, şi-l violează şi pe care oamenii minusculi, agăţaţi pe o planşetă ancorată la înălţimea unui avion, le lustruiesc, le curăţă, le spală, de parc-ar spăla vase. Nici o bancă... Nici un scuar... La toate răspîntiile numai şantiere, care ţîşnesc parcă de sub proprii-ţi paşi, ca într-un coşmar. Oameni gravi supraveghează macarale mecanice. Notează de cîte ori se duc, de cîte ori se-ntorc, fac suma, aliniază cifre. Unul dintre ei — personaj pe care, spre uşurarea povestirii îl vom numi Antreprenorul, cu A mare — e în mod deosebit atent. Maşina aceea care se învîrte fără răgaz are nevoie de el ca să-şi caşte falca ei feroce, să îmbuce o lespede translucidă şi s-o pornească iar purtîndu-şi prada. Fără el, evident, ea ar rămîne imobilă, paralizată, o spînzurătoare înaltă, înfiptă în cerul New York-ului. Dar Antreprenorul e acolo şi o priveşte pe sub borurile largi ale pălăriei. La Palermo, cînd se lasă seara, oamenii care îi seamănă supraveghează într-o imobilitate de statuie un discret du-te-vino. Analogia situaţiilor e frapantă. Şi-acolo e vorba de cifre care se aliniază în timp ce o păpuşă

vie, cocoțată pe tocuri înalte, agață un client, se ține scai de el, caută să-l convingă — „Știi tu ce-i dragostea ? da, sau te las dracului ? Niciodată n-am văzut niște d-ăștia ca voi!... Oamenii ăștia-s curat sălbatici... *One dollar. Do you understand ?*[1]" și-l scarmănă, și-l pipăie, și-i dă ghes, și-l împinge într-o baracă oarecare, un parter părăsit, o pivniță, un subsol, oriunde... Și răcnetele alea ! Dacă le-ați fi auzit... Dup-aceea nimic. Eliberatorilor noștri li se lua totul, portofele, acte, bani, fotografii, totul. Ieșeau ca apucați. Își urlau numărul matricol, arma, gradul, ca niște dovezi ale onorabilității lor. Se duceau să reclame la Comenduirea pieții... Li se răspundea „*Si signore ! Certo ! Subito Signore*"[2], dar nimeni nu mișca un deget... N-am văzut, n-am auzit... Merita să te uiți la moacele lor de învingători.

Antreprenorul are o expresie de satisfacție. Cea mai frumoasă copilă din Kalsa, din alea care dau din șolduri de parcă nici n-ar avea șira spinării, toate damele din Catania și Messina laolaltă, cu fustele lipite pe buci, cu lănțișor la gît și cu o medalie bălăngănindu-se între sîni, o pomicică din alea de te lasă tîmpit, de-ți ia piuitul, îți taie răsuflarea și pofta și toate, nici chiar o damă ca aia n-ar fi reușit să-l abată pe Antreprenor de la treaba lui. Nu-l interesa decît mașina și carnetul ce-l ținea în mînă. În-

[1] Numai un dolar. Înțelegi ? (engl.).
[2] Da domnule ! Desigur ! Imediat domnule (ital.).

tocmi o fișă fără să scape din ochii macaraua mecanică.

— N-are rivală. E fără pereche.

Vrea cu tot dinadinsul să-mi explice meritele ei, performanțele. Vorbește, vorbește într-una, o necesitate căreia nu i se poate împotrivi. E atît de sigur de el, atît de plin de convingeri, şi atît de superior, şi atît de condescendent. Ce enervant, Doamne ! Insistă :

— Treizeci de etaje... În curînd le terminăm... Ea face minunile astea, spune el aruncînd mașinii o privire drăgăstoasă.

— Aţi spus minuni ?

Acum e cuprins de neliniște

— Știți și altele ? Ați văzut în altă parte ceva mai reușit ? Unde anume ?

Da, mai reușit, de o mie de ori mai reușit, în Sicilia, la capatul drumului ce duce spre extremitatea falezei. De-acolo, cu o singură mînă, Polifem a aruncat în mare stîncile acelea întunecate, străpunse de grote în care mergi cu barca în căutarea umbrei. Da, cu o singură mînă, făcîndu-le vînt din vîrful unei creste. O formidabilă dezlănțuire.... Mașina asta n-o să facă niciodată ceva asemănător. Dar dacă i-o spui, nu te crede. Acestui om totul îi interzice să admită că proasta dispoziţie a unui ciclop poate răvăși conturul unei insule. Iar principiile lui nu-i îngăduie să dea vreo importanță unor asemenea baliverne. Dar eu am argumentele mele... „Te aștept la stînca lui Polifem..." Poţi uita un asemenea *randez-vous ?* Eu știu că întîlnirile

acelea — drumul cu barca, teama de a ne rătăci, chemări — „unde ești“ ? — învăluite în clipocitul valurilor, și stînca lui Polifem — care-o fi cea adevărată, căci sînt cel puțin vreo trei — știu bine că ele au făcut din adolescenta care mergea pe ascuns la întîlnire femeia de acum, certată puțin cu noutățile lumii ăsteia.

De acord, sînt gînduri care n-ajută la nimic. O discuție cu necunoscutul acesta ? La ce bun ? Numai că el insistă. Vrea să aibă inima împăcată.

— Dac-ați văzut ceva mai reușit, lămuriți-mă.

Da, mai reușit, mult mai reușit, la Valverde, unde stîlpul bisericii matcă a fost pictat de o mînă cerească într-o singură noapte. De-o mînă cerească, mă înțelegeți ? Un autoportret al Madonei... Vă miră ? Și totuși... Altfel nu s-ar putea lămuri cum așa, dintr-o dată, a apărut tabloul acela într-un sat pierdut din Valea Dracului, ca o despăgubire pentru amenințările vulcanului și pentru zguduieturile pămîntului. Să-i povestești asta Antreprenorului... Tocmai te privește. E mereu cordial. Ce-o fi așteptînd de la tine ? O aprobare, desigur, o consolare. Nimic altceva nu doresc mai mult americanii, iar imobilele lor de sticlă, înălțate în secolul amenințării aeriene, au în peisajul newyorkez un rol comparabil cu cel al tranchilizantelor, pe care le folosesc în cantități mari. Și ele favorizează optimismul.

— Dacă știți ceva mai reușit...

— O fortăreață construită fără nici o mașină, pe buza unei prăpăstii într-o poziție că te apucă amețeala numai cînd o vezi.

— Interesant... Și unde ?

— În Sicilia, pe o stîncă inaccesibilă.

— Nu văd care arhitect....

— Arhitectul, cum să vă spun...

— Căci trebuie să fie unul... Totdeauna e un arhitect cu sau fără macarale...

— Prin partea locului se zice că e Saturn. Vă asigur că nu inventez nimic. Se cheamă Arc Saturnia. Și altfel nici nu se poate explica.

Ce-ai făcut ? Brusc totul s-a stricat între tine și necunoscut. Și doar ai fost prevenită... Instrucțiunile lui Fleur Lee... De ce le-ai uitat ? „Sînt treizeci de ani de cînd răspundem de destinul publicațiilor noastre și credem că ne cunoaștem publicul. Avem un principiu să nu îl contrazicem niciodată. El cere să-i respectați convingerile. Mărginiți-vă deci la pitoresc, la exotic. Visul e evadare..." Ce-ai făcut ? O să te dea afară !

— Orice părere poate fi valabilă... Îmi dați voie să le am și eu pe ale mele, nu-i așa ? Și ce mai, șterge-o ! Afară ! Șantierul nu-i pentru public. N-avem nevoie de necunoscuți care se-nvîrtesc în jurul nostru, ne spionează și ne bat la cap.

Puțin mai trebuie și s-ar exprima ca în *memo*-urile direcțiunii : „Nu uitați că sînteți o străină."

L-ai scos din fire cu gafele, cu observațiile tale. Are oroare de străini. Și urlă

— Avem cu duiumul. Primim pe oricine și orice. Pe toți slinoșii, mucegăiții și fleșcăiții. Îi detestă pe toți, de oriunde ar veni, de oriunde-ar fi, cu trecutul lor, pietre preistorice de suferințe și de praf. Să se ducă la ei acasă. Toți sînt niște profitori, toți. Și cum te are la mînă, plătești pentru ei... Îți deșartă la întîmplare un sac întreg de cuvinte care în argoul new-yorkez, înseamnă italienii, spaniolii, evreii, cei cu pilea măslinie, nedoriții, analfabeții, căzăturile de prin țări nenorocite, paraziții, leșinații de foame... La ce te-ai putea aștepta? Vă întreb.

— *Wop... Dago... Spike... Kike*[1]... Afară de-aici, creațo... Sîntem prea cumsecade.

Nu încape îndoială că interlocutorul tău n-ar putea privi Statuia Libertății, care pentru el e simbolul unei patrii tolerante și primitoare fără să-i dea lacrimile. Ține mult la ea. Căci are tot ce-i trebuie ca să placă : sîni de mamă, pîntece, respectabilitate și o față de copilă cuminte. E-ntoarsă spre țările acelea nenorocite pe care le luminează din depărtare. Torța pe care o ține ridicată ar putea fi și o ghioagă în toată legea... Duminică merge cu familia s-o admire. Azi însă nu-i zi de sărbătoare. Iar tu îi răpești din timpul ce-l datorează mașinii. I s-a făcut lehamite să te mai vadă acolo. Așa că trage un scuipat, zvîrlind un ghemotoc de *chewing-gum* care cade chiar la vîrful pantofului tău. E felul lui de a te da gata, de a te

[1] Italian... Spaniol... Corcitură... Evreu (engl.)

alunga : „Întinde-o, musulmanule..." cam asta ai putea auzi şi la Palermo, dar fără nici o urmă de arţag. Domnului ăsta grosolan i s-ar zice musulman numai aşa, dintr-o supărare sau din obişnuinţă, căci au trecut cinci veacuri de cînd se tot spune : „Tacă-ţi fleanca, musulmane !" E un fel de a vorbi care s-a răspîndit repede de pe vremea cînd, ambarcaţii venite din nordul Africii semănau teroarea pe coastele Siciliei. Carenele negre şi pînzele roşii... jefuitorii luau oraşul cu asalt, răpeau femeile şi nu lăsau în urmă decît cadavre. Vremuri apuse dar care-i bine să le reaminteşti pentru a nu li se uita grozăvia : „Întinde-o, musulmane !" Nu-i nici o insultă. Doar cît ar fi într-o înjurătură familiară, la care se mai poate adăuga : „Dracu să te pieptăne." Aşa că de ce să te abţii ? Lăudăroşenia nu strică nimănui... Vorba ! În toate astea să nu se amestece însă nici un dram de ură adevărată. Gîndul trebuie despărţit de violenţa lui iniţială, de demonul acela trecător şi trebuie ales felul cel mai cuminte de a alunga pe cineva „Cară-te, musulmane ! „Strigi deci puţin ca să te menţii tînăr, brodezi, improvizezi, inventezi, laşi simţurile să se exalte. „Ai o mutră ce-mi taie pofta să-ţi ard o palmă..." Şi te simţi mai tare, mai bărbat ; dar cine zice că te-ai supărat ? Se ştie bine că înjurăturile îmbătrînesc împreună cu oamenii care le născocesc : capătă şi ele riduri, se golesc de înţelesul lor, se prăfuiesc şi se vestejesc, ceea ce nu înseamnă că neapărat trebuie să le schimbi. Hai, deci dă-i drumul

— Cară-te, musulmane !

Și-ai lichidat afacerea.

Fair, magazinul succeselor uluitoare, al rochiilor uluitoare, al apartamentelor uluitoare și al averilor uluitoare, te așteaptă. Ajungi cu mai bine de două ore întîrziere. Ești primită cu o solemnitate dulceagă și cu zîmbete ipocrite, toate pornite din îndoielile neexprimate pe care le trezești.

— Ei, cum merge ?

Babs a zîmbit de parcă s-ar fi petrecut vreo catastrofă și are un fel de a te privi care spune limpede că ești un dezastru ambulant, un exemplu rău și că pînă la urmă o să fii dată pe ușă afară.

Cam stai pe loc, și tu, și cronica...

Fanaticii exactității te iau cu asalt și toate ți se adresează ție, și bombănitul secretarelor, și redactoarele care dau din umeri, și gestul de dezgust al telefonistei care-ți întinde un teanc de mesaje. Pesemne că v-ați rătăcit... singura explicație. Ba de loc... Am avut o discuție care s-a lungit. Zău... Și cu cine ? Bănuiți, desigur, că într-o sală de redacție te cam sufoci, printre atîtea femei trecute și tinere ariviste, gata să le calce-n picioare, și toate celelalte... Tu sosești ca un suflu proaspăt. Și-atunci caută, cu un ton de falsă curiozitate, sau numai amuzat, să te antreneze într-una din poveștile acelea murdare, pipărate, bine ticluite... europeni, ce mai ! Ai avut poate o întîlnire ?... Să nu te lași dusă... Să taci. Discuția aceea angajată în plină stradă cu un necunoscut și schim-

bul acela de vorbe grele, toată xenofobia care a căzut ca un trăsnet, acolo, în fața ta, o străină, ar putea să pară foarte ciudate. Știi, din instinct, că povestea ta n-ar avea nici un succes și c-ar putea chiar să fie, cum spune mătușa Rosie, „dăunătoare pentru reușita carierei..." Adevărat e că nici tăcerea n-are pic de succes. Toți ochii redacției sînt ațintiți asupra ta. Ochii din dosul telefoanelor, din dosul birourilor, din dosul mașinilor de scris, apoi dintr-o dată și ochii redactoarei-șefe care-și face o intrare destul de solemnă :

— Trebuie ca fiecare din gesturile noastre, fiecare gînd al nostru să fie dăruit ca hrană cititoarelor noastre. Toate inițiativele noastre, chiar și cele mai mărunte acțiuni trebuie să întărească potențailul articolelor noastre.

— Știu... Știu.

Cunoști predica pe de rost și vocea pătrunzătoare a lui Fleur Lee îți face greață. Deși-i vocea ei obișnuită, ți se pare mai ascuțită, mai stridentă ca de obicei. Pe semne c-a băut. Se mai întîmplă uneori, în zilele de alarmă, cînd revista e în întîrziere sau îi scade tirajul.

— Ceea ce-i neplăcut la dumneata, Gianna, e originalitatea dumitale, care nu-i totdeauna comestibilă. Uiți prea des că cititoarele noastre sînt însetate de emoții cinstite pe care să nu și le ascundă, mă înțelegi ? Tocmai asta e călătoria : o emoție pe care o poți împărtăși oricui, un subiect de conversație între prietene... Nimic altceva. Dă-le așadar ceea ce așteptă.

Ești la limita extremă a oboselii. Te pîndește primejdia. Din pricina asta, fără îndoială, în timp ce Fleur Lee își ține discursul, simți cum te cufunzi într-un val de gînduri confuze, ai intuiția vagă, foarte vagă, că viața și întîmplările ei neprevăzute îți vor oferi într-un viitor îndepărtat prilejul de a sădi deruta, dacă nu chiar în toate inimile acestor femei, modele de energie și eficiență, măcar într-una din ele (și presimți astfel inconștient și ceea ce va însemna întîlnirea cu Carmine Bonnavia și consecințele ei) ; ai sentimentul că într-o zi Sólanto va apărea și că un cuvînt rostit în fața ta, un nume, va face să reînvie, la New York, întregul continent pierdut, cu nesfîrșitele lui întinderi, parfumuri și stînci, o lume moartă, lumea *ta*, apoi va apărea și prin dorul tău de a fi oriunde, dorul de-o barcă, de-o luntre ce alunecă pe apă, de pămînt umed la ceasul cînd îl stropește grădinarul, dorul de soarele care cade brusc în dosul stîncilor împurpurate. Și te surprinzi strigînd pe negîndite : „O să-ți dau articolul... Ți-l dau..." cu un ton care nu-i al tău și pe care abia ți-l recunoști.

— Ai scos-o bine la capăt.

Babs nu aproba. Îi citisem cronica mea. M-a urmărit pînă la vila care-și fărîmița statuile prin iarbă și i-a plăcut. Am făcut-o să vadă frumusețea acelor locuri. I-am deschis zidul de incintă cu procesiunea lui de statui ce gesticulează, fără să omit ceva... Balauri și mon-

ştri ; am descris totul. A avut deci parte de hoarda diavolească a strigoilor și de priculici și uriași, de jivine fără nume și de oameni-cîini cîntînd din instrumente necunoscute, de baletul mamamușilor obezi și de țînci așezați pe vine, cu bucile dezvelite sub nasul vizitatorilor. Mi-am amintit chiar de silueta ciudată a unui uriaș, cu o perucă înaltă pe cap, un soi de sperietoare de pe alt tărîm, marchiz de coșmar, care supraveghea cu măreție grădina părăsită.

M-a ascultat cu un interes ce părea sincer.

— Să știi că asta o să intereseze... Crede-mă, or să vrea să viziteze casa asta.

— Da de ce ?

— Pentru că-i o casă din basme... Un Disney-land din secolul al XVIII-lea. În timp ce templele tale, mă-nțelegi... Segeste, Agrigento.... În primul rînd că toate seamănă-ntre ele, ai mereu impresia că vezi ceva ce-ai mai văzut măcar o dată în viață... Washingtonul e plin de coloane și frontoane... Pe cînd gnomii ăia...

— Crezi ?

— Sînt sigură ! Cu condiția, desigur, că vei da o anume semnificație acestor ornamente sau, în lipsă de explicații plauzibile, să le prezinți ca o enigmă de care se pasionează cei mai reputați arheologi... Nu văd altă soluție. Cititoarele noastre au oroare de lucrurile nelămurite, și e de înțeles... Nu pentru asta cumperi un jurnal de cincizeci de cenți...

— Poţi fi liniştită.
— Adică... ce-nseamnă statuile acelea?
— Sînt ornamente de apărare...
— De ce?

Babs se prefăcea că nu mai înţelege.

— Sînt ornamente de apărare împotriva deochiului... am repetat încet. Sau dacă vrei, creneluri magice.

— Nu vrei să cred că iei în serios asemenea baliverne.

— Dar ce vezi absurd într-asta? Nu crezi în supranatural? Şi totuşi nimic nu poate fi mai serios.

Babs rămase mută şi îşi agită brăţările. Se simţea în vid... Avea o expresie îngheţată şi, pentru o clipă, am crezut că e pe cale să plîngă. Dar parcă dintr-o dată i-ar fi lipsit un sprijin. Dar care? Poate mătuşa Rosie, oglinda în care ea avea obiceiul să-şi reflecte gîndul. Confruntată cu o idee care o deruta şi pe care ar fi dorit-o surghiunită printre produsele învechite ale unei lumi arhaice, Babs se simţea pierdută. Insistam.

— Dar e uşor de înţeles că anumite lucruri scapă controlului omenesc...

— Detest acest gen de conversaţie.
— O să te deprinzi...
— Inexplicabilul mă deprimă...
— Totuşi nu-i un motiv ca să faci o asemenea mutră...

Babs mă privi cu nelinişte. Ochii-i erau plini de lacrimi.

— Dar, Gianna, eu nu cer decît să mă convingi ; îmi spuse. Crede-mă. Dacă lucrurile acelea există, să vorbim despre ele. Dar explică-te.... Vorbește... După ce se poate recunoaște deochiul ?

— După nimic...

— De ce ?

— Cu cît e mai malific, cu atît îl bănuiești mai puțin...

— Am oroare de oamenii ascunși, spuse ea regăsindu-și întreaga siguranță de sine. Sînt niște ipocriți.

— Nu văd ce amestec are ipocrizia în treaba asta.

Și-n vocea mea răzbi iar un început de mînie. Cum ar fi putut ghici Babs ce fel de adversar înfruntă ? Nimic din ceea ce spuneam nu era premeditat. Cuvintele țîșneau ca dintr-o nebănuită memorie. Și abia rostite se transformau într-o plăcere irezistibilă, ca acele cîntece care renasc din vîrfurile buzelor, aducînd cu ele tot felul de amintiri, o arie uitată pe care o fluieri, apoi o fredonezi, întrebîndu-te oare cum de ai regăsit-o ? Așa și eu, lăsam să reînvie spaimele copilăriei mele. Și-i vina mea dacă ele îmi apăreau mai tulburătoare decît atunci cînd le descoperisem pentru prima oară ? Probabil că mi-a lipsit o guvernantă englezoaică, bine apretată în tradiții victoriene. Numai că un asemenea produs nu avea curs în Sicilia, unde, pînă la vîrsta mănăstirii ne lasă în seama unei doici. Și nu-i vina mea dacă, de cînd n-am mai fost copil de țîță și pînă pe la zece ani, am

fost îndopată cu povești în care tineri palizi, totdeauna singurii la părinți, uneori nobili, mureau din pricina privirii aruncate de un vecin detestàt, sau altele în care era îndeajuns un descîntec bombănit printre dinți, ca să trimită o barcă la fund, ca un frate să se îndrăgostească de soră-sa, sau să pricinuiască sinucideri în serie. Și-apoi ce pŏt eu face dacă asemenea povești plac oamenilor de felul meu? Cărui Orient, cărei Asii, cărei picături de sînge necunoscut îi datorez înclinația mea spre superstiție?

Fără îndoială că Babs se întreba cu ce metodă să mă ia. Îmi arunca priviri alarmate. De ce să nu-i strig că mă exasperează? Mă mulțumeam doar să-i repet cu voce calmă.

— Nu văd ce amestec are ipocrizia în treaba asta... Omul despre care se știa în toată Sicilia că deoache cel mai rău, un om a cărui putere vrăjitorească se manifesta în formele cele mai crude de mai bine de o jumătate de veac, omul ăsta habar nu avea că deoache... Așa că, într-o bună zi s-a vrăjit pe el însuși, privindu-se într-o oglindă... Nu mai știu cum s-au petrecut lucrurile... Dacă oglinda s-a desprins din perete și i-a sfărîmat țeasta sau dacă i-a reflectat privirea ca pe o rază fierbinte și l-a pîrjolit...

— Doamne Dumnezeule!

Babs făcu o mișcare instinctivă ca să-și apere ochii. Pentru o clipă n-am mai fost în stare să vorbesc... Ea renega acum ideea pe care și-o făcuse despre propria ei persoană: s-a ter-

minat cu femeia forte din lumea presei. Nu știu dacă ea se vedea cum se schimbă, dar eu o vedeam. Iat-o că ascultă o poveste care nu folosește la nimic... Vorbim... Dar nu ca să schimbăm niște păreri despre titluri, despre „*effets-choc*", randament, sau putere de convingere. A renunțat să-mi împărtășească dorințele ei de ziaristă fără avere, trăind prin procură în lumea banului. Nu-mi mai vorbea nici despre casa pe care-o s-o aibe într-o zi, aidoma acelor citadele ale huzurului pe care de atîtea ori le-a vizitat, fotografiat, descris, lăudat, cu strămoși adevărați, împrejmuite cu verdeață și Picasso-uri — „de-o frumusețe intolerabilă" — a uitat de Picasso, de „epocile albastre" asortate la mătasea fotoliilor, de manifestările spiritului neliniștit și ale mizeriei autentice — „știi, urechea tăiată..." se detașa de geniile acelea sumbre, mereu gata să ducă cea mai imposibilă viață, ciuruindu-și ficatul sau înecîndu-l în absint, fără să bănuiască măcar că la New York asta îi va face să fie tot mai bine cotați... Blestemați adorați, ea începea să uite de voi și de pînzele voastre care produc atîta impresie cînd le vezi într-un salon !

O, nu, conversația mea n-o plictisea... Își cunoștea defectele, ce mai... Meseria îi lua tot timpul... Trebuie că pînă la urmă voi obosi, auzind-o repetînd aceleași și aceleași lucruri. Ba da... Ba da, își dădea perfect seama și nu trebuie să-i port pică. Trebuia s-o fac să tacă sau s-o forțez să mă asculte, cum făceam în

clipa aceea... Voia să mai audă poveștile acelea de adormit copiii...

— Dar e imposibil, Babs... Noi vorbim de o metodă de protecție, de o foarte veche măsură de securitate și tu zici că sînt povești de adormit copiii. E clar că n-o să ne înțelegem niciodată.

Mă mai aud încă vorbindu-i astfel și-i aud totodată răspunsul :

— Știu, știu, Gianna, îmi spune pe un ton de umilință, ca și cum căuta să se scuze... Mie trebuie să mi se explice... Te rog, încearcă...

— La ce bun ? Deochi e un cuvînt care te sperie ? Te împiedici de-o vorbă necunoscută și-n loc să încerci să o înțelegi, rămîi cum ești, în beznă, cu ochii holbați, cerînd ajutor de la principiile solide ale mătușii Rosie, și îl ceri în zadar... Noțiunea de deochi nu-i trecută pe lista cuvintelor tale... Conchizi deci dînd din umeri că ea nici nu există și, pe deasupra, te mai simți șocată sau faci mutre... Prin urmare nu vezi că e vorba de o imagine și nimic altceva... O imagine care desemnează o amenințare ce apasă asupra rarelor clipe în care omul se crede fericit... Dar Babs, știi tu oare ce-i fericirea ? Nu-ți vorbesc de micile pantomime obișnuite, care te poartă ca pe un școlar silitor, din baia călduță tocmai cît trebuie, în patul în care-ți astîmperi o scurtă poftă de dragoste. Nu, Babs, deochiul nu cinstește cu amenințarea lui asemenea fericiri. Nu atacă decît pe cei ambițioși, numai ce e imens, nebunesc. Îl urăște numai pe cel ce visează imposibilul.

— Nu înțeleg de cine vorbești.

— De cel care a clădit vila despre care-ți povesteam adineauri. Vezi tu, omul ăsta trebuie că avea un vis... Nu știu ce fel de vis, dar știu că asta contează, numai asta. Un vis căruia el i-a consacrat tot timpul lui, toată imaginația, toate forțele lui, ba poate chiar mai mult... Un vis căruia el i-a dat forma rotunjită și împrejmuită a grădinii aceleia.

— Chiar Gianna, există grădini în formă de vis ?

— Eu am văzut ; la fel și case. Sînt clădite ca niște loji deschise spre... nu știu, mă rog... spre toate cele ce alcătuiesc o noapte excepțională : asaltul zgomotelor ei fără înfățișare, înfundate, abia perceptibile, crenguțe uscate ce trosnesc, hora neliniștită a fluturilor, în jurul unei lumini uitate, foșnete, întrebări confuze care în alte împrejurări ar atrage atenția sau ar pricinui neliniște — ce-i pasul ăsta ?... a rămas vreo lampă aprinsă ? — și de care nu-ți pasă cînd ești fericit. Totul e ușor, nimic nu șovăie, totul aparține nopții... Și cerul semănat cu stele ca un rebus rămas fără dezlegare, și cîntecul îndepărtat al vreunui pescar, care, de cum s-a ridicat luna, și-a aruncat năvoadele, și minunea aceea a mării de care nu reușești niciodată să te dezlipești, brazda aceea jucăușă care-i reflexul unui fanal în apă... Trebuie să înțelegi bine, Babs, cît de mare e riscul de a vedea toate astea pierzînd brusc strălucirea lor interioară și cufundîndu-se în banalitate, în plictis, în nedragoste... Ajunge un fleac de gest,

o privire în care bănuieşti oboseala. Un asemenea bobîrnac imprevizibil, o astfel de frînă bruscă ne face să cădem din fericire în nenorocire, fără ca măcar s-o bănuim ; şi asta se cheamă deochi... Recunoaşte şi tu că ar fi o greşeală dacă nu ne-am păzi.

Babs m-a gratificat cu un surîs în mai mulţi timpi, foarte reuşit, în care buzele ei, puţin umezite, descopereau încet dinţii, apoi, la capătul unei operaţiuni-surpriză, la fel de studiată ca şi gesturile unei specialiste în *strip-tease*, apărea un vîrf de limbă apetisantă şi fină ca o feliuţă de jambon. Se-nţelege că zîmbetul lui Babs am început să-l ştiu pe de rost. Cum l-am văzut nu numai pe buzele ei, ci şi pe cele ale tuturor *star*-urilor fotografiate în *Fair*, îmi dădea un fel de indigestie. În privinţa asta n-avem nici o îndoială. Doar că expresia feţii era alta. Privirea, poate, ceva mai puţin castă ca de obicei. Şi tot repetînd „să te păzeşti, desigur... Dar spune-mi... Cum ?" ea îşi încrucişă braţele, îşi petrecu mîinile prin mînecile chimonoului şi, maşinal, îşi mîngîia umerii.

— Cum, da, cum ? Cum să-ţi asiguri fericirea, şi, cînd o ai, cum s-o păstrezi... Cum ?... Faci tot ce poţi... Stai în defensivă. La nevoie îţi faci coarne — e un fel ca oricare altul de a-ţi manifesta spiritul de conservare.

Îi arătam lui Babs cum se face gestul acela şi parcă asta o amuza, pentru că în două rînduri şi-a desfăcut braţele îndreptînd mîinile înspre plafon, ţinînd, ingenuă, indexul şi ine-

larul ridicate, rîzînd cu poftă, rîzînd uguitor, senzual și nu îndrăzneam să-i spun mai departe, nici s-o previn asupra semnificației „coarnelor" de teamă să n-o șochez. Apoi, cum stăteam așa, privind-o mirată, mă întrebă hohotind iar și cu un freamăt de veselie dacă nu mai cunosc și alte semne de descîntec. „Obiceiurile astea vechi sînt fermecătoare".

Insista. „Trebuie că mai sînt și altele..." cum să-i răspund ? Nu mă vedeam descriindu-i obiceiurile mediteraniene care le cer bărbaților să-și pipăie de grabă fundul buzunarelor cînd trece o înmormîntare, sau mișcările acelea de degete, făcute zilnic în văzul tuturor, cu cel mare ieșind îndrăzneț dintr-un pumn închis ; și strîmbăturile și scuipăturile acelea de o obscenitate atît de fără perdea încît Babs însăși, cu toată candoarea ei, nu s-ar fi lăsat păcălită. Nu-i mai spuneam nimic și ea continua să se uite la mine cu o privire pătrunzătoare.

— Și, zi-mi, Gianna, numai atît o să le înveți pe cititoarele noastre ? Coarnele ? Oricum, nu-i o informație prea satisfăcătoare...

Doamne Dumnezeule, îmi spuneam, e chiar după chipul și asemănarea publicului ei... Îi trebuie mai mult, mereu mai mult. Și în adîncul meu auzeam vocea stridentă a lui Fleur Lee care repeta : „Uiți prea des de această foame... această foame."

— Dar bineînțeles că nu, Babs... Le spun, ce mai... Nu-ți face griji, o să le povestesc destule pentru banii lor. O să le indic toate magazinele

din Palermo unde-şi pot cumpăra *porte-bonheur* de toate mărimile. O să poată cumpăra coarne pentru adulţi, pentru copii, pentru noi-născuţi, de mărime şaretă, sau automobil, sau Lambretta, sau leagăn, altele de atîrnat la mărgele, la brăţări, la lanţul ceasornicului, ba char şi coarne de cusut pe cămăşă. Vei vedea, coarnele de Palermo vor înnebuni lumea. O să vezi, în două luni, vor fi copiate la preţ de un dolar. Fleur Lee va putea să-mi împletească o coroniţă şi să se felicite de influenţa revistei noastre pe piaţa amuletelor. Va putea să spună despre Sicilia ceea ce mi-a spus despre Grecia „Noi am înscris-o pe hartă. Înainte de apariţia articolului nostru nimeni nu vorbea de ea..." Îţi garantez că va fi satisfăcută... „Trebuie ca cititoarele noastre să poată dobîndi sau copia ceea ce văd în străinătate, altfel s-ar simţi frustrate... Tocmai aici e încurcătura cu templele dumitale.. N-ai ce face cu ele..." Ei bine, iată-ne vorbindu-le despre coarne... Coarne de coral, de argint, şi chiar de lemn, care se pot cumpăra... Cît despre amatorii de înţelepciune milenară, n-o să se simtă nici ei frustaţi, crede-mă. Lor le ofer clădirea aia veche, cu idolii ei înlănţuiţi pe vecie, aşezaţi pe două rînduri, printre zidurile ei crenelate, hidoasă şi totodată superbă, masivă şi dărăpănată, aşezată la marginea unui oraş cu nume de gheare, cu nume de carnasieră sau de zeiţă neagră Bagheria. Şi-apoi cititoarele noastre îşi pot oferi şi amintirea unui prinţ legendar, cel care-a construit vila, ca să-şi apere iubirile

lui... Ar mai putea eventual să caute printre aiurelile ei arhitecturale o oarecare urmă de logică. Cu asta pot bine umple o după-amiază întreagă... Le și văd : în rochii cu dungi și în pantofi fără tocuri, dîndu-se înapoi sau înaintînd, cu un ghid în mînă, cu sîngele în obraji... însuși prințul de Palagonia nu s-ar fi formalizat de uluiala lor. Vezi tu, omul iubea o tînără și frumoasă femeie, el, care știa că e urît. Detaliu fără importanță. Urît sau frumos, simți aceeași teamă față de ceea ce îți amenință fericirea. Pe scurt... Era urît. Într-o zi, cînd se plimba la braț cu cea care-i stăpînea gîndul, văzu, la balconul unei vile învecinate, o siluetă retrăgîndu-se în grabă în dosul unui stor care cădea. I se păru că dragostea e în pericol. Nici nu-i trebuia mai mult... Atunci, ca să-și alunge obsesia, făcu apel la niște credințe venite nu știu de unde, poate de pe valea Nilului, după care nenorocirea poate fi dezarmată prin virtutea protectoare a rîsului... Înțelegi, a rîsului. În anume împrejurări, rîsul poate salva. La început prințul făcu uz tocmai de arma asta și iată-l sădind personaje grotești, cocoșați și pitici în chip de santinele pe zidurile grădinii. Fără îndoială însă că nu s-a mulțumit numai cu atît. Pesemne că în sinea lui ceva mai continua să-l înfioare și, sătul de prefăcătorie, printre sperietorile caraghioase, așeză cariatidele convulsionate de pasiune, ca să lupte în locul lui, făcînd spre cer gesturi deșănțate de amor sau altele prosternate, formînd un cerc de speranță nebunească... Trebuie să recunoști

că dorința de a iubi mereu nu-i un lucru oarecare.

— De a iubi mereu, repetă Babs, iată un lucru la care nu m-am gîndit niciodată.

— Dar cine se gîndește?... Iubești oriunde, oricum, pînă cînd nu mai iubești.

— Pentru mine-i chiar mai simplu... N-am iubit niciodată.

— Ei, lasă...

Am început să rîd și Babs de asemenea.

— Dacă ai înțeles că n-am făcut nici o încercare, te-ai înșelat, îmi spune ea. N-am vrut să spun asta. În sfîrșit, nu sînt fecioară, dacă te interesează.

Babs își regăsi zîmbetul, își netezi părul, legă la loc cordonul chimonoului, și cu fiecare gest pierdea puțin cîte puțin din ceea ce era adevărat în ea. Poate că la urma urmelor toate mișcările acelea o ajutau să-și ascundă jena. Povestea ei se anunța mai dificilă decît și-ar fi putut-o imagina.

— Vorbim cam mult în dimineața asta, îmi spuse ea. Ethel a întîrziat.

Babs căuta să cîștige timp și eu aș fi ajutat-o cu dragă inimă. Dar cum? Ultima ei mărturisire interzicea orice întrebare. Și apoi de data aceasta aveam destulă vreme : era duminică.

Afară era ger. Îți dădeai seama după mișcările greoaie ale măturătorilor veniți din Harlem, purtînd căciuli cu urechi ; după mersul polițiștilor care, cu bastoane de cauciuc în mînă,

își făceau rondul prin Park, mai sprinteni ca de obicei.

Stăteam una lîngă alta în sufrageria mătușii Rosie, cum se întîmpla în zilele de primire, cînd, abia trezită, Babs venea să controleze pregătirile și să dea ordine. În asemenea zile, nu ne întindeam la somn. Nici n-o lungeam cu baia. Nici nu citeam revistele în pat, ascultînd muzică în surdină. Nici frecții cu *vétiver*, cu apă de crin sau cu flori de alge. Nici măști de frumusețe. Babs renunța la obiceiurile ei duminicale. Se scula devreme, traversa palierul îmbrăcată într-un chimono de mătase brună, desculță, cu părul desfăcut, zîmbind cu frumosul ei zîmbet, primul din ziua aceea, ca o repetiție generală a tuturor zîmbetelor pe care urma să le împartă invitaților.

Mătușa Rosie, așezată în fața măsuței de toaletă, era prea ocupată ca să se mai amestece în conversația noastră. La recepțiile date de Babs ea participa activ. Trebuia deci să se pregătească. Aplecată asupra oglinzii, spunîndu-și cu voce tare vorbe de încurajare sau critici, fornăind, răscolind, căutînd printre numeroasele sortimente de cosmetice care i se îngrămădeau dinainte pe cel socotit demn de a fi folosit într-o ocazie atît de deosebită, *Mrs* Mac Mannox se mulțumea să ne arunce, prin ușa întredeschisă, scurte fraze fără importanță, fără vreo legătură aparentă, dar toate inspirate de dorința ei de a ne instrui. Fraze care ne atingeau cu precizia unui tir de mitralieră. „Zău că nu văd ce v-ați putea spune la nouă dimi-

neața. Pentru conversație e ora cea mai prost aleasă!... Dacă ții la siluetă, Babs, și doar ții, să nu te atingi de tartinele Giannei... Nici de pîinea prăjită... Habar n-aveți... Mă auzi Gianna?... Auziți ce vă spun?... Dimineața pîine?... Dacă-i așa de ce nu spaghete? Într-o țară subdezvoltată, asta s-ar mai explica... Te saturi cu pîine... Dar aici... Vai, eu... Pentru mine e simplu, nu mă ating de nimic... dimineața niciodată nu iau nimic..."

Felul ei de a vorbi era un amestec de siguranță și de prostie — prostie originală, care nu-i aparținea decît ei — și avea un asemenea aplomb în ideile ei preconcepute, că nu puteai să nu te întrebi ce trecut o fi avut mătușa Rosie. Cum de a ajuns aici! Oare i s-o fi întîmplat vreodată și mătușii Rosie să spună lucruri ușuratice sau fără rost? Rîdea oare pe vremea lui „*Mister* Mac"?... (de acest diminutiv nu uzau decît cunoștințele apropiate, care trăiseră în intimitatea acelui mare expert în persuasiune. Mătușa Rosie îl numea adesea astfel). Pe vremea lui „*Mister* Mac" fără îndoială că n-avea mina asta gravă și încordată... Dar el a murit și motivele care-o îndemnau să fie blîndă și zîmbitoare au dispărut o dată cu el... Babs devenise unicul subiect al preocupărilor ei și mătușa Rosie nu pierdea nici un prilej de a afirma că și-a pus toate ambițiile în nepoata ei. „Cînd o să înțelegeți că vorbitul obosește... Și abuzul de cafea, ce tîmpenie... Trei cești de dimineață... Continuă tu așa, scumpa mea Babs, și nu mai dau două parale pe tenul tău...

Gianna are mai puțin de pierdut... Toți latinii au tenul galben, asta se știe !“

E docilă Babs ? Cuvîntul e cam tare. Să zicem că în prezența mătușii o lăsa să ia măsuri și să decidă în locul ei. O suporta de bună voie, se împăca cu ea, o primea ca pe-o vijelie salubră. Frazele scurte, seci, trosneau într-una în camera mătușii Rosie. Babs abia răspundea. Se cocoșa ca o pisică pe care o mîngîi în răspăr. Dar dacă n-ar fi fost vocea aceea ? Dacă lămpile roz s-ar fi stins dintr-o dată ? S-ar fi simțit jefuită. Mătușa Rosie era reversul ei necesar. Între cele două voci, n-o ascultam decît pe una, pe aceea a lui Babs, care mă tîra de-a lungul copilăriei ei, cu speranța că acolo vom găsi toate explicațiile și, de bună seamă, nu se înșela. O vedeam la treisprezece ani, acceptînd autoritara dominație a mătușii Rosie, pozînd ca *girl-scout*[1] sub o pălărie cloș ; la cincisprezece ani elevă a unui curs de dans cu o excelentă reputație ; o pierdeam puțin în timpul studiilor, căci nu prea era locvace cînd venea vorba de colegiu ; vremea debutului ei la New York o inspira mai mult.

O regăseam, așadar, cîțiva ani mai tîrziu, participînd la serbările de caritate împreună cu fete mai bogate decît ea, apoi invitată la balurile lor, înscrisă la aceleași cluburi... Trebuie să ai prieteni bogați... E cel mai bun capital... chiar dacă sînt simpatici, săracii riscă să

[1] **Cercetașă (engl.).**

devină inoportuni... Mai ales cînd reuşeşti mai bine decît ei..." spunea mătuşa Rosie... Mereu ea, cu inepuizabila ei experienţă. Mereu vocea ei respectată şi temută...

O ascultam pe Babs povestindu-mi cum a învăţat-o să pipăie o invitaţie, să o privească în lumină ca să-şi dea seama de calitatea cartonului, s-o frece cu degetul gros ca să fie sigură că gravura e în relief... Şi mătuşa Rosie opunea un refuz fără milă invitaţiilor care i se păreau că vin dintr-o sferă socială discutabilă ; „Nu vreau să mergi la oamenii ăia... de unde-or fi ? Adresa e scrisă cu cerneală verde. Semn rău ! Şi cartonul a fost tipărit în provincie. Unde-or fi primind ? Doar nu dai un bal la Barbizon-Plazza..." La coş cu ea !

— Bine, Babs, dar de unde ştia mătuşa Rosie toate astea.

— De la unchiu-meu. I-a moştenit secretele tactice...

De la *Mister* Mac ! Trebuia să bănuiesc. Deasupra noastră portretul lui trona pe un fond de acaju. Ne privea, ne observa în timp ce vorbeam, iar Babs şi cu mine puteam aprecia forţa siluetei pe care un pictor, vag spaniol, stăpînit într-atît de dorinţa de a place încît îşi cîştigase la iuţeală o oarecare celebritate, pe care şi-o pierduse la fel de repede, reuşise s-o facă astfel încît să n-o mai uiţi niciodată... În primul rînd mustaţa cu vîrfurile lăsate în jos, ce făcea din domnul Mac Mannox un soi de Taras Bulba devenit mylord. Nota britanică se datora cămăşii, gulerului ei înalt şi tare,

vestonului îmbumbat pînă sub nodul cravatei și ghetelor cu carîmb.

— Totdeauna se îmbrăca așa ?

Întrebarea mea păru s-o mire pe Babs.

— Ce, nu știai ?

— Nu... Credeam că și-a ales costumul ăsta numai ca să-i pozeze pictorului. Cum își purtau și regii armura.

— Unchiu-meu nu se-mbrăca niciodată altfel... Dar nu o făcea cîtuși de puțin din frivolitate. Nu căuta decît să ațîțe imaginația clientului. Privind portretul, înțelegeam fără greutate că el trecuse drept un maestru în arta de a-și epata publicul, mereu dichisit și drăguț cu toată lumea...

— Cred că plăcea tuturor...

Vocea lui Babs deveni visătoare

— Dacă ar fi trăit, aș mai fi eu aici ?

— Adică ce vrei să spui ?

— Aș fi avut cu totul altă viață...

Căci domnul Mac Mannox avea un mod de a-și petrece timpul liber cum rar întîlnești la oamenii de afaceri. Nu se mulțumea să impună unei întregi națiuni mărci de ciorapi, de țigarete sau de pilule stimulative : lansa și tinere fete. Și succesele lui pe piața reușitei sociale avuseseră un asemenea răsunet, că între domnul Mac Mannox și bogații lui clienți se stabilise un fel de convenție. Îi încredințau fiicele lor. Nu se puteau lipsi de el.

— Asta o făcea ca un sport. Și benevol, se-nțelege... Era felul lui de a se destinde, de a se distra...

Mătuşa Rosie putea fi mîndră. Ce om fără pereche. A jucat şi a cîştigat două partide deodată, fără ca un joc să-i dăuneze celuilalt. Cu produsele serioase, ciorapi, ţigări etc. — reuşita financiară. Cu tinerele fete — reuşita socială. O astfel de îndeletnicire îi sporea forţa. În comparaţie cu el, concurenţii lui erau nişte nevolnici...

Babs îmi povestea cum proceda ca să facă dintr-o necunoscută debutanta anului. Pregătea totul cum pregăteşti o campanie militară. Prima lovitură o înfrumuseţa. O ducea la un coafor bun şi uneori la un dentist ca să-i pună la punct dantura. După aceea se zbătea să-i găsească vreo cîţiva prieteni intimi, şi apoi s-o înscrie într-un anuar monden. Nu se ruşina de loc să aibă asemena preocupări mărunte. E adevărat că şi mătuşa Rosie avea un cuvînt de spus în toate şi îl ajuta pe cît putea.

Dar bătălia propriu-zisă nu începea decît în clipa cînd domnul Mannox, potrivit unei strategii proprii, îngăduia tinerei în chestiune să se aventureze prin barurile în vogă sau prin restaurantele elegante, socotind că partida era virtual cîştigată — adică de îndată ce femeile de serviciu puteau pune un nume pe chipul fetei : „Am recunoscut la masa domnului X pe domnişoara Cutare purtînd cu eleganţă etc..." — deci numai în clipa cînd domnul Mac Mannox se avînta mereu în aceeaşi limuzină închiriată (şofer cu chipiu, şi iarna cu livrea) să asalteze principalele evenimente ale sezonului, făcînd să alterneze cu prudenţă spectacolele

clasice, cu manifestările de avangardă, mari concerte și vernisaje abstracționiste. Asemenea mustăți se văd și iscă discuții. Niciodată nu rămîn nebăgate în seamă. Și tăietura vestonului, și carîmbii ghetelor. Sînt detalii de care cotidienele nu se mai satură. Domnul Mac Mannox era înconjurat de lume, asaltat cu întrebări : „Spuneți-ne cine-i cu dumneavoastră..." El făcea pe misteriosul : „N-am venit aici ca să vă fac eu treaba... Deschideți și voi ochii..." Dar la sfîrșit îi scăpa totdeauna un nume : „Ați înțeles ? Nu ? cum se poate, e fiica lui Cutare !" uneori ajungea și atît. Alteori succesul trebuia tras de urechi. Un obraz care nu spunea nimic. Anodin, chiar neatrăgător... Se poate întîmpla și asta. Dar cu cît treaba se anunța mai grea, cu atît îl amuza mai mult. Îi plăceau primejdiile aparente, dar de care ți-e frică totuși, micile înfrîngeri trecătoare : un fotograf, care trece fără să te recunoască, curioșii care nu se-ntorc să te privească, invitații care întîrzie... Avea nevoie și de ele : era un rafinat. Și-atunci, adăuga pe lista bucuriilor obișnuite plăceri mai subtile, scurte apariții prin casele intelectualilor din Greenwich, serate dansante în saloanele marii finanțe ; conducea tînăra de la un meci de *base-ball*, la un recital de jaz și nu-i dădea drumul pînă n-o vedea cu atuul promis în mînă perspectiva căsătoriei, fotografia publicată în ediția de duminică a lui *New York Times* și, în sfîrșit, cînd nici o stea nu mai lipsea de pe firmamentul reușitei un articol în *Fair*.

După ce numele domnului Mac Mannox a apărut, la rîndul său, în prima pagină a aceluiași ziar, dar cu ocazia morții lui — un pahar mai mult, o prostie, o îndrăzneală nebunească de a încerca un dans nou, al cărui ritm nu mai era pentru vîrsta lui : cînd l-au ridicat, gîfîia din greu, cu gura strîmbă... Balul acela a fost pentru el ceea ce e obuzul pentru soldat — mătușa Rosie începu să-i poarte o mare grijă nepoate-sii. Și astfel lui Babs, care-și terminase studiile, nu-i mai rămînea decît să se lase în seama ei. Mrs. Mac Mannox nu neglija nimic. Dar cum condițiile materiale de viață nu-i permiteau să-i ofere lui Babs tot luxul necesar, îi pretinse nepoatei ei cu atît mai multă silință, cu cît regretabila lipsă de fast trebuia compensată cu ceva. Nici tu șofer cu chipiu, să-i deschidă portiera, nici tu livrea, semn social de care sărmanul defunct știa să se servească atît de bine... Adesea nici chiar limuzină. Mătușa Rosie predică grația, cochetăria și un mare avînt spre bogăție. La capătul unui an, treburile erau pe făgașul cel bun. Babs, după expresia mătușii Rosie, era o tînără fată „cu adevărat populară". Nu avea prietene intime dar nu ducea lipsă de invitații. Trebuie recunoscut că era seriozitatea întruchipată și că admirația ei pentru tot ceea ce se dovedea o situație strălucită lăsa prea puțin loc sentimentelor. Mătușa Rosie se putea declara satisfăcută.

Totuși, asupra strădaniilor ei apăsa amenințarea unui eșec. Mătușa Rosie își petrecea ore în șir încercînd să-și imagineze cum va fi înfă-

țișarea, vocea, tonul și slujba celui care, într-o zi avea să vină, răscolit, neliniștit pînă la suferință, beat de fericire, cine știe ? — ea avea despre dragoste o părere romantică — cerșindu-i ajutorul și care, după fel și fel de preambuluri încurcate va încheia cerîndu-i mîna nepoatei. Numai că necunoscutul, și era silită s-o constate, nu se prezenta. Poate că Babs n-avea dezinvoltură, fantezie, sau ceva mai deplin, generos, simțul acela al intimității, atît de prețuit de bărbați. Ce putea fi ? Maniere ? Nu ! Asta avea. Atunci ce ? Ah, dac-ar mai trăi domnul Mac Mannox ! Cu spiritul lui critic ar fi descoperit repede defectul, el nu se înșela niciodată. Era ager, spiritual, plin de entuziasm. Vai, situația aceasta mărea perplexitatea mătușii Rosie și se întîmpla chiar să se înspăimînte la ideea că metodele soțului ei nu erau infailibile decît, poate, dacă le aplica el însuși.

Datorită întorsăturilor neprevăzute ale unui concurs, organizat și prezidat de Fleur Lee, concurs a cărui laureată desemnată în unanimitate a fost Babs, mătușa Rosie deveni adepta unui nou principiu. Miza era o slujbă la *Fair*. Babs o obținu. Amărăciunea pricinuită de eșecul speculațiilor mondene se risipi : Babs la *Fair*, asta însemna cea mai reușită căsătorie. Ea se alia cu o măreață și misterioasă putere, cu presa, forță care consacră sau ucide, și, printr-o împrejurare nesperată, Babs avea să ocupe, în fine, poziția aceea dominantă la care mătușa Rosie visa de-atîta vreme. „La publicația noastră, o așteaptă un mare viitor“ se spunea

în articolul din *Fair* care-i era consacrat. Şi ce altceva mai bun decît un mare viitor poţi oare nădăjdui ? Căsătoria ? Dar una n-o împiedică pe cealaltă. Totul se va aranja şi în curînd o să profite de pe urma bogaţilor, ca pe vremea lui Mac Mannox. Mătuşa Rosie uită de toate spaimele care dintr-o dată i se părură fără noimă...

— Dar tu, Babs ? Tu, în ceea ce te priveşte pe tine, ce credeai despre schimbarea asta de viaţă ? Te făcea măcar fericită ?

— Eu ? Simţeam că aş fi greşit dacă aş fi continuat ca înainte...

— Ca înainte de ce ?

Babs mă privea descumpănită.

Ca înainte de ceea ce am să-ţi povestesc. Dă-mi numai puţin răgaz. Se-ntoarse spre camera unde era mătuşa Rosie, parcă nădăjduind că va fi întreruptă. Dar doamna Mac Mannox, adîncită în gîndurile ei — un necaz, o cremă — părea absentă, detaşată de toate. Se ridicase şi stătea în picioare lîngă măsuţă, coafată ca o adolescentă în ziua împărţirii premiilor. Un capod uşor o învăluia într-un halo alb. O observam. Detaşarea ei era prefăcută. Nu pierdea nici un cuvînt. Ne asculta, ne pîndea, era secreta noastră condamnare.

— Vorbiţi cam mult, spuse ea privindu-mă. La ce ajută ? În fine ! Mai bine să vorbeşti decît să mănînci. E la fel de inutil, dar mai puţin nesănătos. Şi-apoi ce să faceţi ? Ethel iar întîrzie. Oamenii ăştia de culoare n-o să aibă niciodată noţiunea timpului, niciodată...

— Las' c-o să vină ea, mătușă Rosie. E frig, și-apoi e duminică...

— Duminică... Duminică... Vorbim ca să ne aflăm în treabă. Întîrzie, și asta-i tot... Trebuie să fie la biserica aia unde m-am dus și eu o dată ca să-i fac pe plac. E înspre Lenox Avenue, dacă-mi amintesc bine. Mă credeam la un bal public. A venit să mă întîmpine una care gîfîia. M-a primit strîngîndu-mă în brațe, de era să mă sufoc. Și m-a condus la locul meu, numindu-mă „Dulceața mea, micuța mea“ ca și cum ne-am fi știut de cînd lumea. După care, în chip de prezentare, a strigat : „Un suflet ce trebuie cîștigat“, și vreo sută de persoane se întoarseră spre mine. În timp ce intonau niște cîntece anume pentru mine, un copil s-a dus, dansînd, pînă în fața altarului. Maică-sa i-a dat o tamburină. El bătea în tamburină ritmul cîntecului și nimeni nu părea să se mire de asta. De două sau de trei ori copilul a încercat să mă atragă și pe mine. Nu știam ce să mă mai fac ; voia să dansez cu el. Niciodată ! Niciodată n-o să uit scena asta de necrezut. În plin New York. La cîteva minute de-aici. Un copil negru cu brațele întinse, dansînd într-o biserică, cu o stea de hîrtie albastră lipită pe frunte.

— Ethel ți-a explicat. E steaua din Bethleem...

— Și ce mă interesează pe mine că-i din Bethleem sau de aiurea ? Atunci am înțeles limpede că pe ăștia n-o să-i schimbi. Așa și cu Ethel. Iar întîrzie. Niciodată n-o să înveți un negru să se folosească de ceasornic. N-o să mă contrazici Gianna, deși lucrul ăsta te intrigă

mai puțin decît pe mine. Pentru că în ceea ce privește punctualitatea, nici latinii nu stau cu mult mai bine. În sfîrșit, pe mine mă supără...

Acestea fiind spuse, se plecă pentru ultima oară asupra măsuței. Se sprijini cu mîinile de ea, punîndu-și fața, fruntea uscată și pleoapele zbîrcite în lumina lămpilor. Alese fără grabă un produs care i se păru că e cel mai potrivit și plecă. Din spate, vîrsta-i apărea inexorabilă. De altfel ajunge un gest involuntar pentru ca o femeie să îmbătrînească brusc. Și cum poți să ghicești ce se va prăbuși mai întîi ? Și dacă ai aflat, cum poți să oprești prăbușirea ? În orice domeniu există ignoranțe inevitabile. Spatele mătușii Rosie scăpa de sub controlul ei. Ea, care cu cîteva clipe mai înainte se ținea atît de dreaptă, de autoritară, mergea acum gîrbovită, cu umerii vlăguiți. Iar Babs și cu mine asistam, aproape uluite, la spectacolul pe care ni-l oferea o foarte bătrînă doamnă, al cărei lung capot alb abia masca îngrijorătoarea-i slăbiciune.

— Cred că mătușa ta n-are încredere în mine.

— Nu-i vorba de asta.

Babs mi-a răspuns cu nerăbdare. Acum ea nu mai voia să se oprească.

— Bine. Despre ce vorbeam ?

Îmi răspunse dintr-o suflare

— Despre mine...

Avu o mică tresărire de ezitare apoi strigă

— Mi-era de-ajuns, eram sătulă de toate... *Fair* îmi aducea libertatea. Dar nu era decît un pretext...

— Ce pretext ?

— Ca să-mi schimb viaţa. Puteam, în sfîrşit, să-ntorc spatele escortei mele de cavaleri ieşiţi din cele mai bune şcoli. Să nu mai vorbim despre ceea ce-mi ofereau. În fiecare sîmbătă, la cinema, mînă în mînă. Da, în fiecare sîmbătă un film, şi mereu cu alt băiat.

Mi-era de ajuns cît tot o auzisem pe mătuşa Rosie repetînd principiile ei de educaţie.

— Ştiu, ştiu. Cunosc predica „Un îndrăgostit e detestabil. Doi, criticabil... Dar trei sau patru tineri de un bun *standing* [1], care sună regulat la uşa unei tinere fete, acesta e numărul just şi preferabil." Ştiu. Ţi se repeta asta cît era ziua de mare. Şi-atunci, dacă ieşeai de trei ori la rînd cu acelaşi băiat aveai sentimentul că ai făcut un lucru urît...

Îi uşuram sarcina. O încurajam, deveneam docilă. Burghezia asta americană... iată că începea să mă intereseze, şi fără prea multă ironie. Iar Babs, simţindu-mă înţelegătoare, încerca o nespusă recunoştinţă. Vru să-mi ia mîna.

— Să presupunem că mătuşa Rosie...

Am întrerupt-o.

— Să nu mai vorbim despre ea, Babs. Te rog ! Vorbeşte-mi despre tine... De altfel ştiu că voiai să-mi spui să presupunem că mătuşa

[1] Reputaţie, poziţie socială, nivel de trai (engl.).

Rosie s-ar fi înșelat. La asta te gîndeai, nu-i așa ?

Dintr-o dată Babs păru hotărîtă să spună tot. La început cu unele ezitări, apoi din ce în ce cu mai mult curaj :

«Mă gîndesc mai ales la dimineața zilei în care urmă să aibă loc serbarea, și cînd a început să-mi țină teoria amețelii. „Ca să placi, trebuie să-i faci să amețească. Și cum să-i faci ? Tu prea ești cu judecată. Ascunde-ți puțin echilibrul, repeta ea. Încearcă măcar..." Acum înțeleg prea bine ce voia să spună. Se gîndea, fără îndoială, la unchiu-meu și la felul lui de a afișa o aparentă ușurință, tocmai el care era seriozitatea întruchipată. Dar ce voiai să înțeleg eu la șaptesprezece ani ? De la serbarea aceea a început totul... Rochie lungă, mănuși albe. Ca la orice bal... În fond, o afacere ca toate afacerile. Totdeauna în favoarea unei opere de caritate și totdeauna într-un hotel, unde cîteva mame, foarte puține la număr, și sute de fete se întîlnesc, dansează și adesea se plictisesc.

Eu aveam un cavaler care, pe la trei dimineața, a reușit s-o convingă pe mătușa Rosie să plece acasă fără să mă aștepte „Mai stăm aici vreun ceas..." Mă conducea el. Îl cunoștea de peste zece luni. Îl găsea binecrescut. Era un băiat de optsprezece, nouăsprezece ani, dintr-o familie excelentă. În seara aceea tată-său i-a împrumutat mașina. Ea, așadar, a plecat. Iar el a băut.

Cînd să plecăm de la bal, îmi propune să trecem prin Central Park, să ne plimbăm puțin

cu geamurile lăsate, pentru că, spunea el, nu eram prea treji nici unul, nici altul. Ideea nu era rea. Capul mi se învîrtea. Băusem și eu... Să spui și tu dacă n-a fost totul cît se poate de banal. Aici mașinile servesc la orice.

Cînd am ajuns în Park, eu i-am cerut să oprească lîngă lac, acolo unde duminica se face canotaj. Peste tot arbori, numai arbori. Noaptea, Central Park-ul, acest buzunar verde pe care orașul îl poartă cu o mîndrie de cangur, mizeria asta veștejită, mîncată de molii și jumulită, devine o adevărată pădure. Deci asta era tot. Beznă și tăcere.

Ce-o fi crezut ? Că-l provoc ? Eu n-aveam decît un gînd, să scap cît mai repede de greutatea din stomac... Să vomit... Am deschis portiera și m-am plecat în afară. În crîng a trosnit nu știu ce. Un cîine sau o pisică de pripas. Cel puțin așa presupuneam.

El nu părea jenat. Chiar a rîs. Se străduia să mă facă să mă simt la largul meu. Eu tremuram. Se pare că-i normal. Prima dată cînd te-mbeți, se pare că te ia cu frig. Atunci el a coborît să ia un pled din portbagaj și a rămas destul de mult afară, fără ca eu să-mi dau seama ce pune la cale. Cînd a revenit, mie începuse să-mi fie ciudă că ne-am oprit acolo, și cum dinții îmi clănțăneau într-una, el ridică geamurile, mă înveli cu pătura, porni radiatorul și coborî speteaza banchetei spunînd : „Cu tine n-o să fie prea romantic.“ Apoi deschise radioul spunînd că muzica mă va face să mă simt mai bine.

Cum eu nu mă mişcam de loc, îmi puse mîna pe frunte.

— Ascultă, mi-a spus. Nu trebuie să-ţi fie frică. Totul e pus la punct.

— Ce vrei să spui ?

Mă privi cu un aer bănuitor, apoi începu să se lupte cu broasca frigiderului. Îmi părea bine că preocuparea asta îl ține departe de mine. A durat cîteva minute, timp în care el spuse despre taică-său că e un idiot, cu mania lui de a încuia totul. Cînd a deschis capacul, am văzut că în frigider erau sticle de sifon.

— Vezi, mi-a spus. Aici am tot ce-ţi trebuie.

Nu știam ce vrea să spună cu asta. Nu știam nici de ce sînt acolo sticlele acelea. Detestam felul lui de a se purta și i-am răspuns că nu mi-e sete. Atunci luă un aer doctoral și-mi spuse :

— Cred că ești sau total frigidă, sau total idioată.

Mă gîndeam tocmai ce mijloace să folosesc spre a-l convinge să pornească mașina, cînd el scoase din buzunar o sticlă de whisky și începu să bea direct din ea. Într-adevăr, nu mai puteam face nimic ca să-l opresc. Bea într-una, cu ochii închiși, și era atît de palid, că mă întrebam dacă n-o să-i vie rău. Cîteva secunde mai tîrziu l-a cuprins un soi de delir. O beție ciudată, gălăgioasă, numai cu vorbe de neînțeles despre stupiditatea fetelor. Eu îl exasperam. Din fericire, el cunoștea destule care erau obișnuite cu mașinile și care știau cum pot fi utilizate. I-am

spus că voiam să mă reîntorc cît mai repede acasă, şi-atunci a început să ţipe :

— Eşti o tîmpită... zici să ne oprim, după aia nu te gîndeşti decît la tine. Şi eu ? Trebuie şi eu să mă lecuiesc într-un fel. Înţelegi ? Am nevoie de tine...

Îmi strîngea degetele să mi le rupă. Ştii restul... A căzut peste mine, cu faţa lipită de faţa mea, sfîrşit, asudat, cu mîinile înnodate în jurul gîtului meu. Am luptat, apoi am cedat. Bîlbîia vorbe incoerente. „Sînt nenorocit... Te vreau... Te vreau." Eu mă forţam să nu strig, nu de durere — nu simţeam nici durere, nici cea mai mică plăcere — ci de frică. Cînd l-am văzut ridicîndu-se, crispat, cu faţa cenuşie, îi dispăruse toată înfrigurarea. Imediat s-a prăbuşit lîngă mine şi l-am auzit plîngînd. Un biet puşti. Zău că asta era. Apoi a început să geamă... „E şi vina ta... nu trebuia să mă provoci." Eram atît de surprinsă că nu găseam nici un răspuns. Dar în clipa aceea ştiam că îl urăsc. Eram sigură de asta. Începeau să mijească zorile, aruncînd o lumină albă pe rochia mea năclăită. El începu iar să geamă „Ce-o să ne facem acum ?" N-a mai apucat să spună decît atît. De portieră era proptit un bărbat şi ne privea. De cît timp era acolo ? Fără îndoială că de multă vreme. Poate chiar de la început. Un bărbat cu o privire înfometată. Cu ochi de porc la pîndă, de rozătoare, respingător. Un nenorocit cu barba de trei zile. Park-ul e plin cu din ăştia. Am scos un ţipăt. Atunci bărbatul încercă să deschidă portiera şi l-am auzit parcă zicînd

— Văd că nu prea vă distrați acolo, înăuntru... dacă vi s-ar da o mînă de ajutor ? Am pus siguranța atît de repede că omul a rămas prostit, cu mîna pe clanță și gura proptită în geam, apoi a strigat : „Doar știți ce vreau, nu ? Nu deschideți odată putoarea asta de portieră ?... Dac-o deschideți n-o să vă pară rău.“ Am crezut c-o s-o scoată din țîțîni. Celălalt îl privea, pironit locului, prea speriat ca să facă vreo mișcare. Am întors de două-trei ori cheia de contact ; i-am așezat mîinile pe volan ; am dat drumul la frînă... Pînă la urmă a înțeles. Am pornit la vale, fără motor, cu urangutanul ăla agățat de portieră, cu arătarea aceea de coșmar care urla : „Mersi, oricum, pentru intimitate“ mașina înainta în salturi... Era cumplit. Celălalt nu mai era în stare să conducă. Încercam să-l ajut... Căutam să schimb vitezele în locul lui. Dar el nu reușea nici măcar să pornească motorul. Cînd, în sfîrșit, a izbutit, omul din Park a încetat să ne mai urmărească. L-am auzit strigîndu-ne pentru ultima oară „Nici măcar un gît nu mi-ați dat, dumnezeii voștri, cu sticla voastră de scotch cu tot. Să v-o băgați în cur, mă auziți ?... În cur...“ Și alte și alte înjurături. „Scîrnăviilor... Păduchilor... Tîrîturilor.“ Pînă am cotit pe după un crîng.

Cinci metri mai încolo, șoferului meu i s-a făcut rău și, cum nici nu putea fi vorba să ne oprim sau să deschidem portiera,. a vărsat cu capul între genunchi, în timp ce eu țineam volanul. A împroșcat peste tot. Și pe el ; și pe

mine... Și aproape că îi mulțumeam pentru suplimentul acela de oroare.

Știam că singurul accident ce-l puteam invoca acasă, a doua zi, ca să explic petele, rochia prăpădită, și întoarcerea noastră în zori era starea cavalerului meu. Tînărul cu înfățișare atît de plăcută... Beția lui. „E un accident deplorabil dar care, vai, li se poate întîmpla și unor oameni foarte serioși..." Parcă-mi amintesc că acesta a fost comentariul mătușii Rosie. Nu mi-a cerut amănunte suplimentare. Niciodată n-aș fi avut curajul să-i mărturisesc.

În săptămîna care a urmat, am pretextat că mă doare în gît ca să pot purta un pulover și să am mereu un fular în jurul gîtului. Eram plină de vînătăi și de semne pe braț, la încheieturile mîinii. Pe ele măcar timpul le-a șters.

Apoi mătușii Rosie i-a fost anunțată vizita tatălui... Spre marea mea surpriză ea a primit cu entuziasm vestea acestei vizite și s-a îmbrăcat ca pentru o recepție. Sărmana... Ce-și închipuia ? El venea să ceară explicații. Mașina în primul rînd. O mizerie. Niciodată n-a văzut vreo mașină într-un asemenea hal. Peste tot numai sticle. Pete. Frigiderul forțat. Ce s-a întîmplat ? Din seara aceea fiu-său e mereu într-o stare îngrijorătoare : într-o semi-prostrație întreruptă doar de hohote de plîns. E de temut o depresiune nervoasă. Eu ascultam speriată în dosul ușii. Simțeam că am mai mult decît oricine dreptul să fiu deplînsă și bolnavă, dar celălalt avea depresiune nervoasă. Cred că plîngeam. În viața mea nu m-am simțit atît de

singură, atît de nenorocită ca în ziua aceea. Tatăl continua să întrebe „Ce s-a întîmplat ?“ Voia să-mi vorbească. Ascultam, terorizată de ideea că celălalt imbecil i-a făcut mărturisiri complete. Dar mătușa Rosie a refuzat să ne pună față în față. I-a spus, pe un ton care nu admitea ripostă, că ar trebuiu ca tinerii, înainte de a fi scoși în lume, să fie învățați să bea decent. Că băiatul lui s-a amețit de n-a mai putut nici conduce, nici umbla. Că portarul l-a găsit beat mort, trîntit cu burta pe sofaua din hol, desculț și fără cravată. Că a trebuit să-l îmbrace el și să-l urce într-un taxi, să curețe covorul, pernele... Un scandal... Și că de fapt ea a spus destule, a văzut și a auzit destule, și că, într-adevăr, nu știe în cine să mai aibă încredere în zilele noastre și că îl roagă să plece...

Am scăpat ușor.

Uneori aud cum urcă în mine amintirea acelei nopți.. Îmi imaginez ceva și mai rău... Omul e înarmat, gata de orice... Nimic nu ne scapă de groaznica lui urmărire. Mașina se oprește. Ne-ar fi găsit a doua zi... Unul peste altul. Un singur trup, doi asasinați...

Alteori, luni în șir, totul se șterge și nu mă gîndesc decît la munca mea.»

Ascultam... Ascultam vorbele acelea ciudate, vorbele acelea care țîșneau din Babs, fugeau din ea și umpleau camera cu noutatea lor efemeră. Pluteau ca niște aburi ; se lipeau de mobilă, de pereți, pătrundeau peste tot ; puneau un soi de gheață patetică în colțul buzelor domnului Mac Mannox — clovnii au zîmbetul

acela fals — o urmăreau pe Babs în jurul mesei, căci ea tocmai se ridicase și umbla grăbită, strîngîndu-și chimonoul în jurul șoldurilor, ca și cum dintr-o dată și-ar fi pierdut aerele ei de manechin dezinvolt. Doar vă spuneam că totul s-a schimbat. Da, totul s-a schimbat în jurul ei parfumul ei, savoarea proaspătă a apei de toaletă, mirosul cafelei care ni se răcea în cești, pînă și siluetele copacilor din Central Park, cu sărmanele lor crengi răsucite, despuiate, ce păreau să ceară, tăcute, îndurarea cerului. Aș fi vrut din toată inima să-i pot spune ceva, dar nu reușeam. Asta pentru că fără să știu de ce anume, Babs și cu mine nu eram prea intime. Continuam să privesc parcul.

— Ei bine ! Acum știi cum s-au petrecut lucrurile.

— Acum știu...

Am avut impresia că o aud oftînd „Mă întreb ce-ar fi trebuit...“

Atunci, la voia întîmplării, făcînd un mare efort, îmi aduc aminte că i-am răspuns

— Puțină iubire ar fi ajutat, poate... sau poate puțină mînie, apoi ceva dramatic și răzbunarea...

Se vede însă că glasul meu era lipsit de căldură. De fapt mă asculta ea oare ? O priveam pe autoritara, pe ușuratica mea prietenă. Simțea nevoia să se miște, alungată de propriile-i cuvinte. Se-nvîrtea în jurul mesei cum te răsucești în pat cînd ai febră, căutînd un loc mai răcoros. Degeaba repeta : „Ar fi o prostie să fac o tragedie din povestea asta. Totdeauna

cineva trebuie să fie primul, apoi vine altul și încă unul. În ceea ce mă privește, ultimii doi n-au nici o importanță...“, în capul ei era cu totul altceva. Dar cuvintele acestea și drumul lor îngrozitor de întortocheat între ea și mine... O priveam, nouă, nouă, necunoscută, puțin obosită, puțin plecată sub povara cuvintelor... Babs fără armură, față-n față cu adevărul. Babs cu jignirea mărturisită și, în sfîrșit, cu această durere de femeie înșelată de viață.

Ne-am despărțit în dimineața aceea ca și cum nu ne-am fi spus nimic. N-a mai lăsat niciodată să-i scape privirile acelea lungi, anxioase, întrebătoare... Restul zilei s-a scurs în așteptarea recepției. S-a achitat cu seninătate și convingere de o sarcină ce făcea parte integrantă din ea însăși, din reputația și din cariera ei.

Capitolul III

Cine dracu ești ? Nu te înțeleg.
Ești datoria întruchipată.

STENDHAL

Zgomote, în valuri succesive, întretăiate de îndelungi tăceri moarte, anunță și însoțesc evenimente al căror teatru este apartamentul mătușii Rosie. Le ascult cu ochii închiși. Mă intrigă și mă preocupă. Se interpun ca o cortină, învăluitoare și protectoare, între gîndurile mele și ceea ce ele trebuie să evite. Cineva sună nerăbdător la ușa oficiului ; sosește birtașul. Iar sună : e grecoaica, vine să ia lucrurile la călcat. Voce indescriptibilă, plină de revoltă înăbușită : „Deci rochia asta. Vă trebuie azi sau mîine ? Hotărîți-vă ! Vedeți doar că sînt grăbită. Mai am și alți clienți..." Tonul oamenilor mărunți din New York, pe care averea i-a ocolit... Conștiința eșecului lor, înfășurată în ea însăși, e cea mai mare din toate jignirile pe care au trebuit să le îndure... Și-atunci au nevoie de tonul acesta ca să uite exilul, sărăcia ce se ține scai. Au nevoie de tonul insultător, singura libertate cucerită. „Oho, mai e și rochia doamnei Mac Mannox... Asta-i prea de tot." Mereu vocea aceea furioasă. O ușă trîntită. Foșnetul unei rochii pe culoar. Un pas ușor, afe-

rat, îngrozit. Mătușa Roșie în capot alb, care, urmărită de vocea mînioasă, încearcă o retragere prudentă, și lunga-i podoabă se ține după ea ca un foșnet de frunze. Iar sună. Sună într-una. Și vocea mătușii Rosie: „Ethel! În sfîrșit." Acum niște șoapte; „Bună ziua la toți. L-am adus pe Pop. Scuzați-ne pentru întîrziere... slujba nu se mai termina." Bocănituri de ciocan: fixau bufetul pe postament. Apoi ceremonia feței de masă: „dacă îți spun că nu-i la mijloc. Pop, trage-o mai la dreapta. Doar știi că mijlocul trebuie să fie marcat de portretul sărmanului defunct..." Pop? Bărbatul lui Ethel, fără îndoială. Clinchetul paharelor pe care Ethel le așază pe două rînduri... Vocea potolită a soțului ei care numără farfuriile și cîntă „În patul frumoasei mele, frumoasei mele Mabel, totdeauna, totdeauna e Crăciun." „Mai tacă-ți gura aia de țîrcovnic, Pop... Mai sînt și doamne care se odihnesc." Frumoasă voce, plăcute voci. Scîrțîitul ușilor de pe palier, pe care le demontează. „Hai" și „hop"... îs grele — prin palier vor comunica apartamentul mătușii Rosie cu garsoniera lui Babs. „Ușor, ușor, voinice..." A intrat inopinat mătușa Rosie care vrea să supravegheze personal desfășurarea operațiunilor. Pretinde că nu-și amintește să fi auzit vreodată de numele lui Pop. Și totuși, în curînd se împlinesc douăzeci de ani de cînd tot vine s-o ajute pe Ethel la demontatul ușilor, în zilele cînd e recepție. Și pe timpul domnului Mac Mannox, tot el venea...

— Și-acum? Ce mai e de făcut?

În vocea lui Pop nu se desluşeşte nici cea mai mică indignare. „Voinicul“ acceptă lipsa de memorie a mătuşii Rosie cu o nepăsătoare politeţe.

— Și-acum ce facem, doamnă ?

— Așezați sandvişurile în formă de piramide.

— Formă de ce ?

— De piramide.

Și clasica lamentare a mătuşii Rosie : „Trebuie să le spui totul de o mie de ori. O clipită nu-i poţi lăsa singuri... Cum îi lași de capul lor, te și ciupesc.“

Pe sub ușa mea se strecoară zgomote și, datorită lor, născocesc altele. Aparţin acum acestor zgomote. Ele mă poartă pe cărările insulei mele, și în clipa asta nimic nu mai poate împiedica sărbătorile pe care le evoc să vină cu mirosul lor invariabil, de peşte prăjit și de mare... Nimic nu le poate impiedica... Pentru că nu sînt aici. Pentru că n-o să fiu niciodată... Pentru că la ușa petrecerilor mele nu sînt sonerii... Se bate cu pumnul, bătăi grele, repetate, și se lasă în pragul ei coșuri lunguieţe şiroind de apă, cu franjuri de alge strălucitoare. Și apoi nimic. Aşteptţi... Aşteptţi strigătele de încîntare ce izbucnesc de cum s-a crăpat ușa. Totdeauna urmează strigăte, totdeauna. Răsună ca o dovadă a neobişnuitei noastre aptitudini de a slăvi faptele cotidiene. Să strigi, să te minunezi în fața lucrurilor ce poartă vădit semnele vieţii — cum ar fi peştii, agresiv de vii, arcuiţi, zbătîndu-se într-un coș — nu-i oare un bun mijloc de a scăpa de întunecata chemare a nenorocirii, de voluptatea de-a o chema într-una ? „Ah,

roşioarele astea, Sfinte Dumnezeule, ia priveşte-le. Ce minune! Adevărată cuminecătură.“ Şi ca bucuria să-ţi fie mai deplină, pescarul, la rîndul lui, se extaziază şi el : „Ce peşte prăjit o să mai iasă din ăsta! N-o să-l uitaţi cît îţi trăi! Cerul să vă binecuvînteze, excelenţă, şi sărbători fericite la toată lumea...“

Ce sărbătoare? Toate sărbătorile din calendar, orice prilej e bun să aşezi o icoană între două lumînări, o statuie, vreun semn sfinţit, efigia sfîntului zilei, să le încununezi cu flori şi să-ţi aminteşti că prenumele lui e şi al vreunui unchi, al vreunui văr îndepărtat, al vecinului, al medicului casei sau al notarului pe care în ziua aceea l-ai poftit la masă ; e un fel curtenitor de a atrage asupra ta harul care, de cînd e raiul-rai, cade ca ploaia peste cei ce-l cinstesc. După aceea uiţi de sfîntul dintre lumînări, nici că mai pomeneşti de el, şi nu mai ai ochi decît pentru plăcintele rotunde sau lătăreţe, din care toţ se înfruptă, dînd gata farfurie după farfurie. Înfulecatul acela zgomotos deschide o mare poftă de stat la taclale. Se cere deci ca acestor bucate să le urmeze altele, şi mai prielnice schimbului de idei ceva prăjit, legume sau peşte, n-are importanţă. Dar să fie ulei! Căci lauda adusă meritelor uleiului e o plăcere care subjugă sufletul oricărui sicilian. Totul e să se găsească vorba potrivită. Atunci, ca să îndemne lumea, femeile aduc sticla şi-o pun pe masă ca pe-o mărturie. Nici nu trebuie mai mult. Mîinile o înconjoară, înlănţuiesc lichidul de aur, smulg eticheta, cum ar dezbrăca un trup

rîvnit. N-au ce face cu masca aia prostească, ce-i răpește transparența. Sticla trece de la unul la altul, e ridicată la înălțimea ochilor, e zgîlțîită la ureche, e privită în lumină și se vorbește despre ea numai ca să i se mai prelungească preaslăvirea. „Nemaipomenit, e nemaipomenit... S-ar zice că-i miere..." „Ți se pare? Mie-mi place cel cu gust de măslină verde..." „Fiecare cu gusturile lui, mie ăsta îmi place!" „Și ce limpezime!" „Păi dacă l-a luat direct de la producător." „Nici dacă m-ai bate n-aș lua din produsele alea de export..."

Buna înțelegere reînvie și în jurul prăjiturilor, care dețin însă taina unei muzici mai senine. Te-ndulcești cu dulciurile: „Ia pune-le sub limbă și stai să se topească!" „Astea-și merită pe deplin numele de *Triumf al gîtlejului!*" Apoi vin cafelele, totdeauna nici prea fierbinți, nici prea tari, și confidențele, și toropeala dinaintea unei lungi sieste. „Mi-ajung două ceasuri." „Îți pui pijamaua?" „Totdeauna! Nu pot fără ea..."

Aș jura că afară soarele arde totul și întregul oraș aștepta încremenit umbra și răcoarea. Aș jura.

— Te deranjez ?

E Babs. Și-a regăsit tonul solemn.

— De ce mă întrebi. Dacă tot ești aici.

— Ce faci ?

— Siesta.

— La șapte seara. Zău, Gianna, nu știi ce să mai inventezi.

E scandalizată. Sînt oare o ratată ? Chiar se întreabă, pentru că la urma urmelor, contrastul dintre existența ei minuțios organizată și lipsa mea de înclinație pentru o asemenea existență e insuportabil.

— Dacă nu vii, voi considera absența ta drept o totală lipsă de politețe.

— Dar mă simțeam atît de bine. N-ai nici un motiv să faci asemenea scene. Mă rog, vreau să spun că nu fac nici o crimă.

Într-adevăr, mă simțeam bine și cu inima ușoară. Aș fi vrut să profit în liniște de timpul ăsta. De cum mă voi scula, gîndurile interzise, odihnite și ele, mai viguroase acum, aveau să se năpustească asupra mea. O știam...

Dar în salonul mătușii Rosie invitații soseau roi, zumzăind. De la distanță, această incredibilă bufonerie — amestecul celor două sute de persoane indispensabile vieții unui hebdomadar feminin — se aude ca o limbă necunoscută. O hărmălaie neîntreruptă prin care răzbăteau rîsete. E așa-zisa oră „de coktail" ; ora cînd la New York lupta împotriva plictisului ia aspectul cel mai neobișnuit.

Capitolul IV

Intîlneai aici tot felul de oameni. Erau chiar și negustori care vindeau vînt.

IURI TINIANOV.

Tot ceea ce putea să fie hrană sau să servească drept condiment pentru *Fair*, tot ceea ce New York-ul număra mai important, mai rapace, mai parvenit, tot ce se vindea în comerț, se cumpăra în librării, sau era aplaudat (cu condiția, totuși, ca cititorii, cumpărătorii, spectatorii și auditorii să se cifreze la cîteva sute de mii), toți cei care își puteau oferi pagini întregi de publicitate și cei care știau, ca profesioniști, să le sugereze femeilor obsesia schimbărilor, a noutății pe credit, toți tehnicienii insatisfacțiilor speculate în imagini, toți negustorii de iluzii — „cumpărați covorul și casa va veni de la sine !", „iată săpunul... cada va urma" — toți maeștrii, toți campionii luxului transformat în obligație socială, toți grangurii erau acolo. Marile tiraje, mărcile cu renume și etichetele de garanție se îmbrățișau, se recunoșteau, se căutau, se cîntăreau.

Așa cum o neliniște nemărturisită se poate manifesta printr-un gest, printr-o privire, fără vreo cauză evidentă, la fel și adevăratul caracter al acestei reuniuni răzbătea din mișcările inexplicabile ale unei asistențe în care grupurile,

abia formate, se diluau, se destrămau, spre a se reface o clipă mai tîrziu, ca să se risipească iar. Era evident că le repugnă conversația. Nu pentru ea au venit aici. Totul se petrecea astfel de parcă le era de ajuns să strige un *hallo* între două uși, între două pahare, ca să se socotească satisfăcuți.

Vechea aristocrație a confecțiilor, feudalitatea fardurilor și a pomezilor se îndreptau, din instinct, spre salonul respectabil, cu lambriurile de acaju și cu lămpile roz ale domnului Mac Mannox. Debutanții, tinerele speranțe ale caselor de modă, tenorii presei și ai spectacolelor, cîteva frumuseți internaționale, obișnuitele plajelor elegante, marile sportive din Long Island și de pe Coasta de Azur, clientela obișnuită a yachturilor, cazinourilor și a Bentley-urilor se îngrămădeau între banchetele joase, între pereții negri și lampioanele japoneze din garsoniera lui Babs. În sfîrșit, mai erau și umplutura de necunoscuți de ambe sexe, tineri fără slujbă, veniți cu intenția de a apărea într-un articol sau într-o poză. Aceștia formau o mulțime indecisă pe culoare sau pe palier.

Dintre femeile în goană după publicitate — erau destule în ziua aceea la doamna Mac Mannox — numai europencele din înalta societate aveau rezervat privilegiul de a-și vinde numele. Datorită lor, creme și parfumuri purtau nume fastuoase, iar coroanele, în relief, de pe etichete, erau ireproșabil de legale. Prin acest troc, donatoarele cîștigau o rentă și o personalitate. Toată lumea își disputa onoarea de a le cu-

noaște : „Prințesa Farnese, știți, ca demachiantul acela..."

O tînără roșcovană, cu o înfățișare șubredă, care pentru a reuși în cariera de *cover-girl* a acceptat să pozeze goală pentru un fotograf de la *Fair*, produse un enorm efect asupra asistenței. Cînd a intrat ea, s-a auzit un mare „Ha... ha... ha" în mai mulți timpi. Imediat au asaltat-o o duzină de bărbați, toți directori sau tehnicieni în întreprinderi de publicitate. I se adresau nenumărate felicitări. Ea primea complimentele în tăcere, cu ochii pe jumătate închiși, cu gura întredeschisă, ca o călugăriță în extaz, expresie pe care, desigur, a migălit-o vreme îndelungată, înainte de-a reuși s-o pună la punct atît de perfect.

— E delicioasă...

— Deosebit de distinsă...

— N-aș fi crezut niciodată...

— Fata asta are o extraordinară vitalitate...

— Și e dintr-o excelentă societate...

Se auzea un cor de ovații din ce în ce mai entuziast, cînd noua celebritate, făcîndu-și gura în chip de O, apoi umezindu-si buzele ca să poată zîmbi mai bine, declară că venirea ei la New York o excită ca o aventură amoroasă. Și termină această confidență pe un ton și mai intim, spunîndu-i unui ziarist tenace, care mergea din grup în grup, cu blocnotesul în mînă :

— Să nu vorbiți decît de temperamentul meu. El e cheia reușitei mele... Teribilul meu temperament. Să nu credeți cumva că mi-e ușor

să trăiesc cu focul pe care-l am în mine. Și vă rog spuneți-mi Sunny. E numele meu profesional. Numele meu adevărat e ceva imposibil. M-am născut la Veneția. Și dacă te cheamă Faustina, nu mai faci nici o carieră. Așa că ne-am înțeles, spuneți-mi toți Sunny.

Vocea ei se frînse și prin domnii specialiști în publicitate trecu un fior. Unul dintre ei, cel mai puternic, Carl Pach, un nabab, un virtuos, un doctor în tam-tam, care-o privea fix de cîteva clipe, îi șopti la ureche :

— Să-i lăsăm pe ăștia, vreți ?

Individul în cauză n-avea nimic seducător. Era de-o corpolență exagerată. Un om dintre aceia care profită de faptul că sînt cincisprezece într-un loc în care abia încap șase, ca să facă semn cu genunchiul și să-și strecoare coapsa printre coapsele vecinei. Și-apoi bestialitatea feței, grosimea cefii, adînca mulțumire de sine care-i răzbătea din priviri... Dar noua celebritate nu se sinchisea de asemenea fleacuri. Buzele-i tresăriră din nou și din nou zîmbi languros :

— Vreți să spuneți că acum ? Imediat ?

— Mi-e teamă că da.

Dispărură într-o clipită. O cocotă de lux... Publicînd documentul care i-a făcut celebră silueta grațioasă, carnea-i pală și conturul abia bombat al unui pîntece așa cum îl picta Cranach, *Fair* preciza că această delicată frumusețe cu o personalitate atît de fermecătoare, muncea nu din nevoie, ci de plăcere ; ca și cum acest detaliu trebuia să-i asigure simpatia definitivă

a cititorilor. În sfîrșit, aducea precizări biografice interesante: e moștenitoarea unei ilustre familii, ai cărei strămoși au oferit Serenissimei Republici mai multe insule, cîțiva dogi, o victorie navală asupra turcilor și alți factori de prestigiu pe care revista nu-i mai enumera din lipsă de spațiu. În schimb cita numele proprietăților ei, pe care le descria spunînd de asemenea și cîți servitori are. Toate acestea permiteau să se vadă cît de excepțională era nuditatea ei, și să fie astfel gustată cu mai mult rafinament.

Aparent, n-avea de ce să mă revolte acest aspect al gazetăriei și nici n-avea de ce să mă mire trăncăneala pusă în slujba acestei anacronice pieți a cărnii și a zîmbetelor. Dar în izolarea în care mă aflam, și poate și din pricina iluziilor cu care mă hrăneam, mi se părea că e o cumplită insultă să evoci fantoma frumuseții, să vorbești despre artă și cultură numai cu scopul de a deghiza cel mai josnic mercantilism. Toate mijloacele ce i-au fost oferite Europei de a fi necredincioasă ei însăși, toate pretextele pentru a aplauda și a sărbători ceea ce avea ea mai degenerat, toate ocaziile de a ceda pentru bani valori ale trecutului erau permanent etalate în saloanele doamnei Mac Mannox, și dacă mai rămînea ceva de descoperit, se poate pune prinsoare că un specialist oarecare, cu privirea absentă și cu un pahar în mînă, era tocmai ocupat să caute. Era un trafic murdar în plin avînt. Peste tot îndemnul la renegare. Și pe fiecare față, constrîngerea banului. Tocmai

acestea mă ardeau, *acestea* stîrneau în mine o spaimă care mă sufoca. Nu mai vedeam și nu mai ascultam nimic : Sicilia prăbușită, izgonită din lume, apăsa cu tot misterul ei asupra mulțimii de frumuseți din protipendadă și de caizi ai consumului. Era aici. Plutea peste toți. și mă cuprinsese o furie oarbă. Aș fi vrut să urlu : „Nu sînteți nimic... Sînteți o jalnică adunătură de negustori ce-și dau aere. Cangrena voastră-i dolarul". Tăceam totuși. Pentru că mai continuam să nădăjduiesc. Îmi închipuiam că mai există încă niște excepții, cîțiva oameni mai tenaci decît ceilalți și care refuză să se lase atinși de putreziciune. Dar nu-i găseam. Toți erau putrezi pînă în măduva oaselor. Stăteau grămezi-grămezi în saloanele mătușii Rosie, strînși unii într-alții, lipiți între ei după specii francezi de francezi, ele, niște drăguțe mutrite goale și curviștine, ei, bărbați fără vlagă, tineri pe care războiul i-a prins la New York și care s-au descurcat bine prinzînd gust pentru golf și pentru femei bogate ; rușii de ruși, căpătuiți în industria hotelieră, stegari ai cortegiilor de lux și ai apartamentelor cu aer condiționat. făcînd bani de pe urma trecutului lor, de pe urma accentului lor, pe care și-l asiguraseră în folosință exclusivă și-l aruncau în capul interlocutorilor, ca praful în ochi, și amintind mereu de masacrul de la Ecaterinenburg, de parcă faptul că au împărtășit odinioară nenorocirile vechii Rusii le dădea pentru totdeauna dreptul de-a purta o garoafă roșie la butonieră și jiletci la două rînduri ; fotografii de fotografi

desenatorii de desenatori ; și pe toți, pe unii ca și pe ceilalți, îi domina frica de a nu profita îndeajuns, frica, frica uriașă că s-ar putea naște o eră nouă din care ei ar fi excluși, spaima că ar exista acel val care se numește revoltă... Tu mă stăpînești acum Antonio, tu care ai murit ca să nu renegi nimic. Ce-ai fi zis despre toate astea ? Spuneai : „Nu dau nimănui socoteală", și te credeai mai liber ca păsările cerului, dar hrăneai floarea roșie și tainică a milei. Făceai pe indiferentul dar te bîntuia trecutul, trecutul nostru de violențe și de riscuri. Despre tine scriu, o știi, despre tine, cînd spuneai : „Noi sîntem negrii Italiei... Nimeni nu poate face nimic împotriva mizeriei noastre strălucitoare..." Da, tu erai spița noastră în ceea ce are ea mai desăvîrșit. Ce-ai fi zis tu despre adunarea asta de falși seniori ?

Din semivisarea în care mă găseam și care-mi permitea să particip la recepția dată de Babs, fiind în același timp cu totul într-altă parte, priveam destrămîndu-se fumul iluziilor care m-au atras departe de țărmurile tocite ale țării mele.

Altundeva trebuia căutată tinerețea lumii.

Sprijinite una de alta, ca niște iepe bălane într-o pășune, începătoarele *cover-girls* evitau să se îndepărteze de garsoniera lui Babs. Ce altceva să facă ? Așteptau. Cînd ești obișnuit să aștepți... Aștepți soarele în zilele de ploaie, aștepți în studiouri, aștepți în vestiare, aștepți vorbind în șoaptă, mestecînd *chewing-gum*, coafîndu-te, machiindu-te, ronțăind un biscuit vitaminizat. Îți faci astfel prietene despre care nu

ştii nimic, dar pe care le reîntîlneşti mereu. S-au regăsit acolo, la uşa studioului lui Babs... Şi o dată mai mult aşteaptă făcînd schimb de adrese, de noutăţi, şi bînd sacadat *scotch* ca să-şi dea curaj.

Două figuri botticelliene, în rochii strîmte şi negre, arborau nişte coliere bizare, făcute dintr-un lanţ lung ce susţinea, în chip de breloc, un lacăt. Atîrnat la înălţimea sexului, obiectul era la fel de surprinzător ca o centură de castitate pusă pe o masă de bucătărie, şi era cu neputinţă să nu-ţi opreşti ochii tocmai acolo. Fetele eru pline de prospeţime. Vorbeau cu foc şi, ascultîndu-le, ghiceai că discută despre mijloacele prin care şi-ar putea asigura bunăvoinţa unui fotograf celebru.

— Mai ales să nu-i vorbeşti despre fotografii...

— Şi despre ce-ai vrea să vorbesc ?

— În orice caz nu despre fotografii.

— Dar dacă asta i-e meseria...

— Îi e ruşine de ea. Mai de grabă tratează-l ca pe un artist... Vorbeşte-i despre pictură.

— Dar habar n-am...

— N-are nici o importanţă.

— Şi ce-o să-i spun ?

— Te faci că ai remarcat o pînză de-a lui într-o expoziţie. Nu rişti absolut nimic.

— Cum aşa ?

— Pictează mereu acelaşi tablou ; o suprafaţă într-o singură culoare, strălucitoare, ca o caroserie de lux. Se întîmplă uneori să mai pună într-un colţ un punct mic, alb, minuscul... cît

o gămălie de ac. E singura lui fantezie. Aşa că vezi...

După o jumătate de oră de conversaţie, dominată în întregime de obsesia aceasta de a parveni, şi în care fusese vorba şi de alţi dictatori ai succesului, ca, de pildă, redactoarea aceea care semna rubrica de modă şi căreia nu trebuie să-i vorbeşti decît despre politică, sau de directoarea unei agenţii — „e cea mai eficace, singura femeie în stare să impună o *cover-girl* pe piaţa New York-ului" — din care-ţi făceai o duşmancă de moarte dacă uitai că era poetă şi mamă a şase copii nelegitimi, născuţi şi crescuţi în Europa. Cele două frumuseţi botticelliene plutiră o clipă prin culoar, reuşiră să culeagă un pahar de pe o tavă care trecea, apoi se hotărîră să facă naveta prin faţa salonului doamnei Mac Mannox.

Pe palier erau din ce în ce mai multe fete. Petrecerea, era, într-adevăr, în toi. Ascensorul aducea la frumuseţi cu duzina. Toate aveau comun cei douăzeci şi cinci de ani, o înfăţişare de înfometatate, privirea rătăcită şi o piele ca laptele. Cele mai remarcabile strîngeau în braţe nişte cîini minusculi, care din pricină că au fost purtaţi din birouri în studiouri, sau uitaţi prin vestiare, şi încălziţi la coafor, aproape că nici nu mai aveau aerul de cîini. Miroseau a parfum, a fum rece, abia îşi puteau deschide ochii, lăsau să le spînzure o limbă jilavă, şi lumea se amuza cum se împleticeau de îndată ce erau puşi pe propriile lor labe. Dar se ştie că sînt utili... Ei uşurau intrarea în pro-

blemă. Numai un nătîng n-ar fi reuşit să smulgă cîteva cuvinte acestor tinere, complimentîndu-le pentru sociabilitatea micilor lor însoţitori.

Da, orice mijloc era bun ca să dobîndeşti o personalitate pentru a te detaşa de masă şi, în privinţa aceasta, ca în atîtea altele, anume invenţii erau de-a dreptul surprinzătoare. În mulţimea asta, femeile care afectau mutre copilăroase şi vorbeau miorlăindu-se sau scîncind drăgăstos erau cu grămada. Erau accentele care plăceau în acel sezon. Altele purtau un bandaj discret la încheietura mîinii şi aşteptau cu nerăbdare să fie întrebate despre tentativa lor de sinucidere. Iar altele, vagaboande cu ciorapi de lînă, spuneau că-şi schimbă în fiecare seară hotelul, din pricina gusturilor lor boeme, şi că în poşetele de proporţii extravagante şi-n desagii mari care le atîrnau pe umeri îşi ţineau toată averea. Dar iată-le şi pe cele mai ciudate : nişte moliie excentrice care purtau în chip de inel un elastic vechi înfăşurat în jurul degetului. Era semnul adeziunii la o societate secretă la care, spuneau ele, e necesar să te afiliezi dacă vrei să reuşeşti în redacţiile revistelor.

Toate aşteptau acelaşi lucru : ca o dată, o dată măcar, să fie remarcate de Fleur Lee. Să înhaţe în trecere pe una din aceste necunoscute, să-i vorbească despre farmecul feminin, de eleganţă, de fotogenie, după care acesteia îi vor fi permise toate speranţele... Iar dacă nu li se făcea nici un semn, atunci nu le mai rămînea decît să aştepte ca vreun grangur, scă-

pat din salonul mătuşii Roşie, să binevoiască a le băga în seamă. Dar asta se întîmpla rar.

Şi grangurii, triumfători că sînt americani, cu arta lor de-a face să li se uite originea, de a o şterge, de a nu lăsa să se ghicească în ei evreul din Varşovia, cehul cu răsuflarea duhnind a varză murată şi a supă de crap, neamţul adipos, cu părinţii sau bunicii la care se duce în fiecare duminică, în cine ştie ce mahala îndepărtată ; toţi ca unul încununaţi cu acelaşi prestigiu, cu aceeaşi putere, cu aceeaşi condescendenţă jovială, avînd acelaşi ten bronzat, de om care o dată pe săptămînă are posibilitatea să meargă la ţară ca să se refacă ; oameni ai banului, vorbind sec şi categoric, plimbîndu-se cu haina descheiată peste pantalonii abia strînşi în centură şi, se-nţelege, fără urmă de burtă dar, în schimb, cu un fel propriu de a-şi bomba pieptul ca să nu li se vadă stomacul umflat de alcool şi de viaţă sedentară. Frumoase tipuri de americani ce nu vorbesc nici o limbă, dar au înfăţişarea sigură pe care le-o dă obişnuinţa cu marile capitale ale lumii.

Mătuşa Rosie îi trata ca pe nişte bătrîni unchi, care o dată pe săptămînă îşi acordă dreptul de a-şi lăsa acasă nevestele şi se îmbată în voie. Făcea pe copilăroasa, bătea din palme la orice glumă, se trîntea lîngă ei, chipurile să le facă o surpriză, făcea pe amazoana călărind braţele fotoliilor, alerga, sărea de la un grup la altul, zglobie ca un licurici, sau, şi mai provocătoare, se aşeza pe covor făcînd pe cadîna în pijamaua ei lungă de interior, se ghemuia lîngă un Nu-

sselbaum sau un Sonnenschein, se învîrtea ca un cîine ciobănesc în jurul strălucitoarei ei turme, trăgea de cîte-o mustață, dădea cîte un brînci drăgăstos, veghea ca nu cumva paharele să rămînă o clipă goale și adesea dădea pe gît un pahar în memoria lui Mister Mac, atunci cînd trecea pe sub portretul lui, în sfîrșit, oferea invitaților ei o comedie atît de bine pusă la punct, încît le smulgea strigăte de admirație.

— *She is a darling old girl* [1], spuneau ei, urmărind-o cu privirea. Și în privința asta nu era nici o îndoială. În seara aceea toate le făcea de minune, și nimeni nu se gîndea s-o ia în derîdere. Nici chiar Fleur Lee, care se bălăngănea pe tocurile ei înalte, devenea tot mai exuberantă și încet-încet renunța să mai vorbească de cifre, de afaceri, de buget sau de reînnoiri de contracte. Vocea i se ridicase cu un ton. Trecea de la un subiect la altul fără cea mai mică tranziție, uita numele interlocutorului cu care discuta, cerea mereu să fie escortată pînă la sala de baie de unde continua să vorbească prin ușă, în timp ce se ușura. Atunci mătușa Rosie punea un disc de să spargă urechile musafirilor, ca să-i mascheze dispariția. Apoi iar se învîrtea printre invitați, îndemnîndu-i să mănînce, să bea, să danseze și cu această ocazie cita preceptele înțelepte ale Unchiului Mac. „Nimic nu-i mai bun ca dansul pentru activizarea *business*-ului..." sau... „în timpul dansului se pot spune lucruri

[1] E o bătrînică adorabilă (engl.).

pe care nu îndrăzneşti să le spui niciodată din spatele unui birou...", iar cînd reapărea Fleur Lee, salonul era plin de vacarmul muzicii. Ca să se facă auzită, începu să ragă :

— E aici o fetiţă care-ar vrea să danseze... Mă auziţi, dragii mei, vreau să dansez... vreau să dansez.

Cum să rezişti acestui apel ? Nici un invitat nu l-a auzit în zadar. S-a produs o mişcare generală înspre ea, dictată nu de dorinţa de a dansa, căci era foarte neatrăgătoare, aşa cum stătea proptită de pervazul uşii, cu un pahar mare de *whiski-soda* în mînă, ci numai prin forţa unui calcul, instinctiv declanşat de strigătul ei. O îngrămădeală cumplită... Prins la mijloc, Kaplenberg, un blănar de renume mondial, se pomeni cu un cucui în frunte şi începu să urle de durere ; în timp ce un restaurator parizian, venit cu speranţa că-şi va împrospăta clientela, un om paşnic, al cărui profil ascuţit ca o furculiţă apărea adesea în paginile mondene din *Fair*, văzîndu-se dintr-o dată înghesuit şi împins de ici pînă colo, spuse că se simte ca într-o casă de nebuni. Şi repetă de trei ori

— Aici e un institut de psihiatrie în ora de recreaţie.

O spuse chiar strigînd. După care le întoarse spatele şi plecă furios.

Mătuşa Rosie, care ţinea un cub de gheaţă pe cucuiul lui Kaplenberg, sosi prea tîrziu ca să-l mai poată reţine. Răul se produsese. Dar Fleur Lee habar n-avea de nimic. Rîdea aiurea şi se lăsa purtată de mulţime ca o vedetă ce se

lasă asaltată de admiratori. Unul dintre invitați proiectat spre ea, reuși aproape involuntar s-o cuprindă și s-o conducă obraz lîngă obraz, în ritmul unui *slow*, dar nu era un dansator pe gustul ei, se vedea limpede, căci ea se trase îndărăt, cu o mișcare atît de bruscă, încît își pierdu echilibrul.

— E criță, dar mă ocup eu de ea.

Cel care-o prinse pe Fleur Lee ca pe o minge, părea că se află în acel loc anume pentru asta. Era un bărbat brunet, bine legat, avea cravată albă și ochelari fumurii. În toată înfățișarea lui era ceva prea îngrijit, destul de greu de definit, ca și cum acel ceva, ieșit din comun, trebuia să atragă atenția nu asupra omului, ci asupra relațiilor sale esențiale cu tot ceea ce e curat. În clipa cînd a apărut în salonul mătușii Rosie, eram sigură, judecînd după expresia ei, că fusese contrariată. Și cu siguranță că despre el o întrebase pe Babs :

— Dar cine mai e și ăsta ?

Pesemne că după aceea a protestat și mai violent, sau poate a adăugat chiar o interdicție definitivă, căci aparteul ei cu nepoată-sa s-a cam lungit, și-am auzit-o pe Babs răspunzîndu-i

— Știi doar bine că e primit peste tot...

Vorbe ce-au făcut-o pe mătușa Rosie să rîdă, mai mult nervoasă decît amuzată. Și-acum el era acolo, dansînd cu Fleur Lee, iar asistența părea că-l consideră un om curajos și plin de devotament. Și de cîte ori încerca să potolească pasiunea exuberantă a partenerei sale, ea îl

apuca de ceafă şi, cu brutalitate îi apropia obrazul de obrazul ei întrebîndu-l

— Ei Carmine ? E ceva ce nu merge... ? Pană, de sentiment, sau ce-i...

— E timpul să mergi la culcare, Fleur...

Ea începea să geamă cu un glas sfîrşit :

— Ştii doar bine că de iubire am nevoie.

N-am văzut niciodată o femeie atît de beată. Şi cînd l-a sărutat pe gură, iar el a ezitat o clipă înainte de a o respinge, încremenit şi surprins de gura aceea căscată, de limba ei, de saliva care-i inunda bărbia, toată lumea se simţise cuprinsă de jenă. Dar după jenă urmă surpriza : Fleur Lee, cu o voce stridentă, începu să-i ocărască pe invitaţii mătuşii Rosie

— Nimeni nu dansează ca el — urlă ea... Nimeni... S-o ştiţi şi să vă intre în cap... Nimeni.

Nu era nimic amuzant în treaba asta şi oamenilor le era ruşine pentru ea. Cel căruia i se adresa un asemenea omagiu, chiar dacă era jenat, nu lăsa să se vadă. Oare încetineala gesturilor îl făcea atît de deosebit de ceilalţi ? Corectitudinea lui excesivă, sau, poate, faptul că nu băuse de loc ? Sau pentru că nu îţi puteai da seama încotro anume priveşte ? Poate lentilele fumurii...

— Cine-i ? am întrebat-o pe Babs.

— Un anume Carmine Bonnavia.

— Şi ce este ?

— Un om cu perspectivă.

— Cu perspectivă ?

— Da, în politică, sau ceva pe aproape. E unul din șefii partidului democrat. Simpatic, nu-i așa ?

— Foarte... Par foarte intimi, Fleur Lee și el.

Babs mă privea de parcă nu înțelegea ce-i spun.

— Dar și ea, și eu, strigă, îl vedem pentru prima oară. Din cei de aici numai mătușa Rosie l-a mai întîlnit ; mai de mult... În biroul unchiului Mac. Dar ea nu uită nimic și dac-ar fi s-o crezi, pe vremea aia Bonnavia era cam jegos.

— S-a schimbat mult de-atunci...

Babs se întoarse căutînd-o din ochi pe Fleur Lee, care dansa mereu, dacă dans se putea numi plimbarea ei împleticită. Reușise să-și vîre mîna pe sub vestonul lui Carmine si continua să se legene, cu ochii închiși, agățată de centura lui.

— De cîtva timp bea teribil de mult, îmi destăinui Babs, cu tonul cel mai serios.

— Se și vede...

Carmine lupta să scape din mîinile lui Fleur Lee, numai că de îndată ce cleștele se desfăcea, ea nimerea de-a dreptul în vreo mobilă. Izbitura părea s-o amuze enorm, căci imediat izbucnea într-un hohot de rîs nebun.

Babs privea de jur-împrejur ca să vadă ce efect produce o asemenea exhibiție. Dar mătușa Rosie și cei din jurul ei nu-i dădeau nici o importanță. În salonul cu lambriuri de acaju se glumea, se flirta, se dănțuia în timp ce Ethel și Pop continuau, imperturbabili, să plimbe tă-

vile. Astfel că scînteia de neliniște din ochii lui Babs dispăru într-o clipită.

Și adăugă numai pentru mine :

— Vezi tu, oamenii de meserie știu perfect cum se pune problema...

— Chiar și azi ?...

— Desigur. Se știe că... (Babs păru să ezite asupra cuvîntului) că desfrîul lui Fleur nu afectează cu nimic capacitatea ei profesională. O dată a băut un *dry* mai mult și a adormit tocmai cînd i se prezentau modelele. A tras un pui de somn chiar pe la mijlocul prezentării și s-a trezit, pentru o clipă, atît cît să aplaude o rochie care trecea. Cea mai reușită, se înțelege... Atît cît să facă un *best seller*... În modă Fleur n-are pereche pe lume. De aceea o și acceptă așa cum e... Și, la urma urmelor, ce să-i faci ? M-am omorît spunîndu-i că ar trebui să se dezintoxice. Spune că n-are timp... Are nervii tociți, înțelegi... tociți. Și-atunci e de ajuns să bea seara un păhărel și gata, s-a zis cu Fleur Lee. Și cred că astă-seară s-a ciondănit cu cineva de-a ajuns în halul ăsta...

Fleur Lee îl ținea mereu pe Carmine de după mijloc și-acum, cu ochii închiși, bîțîindu-și capul, rîdea într-una isteric. Carmine profită de o pauză a muzicii ca s-o proptească cu o mînă implacabilă de un perete. Fleur Lee încetă să mai rîdă.

— Acum o să termini, o să te calmezi și-o să mergi acasă — îi spuse, și își termină fraza arătîndu-i cu degetul ușa ascensorului.

— Să plec ! strigă ea cu o voce atît de ascuțită, că lumea făcu cerc în jurul ei. De drept cine te crezi ? De altfel mi-e sete...

Încercă să-i scape, dar el o apucă de braț ținînd-o în continuare țintuită de perete.

— Dă-mi drumul, auzi ? Dă-mi drumul !

Fleur Lee urla. Carmine încerca s-o liniștească cu vocea lui potolită, caldă. Era calm, dar în unele momente îi scăpau gesturi tipic mediteraniene. Chiar și numai faptul că nu se îndoia de loc de utilitatea încercării sale, ar fi fost de ajuns ca să-i trădeze originea.

— Ascultă-mă, Fleur Lee, la ce-ți ajută să bei atîta ? O să mergi acasă, că asta o poți face, și eu o să te ajut.

— Asta e prea de tot, îi replică. Crezi că am nevoie de sfaturile tale ? Sînt beată... Bun, asta-i clar... Dar dumneata ? Dumneata ? Cine ești dumneata ? O să-ți spun eu cine ești... Un individ mîrșav, asta ești... O canalie ! Se zice că ești o canalie fără pic de educație... O știu și pe asta și nu sînt singura care o știe.

Carmine ezită o clipă și-și retrase mîna de sub brațul lui Fleur Lee care se prăbuși în genunchi. Unii rîseră, dar se vedea bine că lui Carmine, ascuns după lentilele lui fumurii, nu-i plăcea treaba asta. Rîsetele încetară. Tocmai o ajuta pe Fleur să se ridice, cînd s-a deschis ușa ascensorului. Intră un tînăr. Că era brunet, cu ochi foarte reci, foarte ageri, și-avea fața bronzată, cam asta e tot ce-am văzut în momentul acela.

— *Hallo,* spuse Carmine bătîndu-l pe umăr. Ai picat la ţanc... Cred că toţi sînt de acord...

Ca şi cum ar fi ştiut de multă vreme că tînărul acesta avea să intre. Ca şi cum ar fi fost organizatorul acestei diversiuni, şi nu s-ar fi îndoit nici o clipă de efectul pe care îl va produce asupra lui Fleur Lee. O privea. Ceva în ea se rupsese şi lacrimi îi curgeau pe obraji. În ceea ce spunea acum, printre hohote, nu mai era nici urmă de ameninţare sau de sfidare. Se ruga să fie ajutată.

— Aşa... Mulţumesc... Ajută-mă ! Ajutaţi-mă, vreau să plec !

Iar Carmine nu mai era decît mila personificată. Îi vorbea de parcă ar fi cunoscut-o de cînd lumea. Şi-avea în gesturi ceva deosebit o forţă care te linişteşte.

— Iată, Fleur, omul de care ai nevoie... E cel mai potrivit să te conducă acasă. E nepotu-meu Theo...

Carmine stătea înaintea ei, foarte frumos, foarte negricios, cu faţa de arhanghel. Într-adevăr, nu mai era nici un motiv de îngrijorare pentru Fleur Lee. Carmine răspîndea în juru-i ceva atît de proaspăt, atît de voluntar, de puternic, de întunecat... Ziceai că-i un atlet cuprins de calmul ce precede faptele de îndrăzneală.

— Du-te, Theo, spuse cu un vizibil efort. Eu te aştept aici.

Apoi adăugă în şoaptă :

— Termină repede... Şi mulţumesc... E un coşmar care reîncepe. Şi cu care n-o să mă obişnuiesc niciodată.

Fleur Lee porni cu paşi smuciţi, lăsîndu-l pe Theo s-o conducă şi-apoi s-o urce în ascensor ca pe un pachet de gemete. Era trecut de miezul nopţii. Pe pereţii de acaju mustăţile domnului Mac Mannox continuau să stea de strajă, dar abia le mai vedeai, într-atît era de încărcat aerul cu fum. Fetele, toate *cover-girls,* se ciondăneau în legătură cu un fard care nu se şterge, dar subiectul discuţiei fu brusc schimbat cînd porni patefonul. De parcă nu mai era posibil să se vorbească despre fardul acela... Cu aceeaşi rîvnă se ciondăniră în legătură cu o cură de slăbit.

Şi cam o sută de invitaţi s-au mai jucat vreo cîteva ceasuri de-a cine pleacă ultimul.

Cînd uşa se închise în urma cîştigătorului acestui plăcut turnir, mătuşa Rosie, întinsă pe canapeaua din salon, nu mai era în stare nici măcar să ridice, pentru ultima oară, paharul în amintirea lui *Mister* Mac.

A trebuit s-o chemăm pe Ethel ca să ne ajute s-o ducem în pat.

Ceea ce urmează mi-a fost povestit mai tîrziu, în mod întîmplător, aşa cum de altfel am pus şi eu întrebările. Şi dacă povestesc aici, dacă spun de pe acum ceea ce ştiu despre Carmine Bonnavia, o fac anume ca să risipesc îndoielile pe care el le trezeşte, şi pentru ca cititorul să nu împărtăşească neîncrederea ce i s-a arătat în timpul seratei la care l-am întîlnit pentru prima dată.

La Mrs. Mac Mannox nu-l cunoştea nimeni şi nimeni nu dorea să-l cunoască. Carmine era o atracţie pe care ţi-o ofereai numai de la distanţă, un număr puţin cam îndrăzneţ, adăugat programului obişnuit, un noroc, o ocazie, pentru fiecare, de a îmbogăţi, a doua zi, cu cîteva invenţii personale părerile false care circulau pe seama lui. Da, nimic altceva. Aşa cum te simţi îndemnat să urmăreşti cu ochii un îmblînzitor, un jongleur, un echilibrist... Dar cine, cine, Dumnezeule mare, s-ar fi gîndit să meargă să-i strîngă mîna.

Pentru Babs, afacerea era mai complexă : îşi oferise o fantezie. Iată că a invitat un om discutat. „Uraganul Carmine"... „Carmine cel Mare", cum era el denumit de o anume parte a presei, cea care îl va ridica în slăvi ; pentru alţii era : „Turbulentul Signor B..." „omul cu ochelari fumurii", fără să mai vorbim de cei care, în mod deschis, îl făceau pirat şi corupător, nici de cei care, ca să pozeze, sau din prudenţă, spuneau „nu vreau să ştiu nimic despre el", şi contribuiau inconştient la îmbogăţirea legendei lui.

Bîrfelile care circulau pe seama lui începeau totdeauna cu „Se pretinde că...", „oamenii spun..." căci, o repet, nimeni nu-l cunoştea. În societatea aceasta în care orice coincidenţă era primită cu interes, în care trecutul, prezentul, viitorul fiecăruia aparţinea, de drept, oricui ar fi voit să devină stăpîn pe ele, Carmine era suspect prin tăcerea pe care-o păstra în legătură cu el însuşi. Din moment ce nu spunea nimic,

însemna că avea ceva să-și reproșeze. Uitau pur și simplu că e născut dintr-o seminție pentru care tăcerea ține loc de morală și de lege. Eu, care știam asta, nu m-am mirat de loc de puținele lucruri ce ni le-am spus în timpul cît am stat împreună, așteptînd reîntoarcerea lui Theo. Nici măcar nu cred că întîlnirea aceea mi-a produs o impresie deosebită. Cînd l-am revăzut, cîteva săptămîni mai tîrziu, așezat pe trotuar, pe Mulberry Street, cu greu mi-am dat seama că era același om.

Aveam unele scuze. Pe Mulberry Street, în costumul acela negru, el domina toată strada... În timp ce la mătușa Rosie s-ar fi zis că nu dădea nici o atenție oamenilor care-l înconjurau. Avea mereu aerul că se gîndește la altceva, și poate tocmai în asta consta farmecul lui. Asculta el oare răspunsurile pe care i le dădeam la întrebări ? Mă întrebase :

— Mergeți des la asemenea reuniuni ?

— Sînt aici din motive profesionale...

Pentru un moment precizarea aceasta nu l-a interesat de loc, sau, cel puțin, așa se putea crede, pentru că a tăcut. Își lăsă privirea să rătăcească pe deasupra asistenței și spuse cu un ton destul de posomorît :

— Ce bîlci... Am oroare de astea.

— Și eu, știți...

Ezitam să spun mai mult. Timp de o clipă mă gîndii să-i mulțumesc pentru că a ajutat-o pe Fleur Lee. Dar n-am mai făcut-o. Nu era omul care să se lase complimentat de o necunoscută.

— Spuneați că sînteți aici din motive profesionale, făcu el, de parcă și-ar fi reamintit subit remarca mea. Și eu... Dar, de fapt, ce meserie aveți ?

— Dacă v-o spun pe-a mea, mi-o spuneți pe-a dumneavoastră ?

— Ah, eu... eu sînt șef de trib.

Și izbucni în rîs. Rîdeam și eu.

Era limpede că ocupația mea nu-l interesa. Vîrî mîna într-un buzunar și scoase un carnet pe care-l deschise la data zilei și-mi arătă ce are de făcut, seara, un șef de trib. Avea treabă pentru o noapte întreagă... Trebuia să asiste la Greenwich-Village la o alegere de Miss Beatnik, să apară pentru o clipă la concertul comemorativ al primului disc Carusso, să spună cîteva cuvinte la banchetul „Ligii Alegătoarelor", și pentru celelalte era prea tîrziu... Discuțiile în legătură cu sfințenia Maicii Cabrini s-au terminat, fără îndoială... Și loja „Fetelor Italiene", însemnată în agenda lui cu trei puncte, trebuie că și-a închis de mult porțile.

Din ansamblul acestor preocupări reieșea că nu mai avea nici o clipă de pierdut. Cînd apăru Theo, se ridică dintr-un salt. Ajunsese aproape de ușă, cînd s-a oprit brusc.

— Și dumneavoastră ? mă întrebă, încă nu mi-ați spus ce faceți aici.

I-am spus pe scurt. Păru surprins.

— După înfățișarea dumneavoastră n-aș fi crezut. M-aș fi așteptat ca Gianna Meri să fie o femeie de pe-aici, știți... O bogătașă oarecare ce călătorește pe propria-i socoteală și semnează

cu nume fals... Şi sînteţi din Palermo... N-am făcut legătura... Din Palermo.

Spunînd „Palermo“ vocea îi era puţin tremurătoare. De parcă acest cuvînt ar fi fost începutul unei lungi istorii. Atît de lungă, încît nu putea fi povestită. Dar poate că totul era o simplă închipuire. Şi Carmine îşi reluă tonul lui calm cînd îmi spuse :

— Asta îmi dă un anume avantaj, căci în mod sigur o să ne mai vedem... Nu poţi să fii ceea ce sînt eu fără să fii puţin tributar oamenilor ăştia...

Privi asistenţa pentru o ultimă dată.

— Pînă atunci vă iau sub protecţia mea, adăugă el.

Era zeul Soare adresîndu-se unei planete pierdute şi oferindu-i un astru în jurul căruia să se învîrtească... Carmine apărea în noutatea lui neexplorată, cu melancolia aceea care pluteşte totdeauna în lumina Sudului.

Cînd se ridică în faţa mătuşii Rosie ca să-şi ia rămas bun, cu o politeţe ce putea să pară exagerată, ea păru că nu-l vede şi nu-l aude de prinsă ce era în conversaţie. Totuşi, l-a văzut şi l-a urmărit cu privirea pînă a dispărut.

Era evident că nu-i plăcea.

PARTEA A DOUA

Capitolul I

Sîntem oameni neliniştiţi care se simt bine oriunde în afară de ţara lor.

CESARE PAVESE

Carmine Bonnavia s-a născut la New York. Tată-său, un sicilian, lucra pe pămînturile unui baron, pînă în ziua cînd o maree pustiitoare l-a convins că nu mai are ce căuta în Sicilia. Asta s-a petrecut în partea dinspre Sólanto. Alfio Bonnavia nu era nici primul, nici ultimul care voia să se expatrieze. Numai că cei care-l precedaseră într-o asemenea treabă, acei Bonnavia din veacurile trecute, marinari pe corăbiile din Marea Roșie, birjari la Djibuti, negustori de cărţi poștale care pîndeau trecerea crucișătoarelor britanice ce făceau escală în Malta, cei care s-au angajat la francezi ca lucrători la carierele de piatră din Tunisia. cei care trăiau de pe urma englejilor, bătînd covoarele pe la cluburile din Cairo, în sfîrșit, cei care, ajunși „padrone“ în vreun amărît de negoţ la Marsilia, Aden sau aiurea, nu depindeau decît de ei înșiși, toţi acei Bonnavia ispitiţi de libertate, n-aveau decît să-și ia o barcă şi să plece. S-o ia sau s-o fure. Conștiinţa lor era curată. Nu ei voiseră să plece, erau constrînși de o nedreptate cunoscută şi

recunoscută de toată lumea; erau alungați de cîte o sentință fără drept de apel. Alipirea la Italia în 1860... Serviciul militar obligatoriu, în 1861... „Veți muri pentru patrie..." Numai că ei nu recunoșteau patria aceea... Și impozitele, și anii de foamete, și cei de secetă... Holera din 1887... Cutremurul din 1908... Istoria familiei Bonnavia se confunda cu istoria unor nenorociri în fața cărora și sfinții din cer erau neputincioși. Și totuși sfinții din Sólanto erau cei mai răsfățați din toată Sicilia... Orice prilej era bun ca să fie scoși din nișele lor, să fie expuși, plimbați pe brațe și urmați de mulțimea desculță. Cîte procesiuni și cortegii, cîte ofrande și jertfe! Nu s-a pomenit un singur Bonnavia care să nu-și fi „rupt de la gură" ca să le dăruiască flori de hîrtie sau focuri de artificii. Uneori, însă, sfinții rămîneau surzi. Atunci, sătul de atîta așteptare, cîte un Bonnavia se hotăra să se înstrăineze. Dar pe loc în fața omului care voia să plece apărea umbra scandaloasă a Autorității. Căci în Sicilia lucrurile s-au schimbat foarte mult. Sub pretextul ordinei și al progresului, continentul nu știe ce să mai născocească spre a ține oamenii înlănțuiți de mizeria lor. Cum să-ți procuri viză, pașapoarte, permis de emigrare, cînd abia ai ce să mănînci? În primii ani ai secolului te mai puteai descurca. Paza coastei lucra fără tragere de inimă. Ce, aia-i meserie, să navighezi fără treabă, pe socoteala statului? Paznicii știau că sînt disprețuiți. Și de la Catania la Messina, de la Palermo la Trapani, toți cei

care vînau pe nesupuși, cei care percheziționau, cei care inspectau, știau să închidă ochii din lene, din nepăsare sau poate din milă, își respectau ceasurile de siestă ; la prînz plecau din port, ca să mănînce, iar noaptea... Noaptea, ce să mai vorbim, marea nu-i a nimănui. Și astfel, de la un capăt la altul al insulei, mulți Bonnavia reușiseră să-și mîne barca spre țărmul visat.

A venit apoi vremea cînd plecarea clandestină din Sicilia era o treabă periculoasă, vremea cînd marea era foarte sever supravegheată, și a venit, de asemeni, și ziua, ziua cea neagră, cînd nenorocirea se abătu asupra lui Alfio Bonnavia, sub forma unui val uriaș, care-i luă casa și tot ce mai avea. Un val. Un val... Rămînea de dovedit. Dar așa suna verdictul dat de primăria din Sólanto. Să nu-și facă Alfio Bonnavia nici o iluzie n-a fost mareea, cum pretindea el, ci un val, căci nu trebuia confundată unda aceea neînsemnată cu grandiosul cutremur marin, cu dezlănțuirea aceea monstruoasă care golește casele de oameni, le aspiră, le aruncă în mijlocul mării unde înfiripă o tragică flotilă de paturi și leagăne. Nu, omule, degeaba insiști. N-a fost decît un val. Și valurile nu dau nici un drept de despăgubire. Dacă ți s-a dărîmat casa, vina e numai a dumitale. A fost prost clădită. Și primul val a și dat-o gata. Statul n-are, desigur, nici o răspundere. Statul ? Da ce are-a face statul în chestia asta ? Mă doare-n cur de statu' vostru...

Basta Bonnavia... Încearcă să judeci ca un om cu scaun la cap, ce dracu.

Şi după ce primarul din Sólanto îl trimise, astfel, la plimbare, Alfio Bonnavia hotărî să se sfătuiască cu preotul. Un om de treabă, mai de treabă decît oricare altul. Îşi dădu seama cît de periculoasă e încăpăţînarea. De ce să persiste făcînd din valul ăla o maree ? Mai bine ar fi schimbat tactica, mai bine ar fi să convingă autorităţile că a fost o trombă marină. Preotul parcă auzise, ba era chiar sigur că şi trombele marine dau dreptul la despăgubiri. Hai, curaj, fiule ! Ce ai de pierdut ? Mai încearcă-ţi norocul pentru ultima oară.

Dar pentru asta trebuia să meargă la Palermo.

Alfio Bonnavia duse la oraş, pe cheltuiala lui, doisprezece martori în stare să convingă autorităţile competente că apa pustiitoare, cataracta aceea infernală fusese înaltă de zece metri, da, excelenţă, şi dacă prădalnica aceea n-a luat cu ea nici barca, nici copiii, pentru asta trebuie să-i mulţumesc lui Dumnezeu cu fruntea lipită de pămînt. Dacă lucrul s-ar fi întîmplat cu numai cîteva minute mai tîrziu, cînd bărcile s-ar fi întors de la pescuit şi copiii de la şcoală, la Sólanto s-ar fi petrecut unul din dezastrele acelea care apar pe coperta ziarelor ilustrate. Excelenţa ascultase povestea martorilor, apoi şoptise :

— Se întîmplă... Se întîmplă şi lucruri d-astea !

Dar nici o clipă nu s-a lăsat convins că era vorba de semnele după care se recunosc trom-

bele marine. Astfel că Alfio Bonnavia fu nevoit să stea trei zile la Palermo.

Trei zile la Palermo ! Zilele umilinței ! Alfio Bonnavia n-avea să le uite niciodată. După un sfert de veac mai vorbea încă de ele. La New York ele au devenit un punct clasic în repertoriul familial, marea arie pe care Carmine o știa pe de rost încă de la patru ani. Carmine, la fel ca și tată-său, ura fiecare clipă din cele trei zile petrecute în căldura jilavă din Palermo. N-a mîncat decît pîinea adusă de-acasă. Trei zile în șir n-a văzut decît funcționari care dădeau din cap, plictisiți. Trei zile în șir a tot umplut la formulare. Totul numai ca să răspundă curiozității bolnăvicioase a Autorității. Cine a fost mama ? Unde te-ai născut ? Trei zile trăite în disprețul celor cărora era nevoit să le mărturisească, fără nici un ocol, că nu știa să completeze formularele alea. Căci asta era cea mai cumplită umilință, să ceară ajutorul unui necunoscut, să mărturisească primului orășean întîlnit în cale că e un analfabet. Și-apoi, ajuns în stradă, toate plăcerile acelea la care trebuia să renunțe pentru că n-avea bani. Toate femeile alea, și mirosul obsedant al trupurilor, care s-au dus pentru totdeauna... Umilință... Căci, într-adevăr, numai atît i-au adus lui Alfio Bonnavia cele trei zile la Palermo.

Dar poate că ar mai fi luptat și poate că ar fi reușit să-și reclădească locuința poate că n-ar mai fi plecat niciodată de pe capul acela stîncos unde s-a născut, dacă prin vorbăria lui nesă-

buită n-ar fi insultat o persoană de seamă, pe omul de care depindeau mai toţi locuitorii din Sólanto: baronul de D. De fapt, s-a luat la ceartă cu fiul baronului, cu Don Fofó, cu care se jucase adesea în copilărie şi căruia nu-i purta nici un dram de pică.

Mulţi ani mai tîrziu, amintindu-şi de tînărul senior din Sólanto, Alfio Bonnavia recunoştea nu era rău din fire. Se înfuria ca un nebun. Asta-i drept. Dar prea era de viţă bună, prea era înalt şi slab ca să te bage în sperieţi; puşca o purta pe umăr de la unsprezece ani, dar nu era decît un semn de distincţie în plus, ca panamaua lui cu boruri largi, ca vesta de mătase albă, sau ca şareta neagră în care gonea printre ţărani. Şi Don Fofó ţinea la Alfio, în privinţa asta nu încăpea nici o îndoială. Ţinea într-atîta, încît prefera să-l vadă lucrîndu-i pămînturile, decît ca să-l ştie proţăpit prin birourile din Palermo. Rămînea, se înţelege, întîmplarea cu casa. Cînd Alfio încerca să vorbească de ea, Don Fofó făcea pe surdul. Şi efortul lui de a părea indiferent, deşi nu era, îi sporea enervarea.

Incidentul s-a iscat tocmai din nemulţumirea asta. Dintr-o dată Don Fofó începu să-l bruftuluiască pe Alfio, argumentîndu-i cam aşa „Te întreb, Bonnavia, ce să mai cred despre tine? Poţi să mai ai încredere în cineva care-ţi răpeşte două braţe ce-i sînt necesare, care părăseşte trei zile în şir livada de portocali, vitele şi păşunile? Te poţi mulţumi cu un lucrător care petrece trei zile la Palermo, ca să discute cu

autoritățile despre înălțimea unui val. Unde vrei s-ajungi, Bonnavia, cu acest du-te-vino?“ Alfio încercă să-i strecoare rugămintea un avans de bani, numai atît cît să-și cumpere materialele de construcție: „dac-ar binevoi înălțimea-voastră...“

Dar înălțimea-sa nu era bancă și Bonnavia ar fi trebuit să nu mai plictisească lumea cu povestea lui. Ca să merite un ajutor, trebuia să muncească mai mult. Culmea a fost însă că, ajuns la capătul argumentelor, tînărul baron țipă: „Sau măsori valurile sau îmi lucrezi pămîntul. Una din două“. Atunci Alfio a izbucnit...

Nu se poate lămuri cum anume niște vorbe schimbate în mijlocul cîmpului, și fără nici un martor, ajunseră să fie cunoscute de tot satul. Oricum ar fi stat lucrurile, fiecare cetățean din Sólanto aflase fiecare cuvințel. Nu se îndoia nimeni de faptul că în timp ce-i vîra țeava carabinei sub nas, tînărul baron i-a dat de înțeles lui Alfio că n-o să-l mai angajeze. Și că mîniindu-se într-atîta, încît să-l facă pe un tînăr nobil fiu de încornorat, Bonnavia risca într-adevăr să rămînă fără de lucru.

Cam în vremea aceea tatăl lui Carmine primi o scrisoare. Scrisoarea venea din Palermo, un document de care nu s-a mai despărțit, de atunci, niciodată. I-a fost adusă pînă în gaura de stîncă unde se ascunsese. I-a dat-o preotului să i-o citească. Și în timp ce preotul parcurgea textul pe șoptite, ca să-l pătrundă cît mai bine —zicea el — și să-l poată apoi citi celui interesat cu intonația justă, Bonnavia, după felul în

care bunul părinte își ștergea sudoarea de pe frunte și își încrunta sprîncenele, după felul în care își arăta tulburarea, făcînd fel de fel de strîmbături, înțelese că-l amenința o nouă nenorocire. Dar care? Pînă la urmă, nemaiputînd răbda, îl întrebă pe *reverendo* dacă e vorba de despăgubiri. În chip de răspuns, părintele începu să urle: „Porcii... Criminalii... Beduinii... Vor să-l împingă la un asasinat... s-ajungă în afara legii." Autoritatea, nu-i așa? Căci iar despre ea era vorba.

I se notifica lui Alfio Bonnavia că locuința i-a fost distrusă de un val pentru că fusese construită acolo unde nu trebuia. Ancheta dovedea că vina era a reclamantului, care s-a instalat fără să aibă permis pe un teren pe care era interzis să se clădească. Era deci pasibil de o amendă a cărei valoare i se va comunica ulterior.

Și asftel, încă un Bonnavia se hotărî să plece. Ceea ce-i alungase pe îndepărtații strămoși spre pămîntul Africii, ceea ce din generație în generația atrăsese pe alde Bonnavia prin locuri insalubre, sordide, ceea ce i-a făcut să se stabilească și să se înmulțească, în primele timpuri ale colonizărilor, peste tot unde se anunța crearea unei șosele, nașterea unui oraș, a unui port, sau desțelenirea unui teren nenorocit, același motiv, mereu Autoritatea aceea amenințătoare, puternică, prin aceleași arme, amendă sau închisoare, alunga și pe tatăl lui Carmine spre America, deschisă încă în fața emigranților.

Acuma, după ce spusese sus și tare că el nu-i calul de bătaie al autorității, că o să-i crape capul jandarmului care ar îndrăzni să-i ceară amenda, că nu vrea să-și mai tocească nici o jumătate de pingea pe pămîntul țării ăsteia nenorocite și că mai bine pleacă pentru totdeauna, Bonnavia avea nevoie de bani. Ciudat în povestea asta e că tocmai Don Fofó i-a dat banii. Nu din generozitate, ci din prudență. Îi ajungea să și-l închipuie pe fostul lui lucrător de partea Mafiei, după toate cîte le știa despre pămînturile lui, despre ferme, despre vite... Mai bine era să-i plătească un pașaport. Ceea ce și făcu. Era limpede — și nici un sătean nu se îndoia de asta — că dacă nu l-ar fi ajutat să plece, pe Alfio l-ar fi întîlnit în dosul unui tufiș, cu pușca la ochi.

Ce dar neprețuit și pașaportul ăsta ! Să trăiești aiurea, să iubești aiurea, să lucrezi aiurea. Ce mai — libertatea... Tatăl lui Carmine, după ce se uită îndelung la prețiosul document, îl cusu în căptușeala hainei și hotărî să nu-l scoată din ascunzătoarea aceea decît după ce va fi trecut de strîmtoarea Messina. Făcea parte din spița celor care se gîndesc numai la ce-i mai rău. Un pașaport poate fi furat, poate să se murdărească, se poate pierde. Pe drum poate cineva să-ți dea una în cap pentru te miri ce, darămite pentru un pașaport, și trebuie să fii nebun ca să strigi în gura mare că ai un asemenea document după care alții așteaptă ani în șir. „Sînt împrejurări cînd Domnul nu ne-a dat gura ca să vorbim..." Cu asta chiar și preotul

era de acord. Bonnavia nu voia să arate nimănui acest paşaport, nici unui poliţist, nici vreunui carabinier, nici celui care încasează taxele, nici paznicului de coastă, şi mai ales nici unui vameş. Poate că uneia din canaliile alea în uniformă îi dă prin cap să facă pe zelosul. Poate să se ia de mine *reverendo*, şi mă întreabă: „Un paşaport? Stai puţin. Ia să-l vedem... Cum ţi l-ai procurat? La biroul de emigrare? Și cum ţi-ai plătit viza. Cu ce bani?“ Fără să mai vorbim de surprizele ultimei clipe cînd totul pare în regulă și numai ce călătorul simte pe umăr o mînă, mîna unui fiu de căţea, din ăia, o mînă hrănită, spălată, înmănuşată pe socoteala statului, mîna unei lepădături blestemate, care te ia cu: „Vino o clipă. N-ai restanțe? N-ai datorii? N-ai impozite neplătite? Sau amenzi de care-ai uitat? Îmi arăţi chitanţa?“ și uşurel-ușurel, ba cu una, ba cu alta, otrepele alea sînt în stare să trimită pe oricare făptură a Domnului să-și termine viaţa în pușcărie.

Noroc că în vara aceea în Sicilia a fost o căldura nemaipomenită. Ucigătoare. Și Don Fofó care avea o turmă de vreo sută de capete de trimis prin părțile mai răcoroase, spre înălțimile dinspre Civitavecchia, acceptă, din îndemnul reverendului care-i spunea într-una: „Daţi-le-ncolo de insulte, excelenţă, lăsaţi să vorbească inima“, dar mai ales ca să se descotorosească de apucatul acela de Bonnavia, acceptă deci să-i încredinţeze oile. Era pentru prima dată că seceta favoriza un Bonnavia.

— Mai bine mor decît să-i vorbesc. Dacă l-aş întîlni, părinte, ar învăţa el minte ce înseamnă să mă facă pe mine...

Aici tînărul baron coborî vocea şi lovi cu palma patul carabinei, ca să-l facă pe preot să înţeleagă şi mai bine că nimic nu l-ar putea împiedica să ducă la îndeplinire neagra lui hotărîre.

— Dar îmi cunosc datoria, adăugă el, şi nu mi-aş ierta dacă l-aş lăsa să moară de foame.

Aflînd de misiunea ce i-a fost încredinţată, Alfio Bonnavia spuse că micul baron îi face o asemenea scîrbă, că n-are ochi să-i vadă nici măcar numele scris pe un perete, dar adăugă :

— Oile o să-i ajungă pe continent tefere şi nevătămate.

Preotul răsuflă uşurat. Totul era în ordine, totul se petrecu aşa cum a dorit el. Cei doi oameni se urau, şi dacă s-ar fi întîlnit, unul l-ar fi omorît pe celălalt, dar Alfio pleca mîine. Aşa că, de bună seamă, n-o să aibă pe cine să ducă la groapă. Amîndoi o să trăiască cum îşi doreau, împăcaţi cu propria lor onoare. Alfio în emigraţie, baronul în Sicilia. Ar fi putut să fie mai rău, mult mai rău.

Şi astfel, către seară, tatăl lui Carmine o luă spre Palermo. Ridicat de copitele oilor, praful drumului plutea în aerul cald ca o ceaţă complice. Alfio Bonnavia îşi vedea satul pierzîndu-se în depărtare. Iată piaţa unde tăifăsuiau noaptea şi zidul lîngă care se aşezau oamenii aşteptînd să fie angajaţi : iată şi acoperişurile, cerdacurile, ferestrele întredeschise, prin care

se întrezăreau fugare, forme femeiești ; mai încolo, cîmpia secătuită, drumurile crăpate de arșiță, mărginite de mărăciniș, și peste tot nopalii țepoși, sălbatici, numai gheare ascuțite ; și mai departe, ascunsă privirilor, răscrucea unde, sub un copac, se opreau uneori prostituatele ambulante, venite cu șareta de la Palermo, și mai departe, departe de tot, cît cuprinzi cu ochii, numai priveliști familiare, strivite de lumină. Pe măsură ce praful se ridica în jurul ciobanului ce mîna oile, în jurul acestui Bonnavia care mergea însoțit de un cîine galben și înfometat, urmat de un alt Bonnavia, Calogero, fratele cel mai mic, ce singur avea să aducă turma înapoi, pe măsură ce norul de praf se făcea mai înalt, își întețea hora, învăluind totul, în mintea celor doi oameni ardea ca un foc mistuitor gîndul că unul dintre ei, cel mare, tatăl lui Carmine, pleca din Sicilia, pentru totdeauna.

Baronul D. nu poate fi confundat cu acele personaje episodice pe care un autor le abandonează de îndată ce l-a prezentat. Cele ce i s-au întîmplat acestui aristocrat italian, de-a lungul a douăzeci sau treizeci de ani, cer să întrerupem cursul povestirii și să-l abandonăm pe Alfio Bonnavia, lăsîndu-l să călătorească precum a hotărît. Să-l lăsăm să meargă, cu turma lui, pînă la Civitavecchia ; să-l lăsăm să-l strîngă la piept pentru ultima oară pe micul Calogero, care-l privește neliniștit, întrebîndu-se cum se va descurca singur cu atîtea oi ;

să lăsăm frații să se despartă... Se știe doar că omul n-a fost făcut ca să fie fericit. Alfio își va face fără noi ucenicia în cariera lui urbană. Avizierele din fața bisericilor, unde erau scrise cu caractere mari numele vaselor care plecau spre Lumea Nouă și data și prețul călătoriei, erau pentru el literă moartă. Nu știa să citească. Așteptarea lui la Genova, într-una din camerele acelea în care dorm cîte patruzeci de oameni, zilele petrecute la Marsilia, unde s-a apucat de fel de fel de meserii, acest lung șir de spaime nu face parte din povestire. Ajunge dacă cititorul știe că, în primii ani ai veacului nostru, a te „îmbarca" nu însemna, neapărat că vei și „ajunge". Trebuia mai întîi să n-apuci să mori în fundul unei cale, otrăvit de lipsa de aer, din pricina tainului de hrană de pe vas, sau de vreo epidemie ; toate astea variau după anotimp și după vapor. Unii căpitani se socoteau fericiți dacă, în timpul traversării, pierea numai zece la sută din încărcătura omenească. Dar Alfio avea o asemenea forță fizică și era atît de obișnuit cu mizeria, că ajunsese la New York teafăr și nevătămat. Niciodată tînărul baron D., plăpînd și rasat cum, desigur, cititorul a reținut că era, n-ar fi putut îndura atîtea.

La Sólanto i se spunea rareori baronul D. ; de cel mai multe ori, Don Fofó, ba și „micul nostru Baron" ; și felul acesta de a vorbi nu era dictat nici de ținuta lui, care avea prestanță, nici de vîrstă, care era aceeași cu a lui Alfio cînd a plecat, adică aproape douăzeci de ani,

ci de un obicei sicilian care acordă oricărui descendent al unui om de oarecare importanță, beneficiul unei copilării eterne. Or, la Sólanto, nimeni nu era mai important decît tatăl lui Don Fofó, adevăratul baron de D., capul familiei, el, cel care, proprietar de pămînturi, de ferme, de bărci în port și chiar de plase de pescuit, dădea de lucru întregului ținut. Și asta încă nu arată întreaga lui importanță, care era și de un alt fel, și nu depindea numai de rangul lui sau de avere, ci și de nenorocirea lui neobișnuită — într-atîta e de adevărat că în Sicilia nenorocirile nu au același efect ca în altă parte. S-ar zice că fatalitatea planează peste suflete și le apasă aidoma unei tragedii ce stau la pîndă, stăruie pe acele meleaguri ca o dovadă că totuși ceva se găsește cu prisosință, cel puțin nenorocirile, și că dacă alte provizii lipsesc, te poți hrăni și trăi cu ele. Și-apoi fatalitatea aceasta e și o negare repetată a inegalității condiției umane, pentru că nu există putere care-ar putea să i se sustragă. Tocmai de aceea nenorocirea a și făcut să crească importanța baronului de D. ceea ce s-a insinuat în destinul lui era o încercare banală, trăită, cunoscută de toți și căreia orice om din Sólanto știa ce nume să-i dea.

Familia de D., trebuie s-o spunem, afișa de mai multe generații idei liberale. Străbunicul lui Don Fofó se număra printre rarii aristocrați sicilieni care s-au înfățișat lui Garibaldi, în loc să se ascundă pe la proprietățile lor, așa cum au făcut atîția gentilomi. Cu ocazia plebisci-

tului care alipea Sicilia la Italia, au fost aprinse focuri de bucurie, după cum a dat ordin baronul de D., pe culmea de la Mont Catalfano, la fel ca și pe înaltele turnuri, datînd din vremea lui Carol Quintul, și care-i aparțineau, de la capul Mongerbino la Sant' Elia și pînă la San Nicola în timp ce la castelul Sólanto, lustrele au fost aprinse în toiul zilei, iar ferestrele au fost larg deschise, anume ca populația să poată lua parte la veselia familiei. Atîta imaginație pusă în slujba unui sentiment patriotic, stîrnea printre cei din familie valuri de entuziasm, ceea ce explică, fără îndoială, dorința subită a unuia dintre fii de a-și arăta și el atașamentul față de ideea unității italiene, hotărînd, cîțiva ani mai tîrziu, să meargă pe continent spre a face serviciul militar. Prin partea locului oamenii se arătaseră foarte surprinși. Patria... Patria. Asta rămîne de văzut. Și-apoi ideea aceasta de patrie puteai s-o admiți și fără să te crezi obligat să faci serviciul militar pe continent. Ce l-o fi apucat ? Un om ca el... Tînărul baron n-avea destule mijloace ca să-și plătească un înlocuitor ? Oricum ar fi stat lucrurile, tatăl lui Don Fofó deveni locotenent în al 13-lea regiment de artilerie din Rieti, apoi la Roma, spre marea mirare a oamenilor din Sólanto, care nu vedeau nici un merit în faptul că se supunea unei asemenea discipline cînd putea foarte bine s-o refuze. Nesăbuința i-a fost iertată cînd veni vestea logodnei sale cu o tînără foarte frumoasă, după cum se spunea, și de veche

viță nobilă florentină, ceea ce avea să-l înrudească cu persoane suspuse și să-l facă să fie salutat respectuos de miniștri, adică un lucru folositor.

Cînd gentilomul garibaldian muri, nonagenar, și fu dus la cimitir de patru cai cu panașe negre — în fața cortegiului mergeau două șiruri de orfane, din partea locului, toate crescute și înzestrate de defunct, iar în urmă venea o procesiune considerabilă de calești pline de coroane și de rude înlăcrimate — tînărul locotenent de artilerie se smulse din dulceața capitalei, din fastul cercurilor pe care le frecventa în dubla sa calitate, de nobil și de ofițer, și reveni la Solanto, ca să devină la rîndul său baron de D. și senior al locului.

Era însoțit de tînăra lui soție care manifesta o independență deconcertantă și gusturi bizare, ca de pildă, să stea la soare, sau să meargă singură pînă la ruinele romane din Sólanto — o adunătură de pietroaie pe care nu le menționa nici un ghid, așa că era nefiresc să le arate atîta interes. Mergea cu pescarii să urmărească tonul pornit în călătoria lui de dragoste, și să-l aștepte lîngă cursa întinsă în calea lui, și o vedeai plecată ore întregi deasupra năvoadelor. E oare un lucru potrivit pentru o femeie să urmărească fuga peștilor înspre hățișurile morții — dar nu cumva era într-asta un dram de perversitate ? Și de ce asculta cu o asemenea atenție vocea răgușită a *rais*-ului care, singur și în picioare, într-o barcă, plutea ca un arbitru în mijlocul cadrilaterului fatal.

Degeaba spunea că n-o atrăgeau decît rugăciunile către sfîntul Petru și descîntecele rituale pentru reușita pescuitului, căci părea mai degrabă vrăjită de *rais*, de șeful care dădea semnalul masacrului și întreținea ritmul potrivit muncii ucigașilor. Vrăjită, da, puteai s-o crezi vrăjită, văzînd-o cum privește iar și iar la mîinile înarmate cu căngi ce smulg animalelor prinse gemete de deznădejde, văzînd-o acolo stăpînită de zgomotele acelea, de țipete, de loviturile surde ale cuțitelor ce căsăpeau victimele în fundul bărcilor, căci era într-adevăr subjugată de sălbăticia spectacolului, parcă apucată și dusă de pe lume. Ce să mai vorbim... Pricinuia noii sale familii tot felul de temeri.

După cum se vede, tînărul baron de D. și soția lui nu mai aparțineau nobilimii de odinioară, plină de prejudecăți, care socotea că numai bărbații au drepturi, călătoresc, își trăiesc viața, au un cuvînt de spus și căreia în zadar ai fi încercat să-i arăți că o femeie poate să aibă și ea părerile ei ; dar căsnicia lor părea fericită și neînțelegerile care se iveau între ei puteau fi luate drept certuri de îndrăgostiți. Și-apoi n-ar fi fost oare o severitate exagerată să le reproșezi că au gusturi pe care strămoșii lor nu le-au avut niciodată ? Duceau o viață conformă cu noile libertăți, își părăseau domeniul, călătoreau, ceea ce nu era dovadă de necuviință. Și totuși nu puteai să nu te gîndești că pierdeau ceva din demnitatea lor urmîndu-l, în turneu, pe cutare sau cutare cîntăreț, sau

chiar invitîndu-l la ei. Se zicea că primesc paiațe la castel. Căci una era să mergi o dată pe an să caști în familie la Operă, și alta era să te duci anume, ca să judeci calitățile sau defectele unui tenor, și să te pasioneze într-atît, încît să uiți de buna-cuviință. În mod deosebit era mereu pomenit un nume, acela al unui soldat din Regimentul 13 artilerie, căruia baronul de D., în timpul cît trecuse prin unitate, îi descoperise niște daruri excepționale, „o voce inegalabilă, preciza el. Încă mai are unele slăbiciuni în acută. Dar e aur. Vocea asta e aur curat..." Și nici tînăra baroană nu mai termina cu laudele la adresa lui. Ba chiar mai mult : spunea că e gata să meargă pe jos, pînă la capătul lumii, dacă tînărul soldat ar trebui să cînte la capătul lumii. Nu puteai să nu te gîndești că vremurile s-au schimbat foarte mult.

Întîlnirea dintre baronul de D. și tînărul artilerist a avut loc la Rieti, în ziua de Paște, cu ocazia unei mese la care au luat parte și soldați, și ofițeri. La desert, un proaspăt înrolat, negricios și slab de să te-apuce groaza, s-a ridicat cu paharul în mînă. Știa să cînte, zicea el. Cei de la masă să moară de rîs... Cîntăreț ! Ia să vedem de ce-i în stare măscăriciul ăsta țigănos. De bună seamă că-i un băiat de ispravă, dar în loc de cîntec o s-auzim un zbierăt. Și înainte de toate, de unde e ? Din Neapole. Nu-i de mirare că-i atît de slab. Zău că te-apuca mila cînd îl vedeai. De aceea l-au și ascultat ; l-a salutat pe colonel și a anunțat *brindisi*-ul din *Cavalleria rusticana*, mărtu-

risind că e singura arie pe care o cunoaşte. Şi a cîntat. Baronul de D., cu capul sprijinit de speteaza scaunului, închise ochii şi încercă o nespusă fericire, ceva ca o beţie, dacă beţia poate da aripi, poate descătuşa forţe şi da certitudinea că ești la un pas de paradis. Un extaz, înţelegeţi, un extaz autentic. Nimic, nici greutăţile ce le-a întîmpinat, nici apatia generală, nici incompetenţa colonelului : „Domnule locotenent, dar ce crezi că poţi face cu lihnitul ăsta. Cîntă de parc-ar pisa sticlă", nimic nu l-a putut împiedica pe tînărul baron să afirme că ar fi de-ajuns numai ca nenorocitul acela să prindă putere ca să devină cel mai mare cîntăreţ al tuturor timpurilor. „Puteţi să-l aşezaţi la masă și cu Dumnezeu, să-l dați pe mîna bucătarului sfîntului Petru, să-l îndopaţi cu sardele pîn-o crăpa, eu vă spun c-o să rămînă uscat, slab și fără voce cît o trăi", îi repeta colonelul. Dar nimic, nimic n-a reuşit să şteargă din memoria baronului de D. clipa sublimă în care el ascultase un soldat, Caruso pe nume, cîntînd pentru prima dată în faţa lui.

Că lui îi datora Caruso totul, cine n-o știe ? Fără intervenţia baronului de D. pe lîngă autorităţile din capitală, cîntăreţul n-ar fi fost scutit de armată şi regimentul n-ar fi acceptat un înlocuitor atît de slab, atît de nenorocit, cum era celălalt Caruso, fratele lui mai tînăr.

Ah, frumoasele zile, fericitele zile de la Rieti, cînd liber acum, Caruso se putea consacra cîntecului ! Îi trebuise mai puţin de o săptămînă ca să înveţe rolul lui Turridu. Baronul de D. obţinu

o permisie ca să se poată consacra, în întregime, protejatului său. Îl acompania la pian, veghind în același timp asupra stilului și vocii, și cu cîtă vigilență : „Atenție la *tempo*..." Era o frază pe care o repeta mereu „Atenție la *tempo*. Iar ai pierdut ritmul. Hai. Un, doi... Reia... Și de data asta să respecți măsura." Șapte zile de neuitat...

„Vei fi un Turridu fără pereche, dragul meu Errico." Îl chema Errico, pe vremea aceea cu r-ul graseiat, ca în napolitană. Errico și nu Enríco, așa cum se spune în italiană. La acest nume nu avea să aibă dreptul decît mai tîrziu, o dată cu celebritatea, o dată cu pălăriile după moda artiștilor, cu costumele croite pe măsură, cu pianourile albe și marile afișe de la intrarea „Metropolitanului". La Rieti, Caruso era încă micul Errico, așa ca la Neapole unde s-a născut, ca în culoarul gălăgios în care, sub marele pavoaz al rufelor întinse la uscat, o droaie de zgîmboi asudau și țipau... Errico din via San Giovanelli agli Ottocalli, Errico, fiul bărbosului, al lui Marcellino care e muncitor la distileria de ulei, puștiul pe care părintele Bronzetti l-a luat în cor. Pentru că Errico al nostru are o voce cum nu s-a mai pomenit în cartier. O voce care i-a făcut pe credincioși să plîngă în noaptea cînd s-a sărbătorit *Corpus Domini*... Era noaptea în care a murit Anna... Anna, cum nu știți ? Mama lui Carusiello al nostru, a micului nostru cîntăreț-cu-vocea-de-aur, mama lui Errico al nostru care plîngea în seara aceea, plîngea de i se rupea inima...

„E puţin cam plîngăreţ Turridu ăsta al tău, dragă Errico... Notele, dragul meu. Trebuie să cînţi numai notele... Aşa că suprimăm plînsetele, ce zici ? Suprimăm şi suspinele. Le lăsăm, pe toate, Santuzzei. Ea trebuie să plîngă. Nu tu. Tu, nu uita, eşti Turridu, un om fără scrupule, care suceşte capul unei femei, o compromite, o dezonorează... Şi de data asta respectă măsura. Începem..."

Şi baronul de D. fluiera printre dinţi replicile Santuzzei sau, din ce în ce mai prins, le dădea cîntînd de să stoarcă lacrimi cu al său „Ah Doamne !" Apoi, uitînd unde se află, crezîndu-se la vreun teatru în timpul unei repetiţii, îşi închipuia că dirijează cincizeci de viori, că cincizeci de viori interpretează o arie ce-avea să fie preluată de toate cîrciumile din lume, şi pe care toate orchestrele de cafenea aveau s-o tot scîrţîie pînă li s-o face lehamite, dar care sub mîna lui dobîndea stil şi suflet. Căci el iubea muzica aceasta şi nu lăsa să se piardă nimic din ea. Era cînd harfa şi mandolina, cînd chimvalele, pe alocuri o mai rasolea, pentru că, oricum, Mascagni nu e Bach, şi o făcea cu bună ştiinţă, dar nu scăpa nici unul din marile efecte, nu trecea peste nici unul din *pizzicato*-urile partiturii, trăgea, cînd cu o mînă, cînd cu alta, clopotele acestui Paşte însîngerat, şi se exalta într-atîta, încît începea să vorbească, să strige : „Înaintaţi... Înaintaţi", fără să ridice mîinile de pe claviatură, şi punîndu-l astfel în cea mai mare încurcătură pe tînărul cîntăreţ care, înţepenit între pian şi masa de toaletă, se întreba

ce naiba o mai fi vrînd de la el. Atunci însă cînd striga „Înaintaţi odată, ce Dumnezeu, înaintaţi. Oamenii ăştia trebuie împinşi ca vitele“, baronul de D. se adresa unei mase de figuranţi. Şi ba răsuna un aleluia, ba trecea o procesiune, de-a lungul odăii, cu lumînările aprinse şi o mulţime de copii din cor, cu un baldachin deasupra Sfintelor Taine şi călugări, călugări şi iar călugări... Ah, frumoasele zile din Rieti, pătrunse de respectul pentru *bel canto.*

Cu trecerea anilor, e greu de închipuit locuinţa aceea modestă a unui locotenent de artilerie din Rieti, camera aceea strîmtă închiriată la un notar, şi pianul fără coadă, aşezat, de bine, de rău, între pat şi măsuţa de toaletă, ca să rămînă loc şi pentru masa pe care tînăra soţie o aşternea în fiecare seară, pentru cină, fără să scoată o vorbă. Cît era de frumoasă, Doamne-Dumnezeule ! Frumoasă, frumoasă, nespus de frumoasă. Cînd intra ea în odaie, memoria cîntăreţului o lua razna. Tînăra femeie se întindea pe pat să-l asculte. Unde să se fi aşezat ? Nici n-avea alt loc unde să şadă... Aşa că se întindea pe pat şi nu se putea să n-o priveşti, blondă şi subţirică, o minune, şi-avea nişte picioare... Şi cum să n-o asculţi cînd spunea : „Ce frumos, ce frumos !“ Baronul de D. îi răspundea : „Eşti muziciană ca muzica. Eşti muzica mea.“ Ceea ce era adevărat. O ghiceai în vocea ei, în ritmul frazelor ei, în fiecare intonaţie. Caruso îi spunea : „Nu plecaţi... Cînd sînteţi aici, vocea mea capătă aripi...“ Şi-atunci lecţia se prelungea, treceau ceasuri

și uitau să mai mănînce. Era florentină. Exaltată în tot ce făcea, și în obișnuința ei de a uita că ceasurile sînt înaintate, și în felul ei de a privi, făcînd ochii mari, mari, dilatîndu-și pupilele.

La masă, cînd apucau, în sfîrșit, să se așeze la masă, ea nu se atingea de nimic. La ce visa oare ? Și ce voiau să spună ochii aceia imenși, de un verde straniu, care treceau de la unul la celălalt. Să fi fost încă stăpînită de freamătul neîntrerupt al vocii lui Caruso, de vocea aceea miraculoasă întinsă ca un cer de aur peste lumea cenușie dimprejur, asta să fi fost ?

Nici baronul de D. și nici soția lui nu au asistat la debutul marelui cîntăreț, în 1895, la teatrul „Massimo" din Palermo, pentru că în seara aceea se năștea copilul lor. Toate numele i-au fost date de maică-sa, împotriva voinței rudelor. Ea voi să se numească Rodolfo, ca poetul din *La Vie de Bohème*, romanul acela francez pe care domnul Puccini îl citea cu entuziasm ; apoi, din dragoste pentru o îndepărtată rudă poloneză Ladislas ; și, în sfîrșit, nu se știe prea bine pentru ce, Franz. Poate din cauza lui Liszt...

Rodolfo Ladislas Franz de D. ce limbă păsărească ! N-au plăcut nici la Sólanto, unde îngrămădeala asta de nume străine zgîria auzul. La botez, oficiat de cardinalul arhiepiscop din Palermo, augustul bătrîn, în efortul lui de a rosti niște silabe care i se poticneau pe buze, se bîlbîi de cîteva ori apoi spuse, „Să lăsăm asta... M-ați înțeles", remarcînd la terminarea ceremoniei că

ar fi fost preferabil ca pe copil să-l cheme Antonio, ca pe tată-său și pe bunicu-său, ceea ce, o spunem în trecere, le-ar fi îngăduit celor de prin partea locului să-i spună tînărului baron Don Ninuzzo, nu Don Fofó !

Scrisoarea a fost expediată din Trapani. Astfel că, mai cumplită decît trădarea, era această proximitate ; indecența intolerabilă a acestei proximități. La Trapani... Baronul de D. ar fi putut să-l caute pe denunțător, să ceară poliției să-l găsească și să-l interogheze. Ar fi putut, de asemeni, să ordone o anchetă care să verifice dacă soția lui a stat sau nu în orașul acela, în timp ce spunea că e la Florența. Dar își închipuia dinainte răspunsurile, fețele impasibile. Nimeni n-a văzut nimic, n-a auzit nimic. Încearcă să afli... Încearcă să urmărești adevărul. Orașul acela alb, imobil, închis în el însuși, cu cheiurile lui pustii, cu obloanele lui și cu străduțele lui singuratice, întinse între case ca niște săbii. Trapani ! Așa a fost să fie ca de pe promontoriul acesta mohorît, peste care suflă într-una *tramontana* [1], din orașul acesta fără suflet, peste care apasă mirosul tulbure al salinelor, să fie trimisă o scrisoare care să-l dezguste de toți și de toate. Dar chiar în culmea nenorocirii baronul de D. nu-și putea spune decît : „La Trapani... La Trapani". Cum de a ajuns ea acolo, cu histrionul acela, în învălmă-

[1] Vînt dinspre Nord (ital.).

şeala unui turneu, cu tot ceea ce asta implică, ţipete, dezordine, oboseală, bagaje pe care trebuie să le cari după tine, haine şifonate, peruci rătăcite ? Cum de-a putut ea, ea, chiar la Trapani. La cîţiva kilometri de pămînturile strămoşeşti, unde nişte necunoscuţi — a, nu o mulţime, ci numai un pumn de spectatori — pîndeau la intrarea teatrului pe cel ce avea să fie Edgar din *Lucia di Lamermoor*, să vadă cum arată napolitanul acela despre care se spuneau cîte în lună şi-n stele. Doamna care trece, blonda de colo, pare că-i metresa lui. O străină de pe continent. Şi poate că printre lepădăturile alea s-o fi pronunţat şi numele baronului de D. De ce n-ar fi făcut-o ? Pentru că la Trapani nu-i Paşte în fiecare zi, şi scandalurile vin ca ploaia după o vară interminabilă, ca să trezească urbea din plictis. Cîte bileţele şi desene obscene trebuie că au mai circulat, şi cîte vorbe deşănţate s-or fi spus la „Cercul Nobililor". Şi exhibiţionismul tenorului ăla, înclinaţia lui spre tot ce-i ostentativ. Ce-avea el nevoie să se facă remarcat pe terasa unei cafenele „cu o persoană pe care excelenţa-voastră ar face bine să n-o mai lase să călătorească într-o companie atît de proastă", preciza informatorul, şi adăuga că străinul vorbea tare, dădea autografe şi că, în sfîrşit, văzîndu-l atît de exuberant, se putea crede că e cam băut.

Ce fel de iubire era asta ? Nevoia aceea de a se arăta în public, asta era iubirea ? În străfundul inimii lui, baronul de D. începu să aibă cu femeia absentă lungi convorbiri pe care ea nu

le-a auzit niciodată. „Cînd erai totul, cînd numai eu te stăpîneam, nu te duceam niciodată prin cafenele. Te iubeam pentru taina și pentru singurătatea noastră. Te iubeam fără să văd pe nimeni, ca să te văd numai pe tine. Și tu mă iubeai la fel, florentina mea... Vezi tu, iubirea cea adevărată, orice ai spune, ai cunoscut-o cu mine.“ Un timp, asemenea gînduri îl mai liniș-teau. Se crampona de ele. Adevărata iubire. E imposibil ca ea să nu se reîntoarcă. O să revină la adevărata iubire, nu-i așa ? Dar certitudinea că ea îl înșală îl cuprindea din nou. Își închipuia intimitățile ei cu celălalt. O înspăimîntătoare gelozie îl năpădea, îi urca din pîntece, îl strîngea de gît și l-ar fi făcut să strige de durere, l-ar fi asfixiat, dacă n-ar fi fost scîrba. Puțin cîte puțin, a ajuns să-i disprețuiască. Caruso nu mai era umilul geniu de la Rieti, interpretul inspirat pe care el îl descoperise și-l îndrăgise, ci întruchiparea ridicolului, un înfumurat ce-și număra admiratorii la ușile teatrelor și dădea autografe cu aerul grav al unui șef de stat care semnează un tratat, un tip grosolan ce se bălăcea în propriile-i succese. Și cu ăsta se afișa ea ? Frumoasă cucerire, n-am ce spune ! Un prost căruia vinul sicilian i-a tocit memoria într-un asemenea hal că a uitat trei replici din rol. Și tocmai la Trapani fusese huiduit, în universul acela nenorocit. Doamne Dumnezeule, cît de puțin îi trebuie unui om ca să cadă în mediocritate. La tenori găsești adesea un amestec de talent și de prostie. Au o suficiență inimaginabilă. Și iată-l că se crede un Don Juan...

Puteai fi gelos pe un om care se lăsa fotografiat în cele mai ridicule posturi ? Gelos ? Nu, nu era. Ce javră. Notele acute, fără îndoială, și vocea în mască, o să-i afecteze, cu timpul spiritul. Căci, oricum, nu mai era același om. Credea că i se permite orice. Să cînte în fustanelă ? Asta era culmea. Zeul cîntecului țopăind cu genunchii goi, dezvelindu-și coapsele, la fiecare mișcare, exibîndu-se fără rușine, la Trapani, în fața unor bărbați care n-ar fi îndrăznit să-și scoată vesta, în public, de teamă să nu-și compromită vecina. Poate că la Scala. În orice caz, la Trapani publicul se simțise ultragiat. Ce să te mai mire scandalul ? Ce să te mai mire că un bărbat, palid la furie, i-a strigat :

— Hei, ascultă... dumneata, dumneata ! Aștepți să-ți pocesc mutra ca să ieși din scenă ?...

Și ce făcea ea ? Unde-a fugit ? Baronul de D. și-o imagină pe nevastă-sa mînjită de ploaia murdară a grosolăniilor. Și tresări.

Scrisoarea denunțătorului nu spunea totul. Nu vorbea despre învălmășeală, nici de busculadă sau de fotolii rupte. Reprezentația trebuise să fie întreruptă.

Ceea ce-l înspăimînta mai mult pe baronul de D. era scandalul și ridicolul. Era de neînchipuit cît mai putuseră trăncăni, prin palatele din Palermo, prin saloane și prin vilele din împrejurimi, oamenii care voiau să pară că sînt la curent cu toate. Și după asta mai putea să se arate, să iasă în lume ? Putea să ierte ceea ce era de neiertat ?

Există visuri care dacă au fost o dată destrămate, nu mai lasă nici o speranță. Iar ea a voit să-l rănească, să-l încovoaie. N-o să mai revină. Era evident. Baronul de D. revedea Rieti, și primele zile ale iubirii lui, zilele acelea esențiale, în camera mansardată. Revedea pianul ; și ochii ei imenși privind cînd la el, cînd la celălalt. Doamne cît era de... Și ? L-a ales pe celălalt ? Pe celălalt l-a urmat ca o umbră, din oraș în oraș ? Dar trecutul nostru, florentina mea. Marea orchestră a inimilor noastre, viorile care patru ani au cîntat numai pentru noi, ai dărîmat oare totul, dintr-o lovitură, ai sfîșiat totul ? Dar nopțile noastre, gingașa mea, focul și nebunia și înțelegerea și demența trupurilor noastre. Desigur, la asta nu te mai gîndești. Dar celelalte ? Și ele, sînt tot nimic ? Nu se petrecea nimic în tine atunci cînd îți duceai mîna la inimă, ca să-ți potolești parcă bătăile și luai înfățișarea aceea de fetiță pierdută, transfigurată, tu, muzica mea ? Știai că sub plafoanele aurite sub care mergeam împreună, în grotele roșii unde ne așezam tăcuți, în fața cortinelor veștede ce se ridicau leneșe, cînd luminile se stingeau și-n orchestră se auzea scîrțîitul incert al instrumentelor ce se acordau, știai că plăcerea aceasta era la fel cu cealaltă, și că acolo eram tot sclavul tău ? S-a terminat cu bașii cu bărbi false, cu Galii în piei de iepure și cu armata derizorie a figuranților care, între două momente de extaz, te făceau parcă să zîmbești. Căci uneori, la Operă, chiar rîdeai. Din toate n-a mai rămas nimic. Nici Lucia

zgribulită în ceţurile galbene ale Scoţiei, nici Italianca la Alger, nici florentina în inima mea. Inutil să mă prefac. Nu ascultam decît ceea ce auzeai tu. Sunetele erau pentru mine drumul pe care mergeam împreună. De-acum înainte muzica nu mai e decît obsesia absenţei tale.

Caruso... Un cuvînt dureros pentru baronul de D. Dar, lucru ciudat, îşi spunea că nenorocirea lui ar fi fost mai suportabilă dacă celălalt ar fi cîntat mai bine. Da, ar fi preferat de o mie de ori ca vocea de aur să fi fost în seara aceea, la Trapani, demnă de amintirea pe care el i-o păstra. Dar de ce să mai vorbească despre omul acela ? N-o să-i mai rostească niciodată numele. Cît despre ea, n-o s-o mai vadă niciodată. Să se lepede de tot. Pe nimeni... mai ales să nu revadă pe nimeni. Niciodată.

Viitorul îi apărea baronului de D. ca un deşert nesfîrşit.

Scurta scrisoare prin care baronul de D. îşi ruga soţia să nu mai vină la Sólanto, începea cu o frază din Stendhal, referitoare la „acel dispreţ public care nu-ţi permite să te mai vezi cu anumiţi oameni“.

„Lucru părăsit — lucru pierdut“ se spune în Sicilia, şi acest dicton arată cît se poate de bine pînă unde poate merge convingerea pe care o au sicilienii despre limitele sentimentelor. Baronul de D. era de-al lor. Îi repugna să pară nefericit. De aceea se străduia să-şi arate mai degrabă dezamăgirea decît durerea. Dar atenţiile cu care îl copleşeau, irezistibila înclinaţie

a rudelor spre aspectele întunecate ale vieții, și felul lor de a-i da mereu cu „săracu" în sus, și „săracu" în jos, cu o vădită plăcere, cu o plăcere oarecum fizică, umilitoarele lor efuziuni de tandrețe — se grăbeau să-i strîngă mîna de îndată ce vedeau că el și-o lasă să-i atîrne fără vlagă, o gură i se apropie de ureche șoptindu-i vorbe de îmbărbătare, se interesau, neliniștiți, dacă poartă pe dedesubt veșmintele acelea fără de care, iarna sau vara, un sicilian se crede la cheremul tuturor bolilor din lume, îi puneau sub pernă iconițe sfinte — ba chiar și atitudinea de circumstanță a servitorilor, totul jignea convingerea lui că durerea trebuie înconjurată de taină. Unde voia să ajungă familia cu bigotismul ei, cu pălăvrăgeala și cu apa ei sfințită ? O dată, ca urmare a unui vast complot, rămase singur cu un *Monsignore* din Palermo, care, după multe ocolișuri și repetate îndemnuri „Să vorbim omenește" strecurate ca o amenințare, îi propuse avocați, proces, Sfînta Rotă [1], și anularea căsătoriei. Baronul de D. întrerupse brusc întrevederea.

— Dacă mai spuneți un cuvînt, replică el mosafirului o să vă rog să plecați.

Din care pricină canonicul simți ceva ca un fior.

Baronul de D. nu dorea s-o rupă nici cu idealul creștin, nici cu semenii săi. Religia aceasta era religia lui. Cît despre cei din jur, rudele, unchii, verii lui, aceștia erau oameni

[1] Tribunal ecleziastic, curte de apel la Roma.

de acelaşi rang cu el şi ar fi dorit nespus de mult să-i respecte. „Toţi sînt oameni", îşi zicea mereu, punînd în aceste cuvinte o nemărginită speranţă. Era om şi *Monsignore* acela la care nu se putea gîndi decît cu mînie. Nu, nu era în firea baronului să se lepede de semenii săi, dar cînd îi veni ideea s-o rupă cu ei, se miră că nu s-a gîndit la asta mai devreme.

În societatea palermitană se vorbea de o melancolie adîncă, de nebunie ; baronul nu mai ieşea din castelul său zăvorît nu mai primea pe nimeni, iar fiu-său nu se juca decît cu copiii din Sólanto. Cîteodată, plecînd sau venind de la Palermo, unii îşi încercau norocul, sub diverse pretexte. Dorinţa lor de a fi primiţi era o simplă curiozitate. Era ceva să vezi de aproape un tînăr de douăzeci şi cinci de ani, retras în singurătate. Vă puteţi imagina ce efect a produs la Palermo claustrarea lui, şi ce mai trăncăneau doamnele în negru prin saloane. Dar, în care parte a lumii ar fi fost altfel ? Există familii, există vreo societate care să accepte că te poţi lipsi de ele ? Ia să vedem, tînărul acesta care voia să trăiască în afara lumii, nu-i cam nebun ? Şi-atunci încercau să deschidă uşa interzisă. Marea înconjura castelul în trei părţi, ca o oglindă, iar înspre sud, grădina de portocali şi merişori, cu scări, statui, colţuri tainice şi cărări strîmte, i se întindea la poale ca un covor de umbră. Nu erau deschise decît ferestrele dinspre mare : se vedea dintr-o dată că orice vizită este exclusă. Turnul din mijloc, cu jocul bizar al celor trei terase suprapuse şi al redutelor lui, cuptorul de pîine,

a cărui cupolă albă o ghiceai mai mult decît o vedeai, își reluau înfățișarea de pe vremea lui Carol Quintul. Satul s-a simțit dintr-o dată mai mărunt, redus parcă la starea de cătun, iar castelul, nu știu de ce, părea că se înalță.

Culcat pe zidul de incintă, portarul, cu șapca trasă pe ochi, în ciuda atitudinii lui nepăsătoare, reușea să pară o sentinelă. Stătea acolo toată ziua, cu o bîtă la îndemînă, privind în adîncul cerului. Cui încerca să-i vorbească, să-l tragă de limbă cu „ce mai face?"... „sînt cam neliniștiți din pricina lui...", celălalt mereu lungit pe zid și fără să se miște din poziția aceea pentru nimic în lume, îi răspundea: „Foarte bine... Nici că se poate mai bine. O să vă îngroape pe toți", pe un ton plin de o mare satisfacție. Cei care insistau: „Am fi bucuroși să-l revedem", se pomeneau pălmuiți cu un „noi nu așteptăm pe nimeni", frază pe care el o rostea ca o proclamație în fața vizitatorilor, care găseau atunci că e firesc să se îndrepte cît mai repede cu putință spre trăsura lor, lăsînd portarul lungit pe zid, încîntat de efectul pe care l-a produs, cu acel „noi" cu care parcă se încorona.

Dar nu numai portarul, ci întregul sat dobîndise această ciudată aptitudine de a se identifica cu baronul de D., facultatea aceasta de a-l înțelege și de a-l aproba pînă într-atîta, încît să împărtășească cu el greutățile nenorocirii lui. În încîlceala străduțelor care, toate, duceau spre castel ca spițele strîmbe ale unei roți, în jurul hangarului cu plase de pescuit, cu acoperișul

şubred ce se sprijinea de meterez, prin locurile de joacă ale copiilor pe jumătate goi, prin fundul curţilor, în pridvoare şi în pragul porţilor, pe acoperişurile unde se uscau roşiile lăsînd să se scurgă o dîră de sînge parcă, peste tot oamenii din Sólanto făceau ca fericirea lor să depindă de singuraticul acela, prezent şi îndepărtat în acelaşi timp, de a cărui existenţă erau obsedaţi.

Pentru ei totul era un semn. Credeau că îl văd. Sau că îl văzuseră... Cînd o lampă rămînea aprinsă în noapte, şi dacă o vedeau licărind deasupra teraselor, erau siguri că e a lui. Cînd se stingea, toate focurile din Sólanto se stingeau după ea. Abia se reaprindea, cum se întîmpla în fiecare zi, în zori, că satul se trezea şi el şi zgomotele primelor ceasuri ale dimineţii, în care se amestecau paşii oamenilor ce mergeau la bărci cu cei ai dobitoacelor ce-o porneau spre cîmp, urcau înspre castel.

Între stăpînul de la Sólanto, retras pe trambulina lui de stînci, şi oamenii de rînd de pe uliţele încinse, din casele mărunte, fără trecut, s-a stabilit un fel de cunoaştere de la distanţă din care rezulta un continuu schimb de semne ce se transmiteau de la unii la alţii, fără să i se fi aflat vreodată originea ; de parcă satul s-ar fi aşezat în intimitatea castelului, sau castelul se strămutase în satul cu care, tainic, se confundase.

Ştiindu-se pîndit, baronul de D. n-a fost niciodată obsedat de singurătate. Interesul pe care îl stîrnea făcea parte, fără ca el să şi-o fi măr-

turisit, din rațiunile vieții sale. Și dacă unele aspecte ale acestei ciudate celebrități îi scăpau, portarul se însărcinase să i le dezvăluie. Fără el poate că n-ar fi aflat niciodată ce-a făcut din propria-i nenorocire imaginația populară care clădise într-una, în jurul lui, cele mai inexplicabile legende. Da, o ciudată celebritate. Niște mîini necunoscute săpaseră numele lui în zidul unui sanctuar unde oamenii se duceau, o dată pe an, de sfîntul Iosif. Era oare adevărat? I se spunea că-i lucru sigur. Iar sub numele lui, aceleași mîini, aceleași degete scriseseră pe perete fel și fel de dorințe „Să am un copil“ „Să mă fac sănătos“ „Să fie o recoltă bună“. O poveste curioasă care-l punea în încurcătură pe baronul de D. Dar era oare adevărat?

O dată, pe cînd cobora în grădină ca să-și facă plimbarea de dimineață, portarul îi arătă, de departe, un coș cu fructe pus sub portic și un miel cu picioarele legate : ofrande. Ce voiau de la el? Altădată toate astea l-ar fi agasat, dar acum... Portarul, plin de tact, dădea numai din cap. Înălțimea-sa știe bine cum gîndesc oamenii de prin partea locului. Și cum baronul de D. nu spunea nimic, el mai adăugă ca un lucru cît se poate de firesc, că deasupra paturilor mari, în care dorm împreună părinții și copiii, în casele pescarilor din Ulița de Jos, printre icoane erau prinse cu ace vechi tăieturi din ziare cu fotografia stăpînului din Sólanto. Deși nu-i stătea în obicei, baronul de D. nu se putu stăpîni să nu întrebe : „Și ce vor oamenii ăștia cu mine?“ Portarul ridică mîinile spre cer : „Cred că puteți

interveni pentru ei..." Ciudată conversație. Printre sfinții iconostaselor acelea improvizate, printre sfinții prinși în ace, figurau, de asemenea, condamnați la moarte, cîțiva închiși pe viață în temnițele din capitală, cîțiva electrocutați din America sau niște spînzurați englezi. Portarul mai făcu o dată gestul său respectuos înspre cer : „Căci și ei, înțelegeți..." Baronul de D. se temu ca remarca lui să nu fie înțeleasă pe dos, dar cum portarul îi spuse că justiția și societatea erau totdeauna nedrepte, și că toți condamnații la moarte sînt martiri, îl întrebă : „Și dacă sînt vinovați ?" La care portarul zăbovi o clipă și mormăi : „Vinovați ? Cum vine asta, vinovați ? Și pe Cristos judecata l-a găsit vinovat, nu-i așa ? Și-atunci ?" Înălțimea-sa n-avea cum să spună nu.

Altădată poate ar fi încercat să-i explice omului că e un netot. Dar acum ? I-ar fi fost foarte neplăcut să-l mîhnească. Și-apoi toată viața lui era acolo, în ciudățeniile acelea. Era în întregime ocupată de ele. De multe ori, cînd pămîntul se crăpa de secetă, și totul devenea de nesuportat, agonia plantelor albite de praf, muștele și bîzîitul lor pe după persienele lăsate, și vîntul, mereu vîntul, pe deasupra vitelor nenorocite, ce gîfîiau, și-apoi gelozia care îl cuprindea iar, mistuitoare ca și dorința de a fugi, de a părăsi Sólanto, de a dispărea, în asemenea zile, copile cu codițe negre, tîrînd după ele niște papuci imenși, așa cum au clovnii, veneau pînă sub balconul lui dansînd. Le auzea cum cîntă : „Bunul meu senior, fă să plouă... Hai fă să

plouă..." Aveau voci răgușite. Era mișcător și rizibil. Baronul de D. nu le lua în seamă mai mult decît sfada pescărușilor, din vale, pe stînci. Dar asculta evocînd altă muzică, alte voci. Sólanto... Era poate singurul cuvînt care, împreună cu numele copilului, dădea un sens acelui lung vis în trezie — viața lui. Asta îi rămînea, la urma urmelor, Sólanto și Don Fofó cel rezervat, distant și puțin prea temerar și prea iute la mînie, după părerea tatălui său. În zadar încercai să discuți cu el. Și, la drept vorbind, cu educația pe care o primise, nici nu era de mirare. Pe cînd era copil, Don Fofó tîra după el numai tovarăși în ochii cărora el era stăpînul, tînărul baron. Niște puști preasupuși. La vîrsta dragostei ce-a mai născocit ? Iar prietenii care-i erau inferioare. Don Fofó se culca cu văduve greu de găsit, din cele pe care o pensie primită de la guvern le făcea să fie foarte legate de văduvia lor. El mergea pe la femei îmbrăcate în negru, care trăiau singure prin cătunele de munte, niște sclave, niște slujnice, vorbind numai în dialect.

Baronul de D. își privea fiul cu respect și milă. La urma urmelor vinovatul era el, om nesăbuit ce și-a dus copilul în singurătate. Dacă ar fi fost crescut după tradițiile mediului său, ar fi fost Don Fofó altfel ? Dacă ar fi fost, de pildă, în internat la Palermo, apoi la Roma... Dar la ce bun să se mai gîndească la asta, din moment ce la unsprezece ani l-a dat în seama acestor țărani ignoranți, duri, superstițioși ? Să se fi opus ? Să fi luptat ? Băiatul a încercat.

La început a plîns, apoi i-a mărturisit că singura lui dorință este să învețe muzica. Dar baronul de D. s-a făcut că nu înțelege. „N-ai vrea să vorbim despre altceva ?“ Și cum Don Fofó insista și spunea că nu simte nici un interes pentru pămînt, pentru arături, pentru muncile agricole, a trebuit să-l scuture puțin pe copilul acela încăpățînat. Atunci l-a mînat pe drumurile de țară, l-a obligat să muncească și, ca să pună capăt rezistenței lui, i-a dăruit o șaretă neagră cu un cal bun și o pușcă, pentru ca tot el să fie, chipurile, învingătorul, dar, de fapt, numai ca să-și mai uite regretele. Odinioară copiilor din familiile înalte li se cumpăra un brevet de ofițer, înainte de a-i trimite să deprindă meseria pe cîmpul de luptă. Și care era diferența ? De ce spuneau sus și tare că asta ar fi o cruzime ? Preotul, slugile, toți s-au amestecat în treaba asta : „E prea tînăr excelență, mult prea tînăr...“ Și baronul de D. le rîdea în nas. Îi era indiferent dacă îl socotesc imprudent sau nebun. Și-apoi ar fi trebuit atît de puțin pentru ca toți să-i împărtășească părerile. Cîteva argumente istorice. Mauriciu de Saxa, de exemplu. Era prea tînăr Mauriciu de Saxa, la doisprezece ani, cînd a devenit aghiotant general și calul i-a fost omorît sub el ? Ei ? Povestea asta cu calul omorît la asediul de la Tournay a devenit o glumă de-a baronului de D. și-a fiului său. În fiecare dimineață cînd Don Fofó era gata de plecare și rîndașul sărea din șaretă predîndu-i hățurile, baronul de D. apărea la balcon și plin de ve-

selie îi striga fiului său: „Îmi aduci înapoi calul viu, ce zici?“ și rîdea în hohote. Don Fofó rîdea și el. Pînă la urmă s-a obișnuit cu viața aceea. I-au trebuit trei sau patru ani. Dar poate că visul lui de a face muzică, la care a trebuit să renunțe, visul acela fără speranță, îi așternea, cîteodată, o umbră de amărăciune pe obraz.

Atît i-a mai rămas, melancolia lui Don Fofó, tainele din Sólanto, iadul amintirilor: „Și-acum pe unde-i mai fi, nebuna mea? La cine te mai uiți cu ochii tăi mari... și de ce ai vrut să sufăr atîta?“ Asta e tot ce i-a mai rămas baronului de D. O dată cu plecarea fiului său, el se lăsa copleșit de ceea ce urca din fundul ulițelor. Nu rîsete, nici cîntec; ci numai tăcerea întreruptă din cînd în cînd de ciripitul păsărilor; tăcerea întinsă ca o plasă pe azurul cerului, încărcată de toate dorințele de evadare, de visurile de fugă ale oamenilor din Sólanto.

Baronul de D. nu detesta aventura. Nu detesta nici călătoriile, nici libertatea. Dar sufletul i se umplea de dezgust la ideea că cineva ar putea, de bună voie, să se piardă prin lume. Or, pentru el, emigrarea era tocmai asta; să fugi de sărăcie ca să găsești, în altă parte, o altă sărăcie, la fel de tiranică, nu avea nici un sens, nici cea mai slabă justificare. Era numai energie risipită, frumuseți pierdute...

De fiecare dată cînd auzea că vreunul din oamenii din Sólanto vrea să plece, îl chema pe împricinat, îi prezicea cele mai mari nenorociri, apoi, cînd nu mai avea argumente, îi vîra

sub nas o revistă americană din 1907, în care un celebru antropolog, atașat la *Museum of Natural History*, demonstra într-un lung articol că italianul din sud, cu occiputul lui turtit, nu putea, în nici un caz, pretinde aceleași drepturi civice ca un cetățean de rasă germanică. În articol erau niște fraze îngrozitoare pe care baronul de D. le traducea cît se poate de fidel. Pusă la cîntar, cutia craniană a unui sicilian demonstra o dezvoltare intelectuală ce abia o depășește pe cea a maimuței. Și se încheia astfel „De ce să primejduim rasa noastră cu o asemenea seminție? De ce să ne deschidem frontierele în fața unui stoc atît de inferior? Autoritățile ar trebui uneori să-i consulte și pe savanți.“ Atunci baronul de D., fără nici o altă trecere, începea să răcnească: „Și tu vrei cu orice preț să fii socotit un debil mintal? Asta-i fericirea ta, să părăsești totul ca să te duci la niște oameni care vorbesc despre noi cum n-ar îndrăzni să vorbească nici despre un sălbatic? Și ce vrei s-ajungi, chelbea și puroiul de care fug toți, o boală rușinoasă? O să-ți muști degetele cînd o să-ți dai seama de greșeala ta... Află de la mine că o să te omoare remușcările. Dar va fi prea tîrziu. N-ai să mai fii dintre ai noștri. O să fii un om fără pic de demnitate. Un împilat, atîta tot, un biet nenorocit...“ dar pe exaltații aceia nimic nu-i putea îndupleca. Nimic. Baronul de D. își scotea portofelul, le punea o bancnotă în mînă, iar ei plecau nu se știe unde. Se spunea că treceau oceanul. Dorul de ducă îi prinsese precum brațele unei caracatițe.

Tocmai la asemenea lucruri se gîndea baronul de D. cînd stătea pe terasă și cînd s-ar fi putut crede că nu face decît să privească zborul rîndunelelor. Se gîndea la Alfio Bonnavia acela, plecat desculț spre New York... Ce băiat încăpățînat... Ce s-o fi petrecut atunci, pe cîmp, între el și Don Fofó ? Ce injurii și-or fi aruncat unul altuia ? E atît de ușor s-ajungi să te dușmănești, e atît de ușor pentru sicilieni să treacă, brusc, de la prietenie la dușmănie. Lui i s-a relatat despre incident o versiune evident îndulcită. Toate precauțiile acelea. Nici nu trebuie să fii mare ghicitor ca să înțelegi. Baronul de D. își spunea că o nenorocire ca a lui rămîne mult timp în amintirea oamenilor. Și în clipe de mînie injuria se revarsă ca dintr-un pachet prost legat. Cum s-o împiedici ? Oare din pricina asta Don Fofó l-a amenințat cu moartea pe vechiul său tovarăș de joacă ? Dacă i s-ar fi spus adevărul, baronul de D. l-ar fi iertat. Fir-ar a naibii de treabă. La ce ajută să porți pică unui om care te-a făcut încornorat. Și-acum s-a dus și Alfio ăsta, e pierdut pentru Sólanto, s-a căsătorit, zice-se, la New York. Rămînea-va el același, acolo, printre străini ? „Niciodată n-o să faci casă bună cu ăia..“ Ce bine i-ar fi părut să-i spună asta lui Alfio Bonnavia. Dar nici măcar prilejul acesta nu i s-a ivit. Celălalt refuzase cu mîndrie să vină la castel. Așadar, micul Alfio de altădată devenise un băiat încăpățînat... Cît îl iubeai tu, florentina mea, pe vremea cînd pentru un da sau un nu, trebuia să umplem

casa cu buchete. Cîţi ani avea oare cînd ea îl trimitea să se urce în magnolia, şi la castel era numai veselie? Copilul se căţăra stîrnind un nor de păsări speriate şi dispărea prin frunziş. Cîţi ani avea? Poate şase, şi ea rîdea. Florile acelea ca de ceară răspîndeau un parfum care se schimba după ceas: delicat, dimineaţa, suav, abia perceptibil; seara, pătrunzător, violent ca un trup viu, care, beat de soare, îşi schimbă mirosul. Să te dezbraci în mirosul acela, să dormi. Şi să iubeşti totul, chiar şi savoarea proaspătă a apei pe care-o bei cînd te trezeşti. Să te simţi de parcă ai fi stăpînul lumii pentru că o iubeai atîta. Doamne, ce îndepărtate erau vremurile fericite! Nici chiar trupurile goale ale slujnicelor care i se dăruiau, nici plăcerile pe care le gusta împreună cu ele nu reuşeau să şteargă din amintirea baronului de D. umbra vieţii trecute. Plăcerile acelea nu însemnau nimic pentru el. Nimeni nu se lăsa înşelat în privinţa asta. Nici chiar fetele acelea care, altminteri, se lăsau uşor trase pe sfoară. Căci visele veninoase nu pot fi strunite şi baronul de D. avea să se convingă de asta de-a lungul a cel puţin douăzeci de ani; douăzeci de ani plini de cele mai felurite întîmplări.

Capitolul II

In toate, marea înfrîngere e uitarea...
CÉLINE.

Veni războiul cel mare, de care baronul de D. vorbea ca despre o nebunească absurditate. N-a făcut nimic nici să-i oprească, dar nici ca să-i încurajeze pe oamenii din Sólanto de a se avînta ca niște viteji într-o aventură care, spunea el, nu-i privea. Mulți dintre ei fugiră în munți.

În 1921, cînd Neapolul îi făcu lui Caruso funeralii nemaipomenite și fu asaltat de oameni de toate felurile, veniți din cartierele cele mai îndepărtate, și orașul gemea de lume, de la Vezuviu pînă la biserica San Francesco de Paola, și se organizase un strașnic serviciu de ordine cu militari în ținută de paradă, căci se spune că regele în persoană venise de la Roma ca să întîmpine dricul în pragul basilicii, dar mă rog, asta nu era încă dovedit, oricum însă, cortegiul funebru semăna a procesiune, oprindu-se ici și colo, la Santa Lucia de pildă, deoarece Caruso i-a cîntat frumusețile și, de asemeni, dinaintea fațadei strălucitoare, cu basoreliefuri și coloane dorice de la „San Carlo", în fața acestui templu, lăsat cu

ușile deschise, ca să se șteargă pentru totdeauna amintirea groaznicului tărăboi care-a avut loc aici, în 1901, din pricina unui *Elixir al Amorului*, cînd niște frenetici voiseră cu orice preț să arate că ei sînt mai dificili decît cei de la „Scala din Milano", tocmai cînd îl ascultau pe Caruso, cîntînd pentru prima oară în orașul său natal, și iscară o jalnică gîlceavă provincială de să te-apuce mila. Și-apoi erau atîția clerici pe străzi de-ți venea să crezi că s-au golit toate mănăstirile, și toate bisericile din Neapole pentru ca înaintea dricului tras de șase cai să pășească numai preoți foarte bătrîni, cu barete și stihare de dantelă, toți cu lumînări în mîini, tîrîndu-și picioarele pe cîte douăzeci de rînduri și asudînd sub soarele de august de mai-mai să-și dea și ei duhul — în ziua aceea baronul de D. își redobîndi pasiunea pentru muzică.

De la Palermo fură aduse două piane cu coadă, precum și o Victrola, o mobilă înaltă din mahagony, în care se afla o mașină vorbitoare — o mare noutate. O după-amiază întreagă au tot discutat unde-i mai bine s-o așeze. Între ferestre ? Cu fața spre mare ? Sau mai bine chiar sub lustră. Toți au fost invitați să-și dea părerea, și slujnicile care mergeau desculțe din odaie în odaie, și se învîrteau în jurul fabuloasei mobile, de parcă erau nebune, și credinciosul portar și Don Fofó. Mobila aceea burtoasă, care oriunde ai fi așezat-o, părea că e doar în vizită, era și mai nepotrivită sub plafonul pictat al salonului cel mare,

și totuși Victrola rămase chiar acolo, cu manivelele și cu ușițele ei păcătoase, care o făceau să semene a noptieră. Căci, oricum, era mai bine să se hotărască o dată decît să discute ceasuri în șir, pînă cînd baronul de D. și-ar fi ieșit din fire.

— Să se termine o dată...

De altminteri el ar fi preferat să fie lăsat singur. Dar Don Fofó, impetuos ca de obicei, reuși să pornească Victrola și, dintr-o dată, viorile unui dublu concert umplură cu sonoritatea lor liniștea castelului.

Baronul de D. îi spuse cîteva cuvinte pe ascuns lui Don Fofó care plecă. Apoi se așeză. Inima-i bătea de să-i spargă pieptul. Strîngea cu amîndouă mîinile brațele fotoliului și privea în jurul lui înspăimîntat. Părea că e gata să țipe. Cum s-ar mai fi putut stăpîni ? Era incapabil să lupte împotriva amintirilor, vechi de douăzeci de ani, care-l cuprindeau ca o sudoare rece.

— Înălțimea-voastră, murmură una dintre slujnice, cu vocea înspăimîntată.

— Pleacă... Repede...

Și ea se duse.

Baronul de D. încercă atunci un fel de rușine... Ochii mei verzi... Dumnezeule mare ! Ochii mei verzi... E cu putință ca nimic să nu se fi șters din amintire ? N-o să mai pot oare asculta o notă, fără să vă chem în ajutor ?

Cum s-ar mai fi putut stăpîni ? În el nu mai era altă certitudine decît imensa minciună care era viața lui.

Se dezlănţui, de asemeni, mişcarea fascistă, pe care baronul de D. refuza s-o numească altfel decît „această mascaradă funerară“ sau „mizeria aceea de care ştiţi“. Rezerva crescîndă a oamenilor din Sólanto faţă de primii adepţi ai cămăşilor negre era asemănătoare cu antipatia, abia mascată, pe care aceştia o trezeau printre locuitorii castelului...

Don Fofó n-avea să uite niciodată privirea tatălui său din ziua în care un individ, însărcinat să atragă bunăvoinţa celor din regiune faţă de sindicatele fasciste, se prezentă la castel. Baronul de D., fără să rostească un cuvînt, se uită fix la ghetele lui de lac, la fesul lui cu şnur negru pe care omul şi-l răsucea nervos între degete, apoi, ca din senin, îl cuprinse turbarea. Fapt este că, în loc să-l reţină pe vizitator o oră, cum s-ar fi putut aştepta, la numai cinci minute de la sosire, cu o răceală ucigătoare, l-a poftit să plece.

Dacă Marşul asupra Romei i-a lăsat destul de nepăsători, cu totul altfel s-au petrecut lucrurile cu o veste care a produs stupoare la Sólanto America îşi închidea porţile în faţa italienilor, s-a terminat cu emigrarea... Nimănui nu îi mai ieşea asta din cap. Cum să crezi că s-a putut lua o asemenea hotărîre ? Oamenii vedeau într-asta un afront, dorinţa de a le face un rău. Mulţi nici nu credeau. Recitiseră ziarele de cîte două, trei ori. Şi cuvîntul acela pe care nu-l cunoşteau, *quota*. Cine îl mai născocise şi pe ăsta ? Unii ziceau că e vorba de rezultatul unei alianţe cu Italia. Alţii susţineau

că răspunderea o are regele, sau Ducele. Oricum ar fi stat lucrurile, oamenii din Sólanto hotărîră că vinovat e singurul american al cărui nume îl cunoşteau : preşedintele Wilson. Portretele lui, care pînă atunci erau aşezate la loc de cinste în micile iconostase din casele oamenilor, printre sfinţi şi geniile bune, zăceau azvîrlite peste tot sau zburau duse de vînt în jurul maidanului cu gunoaie. Puteau fi găsite cînd făcute ghemotoc, prin coteţe, cînd spînzurate prin latrine. Un turist, care află de toate acestea, făcu o sesizare la Palermo exprimîndu-şi indignarea. Singurul care se bucura era baronul de D. Ce-i dacă America şi-a închis porţile ? Şi încercă, fără prea mare succes, să convingă oamenii că e mai bine aşa. Sicilia va înţelege, în sfîrşit, care erau adevăratele ei interese şi — cine ştie ? — poate pînă la urmă o să se termine şi cu mania asta a expatrierii...

Baronul de D. asculta la Victrola o voce care n-avea pereche pe lume. *Corul evreilor* tocmai încetase. Urmaseră opt măsuri de orchestră, destul de bine executate şi o voce tunătoare care cînta în salonul din Sólanto „Căci vremea iertării poate a sosit..." cînd Don Fofó, sosit dintr-un ţinut îndepărtat, unde tată-său avea o pădure de castani, aşeză pe canapea un pachet înfăşurat într-un şorţ.

— Iată ce ţi-am adus, spuse el.

Dar baronul de D. nu-i dădu nici o atenţie. Se vedea înaintînd printre evrei, împreună cu Samson. Victrola asta era într-adevăr o mi-

nune de instrument. Se mai auzea încă „*Sè la vua du Sègneur chi parlé par ma busce*"[1] şi baronul se pregătea să facă obişnuita lui glumă în legătură cu detestabila pronunţie franceză a bietului ăla de Caruso, cînd pachetul, împins de serioase şi puternice motive, prinse să se răzvrătească pentru că fusese dat uitării. Parcă bîzîia un cărăbuş.

— Ce-ai adus acolo ? întrebă baronul de D. cu o nuanţă de nelinişte în voce.

— Pe fiul meu, răspunse Don Fofó.

Baronul de D. se apropie circumspect de canapea. Îndepărtă puţin marginile şorţului : o mînuţă i se agăţă de degete. Un nou-născut... Şi ce drăguţ mai era cu cununa lui de păr negru şi felul lui de a privi în jur, de parcă aştepta ceva.

— E o treabă excelentă, fu singura remarcă a baronului de D. rostită cu un ton de caldă aprobare.

Să-i cadă din cer un nepot ? Nici nu-şi mai dorea altă bucurie decît pe aceea de a-l avea mereu acolo. Şi pe loc fură luate o grămadă de hotărîri.

Copilul va primi o educaţie care nu va semăna de loc cu cea primită de tatăl său. Vor proceda altfel... De cum va avea vîrsta potrivită, va fi trimis la Palermo. Dar nu ca să frecventeze aristocraţia locală. La ce bun ? Dum-

[1] Transcriere fonetică din franceză, pentru a reda accentul italian de pronunţie : Este vocea Domnului care vorbeşte prin gura mea.

nezeu mai știe ce-ar mai putea să povestească pe seama nașterii lui maniacii aceia ai arborelui genealogic. Nu, nu! Micuțul n-are nevoie de asta. Va fi trimis la Palermo, vara, cînd ducesele vor fi plecate și palatele închise. Așa-i că e adorabil? Cu ochii verzi, cu părul negru, puteai să-ți dorești ceva mai reușit? Triumful neamului lor. Baronul de D. îi descoperi pe loc asemănare cu un strămoș garibaldian. Era limpede că băiatul va fi instalat în camera bunicului, care a stat atîta timp închisă. Și mama? Cum? Da, mama! Ce, i s-a reproșat ceva lui Don Fofó? Bine, e clar, nu vrea să se căsătorească și nu vrea nici ea. În paranteză fie spus, baronului de D. i se părea perfect normal ca nici Don Fofó să nu aibă poftă de însurătoare, și nici persoana aceea, mă rog, țăranca aceea — apropo, e frumoasă? Zău? O statură superbă. Și sînii umflați de lapte... Cu atît mai bine. Nu i se părea de loc de mirare ca să țină la pensia ei ca la ochii din cap. Avea, evident, mai multă încredere în resursele statului decît în cele ale stăpînului din Sólanto. Fie! Dar, oricum, asta nu putea fi un motiv pentru ca mama să fie despărțită de copil, nu? Deci? O slujbă de dădacă i-ar conveni încăpățînatei ăleia? Oricum însă, trebuie găsit un doctor. Pentru că niște oameni ca noi nu se pricep la noii-născuți. Dar în legătură cu asta, ce spunea Don Fofó, că acesta-i primul copil al frumoasei ăleia? Și spui că are numai optsprezece ani? E o vîrstă la care nici ea nu se pricepe la nimic, crede-mă. Văduvă

la optsprezece ani ? E ciudat. Și e văduva cui ? Aha, a unui carabinier. Lichidat la un colț de drum. Riscurile meseriei, ce să-i faci. Deci, un doctor. Trebuia un doctor care să accepte să vină la Sólanto, o dată pe săptămînă, unul tînăr și cu vocație, nu un slugoi dintr-ăia care se aciuiesc pe lîngă familiile avute. Îi comanzi cum vrei, le tragi cîte un perdaf, te zgîrcești la onorariu și după ce le înghit pe toate se consolează că, din cînd în cînd, duminica, li se îngăduie să stea la masă cu stăpînii. Nu. De salariați de felul ăsta, buni numai să potrivească o centură de hernie, baronul de D. nici nu voia să audă. Ce anume căuta ? Un om de știință pe care ar putea să și-l socotească drept prieten, un medic modern, așa cum se spune că există acum, chiar și la Palermo. Meri, sau așa ceva. Meri, numele acesta l-a văzut parcă tipărit undeva. Dintr-o dată își aminti articolul. Era într-o revistă medicală. O notiță biografică. Meri. Meri... Asta era. Revista se înduioșa de soarta acestui tînăr savant, a cărui soție a murit, sărmana, victimă a dizenteriei, abia cu cîteva luni înainte ca el să fi pus la punct un vaccin foarte elogiat. Dizenteria... De mai bine de douăzeci și cinci de ani, bîntuia în Sicilia într-o formă îngrozitoare. Răspîndită de soldații reîntorși din nenorocita de expediție împotriva lui Ménélik. Au adus-o din Adona, împreună cu amintirea unei înfrîngeri zdrobitoare. Cam o mie de soldați omorîți și dizenteria... De asta se și numea „abisiniană". Era mai temută decît ciuma. Baronul n-o știa

de azi, de ieri. A auzit vorbindu-se despre ea încă pe vremea copilăriei lui. Și cu toate că a îmbătrînit, sînt lucruri pe care nu le uită. Ca și ritualul apei fierte. Sau ca frazele care te obsedează „Ați spălat bine fructele ?“ Și dincolo de cuvinte vede reînvlind fețele neliniștite de odinioară : „Oare n-o să se îmbolnăvească micuțul ?“ Și de teamă ca nu cumva să fie „abisiniana“, toată familia începea să se roage. Mergeau la biserică. Făgăduiau acatiste. Nu, asta nu-i ceva de azi, de ieri, dar e de necrezut cum asemenea lucruri rămîn întipărite în minte.

În zilele ce urmară, baronul de D. își răscoli cu furie întreaga bibliotecă, ca să găsească revista aceea, articolul și numele autorului. Se numea într-adevăr Meri, Paolo Meri. Casa lui era liniștită, roză și frumoasă. Locuia pe țărmul mării, la Palermo, împreună cu o droaie de copii.

Acolo au trimis să-l cheme.

Anunță că va veni imediat după prînz ceea ce însemna că avea să descopere Sólanto în cel mai frumos ceas al zilei. Din case urcau fire subțiri de fum și, la poalele castelului se auzea solilocviul certăreț al mării, un zgomot rotund ce se-ntorcea spre el însuși și se repeta.

Doctorul Meri găsi ușa deschisă și urcă scara cea mare. Portarul îl aștepta. Era un bătrîn scund, încălțat cu espadrile, care aluneca pe pardoseală cu grația discretă a unei fantome. Mergea înaintea oaspetelui scuzîndu-se, dinain-

tea fiecărei uşi, că intră primul şi repeta într-una : „Sînteţi aşteptat... aşteptat“, de parc-ar fi vrut să se convingă pe el însuşi că totul e aievea.

În pragul salonului, mare cît o sală de bal, doctorul Meri rămase descumpănit : doi bărbaţi rîdeau cu hohote. Unul dintre ei, cel mai vîrstnic, sălta pe genunchi un prunc şi era cît se poate de categoric : copilul se va numi Antonio. Celălalt îl asculta. Deasupra lor o mare lustră de cristal aduna toată roşeaţa apusului, strălucind ca acele coroane de aur ce se ţin deasupra capului la slujba încoronării. Scena, aşa cum i-a apărut în clipa aceea, l-a obsedat pe doctorul Meri întreaga sa viaţă. Răsuflarea caldă a iasomiei din grădină ajungea pînă în salon. Dar aici respirai, de asemenea, parfumuri mai subtile. Ceva uşor, de neexprimat, plămădit din dragoste şi regrete. Se simţea din plin că e o locuinţă pe care iubirea n-o ocolea.

— Ah, dumneavoastră sînteţi doctore. Poftiţi, şi fiţi binevenit.

Acesta era deci baronul de D., omul căruia nu i se ierta că îşi ascunde o parte din viaţă. Pe seama lui circulau nenumărate poveşti ciudate. Aristocraţia palermitană nu respecta nimic. Şi-acum iată-l pe omul acesta care n-a mai fost văzut în oraş de mai bine de douăzeci de ani, ridicîndu-se cu un sugar în braţe.

— Scuzaţi-mă. Mi-e imposibil să vă dau mîna. Hai Fofó scapă-mă de obrăznicătura asta. Vedeţi doctore, cînd eşti tînăr, deşi nu-ţi trece măcar prin cap, eşti în raport foarte direct cu

copilăria. Apoi, dintr-o dată, raportul acesta se destramă și iată bătrînețea. Nu sînt încă un moșneag și totuși uneori nu știu cum s-o scot la capăt cu ștrengarul ăsta. Ce drăcușor !

Antonio se agăța de bunicu-său cu toată puterea mînuțelor lui. Credea că rîde cu hohote și buzele-i erau întredeschise, dar ceea ce se auzea părea mai degrabă bîzîitul ușor al unei gîngănii.

— Nu v-ați fi așteptat la asta, nu-i așa doctore ? De bună seamă că ați auzit pălăvrăgindu-se că Fofó și cu mine sîntem niște nebuni siniștri ! Lăsați, lăsați, nu mă contraziceți. E sigur că așa vi s-a spus la Palermo. Numai că în loc de toate cîte vi s-au povestit, ne găsiți aici, pe Fofó și pe mine, rîzînd în hohote cu derbedeul ăsta în brațe. Auzi ce se spune despre tine ștrengarule ? Mă face și pe mine să rîd cu lacrimi. Ah, drăcușorule ! Pungașule ! Stai că-ți arăt eu ție, țigănosule !

Don Fofó își privea uluit părintele fericit, vindecat, privind spre viitor. Îl legăna pe Antonio pe genunchi, îl ridica spre ghirlanda lustrei ca pe-o ofrandă zîmbitoare și născocea pentru el un limbaj ciudat în care copilul avea tot soiul de nume venite de nu se știe unde : „Ninuzzo drăguțule, răsfățatul meu, micul meu prinț african, iasomia mea arăbească, cine ți-a dat voie să te-așezi aici ? Hai, spune-mi, inimioara mea, paradisul meu. Oh, dulceață... dulceață“, și vocea baronului de D. prindea să tremure în fața acestui *alter ego.*

Iată-mă, încă o dată, prinsă între imaginile unei vieţi pe care-o iubeam nespus de mult şi dorinţa mea de a fugi de ele. Noaptea se scurge interminabilă. E imposibil să dorm. Voci înflăcărate povestesc, ţipînd, povestea inimii mele. Bănuiam de multă vreme că Sólanto mă chema, mă înlănţuia, ca iedera tenace de pe acoperişuri ; cu terasele care păstrează vreme îndelungată căldura asfinţitului, şi cu balconul lui sculptat, boltit, spălăcit, cu puntea făcută din blocuri de piatră şi curtea împodobită cu oleandrii ale căror flori sînt frumoase ca o sărbătoare. Sólanto se înalţă pînă la mine, la al douăzecilea etaj, sfărîmînd zidurile odăii în care îl aşteaptă adolescenţa de odinioară. Nu îndrăznesc să fac o mişcare. Presimţeam încă de cînd eram în stradă. Ocoleam faţadele noi în care s-ar fi putut reflecta silueta interzisă. N-ar fi trebuit să mă întind în patul acesta care poate deveni o închisoare ; ar fi trebuit să rătăcesc în continuare prin nesfîrşitul fluviu al străzilor, pînă nu m-aş mai fi putut ţine pe picioare.

Da, se-nţelege, m-am dus la Sólanto, dar e mult de atunci. La ce bun să mai vorbesc despre asta ? Viaţa a fost mai puternică. Pe drumul care şerpuieşte printre ziduri vechi, cineva parcă ne sfătuieşte să ne grăbim, şi grădinile întorc spatele rablei noastre ce-şi dă sufletul. Tata e la volan. Lîngă el, cîţiva băieţi, numai cei mari. În fundul maşinii, bunică-mea spune că am uitat să închidem canarii. Dar e prea tîrziu ca să ne mai întoarcem. Baronul de D. ne aşteaptă Antonio împlineşte azi cincisprezece

ani. Da, am fost la Sólanto. Prima oară a fost din întîmplare. Aveam o bronșită și micuța avea nevoie de schimbare de aer. Era-ntr-o miercuri. Baronul de D. aștepta în ziua aceea, ca în fiecare săptămînă, vizita tatălui meu care m-a luat cu el. Ne-au trimis să ne jucăm în grădină, pe Antonio și pe mine, și nu știam ce să ne spunem. Am intrat însă în interiorul unei statui, un cap uriaș așezat chiar pe pămînt, a cărui gură deschisă adăpostea o masă și două bănci. Apoi am început să-i desțelenim urechile, în care creșteau crini-de-pădure. Prima dată deci a fost din întîmplare. A doua oară, după cîteva săptămîni, Antonio voise să mă revadă. Acum, dac-am început să curățim uriașul, trebuia să terminăm treaba, spunea el. Dar n-a mai fost vorba de crinii-de-pădure. Niște vrejuri umede de iederă spînzurau pînă la pămînt și așterneau pe nasul statuii un fel de stalactite atît de caraghioase, că trebuiau neapărat arătate și Giannei, laolaltă cu alte minuni ivite pe neașteptate, de pildă vegetația aceea sălbatică, crescută din apa scursă de la o fîntînă, ierburile care creșteau ca o coamă pe capul statuii, și mușchii care-i creșteau pe obraji ca o barbă. Dar chiar și în rîsul pe care toate astea îl stîrneau, Antonio păstra o notă de seriozitate. Fără îndoială din pricină că trăise numai pe lîngă tatăl său și baron. Sau poate să-l fi stînjenit dezvăluirea făcută de portar ? Statuia aceasta și grota slujeau odinioară unor treburi cu totul și cu totul lipsite de cuviință...

— Eu cred, răspundea sec Antonio, că aici se servea masa, la răcoare.

Dar portarul ținea la părerea lui.

— Aici se venea mai mult noaptea. Credeți-mă Don Ninuzzo. Noaptea... De altfel, priviți numai tavanul. Încă se mai vede funinginea de la lumînări.

Și adăuga mormăind printre dinți că existase și o subterană care lega castelul de grotă, „pentru comoditate“, zicea el. Noi nu înțelegeam nimic. La ce putuse oare sluji locul nostru de joacă ? Seara mă mai gîndeam încă la treaba asta.

În sfîrșit, avusese loc aniversarea aceea iar noi am ieșit din Palermo trecînd prin mulțimea gălăgioasă adunată într-o piață, apoi am urmat drumul de-a lungul zidurilor pătate cu aur. Eu priveam prin geam. Femei ciudate, îmbrăcate în rochii triste, făceau de strajă pe la răscruci. Ce făceau oare ? Și întrebam :

— Dacă sînt soldați de ce nu au uniformă și o gheretă ?

De bunăseamă că n-ar fi trebuit să-ntreb. Băieții rîd cu hohote, de să le vină rău.

— Proastă mai e Gianna asta ! Crede că tîrfele sînt sentinele.

— Murdar cartier, spune bunică-mea pe un ton care să le taie pofta de vorbă.

Dar trecem în alt cartier și eu îi las să rîdă. Nu-mi pasă de ironia lor. Iată și ultimele case, ultimele biserici, înainte de pustietatea plăjilor, și-a micilor golfuri, a cîmpiei ce se oglindește în apă. După-aceea vine vorba de

țăran și de vaca lui, a căror lipsă sau întîrziere ar putea să ne strice toată ziua. E un joc de copii. Văcarul ăla ne obsedează. Ne răsucim gîturile ca niște turiști. Auzim sunetul tremurător al unui fluier : el e. Al lui e și mersul acela ușor și privirea năucă. Oleacă nerod, dar punctual, văcarul vine pe uliță mînînd înaintea lui vita costelivă. Sînt la fel de slăbănogi, la fel de prăfuiți, și el și ea... Femeile stau la pîndă cînd trec, și stăm la pîndă și noi. Dacă n-ar fi apărut ar fi fost ca un semn rău, un fel de trădare sau, ca în Germania, o pană neașteptată, oprirea brutală a orologiilor acelora cu clopote în care, la ore fixe, defilează o întreagă armată de statui care se prefac că întind brațele și-apoi dispar făcînd o piruetă. Aici lucrurile sînt mult mai simple, și noi, alde Meri, n-o să vedem niciodată orologiile acelea meșteșugite care, prin alte țări, distrează copiii. Distracția noastră e țăranul acela nomad, care colindă orașul cîntînd din fluier. El era flașneta noastră, orologiul nostru meșteșugit, nerăbdarea noastră. Se spune că a fost multă vreme cioban prin Argentina, unde a păzit niște turme uriașe, apoi s-a reîntors pentru că acolo se simțea ca mort. Să se fi reîntors oare pentru ulița asta, sau pentru femeile care-l pîndeau, pentru ulcelele alea vechi, pentru ceștile sau paharele pe care i le întindeau, pentru cotcodăcitul lor de matroane autoritare — „Înțelege că n-am nevoie decît de un pahar, Leonardo ! Nici o picătură mai mult ! Doar am dreptul să iau cît vreau, nu ?" — s-o fi întors

pentru rufele întinse la uscat, de parc-ar fi marele pavoaz, pentru droaia de copii care fac roată în jurul lui de cîte ori se oprește, sau pentru bunică-mea... Da, desigur, în privința asta nu e nici o îndoială. Pentru ea s-a reîntors. Pentru că în Argentina nimeni nu-l asculta cîntînd din fluier, nimeni nu se oprea să-l privească și nimeni nu-i spunea, așa cum știa ea să-i spună : „Bravo, bravo Leonardo", cu o voce profundă, melodioasă, vocea ei.

Iată, în sfîrșit, marea și dangătul clopotului și bătrînul tren care scîrțîie în urma noastră spre gara de capăt de linie... toate-mi spun că Antonio împlinește astăzi cincisprezece ani, că noi mergem la sărbătorirea lui, și că avem un coș plin cu bomboane mirosind a caramel, plin cu dulciuri după care se dă-n vînt baronul de D., plin de plante grase, ieșite din încrucișări misterioase, de butași ciudați, înfășurați în bentițe. În minte mi se amestecă tot felul de mirosuri. Le simt în nas. Miroase a seră caldă și a cofetărie. Totul se amestecă așa cum sînt amestecate și-n coș. Sînt pe altă lume. Iată stînca, iată apa, iată umbra unde ne-am așezat, iată și cuvintele care strică totul. Din adîncul nopții o voce în schimbare îi șușotește proastei ce eram

— Ba nu, ba nu... Poți fi sigură că un copil nu se face așa, dintr-un sărut... Dacă-ți spun Gianna. Și nici nu pică din cer, ca stelele căzătoare zău Gianna. Habar n-ai de treburile astea. Ascultă... Ascultă-mă Gianna. Un sărut e voie să încercăm... Numai unul, de probă...

Şi dintr-o dată, ca prin ceaţă, îl revăd pe Antonio. E aici, cu marea lui iubire, tulburătoarea pasiune a celor cincisprezece ani ai săi. Se fandoseşte oleacă. Ce spune? „Te voi iubi, ştii... Te voi iubi mult, întotdeauna." Şi eu îl cred, iar buzele lui se lipesc de ale mele.

Carmine Bonnavia avea patru ani cînd maică-sa a deschis aşa-zisa ei „masă caldă", adică primea în bucătărie cîţiva oameni de diverse origini, care veneau la ea să-şi ia cina. Era o femeie aprigă. Şi a depus atîta energie în treaba asta încît, foarte repede, toţi emigranţii din cartier deveniseră obişnuiţii casei.

Cînd Carmine intra în mica odaie care era pentru părinţii lui şi locuinţă, şi locul de muncă, tot ce auzea, vorbele care se rosteau, îl duceau mereu spre trecutul oamenilor întruniţi acolo, niciodată în prezent, de parcă esenţial în viaţa lor nu era ceea ce aveau ei să devină, ci numai nenorocirile de care pînă una-alta, scăpaseră.

Pentru Carmine lumea se înfăţişa ca în tablourile acelea primitive, în care, pe aceeaşi pînză, duioasele imagini din copilăria vreunui sfînt se învecinează cu înfricoşătoarea viziune a martiriului lui. Îl vezi blond şi rumen în obraz, în braţele maică-si. Şi hop... mai încolo cu un centimetru îi creşte o barbă albă şi i se sfarmă capul cu bolovani. Singura mîngîiere a copilăriei lui Carmine era prezentul, odaia aceea afumată, caldă, cu miros de supă, cuptorul încins şi mamă-sa care se-nvîrtea de

colo-colo. Restul era făcut din neliniștea oamenilor pe care întîmplarea-i aduna acolo, din luptele lor trecute și din amenințările care — furtună mocnind la orizont — continuau să atîrne deasupra viitorului lor.

Ascultîndu-i, Carmine își închipuia Europa ca pe-un vechi bîrlog de cîrtițe, pe jumătate dărîmat, din care locuitorii fugeau ca să nu le cadă cumva tavanul în cap.

Cînd se termina masa și bucătăria se golea, iar Alfio o ajuta pe nevastă-sa să scoată saltelele din cotlonul unde le așeza, Carmine încerca să nu se mai gîndească la dușmanii aceia naturali împotriva cărora luptaseră oaspeții maică-si. Foamea... Închisoarea... Nedreptatea. Toate astea și le-au lăsat dincolo, cînd au părăsit țărmurile pe care n-aveau să le mai revadă. Atunci de ce mai vorbeau despre ele ? N-ar putea face și ei cu trecutul cum fac șerpii cu pielea lor năpîrlită, care se usucă la soare, se fărîmițează și se preface în pulbere ? Dar sufletul lor e încă plin de necazurile lăsate atît de departe... Și ce vorbe ! Cînd sînt între ei, polonezii nu vorbesc decît de „pogrom". Multă vreme Carmine crezu că e o boală cam rușinoasă și fără scăpare. Și cum cei mai mulți dintre clienții evrei ai maică-si se angajaseră la opticienii din New York, presupunea că pogromul e un morb al breslei. O boală de-a negustorilor de ochelari. Și adormea murmurînd :

— Împuțită țară, Europa aia...

Alfio, care înainte de culcare se spăla pe picioare într-un lighean, taică-său Alfio care toată ziua alerga prin magazinele alimentare și, pe lîngă provizii, mai aducea și lemnele și cărbunii pentru mașina de gătit, Alfio îi răspundea :

— Că bine zici băiete, împuțită țară...

Dar de pe salteaua ei, stînd pe vine, cu picioarele îndoite sub fese și cu părul despletit, Mariannina, al cărei pîntece și sîni desenau trei rotunjimi dulci pe sub cămașa de noapte, frumoasa Mariannina, le poruncea să tacă.

— Ajunge Alfio. Destul s-a tot vorbit despre asta... Zău ! Mai dați-le-ncolo de povești.

Mariannina n-avea nici o îngăduință față de cauzele pierdute. Era din Genova. Și-apoi știa să se facă ascultată.

— Tu, Carmine, dormi. Hai, repede.

Iar Carmine adormea de-a binelea. Dar ceea ce-i alunga pe germani din Germania și-i îndemna pe irlandezi la exil, dar greutățile vieții din Macedonia, dar nenorocirea de a fi armean, dar teroarea din Balcani ; și toate bolile pămîntului, ale plantelor și ale vitelor, măzărichea porcilor, gălbeaza, morva, răpciuga și-apoi incompetența veterinarilor, șarlatani cu toții, buni numai să înghită economiile ; dar șomajul , dar domnia abuzivă a mașinilor, grevele și răscoalele, și toate polițiile care ocupă toate uzinele, și jandarmii care încep șarje, și copiii născuți din femei care nu-i mai vor, toate îi tulburau somnul ca o proastă digestie.

De cîte ori n-a fost nevoie să-l trezească pe Carmine, să-l scuture, ca să-l smulgă din coşmarele lui. Avea o varietate nesfîrşită de coşmare. Uneori se îmbarca pe un vas care nu mai ajungea niciodată, sau, dacă reuşea să debarce, abia apuca să pună piciorul pe pămînt, că venea un şmecher şi-l jefuia ; sau îi lipsea ceva deosebit de important, nu ştia precis ce anume, şi căuta şi se zbătea pînă la capătul puterilor, nădăjduind într-una că dacă va găsi cuvîntul care să desemneze ceea ce-i lipsea, lucrul acela va veni de la sine, iar el n-ar avea decît să întindă mîna să-l ia, şi asta ar fi fost liniştea, fericirea, o vacanţă eternă, dar lucrul acela rămînea vag, transparent, fără formă şi fără culoare, şi-l vedea rătăcind pe un drum în pantă, îndepărtîndu-se, micşorîndu-se, şi-atunci făcea un ultim efort, se repezea în urmărirea lui, dar cuvîntul nu-i venea în minte decît în clipa cînd se trezea tresărind cu fruntea asudată şi striga :

— Cauţiunea ! cu o voce îngrozită... Cauţiunea !

Máriannina ofta de pe salteaua ei.

— Termină, Carmine ! Că altfel ne trezim mîine mahmuri.

Uneori tată-său se ridica şi venea lîngă el.

— Ştii bine că avem cauţiunea. Şi încă în dolari ! Baronul s-a gîndit la toate. Ţi le-am povestit de o mie de ori. Ce-ţi mai baţi capul cu chestiile astea învechite. Tu te-ai născut aici. Ai avut norocul ăsta. Hai, dormi, Carmine, băiete

Dar și mai rău era în nopțile cînd Carmine se trezea fără să țipe și își privea părinții. Somnul lor îi părea nespus de trist, ca somnul călătorilor ațipiți be băncile sălilor de așteptare, între două trenuri. Se odihneau lipiți unul de altul, într-o atitudine care aducea mai degrabă a spaimă decît a abandon, zdrobiți parcă, și de departe, în penumbra bucătăriei, aminteau de un accident mortal sau de zbuciumul unui om grav bolnav. Două corpuri trăsnite, tîrînd, pînă și în inconștiența somnului, povara zilei. Alfio dormea întins în așternutul alb, cu capul răsturnat pe spate, Mariannina, istovită, dormea făcută ghem, cu fața ascunsă în părul ei negru, pe care sudoarea i-l lipea de obraz și de cutele gîtului și cu o mînă aruncată în lături, atîrnînd totdeauna dincolo de marginea patului, cerînd parcă îndurare cu palma ei plină de crăpături.

Carmine se întreba dacă bogații își puteau îngădui să fie frumoși cînd dorm.

După douăzeci de ani, cînd cariera politică a lui Carmine se conturase și era ușor de prevăzut că într-o zi va ajunge unul din oamenii importanți ai New York-ului, niște ziariști, cărora în vremea aceea el le mai acorda o anume încredere, reușiseră să-i smulgă cîteva amintiri din anii pe care-i trăise împreună cu părinții lui, în odăița aceea din orașul de jos. Le-a vorbit despre saltelele așezate de-a dreptul pe podea și de salteaua lui, a lui Carmine, pe care din lipsă de alt loc, i-o așezau sub masa din bucătărie. Felul în care au fost folo-

site aceste confidențe l-au umplut pe Carmine de cel mai deplin dezgust. *Life* le-a dat cu titlu : „Primul lui baldachin a fost o masă de bucătărie“. Și autorul anchetei s-a străduit să descopere sub masa aceea de bucătărie și printre saltelele acelea, secretul forței și al limitelor lui Carmine Bonnavia. De ce era celibatar ? Pentru că a pătruns prea de mic în lumea nocturnă a oamenilor mari. Altfel cum s-ar explica înclinația lui spre singurătate ? Oameni buni, nu lăsați copiii voștri să se apropie de paturile conjugale. Și o grămadă de alte sentințe și de alte verdicte, fără drept de apel. Lumea începea să se înfrupte din inepuizabilele bogății ale psihanalizei. Era prin 1938. Nici unul din acei subtili exploratori ai inimii omenești n-au văzut adevărata dramă a lui Carmine Bonnavia : decăderea și moartea Mariannínei.

Nu noi ne alegem evadările. Ele ne aleg pe noi. Nu-l prevăzusem pe Carmine Bonnavia ; nici nu-l dorisem. Mergeam spre el ca un copil care scrutează noaptea, atras de minunile ei întunecate. În destinul lui Carmine exista un element de atracție care, părea că persoanelor din anturajul meu, Fleur Lee, Babs, mătușa Rosie, le lipsește cu desăvîrșire. În redacție, în camera mea de hotel, în New York-ul cu străzi lungi, împietrite, abia mai respiram. Carmine era o ușă deschisă, prin care am intrat așa cum alții pleacă în croazieră.

Mai tîrziu, mătuşa Rosie vorbi de o premeditare şi chiar de un complot. Tot interesîndu-mă de Carmine, întrebînd despre el, citind articolele care-i erau consacrate, zicea că o otrăveam pe Babs şi-i suceam capul. La drept vorbind o făceam doar să respire alt aer. Dar poţi să ştii vreodată ce efect are schimbarea de aer asupra unui om deprins cu un anume fel de viaţă ? Poate oare să-i trezească noi curiozităţi ? Sau să producă mici breşe ? Căci, fără îndoială, Babs se schimba. Transformarea ei era discretă, dar nu putea să scape celor care o cunoşteau bine. Ba fluiera la masă, ba vorbea de un concediu în străinătate. Într-o zi anunţă că n-o să mai poarte niciodată pălărie, decizie care reuşi s-o înspăimînte pe mătuşa Rosie.

— Dar de ce, Dumnezeule mare ? De ce să umbli în capul gol ?

Babs găsi un răspuns care netezi puţin asprimea revoluţionară a acestei discuţii. Dădu ca pildă pe prinţesa Margaret care pleca la tîrguieli cu părul legat într-un fular. Mătuşa Rosie răsuflă uşurată. Margaret era o garanţie valabilă. De cînd cu căsătoria doamnei Simpson, de cînd un rege spălase putina la braţul unei americane, mătuşa Rosie era plină de simpatie pentru Buckingham. Vorbea despre el pe tonul cu care bătrînii militari îşi povestesc ultimele cuceriri. Dar cum Babs spuse după aceea că îi va dărui lui Ethel pălăriile pe care ea n-o să le mai poarte, mătuşa Rosie fu din nou cuprinsă de temeri. Lui Ethel ? De ce lui

Ethel ? N-ar fi mai bine să le trimită în Coreea, fratelui ei, pastorul, ca să aibă o bucurie și fetele de la misiune ? Spusei atunci că, din moment ce America trimite baloturi de boarfe telalilor din Italia meridională, de ce nu s-ar trimite și cîteva pălării în Coreea. Mătușa Rosie îmi aprecie intervenția.

— Vezi Babs, și Gianna e de aceeași părere. Va fi cu atît mai mult un act filantropic. Zău, cu atît mai mult...

Dar Babs răspunse cu o oarecare insolență că tatăl ei s-a dus în Coreea „nu ca să împartă pălăriuțe, ci pentru a converti". Adăugă apoi că populația galbenă nu cunoaște decît un singur fel de coafură : cozile ; și cu o asemenea coafură n-ai nevoie de pălărie. Discuția se opri aici. Dar semnele acestea de generozitate față de Ethel, modul acesta de a fraterniza cu servitoarea neagră, în timp ce mult mai nobil ar fi fost un gest în favoarea micuțelor coreene, peste care veghea un pastor, i se părură cam suspecte mătușii Rosie, care continuă să se teamă de noi infidelități.

La *Fair* nu se schimba nimic. Fleur Lee continua să fabrice sublimul profesional lansînd vorbe mari pe seama lucrurilor mărunte. Din ordinul ei, redactoarele făceau o neîntreruptă baie de glorie persoanelor de vază. O baie de aur. Noi trebuia să cunoaștem, mai bine chiar decît și le cunoșteau ei înșiși, maniile miliardarilor, obiceiurile și gusturile lor. Dar nici

una dintre noi, nici măcar cea mai dotată, nu reuşea să egaleze ardoarea cu care Fleur Lee se dedica acestui cult. Tîra după ea tot luxul din lume. Cîteodată, împreună cu Babs, o luam în derîdere, dar numai cu o ironie decentă.

Uneori treaba se desfăşura în linişte şi Fleur Lee nici nu dădea pe la redacţie. Era semn bun. Însemna că publicitatea aducea venituri grase şi curba vînzărilor urcă. Alteori, agitaţia administratorilor care tropăiau pe culoare, alergînd spre biroul lui Fleur Lee ne prevenea că ceva şchiopăta, şi ne munceam imaginaţia pînă pe la opt seara. Trebuia să găsim o idee prin care *Fair* să-şi recapete vitalitatea pierdută. Fleur Lee intra înconjurată de freamăte freamătul brăţărilor şi al mărgelelor, freamătul vocii ei tremurînd de nelinişte, freamătul de mătase al rochiei. Aştepta ca anumiţi granguri de la direcţie să-şi facă o scurtă apariţie în cadrul uşii întredeschise. Grangurii îşi vîrau capul cu o figură funebră şi ne strigau cuvinte de încurajare, mereu aceleaşi, rostite cu o voce de tătic blajin

— *Good girls... Good girls* [1]...

Asta însemna că noi fetele aveam mînă liberă. Nu ne mai rămînea decît să decuplăm telefoanele, să interzicem intrarea în birou lipind pe uşă pancarte cu *„Please don't disturb“* [2] şi să ne aşezăm la treabă. Fleur Lee începea

[1] Bune fete... Bune fete (engl.).
[2] Vă rog nu ne deranjaţi (engl.).

atunci să afişeze o descurajare demnă de milă. Pretindea că nu mai e decît propria ei umbră, că-i epuizată, că nu mai are nici o idee, pînă ajungea să vorbească de retragerea ei definitivă. A scăpat din mîini lumea parăzilor. Tirajul scădea. Spunea cu voce frîntă : „*Non sum dignus*".[1] Îşi aprindea o ţigară. Nu-i mai rămînea decît să plece. Noi o ascultam fără să ne prea speriem, ştiind bine că plecarea de la *Fair* ar fi omorît-o, şi că nici nu-i trecea prin gînd să plece. Dar făcîndu-şi frică şi spunîndu-şi că e sfîrşită se stîrnea. Iar noi dobîndeam pe loc dreptul de a asista la reînvierea ei spectaculoasă. *Fair* era viaţa ei, opera ei, şi noi aveam nevoie de ea. Deci, nici o slăbiciune. Atunci ea se pleca peste rapoartele de vînzare cu aceeaşi atenţie cu care medicul urmăreşte curba temperaturii pacientului pe care l-a operat. Fără să discutăm, trebuia să fim şi noi îngrijorate împreună cu ea, şi bineînţeles că eram. Ne treceam rapoartele din mînă în mînă şi le citeam mormăind consternate. În acest stadiu, rar se întîmpla ca lui Fleur Lee să nu i se facă sete. Ne încredinţa atunci cheia de la ceea ce numea „pivniţa mea" un dulăpior ascuns în perete, unde, într-o mare dezordine, se îngrămădeau sticle goale şi pline. Gîlgîitul paharului care se umplea îngăduia o mică pauză de care Fleur Lee profita ca să le

[1] Nu sînt vrednic (lat.).

dea liber femeilor măritate, mai grăbite decît noi să ajungă acasă. Spunea :

— Soțul meu știe să aștepte. Ar trebui să-i obișnuiți și voi pe ai voștri. Și se simțea că îi detestă pe soții aceia nerăbdători, care ne împiedicau să ridicăm tirajul revistei.

Dup-aceea rămîneam noi între noi, celibatarele, așezate în jurul biroului lui Fleur Lee ca lîngă un banc de lucru, și ascultam cum, după fiecare pahar, vocea i se ridică cu un ton și ideile se revarsă. Ce-i de făcut ? Ce-i de făcut pentru ca femeile să fie mai flămînde, mai însetate, să aibă mai multe dorințe, mai multe pofte ? Ce-i de făcut ? Pentru că tirajul lui *Fair* nu depindea nici de cultură, nici de muzică, nici de artă (astea erau gogorițele lui Fleur Lee), ci exclusiv de poftele acelea femeiești pe care numai revistele știu să le satisfacă. Modă, sexualitate, călătorii și crăpelniță, asta-i formula noastră. Am fi roșit dac-am fi vorbit despre altceva, și pînă seara tîrziu ne tot întrebam „ce-i de făcut" ? Căci un cititor bogat și trîndav e la fel de greu de racolat ca oricare altul.

Tocmai la sfîrșitul unei asemenea conferințe, și după ce Fleur Lee ne-a implorat de mai multe ori găsim o idee simplă, i-a venit ei o idee pe care ne-a și impus-o. Cunoștea foarte bine, trebuie să recunosc, mecanismul tentațiilor omenești.

— Au totul, strigă ea. Își pot plăti croaziere ruinătoare. Pot să închirieze pacheboturi și să

cumpere insule. Propuneţi-le să facă economii... O idee ca asta nu le-ar trece prin minte...

Săptămîna următoare *Fair* sugera cititorilor : „Călătoriţi fără să plecaţi din New York“. Acesta era titlul unei noi serii de articole în care toate restaurantele „încercate, judecate, recomandate“ de *Fair* erau exclusiv străine. Babs şi cu mine am primit însărcinarea să facem anchete. Babs pentru aspectul practic, al lucrurilor. Eu pentru latura exotică.

Amara taină a amintirilor... Imposibilitatea de a prevedea de unde va veni asaltul. În mijlocul unui *snack*, vocea fetei acelea mi-a atins rana, fără să ştie...

— Mie nu mi se întîmplă niciodată nimic, spunea ea.

Am făcut o piruetă cu taburetul, am aruncat doi dolari pe tejghea şi-am pornit spre uşă.

— Ce s-a întîmplat, mă întrebă îngrijorată. Nu credeam că vă jignesc.

— Dar nu m-aţi jignit.

— Atunci ce-i ? Zău că nu vă înţeleg.

Am ieşit căutînd vocea pierdută. Se apropia, se oprea, se îndepărta, iar eu stăteam încolţită, la marginea trotuarului.

— Mie nu mi se întîmplă niciodată nimic, doamnă Meri.

Era Antonio, la douăzeci de ani, eclipsînd totul.

— Nimic, repeta el. Nu mi se întîmplă absolut nimic.

Bunică-mea trona în cercul ei de umbră, cu mine la picioarele ei, iar celălalt, băiatul, culcat în nisip, cu fața la soare.

— Niciodată, nimic. Zău.

Antonio se-ntorcea pe burtă și pielea de pe spate, umedă încă, îi strălucea. Bunica rîdea, dar rîsul ei profund era ca o șoaptă.

— Îți arde de glume...

Trebuie că din adîncul grotei ei, și Circe, la fel le rîdea călătorilor în nas ; rîdea de întrebările care i se puneau , rîdea oleacă dojenitor, oleacă grav ; un rîs confidențial.

Băiatul încăpățînat, nerăbdător, băiatul care se plîngea că are douăzeci de ani, repeta :

— Nimic, doamnă Meri. Zău.

— Asta pentru că ești fericit, Antonio. Lasă, nu mă contrazice. O știu... Numai îndrăgostiților nu li se întîmplă nimic... Nu uita : iubirea e un basm care n-are nevoie decît de el însuși.

Băiatul roșea de plăcere. Îmi aruncă o privire peste umăr, apoi îi zîmbi.

— Dumneavoastră nu vă înșelați niciodată, doamnă Meri.

— Dar cum m-aș putea înșela ? Se vede că ești îndrăgostit și din felul în care te-ai culcat aici în nisip, ca o șopîrlă, cu o nerăbdare care nu-i nerăbdare, și cu pretenții pe care le iei în glumă. Cel căruia nu i se întîmplă nimic e ca un vînător la pîndă. E numai vigilență pînă în vîrful degetelor.

Un înotător șiroind încă de apă prinse sentința din zbor.

— E de speriat cîte mai ştiţi.

— Ştiu că întîmplările nu pică din cer.

Pe uleiul apei treceau bărci cu oameni toropiţi. Soarele lovea nisipul ca o sabie de foc. Cîntecele care se-auzeau dintr-o cîrciumă înfruntau în văzduh ecourile amplificate ale unei liturghii întîrziate. Era micul război al difuzoarelor. Alergam la scaldă cu un „Tatăl nostru" în urechi, şi după ce sătui de atîta rîs, de zbenguială ne reîntorceam la dogoarea nisipului, *„Ti voglio tanto bene"*[1] acoperea *„Ite Missa est"*[2]. Strigătul unui negustor de îngheţată şi tropăitul lui umed de-a lungul mării fără valuri, ne trezea din beatitudine. Un băiat întreba leneş :

— Doamnă Meri, e sigur că nu vreţi să-l chem ?

Ea-i răspundea :

— Stai locului ! E prea cald... Mai bine dă-mi lăria.

Omul trecea.

Pe înălţimile care domină Palermo, s-au amenajat, în vara aceea, nişte poligoane, unde soldaţii, căţăraţi pe bolovani, făceau exerciţii de tragere. Auzindu-i, spunea

— Ascultaţi-i pe imbecilii ăia. Pe o căldură ca asta ! Ce-nseamnă să n-ai minte...

[1] Te iubesc (ital.).
[2] Plecaţi, slujba s-a terminat (lat.).

Cînd exercițiile se prelungeau și tunurile despicau breșe mari în cerul calm al după-amiezilor noastre, se mînia.

— Criminalii ăștia pregătesc un război !

La care băieții săreau ca arși.

— Vorbiți serios, doamnă Meri ?

Și-atunci, dintr-o dată preocupată și parcă incapabilă să mai contemple vara cu bucurie, ea tăcea. Iar noi stăteam acolo, la picioarele ei, întinși pe nisip, legați de umbra ei, de înțelepciunea și de prevestirile ei.

Nu eram decît niște copii în vacanță. Pentru noi totul era joacă sau prilej de uimire. Și tunurile care bubuiau și ale căror lovituri le număram, și tunetele dintre munți ce se repercutau de două, de trei ori, cu ăsta iacă sînt patru, ba nu, numai două, ricoșeuri în toată legea ; și escadrilele care desenau deasupra capetelor noastre curcubee zbîrnîitoare. Le urmăream cît era ziua de lungă, jucîndu-ne de-a cine nu închide ochii și nu clipește, înfruntînd soarele. Avioanele acelea aveau în aer o ușurință ce ne fascina. Unde se duceau oare ? Nimeni nu ne spunea. Și soldații aceia în ținută africană. Cîntau : „Frumoasă Abisinie, cu fața neagră" — un cîntec pe care nu-l mai auziserăm pînă atunci. Se năpusteau pe plajă ca un vînt de nisip. Îi vedeam cum se dezbracă, cum își așază peste pantaloni, pestă cămașă și peste haina cu grijă împăturită, casca lor colonială. Apoi se aruncau în apă cu mișcări exagerate și în lipsa lor, grămăjoarele acelea de efecte, atît de corect aranjate, căpătau o înfățișare funebră, ca și

cum ar fi fost resturile unei companii ce-a dispărut în mare. După care se îmbrăcau ca să meargă în oraș, unde mărșăluiau doi cîte doi, în uniformele lor kaki. Ce mai așteptau ? De la înălțimea balconului său, Mussolini făcea declarații amenințătoare „Război, iată un cuvînt de care nu ne temem !" Noi însă abia-l auzeam. Roma era departe. Trăiam cu capul în nori. Am greșit oare că am fost fericiți ? Nu ne gîndeam la nimic, trăiam numai pentru mare, existam numai în funcție de conflictul permanent dintre umbră și soare, dintre căldura trupurilor și răcoarea apei. Eram prizonierii sării, ai nisipului, ai aerului și ai vîntului. Care dintre adulți aruncă prima piatră ? Am greșit ? Nu eram decît doi copii în vacanță, trăind ultima lor vară de pace.

Nici un băiat de douăzeci de ani nu mai avea să se plîngă multă vreme că lui nu i se întîmplă nimic.

Abisinia ! De ce Abisinia ? E normal oare să mergi să te bați ca să iei un pumn de nisip de la oamenii aceia ? Abisinia... Numai despre asta se vorbea la masa familiei Meri și despre prizonierii care încă nu s-au reîntors — ce-o fi cu ei ? Se presupune că au murit — sau că în port se ambosau tot mai multe crucișătoare și că Ducele, pe care uniforma începea să plesnească, purta la coif un panaș alb. Doctorul Meri dădea din umeri. Nu era fascist. Cum să fi fost, cînd zilnic avea de-a face cu mizeria și corupția ?

În ceea ce-l privește pe baronul de D., el detesta regimul cu o violență care-i primejduia libertatea. După el războiul care începea nu avea alt motiv decît dorința nemărturisită a Ducelui de a-și procura o gardă de negri.

— Veți vedea, veți vedea că am dreptate. Încearcă s-o uluiască pe Petacci... Vrea să-i dăruiască niște feciori de casă exotici. Și vrea să așeze străjeri abisinieni la ușile Camilluciei. Vai, vai, favoritele astea ! O să ne coste cam scump...

Greu de găsit vorbe mai imprudente. Poliția veghea, laolaltă cu provocatorii și denunțătorii ei. Dar stilul confidențial, mult cultivat în epoca aceea, și limbajul împănat cu porecle care desemnau pe mai-marii regimului, toate acestea stimulau ironia baronului de D., care răspundea sfaturilor de prudență ale doctorului Meri, prin exclamații de enervare.

— Să lăsăm șoaptele pe seama popilor. Tirănașii ăștia în cămăși negre n-o să mă facă să-mi schimb felul meu de a vorbi. O știi doar, dragă Meri.

Era epoca cîntecelor interzise, a filmelor trucate, a cenzurii poștale și a scrisorilor deschise și relipite pe furiș, era timpul în care pancartele cu *Furnished rooms* [1] dispăreau din ferestre, fiindcă trebuia să fii anglofob și pentru că, de altfel, Marea Britanie nu mai trimitea turiști ; era vremea copiilor chemați sub arme și a

[1] Camere mobilate (engl.).

pereților acoperiți cu inscripția : „Mussolini are totdeauna dreptate“, era timpul cînd specialiștii veneau de pe continent cu misiunea expresă de a fasciza calda Sicilie. Ah, filmele acelea în care trebuia să-l aplauzi pe nemaipomenitul Staras, cu burta umflată de spaghete, făcînd curse pe jos, și tîrînd în urma lui miniștri și generali, care lărgeau compasul cu sufletul la gură. Era epoca în care mușchii deveniseră obsesia majoră. Avea să fie război și toată lumea trebuia să fie pregătită.

Despre ceea ce se petrecea mai departe, despre apetiturile nemțești, despre puștile cu care se făceau parăzi gălăgioase la München, despre guvernele Franței, care cădeau ca frunzele toamna, la Palermo nu se vorbea de loc. Aveam noi problemele noastre, și ceea ce se organiza în Spania era în stare să te facă să uiți de toate celelalte. Dar la Sólanto, ca și la Palermo, au mai existat cîteva luni minunate, în care Antonio și cu mine reușiserăm să trăim dincolo de tot ceea ce pe alții îi făcea să turbeze. Existența devenea de nesuportat. Publicațiile străine fuseseră interzise și baronul de D. era scos din fire. Lipseau unele medicamente și nimeni nu protesta, ceea ce pe tatăl meu îl umplea de revoltă. Slujbe nu se mai găseau decît pentru fasciști ; iar portarul se plîngea că nu mai găsește prafurile englezești de lustruit argintăria. Nouă nu ne păsa de nimic. Cum ar fi putut, oare, ajunge pînă la noi asemenea nemulțumiri, în adînca tăcere în care se caută primele iubiri ? Toate tunetele lumii răzbăteau

pînă la noi ca zgomotul pe care-l face căderea unui fulg.

Cum nu știam mai nimic despre dragoste, și Antonio era conștient de asta, căuta, plin de cochetărie, să-mi dea de înțeles că el e un amant priceput. Mă minunam de tot ce-mi spunea și-l îndemnam la confidențe. Dar niciodată nu ne lăsau singuri. Familiilor siciliene le place să meargă în rînduri strînse. Ale noastre se conformau acestei reguli. Astfel că, de cîte ori mergeam la plajă, mi se dădeau în grijă doi sau trei dintre frații mai mici. În ziua aceea, Antonio și cu mine eram înnebuniți de mîngîierile noastre stîngace, de atîtea îmbrățișări grăbite, de sărutările noastre, în căldura înăbușitoare a unei cabine unde reușiserăm să rămînem singuri cîteva clipe, fără știrea nimănui.

Ca să scăpăm, ne trebuia un pretext. Prin mijlocirea unui pescar, Antonio reuși să împrumute barca unui proprietar care-și făcea somnul de după-amiază. Puteam acum să ridicăm pînzele și s-o pornim spre larg, pe scena plutitoare a primelor noastre îndrăzneli. Dar nici acolo nu eram singuri și îndrăznelile acelea erau mai mult visate decît trăite. Căci dacă unora dintre frați învățătura nu le îngăduia să-și piardă o după-amiază întreagă fără să pună mîna pe carte, unul din ei, Ricardo, care nu era decît un ghemotoc, fu numit din oficiu însoțitorul nostru. De cum am ajuns în larg, Antonio, care îl iubea foarte mult, se străduia să-i găsească o treabă.

— Așază-te la proră, Ricardo, și dă-mi de veste cînd se ivește vreo stîncă.

Copilul luă o atitudine solemnă. Avea cinci ani. Crezînd că trăiește o aventură periculoasă, stătea ghemuit în capul bărcii, cu ochii pironiți la apă, convins că o singură clipă de neatenție, ne-ar putea fi fatală. În timpul ăsta, culcat la pupă, Antonio, care făcea pe cîrmaciul, mă mîngîia ușor.

Din cînd în cînd vîntul se oprea, și plimbarea noastră se întrerupea brusc. În momentele acelea Ricardo se dovedea un complice atît de inocent că ne înduioșa. Lua revistele ilustrate pe care le aduseserăm anume pentru el și, întorcîndu-ne spatele, se cufunda în aventurile lui Tarzan. Fără să iasă din indiferența lui și cu o figură impasibilă, Antonio se culca în fundul bărcii și încet-încet, îmi strîngea picioarele cu picioarele lui. Stăteam astfel multă vreme plutind la voia întîmplării, gură în gură, cu marea întinsă sub trupurile noastre ca un imens cearceaf, legănați de clipocitul dulce al valurilor. În depărtare, la capătul golfului, muntele Pellegrino, cu haosul lui de stînci, părea cînd o orgă uriașă ce se înălța spre cer, cînd silueta strălucitoare a unui zeu culcat pe ape. Nu ne spuneam mai nimic, cu excepția silabelor acelora și-a jumătăților de frază care țin loc de conversație cînd soarele arde. „Ce simplu ar fi totul dacă te-aș iubi mai puțin“, sînt singurele cuvinte ale lui Antonio care în memoria mea se confundă cu imaginea bărcii.

Uneori se întîmpla să ne cuprindă un val de duioșie față de copilul acela docil, care știa atît de bine să ia parte la jocul nostru. Antonio îl striga :

— Ricardo, hai aici ! Hai să dormi cu noi.

Fraza era rostită cu o asemenea naturalețe că Ricardo venea lîngă noi și, foarte bucuros, veselindu-se la gîndul că o să doarmă cu noi, se juca *de-a somnul* așa cum se jucase *de-a vegheatul*. Îl vedeam cum își pitea capul după umărul lui Antonio. Atunci corpul lui Antonio se schimba. Și lucru ciudat, își pierdea din strălucirea lui dură, din stăpînirea și din autoritatea lui. Nu spun că și-ar fi pierdut farmecul atitudinea asta i se potrivea. Dar nu mi-l mai puteam închipui înotînd, plonjînd, încordat cum era el adesea, violent, crispat, ci de o nespusă duioșie în care aș fi dorit să mă pierd.

O repet, Antonio avea pentru Ricardo o dragoste pe care numai un tînăr italian e în stare s-o aibă față de un copil de vîrsta aceea. Ricardo nu-i era nici un fel de rudă, dar fără cea mai mică ezitare, Antonio făcea pentru el niște treburi de care, în alte țări, un tînăr de vîrsta lui ar fi roșit. Îl dezbrăca de chiloții uzi, îl ștergea, îl schimba, și cînd ajungeam la țărm, lua copilul în brațe. Dar în loc să-l coboare în ochii mei, grija pe care i-o purta lui Ricardo îl împodobea cu forță virilă.

Odată, mergînd spre casă, Antonio voi să ne oprim la o *trattoria* [1]. Femeia care ne-a întîm-

[1] Birt, restaurant (ital.).

pinat, după ce m-a felicitat pentru frumuseţea lui Ricardo, a adăugat cu o grijă prietenească : „Nu vă grăbiţi să mai faceţi altul. Sînteţi încă foarte tineri amîndoi“. Apoi, văzînd cît sînt de trasă la faţă (după plimbările acelea ne întorceam într-o stare jalnică) mi-a propus un *sabayon* socotind că măcar cu băutura o să-mi mai vin în fire. Am pălit. Ne credea nişte tineri căsătoriţi, fără ca noi să ne fi dăruit vreodată unul altuia.

Viaţa aceea ne epuiza. Pe măsură ce dorinţa creştea, gesturile noastre deveneau mai vagi, felul nostru de a fi mai nesigur. Plecam, veneam, absenţi la toate, ca picaţi din lună dormeam pe picioare.

Părinţii ne observau. Eram obiectul unor lungi conciliabule între baronul de D. şi doctorul Meri. Gîndeau „Copiii ăştia se iubesc“. Şi o luau de la cap „Da, e evident, copiii ăştia se iubesc“. Şi-o spuseră şi cîteva săptămîni mai tîrziu. Dar noi am hotărît să sfîrşim cu dorinţa care ne devora. Iar ei îşi mai spuneau încă : „Da, copiii ăştia sînt îndrăgostiţi“, chiar după ce noi deveniserăm amanţi.

Căci Antonio devenise dintr-o dată conştient de drama pe care ne-o pregătea viaţa. Nenorocirea generală e vinovată de ceea ce, peste puţin, s-a petrecut între noi, căci ea ne-a învins timidităţile şi beznele ei au fost curajul nostru.

Aventura noastră a început cu trei ciocănituri în uşa castelului Sólanto, într-o seară de septembrie, şi cu intrarea unui carabinier.

Cele trei ciocănituri, apăsate, grele, răsună în monumentalul vestibul și ne simțim înfiorați ca într-o scenă de teatru perfectă. Ne gîndim la pașii Comandorului și la înspăimîntătorul lor ecou în ultimul act al lui *Don Juan*. Fără ca el s-o vrea, fiecare gest al carabinierului pare un blestem. Rămîne o clipă nemișcat, își scotocește buzunarul și scoate dintr-un portofel o hîrtie destinată „aceluia dintre acei domni al cărui prenume e Antonio". Are o față slăbănoagă și jegoasă. Zîmbește. Are viziera caschetei plesnită la mijloc. Și face acele mișcări simple, ușor de prevăzut; înaintează spre noi stîngaci, din pricina țintelor de la bocanci care alunecă pe marmură, îl caută din ochi pe cel în cauză, îl vede pe Antonio, îi întinde hîrtia, și mîinile lor care se întîlnesc, și hîrtia care trece de la unul la celălalt declanșează în fiecare dintre noi un moment de luciditate inexplicabilă. Sîntem cu toții cuprinși de luciditatea aceea, care ne absoarbe, în care ne scufundăm ca într-o avalanșă brutală. Inutil să mai citim hîrtia albastră. Știm ce cuprinde. Un ordin. Antonio e așteptat la școala de la Modena. Armata nu are cadre elevii școlilor de ofițeri sînt chemați sub arme înainte de termen. O știm. Antonio bagă plicul în buzunar fără să-l mai deschidă. Carabinierul holbează ochii împietrit de mirare. O asemenea dezinvoltură i se pare nefirească

— Nu vreți să vedeți ce-i înăuntru?

Pe fața lui Antonio nici o urmă de emoție.

— Nu sînt grăbit... Și nici nu mă interesează.

Apoi zîmbeşte. Bietul om, năucit de privirea glumeaţă şi de trufia uşuratică a lui Antonio, repetă descumpănit

— Cum ? N-o deschideţi ? Chiar nu o deschideţi ?

Antonio îmi spune încet :

— Du-l la bucătărie şi spune să-i dea un pahar de Marsala, să-şi mai vină în fire.

Vrea să fie doar ironic, iar în mine, luciditatea se transformă în durere. Nu-l mai văd pe Antonio cum e în clipa de faţă, ci aşa cum va fi el, cum mi l-am închipuit adesea, chinuindu-mi ani în şir nopţile tremurînd de frig, cu degetele înţepenite, atît de prost îmbrăcat şi atît de flămînd că abia mai poate merge. E o imagine pe care o urăsc. Mizeria lui Antonio mă umple de ruşine. El, care era numai graţie virilă, numai frumuseţe limpede şi categorică, a fost prefăcut într-un războinic tîrît prin toate înfrîngerile, un soldat extenuat pe care lumea îl ia în derîdere. A fost împins în lupte duse la voia întîmplării, cu arme învechite şi comandanţi nepricepuţi ; el, cu miraculoasa lui siguranţă în gesturi, el care domina oţelul, motoarele, a fost confruntat cu toate primejdiile, cu toate neputinţele, cu toate refuzurile. Nu vreau să fiu martora decăderii lui. Refuz să-l văd mărşăluind umil printre oameni cu bocancii găuriţi, cu picioarele însîngerate şi cîntece triste cerşetorii aceia tragici, soldaţii aceia umiliţi nu puteau să-i fie tovarăşi. El era tînăr, violent ; era îndrăzneala însăşi ; era băiatul pîrlit de soare, trupul care,

în taină, se-ntindea lîngă mine, pe fundul bărcii. Acum, cînd au făcut din el o umbră sfîșiată, lividă, un muribund în fundul unei rîpe, un dispărut, nici nu mai îndrăznesc să mă gîndesc la plăcerile pe care mi le-a dăruit și nici nu mă mai pot vedea iubindu-l. Dar e încă prea devreme ca să vorbim despre toate astea. Cititorul să nu vadă în cuvintele mele, în aceste cîteva fraze, decît o stelă cioplită ca din întîmplare și ridicată în nesfîrșita mea disperare spre a aduce o mărturie despre strălucitoarea frumusețe a lui Antonio și despre moartea lui în care nu vreau să cred.

Am descris prost momentul acela decisiv în care fiecare amănunt e strîns legat de exilul inimii mele. În aparență, ceea ce s-a petrecut la Solanto n-a fost decît actul de disciplină al unui sicilian de douăzeci de ani. Serviciul militar ? Nu e nimic deosebit. Nimic nefiresc. Alți bărbați de vîrsta lui primesc același ordin, în aceeași clipă. Dar în lumina evenimentelor, actul lui de disciplină dobîndește un sens înspăimîntător Antonio recunoaște că un regim pe care-l disprețuiește are dreptul de a dispune de viața lui. Și nu trebuie să ne înșelăm în privința caracterului pe care-l are o astfel de disciplină. Antonio nu-i omul care se supune din obișnuință. El e străin de deprimanta docilitate a celor care se tem de trădare. Să dezerteze ? Ar fi putut foarte bine să aleagă soluția asta. Nimic mai simplu, aici în Sicilia. Și-apoi trădare să fi fost refuzul de a participa la nebunia aceea războinică ? Antonio nu era nici dintre incon-

ştienţii aceia cărora războiul le pare un joc luxos, o relaxare de ordin superior. Nu, Antonio se supune disciplinei cu o eroică nepăsare, cu o indiferenţă suverană. Pleacă pentru că ar fi inelegant să procedeze altfel. Spune că pleacă „să vadă", şi pentru că „tinereţea noastră oricum e ratată".

Din pricina celor trei ciocănituri în uşă şi a unui carabinier care aluneca pe ţintele bocancilor, se transfigura tot ce-a fost naivitate, tinereţe complice şi îndrăgostită. Nimic nu va mai fi ca înainte la castelul Sólanto, nimic şi niciodată nu va mai avea aceeaşi înfăţişare. Ne-a fost răpită esenţa însăşi a fericirii : nepăsarea. Din pricina unui ordin şi-a unei hîrtii albastre, baronul de D. are un rictus dureros, Don Fofó pune mîna pe umărul fiului său dintr-o mişcare instinctivă de a-l protegui —băiete, băiete, n-o să ne lase o dată în pace — şi grădina se întunecă, slujnicele aleargă fără rost din odaie-n odaie, frescele plafonului, în cadrele lor de stuc, par dintr-o dată insuportabil de apăsătoare, toate din cauza lui Antonio.

A intervenit apoi incidentul cu voluntarul, ca şi cum ar mai fi trebuit cu orice preţ încă un eveniment tragic care să umple ceasurile goale care ne despărţeau de plecarea lui. Ceasurile acelea atît de scurte.

Kalsa şi străzile învecinate erau pe vremea aceea un cartier de cerşetori, de proscrişi şi de prostituate, unde mizeria, aidoma leprei, devenea zi de zi mai evidentă, pe măsură ce ţara se angaja tot mai mult în război. Cîteva familii

își cîștigau pîinea cinstit — pescari, hamali, negustori ambulanți, telali, lucrătore la domiciliu, bucătărese care vindeau trecătorilor mîncare cu porția sau chiar cu îmbucătura. Dar prin nimic nu puteai deosebi lucrătorul de vagobond, sau prostituata de o mamă de familie. Toți se confundau în aceeași mizerie.

Casa noastră avea fațada principală îndreptată spre Promenada Marină, dar celelalte trei laturi dădeau spre dezmățul acestui fabulos bîrlog. O ulicioară, lată abia de un metru și jumătate, despărțea fereastra așa-zisei camere „a copiilor" de o odaie unde, de cum se însera, viermuia o familie numeroasă care amorțea apoi într-un singur pat. În ciuda unui stor pe care, înainte de culcare, capul familiei îl cobora, pudic, în fața balconului, în ciuda perdelei formată de niște plante agățătoare, noi știam totul despre viața vecinilor noștri. Pe sub stor și printre plante, răzbăteau mesajele nocturne, strigăte bărbătești de victorie, suspine, gemete, care mi-au ținut loc de educație sexuală.

Și drama izbucni chiar aici. În seara aceea Antonio a rămas la noi. Nu cred că era trecut de zece, și stăteam la povești. Nimic mai mult. Petreceam seara tăifăsuind după cum ne fusese îngăduit. Antonio părea cam posomorît și abătut. Se uita la familia de vizavi. Prin stor se putea ghici că era toată în păr. Dar ce se petrecea oare ? Cei mici nu se culcaseră încă. Au fost scoși pe balcon unde stăteau spășiți și tăcuți. În loc să se ia la harță, așa cum se întîmpla adesea, ridicau un colț al storului, și își obser-

vău părinții pe furiș. Cel mai mare plîngea. Numai cel mic părea să n-aibă habar de nimic și dormea dus în poala soră-si. Dinăuntru o voce severă părea că citește... Zgomot neobișnuit. Cei de dincolo sînt analfabeți, cu toții. A cui deci era vocea ? Unele cuvinte se deslușeau mai bine — Cadix, Franco. Ce legătură putea fi între ei și Spania ? Antonio se apropie de fereastră și-o strigă pe fetița care plîngea. Să tot fi avut paisprezece ani. Ce s-a întîmplat ? E cineva bolnav ? E nevoie de un doctor ? Nu. Cineva le citea un contract de lucru pe care tată-său îl semnase în seara aceea. Și ceva șchiopăta. I se promisese pămînt în Etiopia. Se și vedea colon, și cînd colo îl îndrumau spre Cadix. Îl trimiteau în Spania. Curată nebunie.

Și dintr-o dată un țipăt sfîșietor, un răcnet ascuțit, o durere. Omul a înțeles. Urlă :

— Voluntar ! Da' eu nu-s voluntar !

Vocea i se frînge într-un hohot de plîns și de furie. Vaietul începe iar, umple ulița, urcă, se ciocnește de fațade, crește, zboară.

— Voluntar... Voluntar, da eu nu-s voluntar. Vocea aceea pare un coșmar... Îi strigă nevestei-si Putoareo, tu m-ai pus să semnez, putoareo.

Ea spune că de vină e regele neisprăvitul, stîrpitura aia ! Un rege care trimite italieni să se bată în Spania cu alți italieni, nu mai e rege. Se aud țipete

— Italieni în Spania ? Ce italieni ? De cine vorbești ? Camera e plină de lume. Nu numai soții, copiii, cel care citea, ci și alți oameni,

vecini atrași de gălăgie. Se înghesuie ca să audă mai bine ce spune omul care, cuprins de o furie oarbă, se învîrte ca un titirez și se dă cu capul de pereți. Dar sînt... Dar sînt. Ce să fie ? Italieni care luptă de partea republicanilor. E imposibil de știut de unde vine vocea care strigă „E adevărat... E adevărat“. Cîteva cuvinte domină vacarmul, s-aud mai des și răsună mai puternic : Madrid, Barcelona. Cînd se aud cuvintele acestea, vocile slăbesc, ezită, ca în sălile de teatru înainte de ridicarea cortinei. Sînt niște nume care se tot repetă. Cine e Nenni ? Cine-i Rosselli ? Cine-i Pacciardi ? *„Tovarăși, fraților, ascultați-mă, să ne dăm mîinile...“* De ce or fi lansînd oamenii ăștia apeluri la posturile de radio republicane ? *„Frați italieni... Frați italieni.“* Nu se știe cum, dar cuvintele răzbat printr-o fereastră, printr-o ușă, dintr-un balcon. *„Aici e un luptător din batalionul Garibaldi“* — și vocea plutește peste terasa unei cafenele, la ora cînd oamenii joacă cărți, *„Dictaturile nu sînt decît niște paranteze în viața popoarelor“* — iar patronul sau unul din chelneri, sar înnebuniți de frică, să oprească radioul, să închidă o dată gura francmasonului ăla... Isuse Cristoase, doar nu poți cere clienților să-și astupe urechile. Așadar, e-adevărată povestea asta ? Deci în brigăzile internaționale se află într-adevăr antifasciști ? Iată deci grozăvia, iată capcana. Să fie adevărat ? Iar glasul durerii s-aude într-una, peste strigătele de indignare, de turbare, peste plînsetele copiilor, peste ur-

letele femeii care se ține de pîntece de parcă ar naște, glasul durerii începe iar

— Voluntar ! Voluntar, da' eu nu-s voluntar !

Dintr-o dată se produce o vijelie de țipete, un uragan, o învălmășeală, ceva de neînțeles care împinge copiii afară, un gest convulsiv al mamei care-i preface într-o gloată de țipete îngrămădită pe balcon. Storul zboară cît-colo. Se vede interiorul odăii, o cocioabă tragică, cu becul spînzurînd gol din tavan și cu patul acela nemăsurat de mare pe care femeia, cu coapsele dezvelite se luptă cu bărbatul care are un cuțit. Nimeni nu reușește să oprească lovitura ce și-o dă. Alunecă din pat, și se prăvălește pe podele cu carotida tăiată. Dintr-o clipită odaia se golește. Nimeni nu vrea să fie acolo cînd avea să sosească poliția. Și-n odaie nu mai rămîne decît femeia, ca un balot de carne care urlă, copiii agățați, grămadă, unul de altul și trupul de la picioarele patului, trupul, cu ochii dați peste cap, golindu-se de sînge.

Da, regina mea de pe țărmul mării, stoica mea, adevărul meu, aveai dreptate întîmplările nu pică din cer. Le pregătește fiecare clipă a vieții noastre, fiecare sentiment, fiecare idee le deschide drumul. La fel a fost și cu Antonio ; totul a început de cum s-au auzit cele trei ciocănituri. Scena aceea sfîșietoare l-a împins spre mine, apoi spre moartea lui. Scena aceea sfîșietoare s-a întipărit în el cu convingerea profundă că nimic n-o să-l mai poată despărți de mizeria descoperită atunci, noaptea. Între

el și mizeria aceea nu exista decît o deosebire de naștere, de stare, de limbaj. Ce altceva ar fi fost ? Și după toate astea mai putea să se reîntoarcă la lungile noastre ceasuri de indiferență, să revină la plaja noastră și la magica indolență a zilelor trecute ?

Antonio a înțeles dintr-o dată că n-o să mai poată uita nenorocirea oamenilor aceia, nici tragedia lor, și adînca lui tulburare îi îndreptă gîndurile spre un nou făgaș. Era parcă sfîrșitul unei minuni, ca și cum *înainte de asta* nu fusese decît un veșmînt inutil care-i aluneca de pe corp, pe care îl lepăda.

De aici și purtarea lui, hotărîrea luată, în clipa aceea, de a mă face femeia lui. Da, milostiva și duioasa mea, dulcea mea îmbrăcată-toată-în-negru, lasă-ne s-o pornim singuri pe ulițele strîmte, apoi s-o luăm pe drumul care șerpuiește spre casa aceea cam dărăpănată, așezată la marginea prăpastiei, în vîrful unei coline. Închide ochii și fă-te, ca atunci, că nu știi nimic... că nu vrei să știi nimic.

Ne-ai întrebat măcar ce rost are plecarea aceea la țară ? S-ar fi zis că de mult știai ce-aveam în cap și că vom merge spre casa aceea solitară, cu temelia ei de blocuri de piatră inegale, de bolovani uriași, așezați unul peste altul, îngrămădiți fără nici o rînduială, cioplifi nu se știe cum și de cine, ca să devină suportul unei vegetații fantastice — *bougainville* revărsat ca o cascadă, iasomie și *plumbagos* crescînd laolaltă — să devină soclul tăinuit, platforma vizibilă din care țîșnesc chiparoșii, ca

nişte flăcări, şi agavele care se agață de ei; s-ar fi zis că în hotărîrea noastră nu era nimic surprinzător și că, fără să cunoşti casa aceea, îţi închipuiai cum se ajunge acolo, drumul abrupt făcut de ciobani și de turmele lor, arcada unui portal așezat ca o surpriză în coasta unei stînci ascuțite, și culoarea arcadei, un roz făcut din ocru, galben și cărămiziu, numai din culori care, amestecate în oricare altă parte, n-ar fi dat ca aici, în Sicilia, rozul acela final, rozul acela glorios, și cei doi palmieri, așezați de-o parte și de alta a arcadei, încadrînd-o ca niște candelabre, care dovedeau că, odinioară, locurile acestea avuseseră un stăpîn cu înclinații spre lucruri mărețe și un grădinar care le-a îngrijit, pentru că orice s-ar spune, palmierii nu creşteau singuri la asemenea înălțime...

Pare de necrezut că ne-ai lăsat să mergem singuri la casa aceea îndepărtată și totuși... În vocea ta n-am simțit nici un fel de neliniște cînd ne-ai văzut plecînd.

— O să găsiţi acolo pe Zaira vă deschide ea obloanele și o să vă dea să cinați.

Credeai într-adevăr că ea o să ne apere de noi înşine, sau Zaira nu era decît o ficțiune, o prezență iluzorie care îți îngăduia să ne vorbeşti atît de liniștitor? Tăcuta Zaira... Am întîlnit-o în drum, zdravănă și dreaptă, tînără încă, ducînd pe cap o povară uriașă. Ne făcu de departe un semn vesel cu mîna, și, grăbind pasul, mereu dreaptă, ca să mențină echilibrul poverii ce-o purta, veni în întîmpinarea noastră. O luă peste cîmp, ca să ne-ajungă mai repede, fără să-i

pese de panta abruptă, nici de pietrele care-i fugeau de sub picioare, apoi, găsind o stîncă destul de înaltă pe care să-și așeze legătura de lemne și snopii de trestie pe care-i aducea din munte, își lăsă capul pe spate și le făcu vînt opintindu-se din șale. După-aceea se apropie de fiul ei pe care-l sărută cu gravitate. Vorbindu-i, îi spunea „Don Antonio“ și a fost nevoie de nenumăratele mustrări ale baronului de D. ca s-o facă să nu-i mai sărute mîna.

Ți-ai închipuit pesemne că zdravăna și misterioasa Zaira, păzitoarea casei, o să ne vegheze. Dar dimpotrivă. Abia am ajuns printre butucii de viță și printre florile din grădină pe care nu le culegea nimeni, și ea a plecat. Poate că din vreun gest care ne-a trădat sau dintr-o privire, a înțeles că ne iubim. În singurătatea în care trăia dobîndise un spirit deosebit de pătrunzător.

— Eu trebuie să urc la stînă, Don Antonio... Tocmai trebuie să fete niște oi.

— Să nici nu-ți pese de noi, mamă, Zaira.

Atunci, puțin tulburată, îl numi „Don Ninuzzo“, ca pe vremuri, la Sólanto, cînd îl alăpta, și în vocea ei schimbată, atît de diferită de cea pe care noi o știam, se simțea răzbătînd tot trecutul, pădurea de castani, împrejurările în care l-a întîlnit pe Don Fofó, simțămîntul de nesiguranță... Aveau poate s-o părăsească... Să-i ia copilul... Apoi plecarea spre Sólanto și camera cu vedere spre mare în care locuiseră amîndoi, unde l-a crescut, camera strămoșului

garibaldian, și capul copilului culcat pe pieptul ei și buzele lui lacome... Cît de departe erau...

— O să mă întorc tîrziu, Don Ninuzzo. Cu dobitoacele nu știi niciodată... Poate o să stau toată noaptea. Dacă vrei să te odihnești, camera ta e gata pregătită. Rufăria e în dulap... Ajunge dacă aerisești puțin după ce asfințește soarele... Vezi că într-o strachină ai *mozarella*[1] ; e în fereastra bucătăriei, că stă mai bine în curent, la răcoare. Vinul, ăla e-n puț. N-ai decît să scoți găleata. Pe domnișoara ar trebui s-o duci pe terasă înainte de a cina, să vadă și ea priveliștea. Și vezi ce hotărîți cu copacul ăla. Că tot crește, Don Ninuzzo, crește-ntr-una. Cred că are mai bine de un veac și își întinde ramurile peste tot. O știi doar. Așa că dacă nu trimiteți pe cineva de la Palermo să i le mai reteze, cînd te-i întoarce de la armată, Don Ninuzzo, n-o să mai găsești casa. Copacul ăsta o s-o prăvălească în vale...

Copacul ! Era peste măsură de mare, și umbra lui, ca un dom uriaș, se întindea pînă departe, dincolo de terasa pe care el avea menirea s-o apere de soare.

Cu ramurile care se desfășurau deasupra prăpastiei, copacul mîngîia hăul ; altele asaltau muntele, cotropeau grădina, înconjurau casa ca niște brațe întortocheate, se înnodau în jurul ei gata s-o înăbușe, în timp ce rădăcinile, cînd scoase la vedere deasupra pămîntului, tîrîndu-se

[1] Caș proaspăt (ital.).

ca niște enormi șerpi cenușii, cînd verticale, spînzurînd ca niște liane, dădeau acestui foișor o înfățișare misterioasă și gotică. Totul se desfășura, se lega, se înlănțuia și se adîncea, aidoma unui naos, sau ca transeptul unei catedrale, ca o mănăstire de culoarea pielii de elefant, totul era sumbru, apoi brusc totul se decolora, ajungînd pînă la cenușiul cel mai spălăcit ; era o lume deosebit de ciudată, de umbră suspendată la înălțimea norilor, dominînd adîncimea prăpastiei, un loc în care noi ne simțeam singuri, tineri, nici rușinoși, nici nerușinați.

Dar la ce aș mai continua o descriere care nu face decît să ascundă tot ce nu vreau să spun.

Casa asta e esențalul și numai despre ea o să vorbesc. Ea e firul de fum — îl țin minte — care-a plutit multă vreme prin văzduh, e o mireasmă caldă care ne-a învăluit. Nu, nu-i de la un foc de vreascuri, uită-te, se vede un punct roșu care pîlpîie — e de la vatra de jăratic a unui tăietor de lemne. Ea e parfumul izmei și al lavandei, e mireasma odăii și a muntelui, dorința, aerul sălbatic care năvălește de pe creste. Și dacă n-o să mă mai întorc ? Gianna, Gianna mea... Ea e cerul înstelat, capcana în care am uitat că se înserează, că vine un mîine și-am uitat de noi înșine, ea e nemărginita speranță, oaza ; și ușa pe care o auzeam izbindu-se în noapte. Ea e vocea care rostea fraze banale — dragostea mea, femeia mea — singurele de care-mi amintesc, e muzica vorbelor

șoptite în noapte, a cuvintelor născocite Zinna. Zinuța mea, tu ești răsuflarea mea, inima mea, viața mea ; și tăcerile vrăjite, somnul, lumina dimineții, primele zgomote ale zilei, un cîine latră, florile se deschid sub razele aurorei, parfumul iasomiei și rîndunelele — ce-o fi cu ele că numai au astîmpăr ? Casa asta e cîntecul ciobanului care ne-a trezit, e decorul nunții noastre.

Capitolul III

Fapt e că eu nu sînt de pe-aici, nu, nu sînt de pe-aici.

ARAGON.

În ziua în care mătușa Rosie invită la cină o doamnă grasă și foarte fardată, numele Mariannninei Bonnavia fu rostit de îndată ce ne-am așezat la masă, de parcă invitata lui Mrs. Mac Mannox ar fi bănuit că în privința asta sînt total neinformată. Nici măcar n-a trebuit s-o îndemn. Singură și-a ales subiectul ăsta de conversație, preferîndu-l oricărei alte teme. Amănuntele veneau de la sine, și iată că necunoscuta aceasta îmi oferea drogul pe care îl căutam mi-i oferea pe *ceilalți*; mă ajuta s-o descopăr pe Mariannina, insistînd îndelung asupra caracterului neobișnuit al cazului ei, căci, spunea doamna, de obicei bețivii de pe bulevardul acela al epavelor, cei care se clatină și se poticnesc pe magistrala aia, încă de la primele ceasuri ale dimineții, și oferă trecătorilor din cartier priveliștea jalnică a unui furnicar de trupuri descompuse, oamenii ăia, dragă prietenă, oamenii ăia din Bowery care înghit, sug și beau orice, numai să aibă gust de alcool — și crede-mă că se îmbată și cu oțet, cu eter sau cu apă de colonie — oamenii ăia, zic, sînt de obicei

nemți și irlandezi, rar vezi italieni. Cineva întrebă :

— Și nebunii sînt numai suedezi, nu-i așa ?

— Ajunge, ajunge ! strigă Mrs. Mac Mannox pe care asemenea povești o enervau. Numai nebuni, bețivi, dezechilibrați, morfinomani... Și noi plătim impozite ca să-ntreținem pleava asta. Hotărît că numai în Anglia oamenii știu să bea fără să se îmbete.

Și cu autoritatea aceea remarcabilă care asigură reușita în viață, Mrs. Mac Mannox abătu conversația spre alte subiecte.

— În loc să schimbăm și noi niște idei, îi spuse invitatei, iată-ne la un *talking shop*[1]. Să ne fie rușine ! Să-ți fie rușine ! Haide, haide, să fim vesele, Babs, n-ai vrea să ne pui un disc ? Ceva nou, clasic mai ales...

Și încercă să aducă vorba despre artă.

Dar, în ciuda discurilor, a banalităților și a plictiselii, am constatat că pînă la urmă s-a spus tot ce se putea spune despre sfîrșitul tragic al frumoasei Mariannina. Doamna aceea încărcată de bijuterii, cu nasul gros, cu vocea groasă, doamna aceea grasă pe care am întîlnit-o la mătușa Rosie, spunea că Mariannina a devenit „alcoolică din trîndăvie", și în gura ei cuvîntul „alcoolic" avea o sonoritate deosebită. Prezentîndu-mă invitatei sale, mătușa Rosie precizase că, de curînd dezintoxicată, doamna își datora vindecarea asociației „Alcoholic

[1] Discuție profesională (engl.).

Anonymous“ și că, pe deasupra, fiind și foarte bogată, a lăsat asociației prin testament întreaga ei avere. La New York întîlnești mulți convertiți dintr-ăștia, preocupați de demnitatea lor abia dobîndită și care întocmesc rapoarte, țin discursuri, iau parte la ședințele comitetelor. Convertiți la vegetarianism. La filozofia hindusă. Convertiți la emanciparea negrilor... La reabilitarea fostelor prostituate... O ascultam cu pioșenie pe convertita asta la apă. Napoleon a pățit-o din pricina coniacului. Errol Flynn la fel... Fiecare în felul lui a fost victima aceluiași flagel... Dar astea-s fleacuri pe lîngă ciudățenia cazului Mariannei. Femeia a fost omorîtă în timpul unei răfuieli dintre o bandă de răufăcători și poliție, într-un vechi antrepozit din Bowery. Ziarele au făcut mare vîlvă în jurul întîmplării și au stîrnit un tărăboi nemaipomenit. Ce căuta femeia acolo ? Se spunea că era o obișnuită a localului și că își petrecea multe nopți pe acolo. Acasă nu-i lipsea nimic. Bărbatu-său făcea un negoț înfloritor. Girase multă vreme un restaurant italian pe care pînă la urmă l-a și cumpărat, „La Alfio“, pe Mulberry Street. Găseai le el cele mai bune *spaghetti* din New York și languste Fra Diavolo. Birtul era o comoară. Avea numai douăsprezece mese. Deschis ziua și noaptea.

— Pe vremea cînd muncea, Mariannina era întruchiparea sobrietății, preciză doamna ; de parcă i-ar fi dat o notă bună. Vocea-i era aspră. Autoritară. Fiu-său, un băiat excelent, voia să

se facă avocat și muncea pe ruptelea. E chiar Carmine Bonnavia care...

— Știu, știu, o întrerupse mătușa Rosie. Îl cunoaștem cu toții. După mine nu prea e om de încredere. E un demagog periculos. Dar cîți ani avea cînd s-a petrecut drama ?

— Abia douăzeci.

Era clar, doamna îi cunoștea biografia într-o versiune proaspătă, și era gata s-o servească oricui. Dar mătușa Rosie o întrerupse iar.

— Bine, dar la douăzeci de ani ești om în toată firea, nu ?

Îngrozitoare mai era mătușa Rosie, cu tribunalul acela din străfundul ei care într-una rostea verdicte. Și-acum dintr-o dată s-au trezit toți judecătorii din ea

— Și nu era în stare să-i ascundă sticlele. Să fim serioși... Suferea de o lipsă de autoritate atavică. Ce moliciune nenorocită... Eu știu una și bună nu poți să lupți împotriva propriei tale obîrșii.

Carmine... Fleur Lee... Îi revăd la Babs în ziua recepției. Și îl aud : „Parcă reîncepe un coșmar". Îi înțeleg compasiunea. Înțeleg și fraza din articolele care-l priveau : „La moartea mamei sale și-a întrerupt studiile". Ce-ar fi putut face după un asemenea scandal. Deci începuse dreptul ? !

A cumpănit îndelung înainte de a se hotărî. Ar fi preferat să fie cîntăreț de operă sau, uneori, cînd bătea străzile și vedea că femeile se uită la el, se gîndea s-ajungă jucător de *baseball*. La otpsprezece ani era un vlăjgan frumos, atle-

tic... Numai că relativa prosperitate a familiei Bonnavia nu-l putea scuti de muncă. Își cîștiga pîinea ca funcționar într-un birou de angajări unde cunoștințele lui juridice erau foarte apreciate. El întocmea contractele. Cînd își termina lucrul, își strîngea cărțile și cu un pas de gimnast străbătea cîțiva kilometri pe trotuarele murdare, prin fața unor clădiri scunde și-a unor fațade de cărămidă, pînă la Canal Street, ca să mai prindă ceva din cursurile serale.

Alfio veghea singur la bunul mers al restaurantului, o mică sală zugrăvită în roșu pompeian, unde Mariannina — patroana cea frumoasă — apărea doar la ceasul prînzului. Ducea o viață dulce. Nu mai lucra. Își cîștigase dreptul la ciorapi de mătase, la parfumuri, la tartinele cu unt servite la pat, la fel ca și dreptul de a sta la taclale cu Alfio care, în fiecare zi, îi aducea tava cu mîncare, deschidea ferestrele și-o lăsa apoi să-și facă interminabilele ei pasiențe, cu cărțile înșirate pe plapomă. Carmine a fost primul care a adulmecat drama. Chiar ăsta e cuvîntul — adulmecat — căci mult timp s-a tot întrebat ce-i cu mirosul care stăruia în odaia Mariannninei, se răspîndea din căldura patului și persista pe orice ar fi pus ea mîna. Recurgea la cele mai nebănuite înșelăciuni, și Carmine le lua de bune pe toate. Dar mirosul ? Să fie de la ceara de parchet ? Sau o loțiune ? Un dezinfectant ? Se pricepea de minune să-i tragă pe sfoară. Și totuși, de unde mirosul ăla și dezordinea — și cărțile de joc care din zi în zi deveneau mai slinoase și toate

ciudățeniile ei ? Nu voia s-o ajute nimeni să-și deretice patul ; nu schimba rufăria luni în șir și zile întregi stătea în pat, nemișcată ; pretexta că-i foarte obosită și dormea într-una, fără să-i pese de așternutul boțit, devenit cenușiu, de grămezile de chiștoace sau de dîrele de scrum. Cînd o deranja cineva, în ochi i se aprindea o lucire de mînie. Seara se trezea, se îmbrăca în fugă și se reîntorcea noaptea tîrziu, cu privirea rătăcită, vorbind împleticit. Vin, vin de la... se bîlbîia, Mariannina cea atît de precisă în toate. De ce toate minciunile astea ? Cui să-i dea prin minte un asemenea lucru ? Carmine era foarte departe de adevăr, apoi brusc, a înțeles totul Mariannina duhnea a cîrciumă, a beție dospită. Dimineața nici nu se atingea de ceai și dacă totuși încerca să ia o înghițitură, dacă se prefăcea că îl bea, ca să-l înșele pe Alfio, ceașca și farfurioara se ciocneau mereu : mîinile îi tremurau.

După cîteva săptămîni Alfio și Carmine își dădură seama ce li s-a întîmplat, dar nu îndrăzniră să aducă vorba despre asta. Aveau o grijă în plus — Mariannina bea. Era prea de tot.

Într-o seară Mariannina s-a reîntors acasă abia ținîndu-se pe picioare. Alfio privea înmărmurit la tovarășa lui de viață, în care crezuse, și nădăjduise că va crede pînă la moarte, la Mariannina care bîiguia ceva de neînțeles, printre buzele parcă paralizate, cu niște ochi de nebună. Atunci izbucni

— Nici o femeie de pe la noi n-ar fi îndrăznit s-ajungă în halul ăsta.

— De pe la voi? reluă Mariannina. Dar eu, eu sînt de-aici.

— Ar trebui să-ți fie rușine.

— Nici cît de gaura din ciorap.

Pentru Alfio totul, vocea ei, atitudinea ei, însemna o grea jignire. Căci puteai să traversezi oceanul, să uiți de viața de prin camerele mobilate și mizeria primelor zile, puteai să te identifici într-atîta cu noua ta patrie, încît să-ți renegi pămîntul natal, să ți-l renegi într-o mie de feluri, pînă ajungi să te simți un alt om, dar cu toate acestea să rămîi incapabil de a tolera ideea, da, numai ideea, ideea că o femeie bea.

Mariannina era acum o negare definitivă a visurilor lui. Cînd începu să devină stînjenitoare, să se răzgîie, făcînd tot felul de fițe nerușinate, ba în fața clienților, ba în fața personalului, sau dispărea pe neașteptate în bucătărie unde își umplea paharul, îl dădea peste cap, îl mai umplea o dată și nu se mai reîntorcea în sală, apoi cînd începu să plece pe la miezul nopții și să revină acasă în zori, Alfio își spunea „E o nerușinată... Singură o recunoaște. Și eu care stăteam în cumpănă. Cîte fete din Sólanto n-ar fi fost mai fericite să vină la mine, aici... Eu mă rușinam de cîte le mai știa Mariannina asta... Prea se pricepea la mîngîieri. A cunoscut ea și alții înaintea mea. Și repulsia lui devenea și mai puternică decît durerea. Carmine, care asista la aceleași scene și vedea clienții chicotind batjocoritori pe la

mese, simțea aceiași jenă, dar cu toate acestea, în ciuda dezgustătoarei realități și în ciuda faptului că o culegea de pe străzi în puterea nopții, și în drum spre casă se certau și se încăierau, — „nu, să nu dai..." dar n-avea ce face — Carmine se simțea răscolit de-o duioșie și de-o îngăduință pătimașă care urcau în el din adîncurile copilăriei lui.

Polițiștii îl găsiră singur. Carmine își pregătea examenul din ziua următoare:

— Dumneata ești Bonnavia ?

— Ce dorești ?

— O oarecare Bonnavia Mariannina e din familia dumitale ?

— E mama...

— Sînt dezolat, tinere.

— Dar ce s-a-ntîmplat ?

— A murit.

Această ultimă frază, rostită cu o crudă siguranță putea fi la fel de bine înțeleasă și în sensul că „nu umblăm cu mănuși din moment ce nu-i vorba decît de un fleac".

Lîngă antrepozitul unde, împreună cu Alfio, s-a dus pentru recunoașterea cadavrului, era mare îmbulzeală și polițiștii stăteau de pază. Dar nici aici n-au făcut nimic pentru ca scena să nu fie atît de atroce. Îi împingeau ca pe niște condamnați la moarte. „Pe-aici... Circulați... Poliția." Ei se lăsau conduși, resemnați, ca atîția alți Bonnavia din lumea asta, îmbrînciți, umiliți, eterni rătăcitori, mereu așteptîndu-se la ceva și mai rău. „Hai, circulați... N-a

atins-o decît un glonte. Abia se vede rana. La început nici nu ne-am dat seama ce s-a întîmplat. Desigur că i-a atins creierul... Hei, nea Cutare." Şi poliţiştii care-şi recunoşteau în trecere camarazii, le cărau pumni amicali în spate.

Clipind din ochi în semiobscuritate, Carmine o văzu pe Mariannina întinsă pe zgura umedă, cu fusta ridicată pînă la jumătatea coapselor şi cu corsajul descheiat. Spuse doar „asasini !", molfăind cuvîntul, scuipîndu-l, dintr-un resentiment pe care nu şi-l putea stăpîni. Indignat, un poliţist îl înhăţă de braţ.

— Ai spus ceva, ai ? Oricum nu-i din vina noastră. Nu laşi o femeie să umble aşa, hai-hui...

— N-am nimic cu voi. Dă-mi drumul.

Merse întins spre ea ; mohorîtă, cu gura căscată, stătea întinsă cu un braţ ridicat, proptit de colţul unui zid cu afişe, de parcă ar fi avut misiunea să atragă atenţia că frigiderul-garantat-înfrumuseţează-interiorul.

Alfio, rămas în urmă, stătea împietrit, cu pălăria în mînă. „Mariannina... Dumnezeule-Doamne, Mariannina... Ţie toate îţi mergeau din plin." Îl văzu pe Carmine, plecat, încheindu-i corsajul şi trăgîndu-i fusta peste genunchi. Corsajul era albastru. Era culoarea ei. Un preot murmura ceva într-un colţ, apoi din umbră apăru o femeie. Ce are să-i spună lui Carmine, otreapa aia...

— Sînteţi de-ai familiei ? Eu o cunosc bine. Venea des pe-aici.

Din fustele femeii se răspîndea un puternic miros de pișat. Un ziarist se apropie de ea :

— Spui că venea des ?

Un polițist îl îndepărtă pe indiscret. Femeia însă rămase. Ca s-o privegheze, poate. Ca un liliac hrănit cu întuneric și gunoaie. Și autoritară, arătă severă cu degetul spre Mariannina.

— Prin țara voastră nu se-nchid ochii la morți ? Pot să-i fac eu serviciul ăsta... Noi două ne cunoșteam destul de bine... Numai dacă nu vi-i cu supărare.

Carmine dădu din cap.

Cu pleoapele închise Mariannina nu mai era atît de schimbată. Carmine o revăzu ca altădată, dormind în desișul negru al părului ei, cu mîna întinsă, cu palma deschisă cerînd îndurare, și-atît de obosită. Sărmana ! A scăpat de mizerii, s-a văzut, în sfîrșit, liberă. Și iată ce-a ajuns. Crezuse în ea. Și nu-și putea da seamă de ce anume fugea ea. Oare toată forța ei să nu fi fost decît teamă de mizerie. Și în afară de asta — nimic... El, Carmine, nu era deci nimic pentru ea ? I se păru că o dată cu acest gînd totul se prăbușește definitiv și că nicicînd n-o să mai poată trăi ca înainte. Își propti capul de zid ; credea c-o să poată plînge discret, dar după cîteva gîfîituri disperate, izbucni în hohote ca un copil. „E vina mea". Ceva o rodea. Ceva ce era, totuși, evident. „Ar fi trebuit să-i spun că e unică, mare, puternică, și că ei îi datorăm totul — ar fi trebuit să găsim cuvintele potrivite și să i le spunem mereu : frumoasă, puternică, ție îți datorăm totul. Ar fi trebuit

s-o îmbrățișez. Privește — să-i spun — vezi că nu mai ai de ce să fii neliniștită. Raiul a coborît pe pămînt. Avem de toate.“ Dar nu putea uita nopțile acelea cînd o bătea, ca s-o aducă acasă, prin noroiul alunecos, și țipetele ei. Totuși, nu în felul acesta voia să se gîndească la ea. Nu, nu. S-o mai audă, Doamne Dumnezeule, s-o mai audă cum rîde, s-o mai revadă așa cum fusese ea odinioară...

O mai privi pentru ultima oară și se îndreptă spre ieșire.

Plecat deasupra Mariannninei, Alfio încerca să se roage. Nu găsea cuvintele. Privea fix în pămînt, în timp ce în cap îi suna dangătul clopotelor de nuntă, și clinchet de pahare. Cît erau de săraci... Socrul, cu accent genovez, era angajat la Wellington Lee, fotograful chinez din Mott Street. Din ce cîștiga, abia le-ajungea pentru mîncare... Ca zestre, n-a adus decît o bluză albastră... „Albastrul aduce noroc“, zicea ea. Era adevărat... Și ce drăguță era în bluza aia. Pe stradă oamenii întorceau capul după ea. Prima noapte, Mariannina. Cînd edificiul fragil al părului tău se destrăma pe măsură ce-ți scoteai agrafele, răspîndindu-se ca un fluviu negru pe albeața așternutului. N-avea s-o uite niciodată. Dar asta e taina lui.

Doi oameni aduseră o targă.

Alfio era împotriva acestei hotărîri. Dar Carmine rămînea de neclintit. Nu s-a lăsat impresionat nici de raționamentele tatălui său, nici de scrisorile pe care Alfio i le trimetea zilnic,

deşi locuiau sub acelaşi acoperiş, cu speranţa că „lucrul scris“ — scris de un conţopist în schimbul unei mese gratuite — va reuşi să-l convingă de absurditatea nesăbuinţei lui. Fleacuri. Gata cu studiile şi cu îndepărtata carieră căreia i-a fost consacrat. Nimeni n-o să-l audă rostind fraze triumfale, cu gesturi solemne, peste capetele unui auditoriu subjugat. Să fie avocat ? Niciodată. Nişte intriganţi, roşi de ambiţii. Carmine refuză pe neaşteptate să se mai identifice cu ceea ce, ani în şir, i se părea că ar fi imaginea probabilă a viitorului său. O siluetă derizorie. Vorbea despre ea cu greaţă : „Să scoţi efecte de public din nenorocirile altora... Nu te-ar apuca nebunia ? Să vorbeşti, să tot vorbeşti, să vorbeşti frumos, cu fraze bine ticluite, să străluceşti pe seama omului care tremură pierit, fără putere, rupt de lume, şi redus la tăcere, înecat în propria lui spaimă. Ce murdărie ! Au încercat să mă convingă că asta e o meserie şi m-am lăsat dus. Dar acum s-a terminat. Acum ştiu ce-i cu maimuţărelile alea...“ Moartea Mariannninei descătuşă în el forţa nebănuită a nemulţumirii şi revoltei. Era răscolit pînă în străfundul sufletului. Schimbarea lui sărea în ochi bărbia, fruntea, gura, întreaga fizionomie îi devenise mai încordată, mai melancolică, mai distantă ; într-un anume fel, sfidătoare, mai ales gura, ba chiar şi zîmbetul.

Carmine credea că de-acum va trăi fără să mai aibă vreo ambiţie ; că va prelua succesiunea tatălui său, şi, asemeni lui, se va mulţumi cu

micul univers al celor cîțiva clienți credincioși, care în fiecare seară, la aceeași oră, se așază la aceeași masă, discutînd despre cît timp trebuie fierte pastele sau despre inconvenientele mașinilor de gătit moderne și costul vieții. Poți însă la douăzeci de ani, să trăiești cu ideea că nimic și niciodată nu se va mai schimba ? Carmine era convins că da. Pe asta și contase pînă a nu da peste irlandezul acela mediocru, James O'Brady. Cum să-și fi imaginat că întîlnirea cu imbecilul ăla atît de liniștit putea să fie hotărîtoare ? Și totuși... Se întîmplă adesea ca astfel de întîlniri să aibă efecte deosebite, imprevizibile și care, pînă la urmă, par complet inexplicabile. Așa s-au petrecut lucrurile și cu James O'Brady prin care Carmine își dobîndi adevărata lui forță.

Patrick O'Brady se trăgea dintr-o familie de emigranți vlăguită, care vegeta în vechile ei obișnuințe. I se zicea, totuși, „Mardeiașul" de parcă ar fi fost stăpînit încă de violența strămoșilor săi. Iar strămoșii ăia știau să dea zdravăn. Cei veniți după ei o simțiseră pe pielea lor. Căci fuseseră alungați și năpăstuiți, și primiți numai cu pumni și cu picioare în spate. La urma urmelor, trebuia să-ți aperi locuința și slujba. Iar veneticii soseau puzderie — de toate culorile, hinduși, malaiezi, filipinezi. De să le otrăvească neamul, nu alta. Cei mai păcătoși erau chinezii pe care legile discriminatorii îi alungau din California. Pe coasta Pacificului, ăstora li se luaseră toate drepturile deși, la

drept vorbind, la început, cînd prin părțile acelea s-au trezit cu atîta mînă de lucru, mulți s-au căpătuit de pe urma chinezilor care nu cîrteau nici dacă li se cerea să tragă ca niște vite. Se construiau căi ferate așa că aveau mare căutare chinezii : erau pipernicíți, e adevărat, dar neîntrecuți la căratul șinelor, deși n-aveau în burtă decît o străchinuță de orez. Apoi, dintr-o dată, prin '73, California s-a văzut amenințată de depresiune, de criză, de șomaj. Și-atunci cu cine să înceapă ? Cu chinezii. I-au alungat, iar ei s-au năpustit asupra New Yorku-lui. Urîtă afacere. Năvăleau ca gîndacii de bucătărie. Nu puteai să-i deosebești unul de altul și vorbeau o limbă care nu semăna a nimic, și salutau la tot pasul, de parcă asta ar fi îndreptat lucrurile ; erau niște indivizi dubioși, picați nu se prea știe de unde, de bună seamă că au trecut ilegal frontiera cu Mexicul, niște palavragii înrăiți, care se gîndeau numai la asociații secrete pentru apărarea drepturilor lor — deși gîndiți-vă cum ar mai veni și asta... adică drepturile cetățenilor chinezi din America — sau veneau cu pretenții exagerate, ca de pildă, să-și poată și ei vinde fleacurile lor, bibelourile alea năstrușnice, adevărate depozite de praf, sau să-și deschidă, ici-colo, cîte-o spălătorie sub pretextul că asta ar fi una dintre specialitățile lor, curățenia. Dacă ar fi fost lăsați de capul lor s-ar fi instalat frumos în cartier, și Mulberry Street ar fi devenit o stradă chinezească... Și unde-am fi ajuns ? Noroc că stîrpiturile alea

n-au putut ține piept puternicei Irlande, pioasei Irlande, și au fost aruncați dincolo, în port.

Impresia de șubrezenie pe care o lăsa Patrick O'Brady nu reușea totuși să șteargă amintirea acelor glorioase încăierări. Dar asta nu era tot. Mardeiașul avea dreptul și la alte porecle. I se mai spunea și „Brad III". Mai ales vechii clienți care îi cunoscuseră pe tatăl și pe bunicu-său. Pentru că birtul lui era de trei generații proprietatea familiei. Autorizația de a vinde bere, spirtoase și celelalte, aproape că făcea parte din ereditatea lui.

Mică, simplă și foarte curată, cîrciuma lui Pat O'Brady amintea de viața cartierului de odinioară. În jurul tejghelei așezată cam pieziș, se formase atunci un fel de frăție a celor fără căpătîi, mai ales tineri irlandezi, fermieri fără ferme, țărani fără pămînt, netrebnici insensibili la onorabilele argumente ale recrutorilor Majestății-sale britanice — recruții ăștia irlandezi spuneau că-i doare-n fund de Majestatea-sa — niște dezertori, la urma urmelor, care prea le-au dat de furcă ocupanților. Și asta era greu de uitat. Căci epoca aceea eroică părea să fi încununat stabilimentul lui Pat O'Brady cu un nimb: un nimb pal și crepuscular, e-adevărat, fiindcă acum, în sfîrșit, s-a întronat ordinea. A fost de-ajuns o jumătate de veac pentru ca fiecare să-și facă un rost, să aibă o slujbă sigură. Chinezii erau definitiv incartiruiți în Mott Street și nu mai ieșeau de-acolo. Cu italienii nu aveau greutăți. Le cedaseră un colț din cartier, nu din simpatie — nici pome-

neală de așa ceva — ci din solidaritate religioasă. Între catolici lucrurile se aranjează întotdeauna. În ceea ce privește răfuielile, rar se mai auzea de ele. Îndepărtata Irlandă era liberă și nu mai aveai de ce să te temi de incursiunile anumitor exaltați care-ți băgau pistolul sub nas și-ți goleau sertarul ca să ajute, cică, acțiunile fenianilor. Gata, s-a terminat și cu ei. Așa că Pat O'Brady trăgea zdravăn la măsea și nu mai avea pe cine să mardească. Lumea-l vedea prin vitrină, proptit de tejghea, cu ochii lăcrimoși, așteptînd ca sirenele să anunțe ora de închidere a atelierelor, a docurilor, a antrepozitelor, a vămilor și să-i vină clienții din port. Pat era blond, cam adus din spate, foarte înalt și foarte slab, și nu știa niciodată ce să facă cu mîinile. Carmine luase obiceiul să se oprească la cîrciuma lui pentru că-i era în drum dar și pentru că acest cuceritor, moțăind între pereții afumați, îi trezea o curiozitate tristă. Să fi mers prin cartierele elegante, prin barurile unde adolescenții discutau despre *cool jazz?* Uneori îi venea să fugă de mizerie; să traverseze Canal Street, cum treci peste un șanț dincolo de care nu mai sînt italieni, irlandezi, evrei sau carpatorüteni. Canal Street separa, ca o linie de demarcație, pe cei care au cîștigat partida, de ceilalți, care mai aveau de dat din coate. Era o gigantică radieră care ștergea accentele. Lui Carmine însă nu i-ar fi folosit la nimic, pentru că îndrăznelile lui Harry James, jazz-ul, *be-pop*-ul și toate celelalte îl lăsau rece... Mai bine deci se oprea acolo la doi pași de locul lui

de muncă, în îngrămădeala aceea anonimă. Carmine privea distrat la oamenii ăia, majoritatea irlandezi, bețivani zurbagii, care beau bere în cantități uriașe, rîgîiau, înjurau de mama focului și cîntau cît îi ținea gura : „Slavă lui Cristofor Columb, fiu al Sfintei Irlande" — refrenul lor favorit ; și-i tot trăgeau cu berea, blondă sau brună, pînă cădeau sub masă. Ce căuta, de fapt, Carmine ? Nimic precis. Îi ajungea căldura sălii ăleia și harababura de acolo, pentru ca viața să i se pară suportabilă. Aproape ușoară. Asta era tot.

Într-o seară, pentru că de bună seamă Carmine îl intriga prin atitudinea lui de gură-cască tăcut, Patrick O'Brady îl întrebă

— Ești democrat ?

Iar Carmine îi mărturisi că nu e nimic.

— Perfect. Perfect... Ia-ți limonada. Fac eu cinste. Despre ailaltă mai vorbim noi.

Asta a fost începutul, abia la cîteva luni după moartea Mariannninei, cînd Carmine încă trăia ca dus de pe lume. Au trecut apoi vreo cîteva săptămîni fără ca el să se gîndească la rostul unei asemenea întrebări. Dar ea a rupt firul tăcerii și cum de atunci prinseră obiceiul să-și vorbească, ceva mai tîrziu O'Brady îl întrebă iar :

— Unde lucrezi ?

— La biroul de angajări.

— Asta de alăturea.

— Da. Eu mă ocup de contracte.

— Bine, și... ?

— Și ce ?

— De ce vii pe-aici ?
— Pentru că-i aproape.
— Şi-ţi place aici ?
— Nu m-am prea gîndit...
— Te hotărăşti sau nu ?
Unde voia s-ajungă cu întrebările lui ? Oamenii îşi dădeau coate. Era evident că îi interesa, dar Carmine era decis să nu le dea nici o atenţie. Dar cînd O'Brady înţelese că n-o să mai scoată de la el nici un cuvînt şi că o să plece, ca în fiece seară, fără să lămurească lucrurile, se duse la Carmine şi-l apucă de revere. A mai văzut el destui de-ăştia care se codesc şi era decis să-i curme ezitarea.

— Ştii unde te afli aici ?

Carmine habar n-avea. Şi cum oamenii — vreo douăzeci de obişnuiţi ai localului — dădeau din cap rîzînd, Pat O'Brady adăugă anume pentru ei :

— Aud ? E şi greu de ştiut. Blestemaţii ăştia habar n-au de nimic.

Şi tot zgîlţîindu-l pe Carmine, de parc-ar fi voit să-l trezească îi strigă :

— Aici îs democraţii, înţelegi ? E clubul democrat din cartierul tău, şi eu sînt şeful...

În vocea dogită a lui Pat O'Brady Carmine simţea o violenţă pe care anii de viaţă uşoară n-au reuşit să i-o şteargă.

Se auziră rîsete, batjocuri, rîgîieli tunătoare, una după alta, ca rateurile unui motor ; toate gurile, toate feţele acelea nerase, toate la fel de supte de anii lungi de trudă şi sudoare, rîdeau din toată inima...

Lipit cu spatele de tejghea, Carmine gîndea. „Ăștia de mine rîd. La mine se uită“; dar aproape în aceeași clipă băgă de seamă că această ultimă constatare nu-i este dezagreabilă, că mai degrabă parcă îi face plăcere. Îi trecu apoi prin minte să sfideze adunătura aceea omenească. Avea douăzeci de ani și auditorii ăștia prăpădiți îi inspirau numai dispreț. Să provoace debandadă în local, sau să-și bată joc de ei. Să le țină o predică. Să-și împreuneze mîinile a rugăciune zicîndu-le „Fraților...“ Sau să-și scoată ziarul din buzunar și să psalmodieze rubrica de decese. Sau... Sau mai bine să facă pe nebunul și să stîrnească un scandal strigîndu-le: „Columb a fost genovez, bandă de c... Auziți, genovez. Așa că puneți-vă refrenul la murat.“ Dar în loc de toate astea Carmine întrebă pe un ton grav:

— Aveți nevoie de un democrat? Vă mai trebuie unul? Asta căutați?

„Cîte n-ai putea face... Cîte-ai putea face cu vocea asta a ta.“ De ce își amintea mereu fraza asta? Căuta acum alte vorbe care să lovească în grămada aceea de fețe pămîntii. Peste capetele care-l urmăreau atent se văzu reflectat în oglindă, aspru, negricios, izolat de ceilalți. Era mai drept și mai puternic decît oamenii cărora se adresase. Și era clar că ei așteptau ceva. Nu ceva deosebit, ci o banalitate oarecare. Din nou șovăi... Mai avea timp. Apoi totul s-a petrecut simplu. Ridică paharul.

— Nu vă e frică de un democrat care bea numai limonadă?

Iar se auziră rîsete : aclamațiile unui auditoriu cucerit. Nu-i mai rămînea decît să semneze. Într-o clipă totul fu gata. I se dădu un formular — data nașterii, domiciliul, profesiunea. Își scrise numele întreg : Carmine Bonnavia.

Carmine avu într-adevăr un succes fulgerător, o ascensiune extrem de rapidă. Pentru el nimic nu mergea destul de repede. Iar deviza lui era tocmai viteza îndrăcită, înaintarea rapidă, și numai deviza asta reușea să-l entuziasmeze. Nici pentru dragoste nu-și mai găsea timp.

Intrînd în partidul democrat — și s-a văzut cum, dintr-o întîmplare, dar și pentru că în adîncul lui exista ceva care-l îndemna să iasă din propriul său trecut — Carmine a devenit un personaj atotputernic, un om ale cărui păreri cîntăreau atît de greu, încît puteau să influențeze votanții în alegerea guvernatorului statului sau a primarului New York-ului. Aici a ajuns, în numai cincisprezece ani, prietenul meu Carmine, omul cu care reușeam atît de bine s-o înspăimînt pe mătușa Rosie. „...O să vedeți că într-o zi va ajunge președintele Statelor Unite“ — îi spuneam. Iar ea îmi răspundea cu o voce plîngăreață *„Please, please, Gianna, stop Joking...“* și ne despărțeam supărate. În cincisprezece ani de muncă întreruptă numai duminica, pentru a merge la biserică, în cincisprezece ani de curățenie, de costume bine croite, de mîini manichiurate, de engleză vorbită cu accent newyorkez, în cincisprezece ani în care și-a făcut, de bine de rău, o anume cultură, pe care o afișa

cu discreție, în cincisprezece ani de gesturi sobre — Carmine, de altfel, n-a făcut niciodată parte din categoria italienilor care gesticulează excesiv — italianul a dispărut fără urmă. A rămas americanul autentic. Așa gîndea Alfio și nu reușea să se minuneze îndeajuns de fiul ăsta al lui mereu agitat, de flăcăul ăsta solid care trecea prin bucătărie cînd dădea Dumnezeu, își vîra nasul, în treacăt, în cîte o cratiță, mînca te miri ce, și cădea frînt, pentru că a doua zi, în zori, să apară îmbrăcat impecabil și bine ras — un adevărat american care-l răzbuna pe el, pe Alfio, de scrisoarea din Palermo, de mizeria din tinerețe, de jignirile aduse de don Fofó și chiar de slăbiciunile Mariannei. Și pe O'Brady tot asta l-a frapat la Carmine, că e american, chiar de la prima lor întîlnire. Și se întreba de unde atîta siguranță la Carmine Bonnavia ăsta, măsurat în toate, și în stare să-și subjuge compatrioții, să obțină de la ei toate voturile pe care le-ar fi voit. „Ce cap ai... Ce cap," îi spunea mereu Mardeiașul. Se povestește că la cîteva zile după ce a semnat înscrierea, l-a și angajat la el. Ceea ce e probabil. Căci era bine informat despre tot ce făcuse Carmine în Mulberry Street, și-i greu de crezut că Pat O'Brady ar fi lăsat să-i scape un asemenea om. La urma urmelor Mardeiașul nu era decît un obscur șef de district, puțin cam bețiv și care era important numai prin voturile pe care le putea aduce partidului, iar Bonnavia care era tinerețea, activitatea, dinamismul, avea să-i fie util. „Vrei să te angajezi la mine ?" Și îl făcu secretarul lui. În '38 n-aveai dreptul

să te culci pe o ureche; în Europa se pregătea ceva, se vorbea de război, și se găseau nebuni care să spună că dacă ar fi izbucnit un conflict, dacă într-adevăr Germania și Franța o să facă pe nebunele, America va interveni. Ce avea nevoie America de o asemenea aventură? Parcă cei zece milioane de șomeri nu i-ar fi dat destulă bătaie de cap...

Cînd Carmine îi propusese „ideea lui“, O' Brady rămase cu gura căscată.

— Cum de ți-a venit o asemenea idee?

Brad căscă niște ochi umezi, cam cenușii, cam noroioși, și se miră chiar și Carmine, căci nici el nu-și dădea seama cum de i-a venit ideea aceea.

— Nu știu. Nici eu nu m-am prea gîndit mult. Planuri d-astea am în cap cu grămada.

— Are geniu... băiatul ăsta are geniu. Auzi, să propună un aranjament ca ăsta, cu mîinile în buzunar, fără să ridice măcar tonul, așa de parc-ar fi fost un fleac.

Ideea făcu înconjurul cartierului. Carmine sugerase să se facă presiuni asupra anumitor funcționari de la biroul de angajări, foștii lui colegi, ca ăștia să nu-i ajute, să nu le caute și să nu le dea slujbe decît solicitanților care votează cu democrații. S-au găsit, bineînțeles, cîțiva membri ai clubului care întrebau de ce natură vor fi aceste presiuni. Cu cîteva pahare oferite pe gratis nu obții mare lucru. Deci cu bani? Să li se trimită din cînd în cînd cîte un plic? Dar cine-a zis asta? Carmine afirma că ajunge să-i lămurești și să le aduci cîteva argumente bine

gîndite. „Ia las-o mai moale“, bombăni O'Brady, și ochii lui erau parcă mai cenușii, mai noroioși ca de obicei. După geniu — iaca și cinstea ; iar cei din gașca Mardeiașului nu se prea așteptau la asta. Nu că cinstea n-ar fi de prețuit, dar... În sfîrșit ar putea și ea să devină un obicei. Oricum, e ciudat Bonnavia ăsta... Tot el a încercat să-l convingă pe Brad III că ar trebui să fie mai econom cu mijloacele pe care le folosește ca să se impună. Mai econom ! Adică, la drept vorbind, ce vrea să-nsemne asta ? Zău că secretarul ăsta nou prea se crede buricul pămîntului. Auzi ciudățenie, să-i țină o astfel de predică lui Pat O'Brady, prototipul intermediarului veros și care, în ciuda băuturii, e încă suficient de eficace pentru ca nici un lider din oraș să nu îndrăznească să pună capăt practicilor lui. Și tocmai omului ăsta Carmine îi spune : „Acum douăzeci de ani, mai înțeleg... Era o epocă în care un partid își putea permite luxul să fie necinstit... Acum însă metodele astea nu mai au trecere. Un partid trebuie să ofere membrilor săi ceva mai mult decît promisiunea că vor primi de lucru și că de Crăciun vor avea o gîscă. Trebuie un ideal, un program. Speranța unor legi noi. De mult ar fi trebuit să se termine cu metoda asta nenorocită a paharului cu vin... Crede-mă, șefule, că ce cheltuiești pe chestii d-astea sînt bani aruncați în vînt.“ Nemaipomenit, nu ? Bobocul ăsta democrat de-o zi, două, vine să-i facă morală bătrînului Brad. Și culmea — chiar în propriul lui fief, în districtul ăsta din New York, unde de ani la rînd el

e şeful necontestat. Asta stîrnea mirare printre oamenii lui O'Brady. După un an toată lumea începu să se uite cam chiorîş la Bonnavia, iar faptul că somităţile politice din oraş îl priveau cu interes pe noul secretar al districtului, nu schimba cu nimic lucrurile. Prea era înflăcărat şi prea venea cu idei năstruşnice. Bunăoară, a profitat de vizita unui membru influent al partidului ca să arate cît de util este să consulte un *public relation* foarte bine văzut în vremea aceea, un oarecare Mac Mannox. O' Brady, împreună cu alţi membri ai clubului, au încercat să-i închidă pliscul strigînd „E un maimuţoi... Şarlatan". Asta la adresa aceluiaşi *public relation,* ale cărui poze apăreau adesea prin ziare. „Măscăriciul ăla-i bun să lanseze conservele de mazăre... Dar un partid!" Ar rîde şi curcile de o idee ca asta şi, evident, clubul n-a fost de acord cu ea. Membrul influent le replică iritat: „Nu împărtăşesc părerea voastră, domnilor". Şi adăugă: „Ideea merită să fie analizată..." pe un ton care lăsa să se înţeleagă că răspunsul lui e un ordin. Astfel că a doua zi, Carmine se duse să-l consulte pe Mac Mannox.

Întrevederea începu cu un sfat personal:

— Ar trebui să nu mai purtaţi ochelarii ăştia negri, domnule Bonnavia.

Iar cînd Carmine îi mărturisi că suferă de o iritaţie cronică a ochilor, Mac Mannox îi răspunse

— Păcat. Păcat... O să vă aducă numai neajunsuri. Vă dau o înfăţişare de gangster.

Carmine îi dădu dreptate. S-a gîndit și el adesea la inconvenientele lentilelor acelea fumurii care-i voalau privirea. Dar nimeni pînă acum nu i-a spus lucrurile chiar așa, pe șleau. „În meseria dumitale trebuie să fii fotogenic“ — continuă Mac Mannox privindu-l pe Carmine Bonnavia, de parcă specialistul în relații publice s-ar fi transformat subit într-un aparat fotografic, gata să intre în funcțiune. Deși se simțea oarecum vexat de criticile pe care i le aducea acest necunoscut, Carmine le asculta și le accepta.

Și era cert că domnul Mac Mannox nu era lipsit de autoritate : nu avea să se pronunțe decît după ce va fi vizitat birourile districtului. Fie, dacă ținea neapărat. „Cum vă spuneam, domnule Bonnavia...“ reluă domnul Mac Mannox și în timp ce se îndreptau spre ceea ce el numea pompos „cartierul vostru general“, făcu o expunere — și punea în vorbele lui o anume pasiune — despre rolul esențial al fotogeniei în succesul politic.

Ah, dacă Carmine ar fi putut să prevadă ! Ar fi acceptat propunerea lui Mac Mannox ? Iată și *Assembly District*... Unde naiba sîntem ? Dar ăsta nu-i un fost hotel din Bayard Street ? Aici v-ați instalat birourile ? Ce eroare. Domnul Mac Mannox n-ar fi făcut una ca asta în ruptul capului. Să-l fi tăiat în bucăți. Ceea ce vedea îl tulbura pînă în vîrful mustăților care, sub efectul profundei lui nemulțumiri, pe loc luară forma unei acolade dezolate. „Vă rog, domnule Bonnavia, interveniți pe lîngă liderii

dumneavoastră să-şi schimbe stilul de muncă. E esenţial! Uitaţi-vă numai la culoarele astea... Şi nu mai daţi drumul la toţi milogii. Ce caută oamenii ăştia pe-aici? Parc-ar veni la cerşit. Şi spuneţi-mi, ce se petrece în dosul uşilor astea? Şi peste tot numai uşi închise! E neserios, domnule Bonnavia, pe cuvîntul meu! Şi vopsiţi-le, domnule, în culori deschise... Cît mai deschise. Şi puneţi-le geamuri, geamuri de sticlă mată. Transparenţa lor aparentă inspiră încredere şi dă vizitatorilor iluzia că participă la viaţa din birouri. Căci totul e PARTICIPAREA. N-o să reuşiţi niciodată să obţineţi adeziunea unui cetăţean pe care-l trataţi ca pe un intrus. Şi nici chiar dumneavoastră n-o să pretindeţi că vă simţiţi aici în largul dumneavoastră. Eu cel puţin am impresia că m-am vîrît într-un complot şi nu-mi iese din cap gîndul că în dosul uşilor astea se pune la cale ceva necurat. Aşa că ce aş mai putea spune? Vă rog să mă înţelegeţi. Nu zic să rivalizaţi cu luxul de la *Chrysler Building*. Vă sfătuiesc pur şi simplu să faceţi ca sediul să semene cu o bancă, cu una din sucursalele acelea mic, bine aerisite, luminoase şi funcţionale, la care oamenii modeşti îşi depun economiile lor modeste. Mă înţelegeţi? Mi-ar fi greu să vă spun mai mult, domnule Bonnavia. În orice caz mai aveţi multe de făcut dacă vreţi să fiţi socotiţi drept oameni respectabili. Străduiţi-vă să mirosiţi plăcut, să mirosiţi a cinste şi veţi învinge. Chiar dacă nu sînteţi decît o mînă de ambiţioşi, proclamaţi că sînteţi însetaţi numai de stimă. Stima mi-

roase plăcut. Dup-aceea va trebui să vă cumpăraţi cîteva minţi inteligente. Şi asta e necesar... Astăzi se pune mare preţ pe cultură. Dacă nu găsiţi scriitori, sînt buni şi universitarii. Şi încercaţi să atrageţi în rîndurile voastre şi cîteva femei mai de vază. Uitaţi-vă numai ce înfăţişare sinistră au culoarele astea. Dar ce spuneam ? Ah, da, femeile... Cîteva femei care să aibă un nume : sînt absolut indispensabile. Începeţi cu ziaristele... O să vină apoi și celelalte."

Cu asta domnul Mac Mannox se îndreptă încet spre limuzina lui, mergînd precaut, făcînd cu grijă fiecare pas, de parcă ar fi avut de ocolit niște grămezi de gunoaie.

Carmine era un om chibzuit. Şi chiar dacă unele lucruri i s-au părut dezagreabile, a ştiut să tragă foloase din toate. Nesuferit om și Mac Mannox ăsta, dar, își spunea Carmine, e ciudat că a trebuit să-l consult numai ca să văd ceea ce era evident ! E clar că totul trebuie revizuit. Nu numai exteriorul partidului, ci și interiorul trebuie purificat, curăţit, trebuie deschise larg ferestrele ca să împrospătăm aerul. O mare aventură la care Carmine se gîndea mereu. Dar asta era o chestiune de viitor. Pentru moment el trebuia doar să înţeleagă şi să tacă. Mai ales să tacă...

Au trecut trei ani de-a lungul cărora Carmine și-a înfrînat nerăbdarea. Sau în orice caz nimeni din cei care nu-l cunoșteau nu i-ar fi bănuit-o. Cu o circumspecţie rară la vîrsta lui, își măsură

puterea fără să uzeze vreodată de ea. Să-l fi văzut în vremea aceea cum era de mohorît, de dur, de tăcut și totuși se pricepea atît de bine să trezească interes și simpatie. Cîștigă foarte repede încrederea tuturor italienilor din cartier, deși nimeni nu-l cunoștea atît de bine cum se cunoștea el însuși. Cînd Carmine se așeza „La Alfio“ la o masă, cu fața spre stradă, din patru trecători, unul era un nume cunoscut ; știa și ce lucrează, cine-i sînt prietenii și cîți copii are. Iar bătrînul Bonnavia, mut de mirare, stătea cîte-o după-amiază întreagă să-l asculte. Oare domnul acela pe care oamenii îl opresc pe stradă să fie chiar fiul său, copilul Marianninei ? Uneori îl opreau cîte doi-trei în grup dumneavoastră îl cunoașteți pe directorul spitalului... Și pe directorul liceului... Mama care-i tot beteagă... Fiică-mea, puștoaica aia drăguță, zău c-ar merita să meargă la școală. Dacă ați avea bunăvoința, domnule Bonnavia. Iată-l pe Carmine omnipotent. Lui Alfio mai că îi venea să rîdă. Ș-apoi bătrîna aia care-l aștepta cînd ieșea de la liturghie, duminica, numai ca să-i strîngă ușurel mîna spunîndu-i drăgăstoasă „Carminito mio“. Cînd a murit i-a lăsat lui moștenire toate economiile ei. Și, bineînțeles, lumea a început să bîrfească. Atunci Carmine și-a donat moștenirea parohului din cartier ca să înfrumusețeze biserica cu o statuie sau cu un mozaic. Cu asta, trăncănelile s-au potolit, în schimb s-au dezlănțuit, pe loc, cei din anturajul politic al lui Pat O'Brady. Că Bonnavia își cam face de cap ; că de ce, dacă i-au picat

nişte bani, în loc să găsească o cale ca „organizaţia" să beneficieze de ei, i-a oferit primului popă care i-a ieşit în cale, popii de la biserica Schimbării la Faţă, tot italian şi ăla, şi care o să-i cheltuiască pe fleacuri. La urma urmelor ce zor-nevoie avea biserica aia de un mozaic ? Numai lui Bonnavia i s-a năzărit că-i urîtă, că-i rece, că seamănă cu o sală de aşteptare sau cu gangurile metroului. Italienii ăştia n-au respect pentru nimic. În schimb îs o adevărată mafie. În această situaţie Carmine se redresă magistral, făcînd o acrobaţie care-i lăsă pe toţi cu gura căscată. N-a şovăit o clipă : un mic efort de imaginaţie şi o scurtă vizită la biserica Schimbării la Faţă aveau să-i asigure victoria finală.

Cum s-au petrecut lucrurile : Carmine nu voia să mai doneze statuia sfintei Rozalia, de care popa pretindea că are nevoie şi renunţa şi la mozaic. Preotul îl întrebă dacă-şi retrage darul. Bineînţeles că nu ; o asemenea presupunere e cel puţin idioată şi părintele poate conta pe donaţia aceea, dar Carmine îl sfătuia să facă un gest de bunăvoinţă faţă de enoriaşii lui galbeni. Căci avea destui — nu-i aşa ? Şi printre cei şase mii de chinezi din cartier erau şi cîţiva catolici. Ce-a făcut părintele pentru ei, pentru mulţimea aceea de credincioşi care veneau în fiecare duminică la Chinatown ca să se simtă puţin ca acasă. Prin tot oraşul erau împrăştiaţi patruzeci de mii de chinezi. Ei şi ? Păi dacă-i aşa, de ce părintele cumpără numai sfinţi Gennaro, sfinte Lucii şi sfinţi Cataldo ?

Pe chinezi îi doare undeva de toate statuile astea. Se-nțelege. Se-nțelege, convenea și popa. Numai că, oricum, ăsta nu-i un motiv ca să i se vorbească pe un asemenea ton. Mult s-a mai schimbat și Carmine ! Și parcă ieri îi trăgea cîte una la fund puștiului ăsta care habar n-avea de catechism și mereu era cu gîndul aiurea. Și-acum iată-l cu cîtă siguranță vine să-l dăscălească în privința statuilor, pe care s-o cumpere și pe care nu. Că repede mai devii american în țara asta. „Dar, bietul meu copil, tu habar n-ai cum stau lucrurile... Tu nu știi că enoriașii mei chinezi nu recunosc nici un sfînt în afară de Maica Domnului. Și zici că-s catolici. Da, zic și eu, numai să nu-i luăm la bani mărunți. Pentru că să știi, cu catolici de teapa lor n-o să ajungem prea departe." Bine, dar tocmai asta voia și Carmine, să le dăruiască o Madonă, care să fie numai a lor, pictată cum o vor ei. Mai trebuie deci găsit artistul, și asta nu-i cine știe ce. Ar fi chiar de mirare să nu se găsească printre dughegiii de pe Mott Street, măcar unul care să știe să picteze.

Popa merse din tarabă în tarabă, prefăcîndu-se că-l interesează mărfurile expuse. Nu, nu voia nici o pijama și nici un chimono : căuta un pictor, un pictor chinez. Se găseau tot felul de artizani, cu un uimitor simț al fragilității, al lucrurilor ușoare și transparente, sfărîmicioase, care parcă nici n-ar exista, fire de mătase, hîrtie creponată, plisată cu finețe ; se găseau tot soiul de meșteri de evantaie și lampioane sau care împleteau coșuri de o inimaginabilă com-

plexitate, mici minuni făcute din paie, mai întortocheate și mai complicate decît broderiile spaniole; erau și ceaprazari care confecționau nasturi în formă de floare și bătrîni care sculptau bețișoare, dar nimeni n-a auzit de vreun pictor. S-ar putea totuși ca *mortician*[1]-ul să se priceapă. Multe familii doresc să păstreze o amintire palpabilă, un portret de pildă, așa că încercați la ușa lui Lan Hong Yin — un antreprenor de pompe funebre puchinos, care ținea morții în spatele unor paravane numai zdrențe, așezați în niște compartimente dărăpănate. Lan Hong Yin șovăia. Un pictor... un pictor! A cunoscut el destui, la Pekin, dar mai trăiau oare? Dezolat, era dezolat... Și vocea lui de bătrîn scapet tremura. Oaspetele s-ar adresa mai bine lui Wah Weng Sang, concurentul lui, care era tînăr și era bogat. El, Hong Yin, e dezolat, sincer dezolat.

Cînd ajunse la Wah Weng Sang, preotul de la biserica Schimbării la Față își recîștigă speranța. Fațada era renovată. Și nu se putea ca Wah Weng Sang să nu cunoască un pictor, tocmai el care afișa un lux ca de pagodă și oferea clienților săi, în chip de consolare, un interior lăcuit în roșu și-o muzică dulce, totul bine regizat ca într-un film, iar mortului îi oferea un culcuș somptuos, acoperit cu sticlă pisată mărunt și vopsită în roz, pentru că după cum spunea Wah Weng Sang „rozul e o culoare care te face să mori de bucurie“. Numai că

[1] Antreprenor de pompe funebre (engl.).

nici Wah Weng Sang nu cunoștea nici un pictor. Obișnuia însă să se adreseze compatriotului și vecinului său, fotograful Wellington Lee. Ia paișpe dolari pentru un portret în alb-negru, șaptezeci și cinci de dolari pentru unul colorat, nu i s-a spus pînă acum niciodată că portretul nu seamănă cu originalul. Dar un pictor, un pictor! N-ar mai fi decît Shun Ying, care face tatuaje, ăla de închiriază haine și ține și locul de post restant; în tot cartierul numai el s-ar mai pricepe să țină o pensulă în mînă. E tocmai omul de care are nevoie domnul preot — un fost miniaturist. Dacă și-a pierdut cumva îndemînarea? Asta-i bună! Cum să-și fi pierdut îndemînarea tocmai Shun Ying care habar n-are de metodele americane? Asta nu-i un terchea-berchea dintr-ăia care fac tatuaj electric. E un maestru foarte serios, care face desenul fără nici un calc, de-a dreptul pe piele, cu un brici, dupaia introduce colorantul, șafran sau tuș, cu un ac pe care îl împlîntă oblic, cu o mînă sigură dar delicată; ce mai, era un artist. Și știa oare domnul preot că la Bangkok se zicea că un S, tatuat între arătător și mijlociu, te face invulnerabil? Și știe că și pescuitorii de perle se cred apărați de tatuajele lor? Dar poate că onorabilul oaspete e grăbit și poveștile astea cu tatuajele desigur că nu-l interesează. Mă rog, plăcerea a fost de partea lui Wah Weng Sang. Da, da! De partea lui Wah Weng Sang, cel cu paravanele lăcuite cu roșu, Wah Weng Sang, bogatul antreprenor de pompe funebre care îl sa-

luta pe preotul de la biserica Schimbării la Față, care îl saluta... îl tot saluta.

A studiat cincisprezece ani latina la seminarul din Noto ca s-ajungă ce-a ajuns ; a purtat sutana de la vîrsta majoratului, și pălăria rotundă, și pelerinuța, și ghete cu agrafă ca să eșueze într-o asemenea parohie. Asta era durerea lui. A învățat atîtea lucruri degeaba, într-o clasă unde se mai îngrămădeau încă patruzeci de viitori popi, aduși acolo de familiile lor. Era o soluție foarte simplă. Hrana și învățătura erau pe cheltuiala bisericii. N-aveau nici o obligație după-aceea. Tonsura era facultativă. La douăzeci de ani făceau serviciul militar, după care puteau să-și schimbe părerea, pentru că vocația nu vine la comandă. Dar preotul de la biserica Schimbarea la Față a perseverat, și nu s-a mai despărțit niciodată de sutană. Pentru cine ? Pentru ce ? Ca să-i facă acum capriciile domnului Bonnavia. Auzi, un pictor ! Cam exagerează Carmine ăsta. Și Doamne ce s-a mai schimbat ! Ce blînd și drăgăstos era odinioară, ca toți copiii sicilieni. Pentru ăștia da, găsea oricînd răgaz să le facă jucărele, să le șteargă nasul, sau să le strecoare o bomboană pe furiș. Nici nu-i vine să creadă că americanul ăsta e Carmine. Să-i caut un pictor ! Asta-i ușor de zis. Dar din moment ce Shun Yiung n-a zis nu, de ce să n-avem încredere în meșterul ăsta de tatuaje ? Ce-am cîștiga așteptînd ? Și i se dădu lui comanda.

Cîteva luni mai tîrziu — era cam în vremea cînd Carmine se hotărî să-și depună candida-

tura în alegerile districtuale împotriva lui Pat O'Brady — pînza lui Shun Yiung, în sfîrșit terminată, fu așezată cu mare pompă pe unul din altarele bisericii Schimbarea la Față. Enoriașii irlandezi făcură scandal. Dar se știa că sînt oameni cu prejudecăți. Nu prea le venea la socoteală că un italian — pentru prima oară în istoria cartierului — candida în alegeri și antipatia lor față de Carmine se repercuta asupra tuturor inițiativelor lui. Or, el făcuse dania și, acum cînd și-a trădat șeful, putea să se ducă dracului, el și Fecioara lui.

Cît despre chinezi, n-aveau decît vorbe de laudă pentru Carmine. Toți erau de părere că Madona aceea cu înfățișare de idol e de un foarte bun gust, și veneau cu droaia s-o admire. Căci ea era întruchiparea perfectă a celor mai subtile dintre nostalgiile lor; Shun Yiung reprezentase Fecioara așezată pe un tron aproximativ clasic de pietre prețioase și jasp, dar i-a pictat piciorul drept îndoit sub ea, cam în felul lui Buddha, ceea ce stîrnea o oarecare mirare și, prin contrast, făcea ca celălalt picior, stîngul, pe care se mula o fustă albastră, să pară deosebit de lasciv. Isus — căruia nu-i mai rămînea decît un singur genunchi, pe care să se așeze și, de bine, de rău, își păstra echilibrul — avea o coadă de păr împletită, o față foarte galbenă și era îmbrăcat cît se poate de ciudat, într-o rochiță cu sori brodați. Mînuțele lui erau surprinse într-o mișcare reușită, jucîndu-se cu barba unui fel de bonz, mai ridat decît palma unui cerșetor, și care, în ultimă instanță, putea

să fie luat drept sfîntul Iosif. Numai cu cel de al treilea ochi, pictat în fruntea fiecărui personaj, nu se prea împăca lumea. „Asta e ca să vadă dincolo de timp și de spațiu“, explica Shun Yiung care, pentru a-și duce sarcina la bun sfîrșit, s-a inspirat fără prea mult discernămînt din surse buddhiste și sivaite.

Admirîndu-și Fecioara lor, chinezii din Mott Street îl pomeneau cu recunoștință pe donator. De gloria ei beneficia deci Carmine Bonnavia, de parcă aureola Madonei strălucea și deasupra noului candidat democrat.

Cînd Alfio îi strigă . „Nenorocitule, ți-ai pierdut mințile ! Cum o să te prezinți tu, ca șef de district, împotriva Mardeiașului. Gîndește-te numai la consecințele eșecului tău cariera ta politică compromisă, eu boicotat, tu fără slujbă, restaurantul gol, toată situația noastră dusă pe copcă“ — cuvintele lui nu avură nici un efect. Carmine asculta distrat. Își dădea totuși seama că alegătorii italieni reprezentau numai jumătate dintre votanți. „Mă auzi măi băiete ? În cel mai bun caz, jumătate din voturi, și poate nici atît. Că n-o să-mi pretinzi că toți în păr o să voteze pentru tine. Și-atunci ? De unde-ți iei majoritatea aia ?“ Desigur că nu de la irlandezi, fiindcă pe ăștia trădarea lui Carmine îi pusese pe gînduri. „Ce mai ai de zis, om fără minte ? Cine-o să mai voteze pentru tine, că doar majoritatea aia n-o să-ți pice din cer ?“ Și se mira cît de bine a lămurit lucrurile. Dar Carmine rîdea cu gura pînă la urechi.

— Cine știe ? Orice e posibil.

Alfio se uita la fiu-său năucit. Poate că prea se duce des la biserică în ultima vreme, sau poate-i la mijloc o femeie care-i sucește capul ? Bine făcut cum e, trebuie că are niște legături. Dar în privința asta era cu neputință să afli ceva de la el. Era mut ca un pește. Și-apoi ce să-și mai bată capul, dacă tot nu-l mai asculta nimenea...

— Tu parc-ai fi altul, măi băiete ! Ești cu mintea aiurea.

Carmine era cu gîndul la doi pași de ei, în cartierul chinezesc, printre tarabe, printre artizani, împletitorii de coșuri, negustorii și marinarii care-și căutau suveniruri. Era sigur că de acolo, din hărmălaia aia, din ulițele acelea unde oamenii strigau și se tocmeau la prețuri în gura mare, o să-i vină sprijinul ; partizanii lui Pat O'Brady puteau să rîdă de ei, dar Carmine era sigur că toți chinezii vor fi de partea lui.

Așa a și obținut majoritatea de care Alfio se tot îndoise. Deveni șeful districtului în cursul unei zile în care nu se întîmplă nimic înspăimîntător, dar se simțea că lucrurile ar putea lua o întorsătură cît se poate de rea.

Chinezii urcau din Mott Street, alunecînd ca niște umbre, ieșeau din casele lor scunde, din dughenele lor acoperite cu firme și dragoni, din ulițele strîmte și din pasajele întunecoase, și alăturîndu-se tăcuți italienilor se îndreptau spre centrul de vot. La răspîntii, polițiștii care făceau de pază, îi priveau cu o neliniște amestecată cu dispreț.

Era evident că oamenii ăştia care înaintau strînşi unii într-alţii, nu aveau nimic de împărţit. Deşi de rase diferite, aveau o atitudine oarecum identică ; se asemănau prin tristeţea lor ciudată, prin felul lor de a privi în gol, aerul, sau tăcerea ; şi unii, şi alţii se simţeau bine în îngrămădeală, aveau feţele măslinii şi părul negru ca pana corbului ; mai aveau comun şi sentimentul de inferioritate al oamenilor scunzi. Era atît de limpede că toţi o să voteze pentru acelaşi om, încît nu s-a iscat nici o încăierare. Partizanii lui Pat O'Brady merseră la urnă ştiind că au pierdut, iar poliţiştii s-au reîntors la cazarma lor de lîngă Boweri, de unde vegheau în permanenţă asupra ordinii din cartierul de jos. Din punctul lor de vedere nu s-a întîmplat nimic ; cam la fel judeca şi Carmine, pentru care victoria era un lucru cît se poate de firesc.

Abia mai tîrziu, mult mai tîrziu, îşi dădu seama de importanţa acelei zile.

Capitolul IV

O, Americă, de ce nu-mi trimiți niște unchi din adîncul pădurii tale !

FLAUBERT.

„E mai ușor să te jupoi de piele decît să găsești ceva de lucru“, glăsuia scrisoarea.

Alfio ceru să-i fie citită de trei ori. Calogero îi trimitea vești din Sicilia. Nu erau de loc strălucite. Pentru un da sau un nu, poliția te trimetea la Egade. Și Calogero a găsit cu cale să se însoare cu o fată de șaișpe ani. Cam ciudat ! Șaișpe ani. Alfio era un năuc. Șaișpe ani avea și Calogero cînd l-a lăsat singur, la ieșirea din Civitavecchia, cu turma baronului de D. Sînt douăzeci de ani de atunci. Mai păstra oare Calogero cel de azi ceva din copilul de atunci, din privirea lui aprinsă, din vocea lui răgușită, aspră ? Nimic, de bună seamă că nimic n-ar mai putea aminti de copilul de altădată, care mîna turma și își mușca buzele ca să nu plîngă, văzîndu-l pe Alfio plecînd. Dat naibii, puștiul ăla. Singur, fără nici un ajutor în afară de cîini, dulăii ăia formidabili care lui Alfio i se părea că îi vede aievea. Aveau o blană de un galben mohorît, tăbăcită parcă de soare și de praf, și ochii spălăciți. Două matahale lihnite de foame. Erau o rasă aparte. „Sînt cîini isto-

rici“, zicea baronul care-a colindat toată Sicilia, pînă la Montalbano di Elicone ca să facă rost de ei. Și adăuga : „Au băgat spaima chiar și în iezuiți“. Dar de ce istorici ? Și ce-i cu iezuiții ăia ? Era o poveste atît de veche, că Alfio nu-i mai dădea de cap. În rest însă memoria lui păstra amintiri de o uimitoare precizie. Revedea și sacii cu bob, pe care i-au cărat ca să hrănească animalele în timpul traversării. Și baloturile de furaj îngrămădite într-un colț întunecos din cală, și oaia înnebunită, aia care nu voia să se lase mulsă — poate c-avea vreun beteșug la uger — îl revedea pe Calogero, numai os și piele, și cum dormea, întins pe burtă, cu capul între mîini, cu o cută de amărăciune în colțul buzelor ; ba își amintea și numele lor — zău, mare ciudățenie-i și memoria asta — numele acelea cu care el n-a vrut în ruptul capului să-i împopoțoneze pe cei doi dulăi „Punct“ și „Virgulă“. Avea și baronul de D. niște idei...

Cînd Alfio s-a mîniat și i-a spus „Dar n-au nici un Dumnezeu“, baronul i-a propus „La mine“ și „Ajutor“. Altă năzbîtie. S-a mai pomenit vreun cioban să strige „Ajutor“ ca să-și cheme cîinele ? Și tot așa, ba una, ba alta, că i-o fi plăcut baronului sau nu, Alfio își striga dulăii fluierîndu-i, pur și simplu. Dup-aceea Don Fofó i-a dat de înțeles că e vorba de o glumă și că nu trebuie să ia totul drept literă de evanghelie. Ceea ce i-a întărit părerea lui Alfio ; caraghioșii ăștia de D. sînt niște ciudățenii, niște originali.

Umorul îi inspira o sfîntă oroare.

A trebuit să primească scrisoarea lui Calogero ca să-și amintească trecutul. Sicilia, domnule Bonnavia, Sicilia reînviază în amintire, Sicilia renegată, Sicilia blestemată, la care Alfio se gîndea fără nici o plăcere și făcea tot ce-i stătea în putință ca s-o uite. Iată însă că scrisoarea nu-l lăsa în pace : „Amîndoi sîntem sătui pînă peste cap..." Și iar îi trec prin fața ochilor mizeria, copiii în zdrențe. „Ne deșelăm muncind pentru o nimica toată..." Da, cunoștea bine mizeria de acolo. A trăit-o și el, și scîrba care i-o pricinuia acum era la fel de vie ca și atunci. Dar imaginea trecutului s-a mai schimbat puțin. Lucru inexplicabil. Și erau de-ajuns cîteva rînduri scrise cu stîngăcie, ca să-i stîrnească dorul ? În țara lui Alfio greu găseai de lucru, trebuia să tot aștepți, țara aceea era nedreptatea și viața grea, dar era și felul de a vorbi, de a se exprima al lui Calogero, în cuvinte din care țîșnesc tot soiul de chipuri, pline de căldură, drăgăstoase, crude, era și felul acela de a spune lucruri care-ți merg la inimă : „Dacă ne faci rost de act și dacă ne-ai ajuta să venim, pe Agata și pe mine, ai fi pentru noi ca mîna vie a Domnului care ni s-ar pune pe inimă..." scria Calogero.

Și iată că scrisoarea asta nu mai trezea în Alfio nici ură, nici dușmănie. Ba dimpotrivă. Îl înveselea. Îi dădea o poftă nestăpînită să vorbească chiar și cu mîinile, să se mărturisească cuiva, să spună noutatea : „Știi, eu am un frate. Calogero... Un frate care-ar vrea să

emigreze." Și se simțea cuprins de o plăcere binefăcătoare, se simțea îmbărbătat. Prin cele mai adînci și uitate lăcașuri ale sufletului său, se trezeau ambiții pe care le credea stinse pentru totdeauna, pofte de sicilian, despotice și dominatoare, și simțul familiei. Dintr-o dată, ca în vis, văzu cîte-un Bonnavia în dosul fiecărei tejghele de pe Mulberry Street. Calogero conducînd bazarul italian al cărui proprietar tocmai voia să se retragă din afaceri. Calogero vînzînd mașini de făcut *ravioli*, *gnocchi*[1] și *spaghetti*; devenind depozitarul exclusiv al rîșnițelor de cafea, a răzătoarelor de brînză, a ruloucrilor pentru iofca, de care gospodinele din cartier nu se puteau lipsi. La bazarul lui Calogero s-ar fi găsit de toate : și portretul Maicii Domnului de Cabrini, și picturi cu Vezuviul, și viețile sfinților în colecția Paradis. Făcea minuni Calogero, nu alta...

Ce mai scrisoare, Doamne, era ca oxigenul în sînge. Alfio tresălta de bucurie și fața i se destindea. Și Agata aia de șaișpe ani, femeia aia copil ; în sfîrșit, o brună cu pielea aurie ! În sfîrșit, o femeie cu ochi adînci, cu părul bine netezit, pieptănat ca la Sólanto, cu un coc cuminte, bine rotunjit pe ceafă. Va fi o adevărată binecuvîntare micuța Agata. N-ar putea oare să gireze băcănia italiană ? Era la doi pași de Alfio, și-acolo nu se desfăceau decît mărfuri din țară. Ajutată puțin, micuța s-ar

[1] Piroști, găluște (ital.).

putea descurca și poziția familiei Bonnavia s-ar îmbunătăți simțitor. Asta-i. Să-i ajutăm să vină.

Cum de nu m-am gîndit mai de mult.

Carmine singur a făcut toate demersurile. Un adevărat tur de forță. Căci nicicînd imigrația n-a fost mai limitată ca în '39. Dar putea cineva să reziste insistenței și încăpățînării lui Carmine ? Se prezenta peste tot cu un aer cordial. Deschidea ușile cu un gest calm, politicos, elegant. Îi răspundeau pe un ton tăios : „Ce Dumnezeu mai caută și italienii ăștia în Statele Unite, cînd ar putea foarte bine să stea acasă. Aud ?" Calitățile lor țărănești n-o să le fie de nici un folos la New York, era clar. Și Carmine se declara de acord „Evident. Evident," spunea el cu multă convingere.

Era socotit un maestru în a obține cîștig de cauză dînd dreptate adversarului.

Peste cîteva luni, Mulberry Street se pregătea să primească în mod cît se poate de legal, încă doi Bonnavia. A trebuit să se încline însă în fața faptului împlinit sosiră trei. Agata născuse un băiat în timpul traversării. Spre mirarea tuturor.

S-a chinuit mult ca să-și ascundă sarcina. Pentru că burta ei, copilul, putea să compromită plecarea, s-o facă imposibilă, putea, Doamne păzește, să strice totul, așa că n-a suflat o vorbă nimănui, nici măcar soțului ei. Dar dacă n-ar mai fi luat-o cu el ? Dacă ar fi lăsat-o acolo, să-l aștepte, așa cum au mai pățit

destule femei din Sólanto, care-au rămas singure mai rău ca văduvele, nişte făpturi necăjite trăind din nădejdi, din cîteva rare scrisori, din mandate care veneau şi nu prea veneau, biete femei părăsite — de ce să rişte şi ea?

De la Palermo şi-a făcut rost de un corset cum n-ar fi găsit în nici un alt oraş din lume — o adevărată menghină, o armură extraordinar de complicată, numai şireturi şi copci, care-ar fi băgat spaima chiar şi într-un călău al Inchiziţiei. Agata şi-a îmbrăcat corsetul fără cea mai mică teamă. Fetele de şaisprezece ani au asemenea îndrăzneli. Rezultatul obţinut merita toate chinurile. Nu mai putea nici să şadă, nici să se plece, dar nu se mai băga de seamă că i se îngroaşă mijlocul. Nici chiar Calogero nu bănuise nimic. Toată treaba era uşurată de faptul că Agata n-ar fi acceptat niciodată să se dezbrace în faţa lui.

Se îmbarcară deci; Calogero foarte demn şi fără să presimtă că în curînd va fi tată, Agata foarte ţeapănă, silindu-se să poarte povara secretului ei. După ce s-a urcat însă pe bord, cu mare greutate a reuşit să reziste trei zile. I se părea că va naşte din clipă în clipă. Dar făcea parte din categoria oamenilor care nu-şi schimbă hotărîrile — trebuia să reziste, va rezista. Şi era chiar puţin mirată de ce-i copilul ăla atît de grăbit să se nască? Ce are? O să-i joace oare festa şi-o să se nască în apropierea unui port? Dacă ar fi fost în mijlocul oceanului ar fi putut să dea alarma să vină

medicul vaporului, l-ar fi putut preveni pe Calogero şi toate celelalte. Fără nici un risc. În timp ce în apropierea unui port, poate i-ar fi pus să facă toţi cale întoarsă. De ce nu ? Trebuia deci să mănînce puţin, să stea cît mai liniştită şi să-şi păstreze sîngele rece.

În cabină cu Agata mai erau trei nemţoaice care n-au reuşit s-o clintească din obişnuita ei prudenţă. Una era foarte bătrînă şi stătea liniştită într-un colţ. Dacă n-ar fi fost decît ea, Agata ar fi riscat poate să-i facă mărturisiri. Celelalte însă — să nu-ţi crezi ochilor — purtau pantaloni strîmţi, fumau într-una, ronţăiau la biscuiţi şi îşi tot arătau sînii una alteia, numai şi numai ca să descopere de fiecare dată aceeaşi ciudăţenie : că nu au mai de loc. Toate astea îi provocau Agatei o nespusă greaţă, iar celor două dame le stîrnea o sete nemărginită, astfel că toată noaptea şi-o petreceau bînd nişte lichioruri tari, pe care le aveau cu ele, în valize. Cînd călătoreşti dai peste fel de fel de oameni...

Agata se refugie în cuşeta ei, trăgînd ruşinoasă perdeaua. Şi-acolo, se chinuia în tăcere să desfacă copcile şi şireturile corsetului ; apoi, cu un oftat adînc rămînea întinsă, nemişcată, privind lucrul acela înspăimîntător, umflătura aceea, ciudăţenia aceea de munte care-i crescuse în mijlocul trupului.

Într-o seară, cînd în cabină era mai mult zgomot ca de obicei, iar cele două nemţoaice dansau cam deocheat una cu alta, lucrurile deveniseră limpezi avea să nască. În zadar voia

să se convingă că nu, și se tot întorcea și se răsucea ca s-adoarmă, spunîndu-și într-una „vînăt ca noaptea, ca noaptea, ca noaptea“. Dar tocmai în clipa în care era pe cale să ațipească durerile o făcură să se ridice brusc : simțea că parcă două cuțite îi sfîrtecă șoldurile.

N-a mai putut rezista. Dădu perdeaua la o parte, ridică mîna ca să facă puțină liniște și spuse numai „N-ați fi bune doamnelor să mă ajutați să nasc ?“

Abia dacă băgă de seamă expresia aiurită a celor două femei care, întrerupte din dansul lor, o șterseră din cabină. Cum una încă mai ezita, cealaltă o smulse „Hai, vino ! Cine ajunge în situația asta își merită soarta. Acum a dat de dracu.“ Erau cît se poate de revoltate din pricina adolescentei ăleia care le-a rugat cu o voce de școlăriță : „N-ați vrea să mă ajutați să nasc“, de parcă ar fi cerut bomboane.

Au trîntit ușa după ele.

Din fericire, a treia călătoare era calmă și se pricepea întrucîtva la asemenea treburi. Cînd o văzu apropiindu-se de ea cu pași hotărîți, Agata și-a amintit de Celestina, bătrîna cu lipitorile de la Sólanto care făcea și pe moașa. La fel mergea și Celestina — cu același pas de călugăriță — cînd o întîlneai cu borcanul ei sub braț, mereu speriată cînd se schimba vremea și vorbind despre lipitorile ei ca despre un copil. Ce-ar fi spus Celestina și ce-ar fi făcut dacă ar fi fost aici ? Agata se închipuia revenind în Sicilia între maică-sa, care strigă „*Salve Regina*“, ca în zilele de mare sărbătoare,

și mama lui Calogero una mîngîind-o pe păr, alta ținînd-o de mînă.

Aici însă nu era nici una, nici cealaltă și Agata avea niște dureri îngrozitoare. Nu se mai putea abține și începu să plîngă.

Cînd Calogero intră în cabină totul se terminase de mult. Un băiat ? Nu înțelegea nimic. L-a trezit medicul vaporului, scuturîndu-l. „Dar cine naște ?" Agata, după cîte se spune. Și ceilalți, tovarășii lui de călătorie, se stricau de rîs. „Aștia-s nebuni".

Era nebună și Agata care de cum l-a văzut a început să strige să nu se supere și să n-o certe, că n-a putut face într-altfel.

Bătrîna nemțoaică părea să înțeleagă totul și se amuza.

Îi zîmbi. Copilul a fost îmbăiat în chiuveta în care vărsau pasagerii. L-au înfășat într-o față de masă luată din sala de mîncare. Primele lui inițiale au fost, așadar, cele ale Companiei de Navigație ; o povestise cum nu se poate mai bună.

Dificultățile au început după ce-au trecut primele clipe de bucurie și de surpriză. Chiar a doua zi căpitanul le spuse că trebuie să rezolve chestiunile de stare civilă și să boteze copilul cît mai repede cu putință. Așa se proceda totdeauna pe bordul pacheboturilor. Și crezînd că își arată astfel recunoștința față de conducătorul noii sale patrii, Calogero hotărî ca fiu-său să se numească Theodore. „Theodore, știți, ca Roosevelt". Și nu și-a dat seama de greșeală decît după terminarea ceremoniei. Pe Roose-

velt care domnește anul ăsta, i s-a spus, nu-l cheamă Theodore. „Oameni ai dracului", își spuse Calogero, crezînd că își bat joc de el. Dar ceilalți insistau. „Pe președinte îl cheamă Franklin, Franklin D. Roosevelt. Celălalt, Theodore, e mort de vreo douăzeci de ani."

— Sînteți siguri ?

Căpitanul se uită la el rîzînd :

— Nu încape nici o îndoială. Ei, hai, hai, ce faci mutra asta. Theodore e un nume foarte frumos. O să vezi c-o să-ți placă. Oricum e prea tîrziu ca să i-l mai schimbi. Dar spune-mi, chiar nu știai că președintele se numește Franklin ?

— De unde să fi știut, îi răspunse furios Calogero. Oameni ca dumneavoastră, care tot călătoresc, știu multe. Dar noi, sicilienii, trăim ca animalele și am ajuns să fim ca ele : niște idioți, ce mai, niște dobitoace. Știu, știu, fir-ar să fie, sînt un idiot.

În seara aceea Calogero fu tare necăjit pentru c-a zis de sicilieni că sînt ca niște dobitoace. Dar răul nu mai putea fi reparat. Și asta îi lăsa în gură un gust amar. Interveni Agata :

— Doar n-o să te dai cu capul de pereți pentru o prostie ca asta.

— E-adevărat, oftă Calogero. Oricum, nu poți *să le știi pe toate.*

Pînă la urmă se pomeniră rîzînd ; rîdeau de micuțul care se numea Theodore, rîdeau de nemțoaicele care veniseră să-i viziteze la infirmerie, cu o sticlă de coniac, rîdeau și de refrenul lor „Ach, ach Theodore" pe care-l cîntau, chipurile, să-i mai înveselească.

Calogero începu să le spună glume fără perdea celor două femei care stăteau ghemuite una într-alta, burtă-n burtă, strîns lipite.

— Voi măcar puteţi fi sigure că n-o să rămîneţi borţoase. Cu voi ar fi trebuit să călătoresc, zău.

— Azi e sărbătoare, e sărbătoare, o ţineau ele într-una, cu vocile lor şovăielnice.

Agata, în pat, fuma prima ei ţigară. Sufla fumul frecîndu-se la ochi şi rîzînd.

Nu se mai simţea decît puţin obosită, puţin beată.

Sosirea lui Calogero şi instalarea lui în Mulberry Street marcă un moment de oprire în truda răbdătoare, de renegare, a lui Alfio Bonnavia, un fel de mers înapoi sentimental.

Reîntîlnirea cu frate-său, discuţiile lor, traiul lor în comun, însemnau pentru ei regăsirea trecutului, fuga în trecut, şi în acelaşi timp îl făceau să vadă tot ceea ce în prezent era şubred, rece, iremediabil străin.

Pentru Carmine întîmplarea era mai complexă. Era confruntat cu un fel de viaţă pe care n-o cunoscuse înainte. Candoarea Agatei şi entuziasmele ei erau pentru el o adevărată sărbătoare. Într-o simplă bucată de pîine ea descoperea raiul. Şi cînd spunea : „Dar voi aveţi aici de toate... chiar de toate“, o spunea cu o asemenea înflăcărare că îi sorbeai cuvintele. Ajungea ca ea să pomenească de un obiect oricît de banal, să înfăţişeze cu vorbele, cu limbajul ei forma unui scaun, a unei mese sau a oricărui

alt lucru, pentru ca acel lucru oarecare să se pătrundă de căldură și să se scalde în soare.

Cum de-a putut Sicilia, insula neagră, insula blestemată pe care, judecînd după vorbele lui taică-său, Carmine o socotea un soi de rușine lipită de propriul său nume, cum de-a putut să dea naștere copilului ăsta care se minunează de toate și e înțelept ca Minerva ? Cînd o asculta i se părea că ea a trecut oceanul anume ca să-l facă să descopere iar viața de toate zilele și să sfideze tot ceea ce era în el calculat și convențional — darurile Americii.

Așadar Agata a sosit la New York, preocupată să nu-și piardă nici una din obișnuințele ei. Bunăstarea, confortul la-ndemîna oricui, căștile de uscat părul ale coaforilor, magazinele cu ascensoare, cinematografele iluminate ca niște altare, în fața cărora Calogero rămînea cu gura căscată de admirație, hărmălaia și strălucirea marelui oraș care se întindea dincolo de cartierul cu case scunde și ulițe strîmte, și abundența, nu erau, desigur, lucruri de lepădat.

Dar nimic n-o putea împiedica să-și aranjeze în jurul oglinzii ei, bine prinse în ace cu gămălie, așezate în cerc sau în careu, cele treizeci și trei de icoane ale sfintei Rozalia, pe care începuse să le adune încă din copilărie ; sfînta Rozalia în peșteră, sfînta Rozalia în rochie aurită, sfînta Rozalia sprijinită, gînditoare, în coate — gravuri și fotografii, în alb-negru sau în culori, și împrejmuite cu dantelă ; apoi încă o jumătate de duzină de sfinte Agate, sfînta la Catania, ținînd în fiecare mînă cîte un sîn tăiat ; în sfîr-

șit, pe hîrtie argintată, o foarte frumoasă Lucia, foarte dreaptă și pășind victorioasă, în ciuda cuțitului care-i străpungea gîtul.

Atîta hîrțogărie îl înspăimînta serios pe Alfio cu atît mai mult cu cît Calogero, mare fumător, arunca chibriturile pe unde apuca.

— Sfinții ăștia ai tăi o să dea foc la casă — îi spunea el fără nici un gînd rău. Bine ai face dac-ai mai arunca cîțiva.

Dar Agata răspundea „nu se vorbește în felul ăsta", cu o asemenea severitate că bietul Alfio nu mai putea de rușine. Deși nu înțelegea ce rău a făcut. Totuși, ea nu era bigotă. Niciodată n-ai fi auzit-o vorbind de slujbe de mulțumire, de predici sau litanii. Oglinda aceea cu ghirlande de icoane nu era, prin urmare, un altar de închinăciune. Nu ! Raporturile dintre Agata și sfintele ei prinse în ace erau infinit mai complexe ; erau niște legături de dragoste constante, secrete, dar în care interveneau și certuri despre care ea nu dădea nici o lămurire.

Cînd, dintr-un motiv pe care nu-l mărturisea niciodată, avea să se plîngă de vreuna dintre proteguitoarele ei, vinovata era întoarsă cu fața la perete. O dată chiar, cînd s-a mîniat rău de tot, a pus-o pe Lucia să-și facă penitența pe raftul de jos al noptierei. Femeia de serviciu veni atunci să-l întrebe pe Alfio ce-i de făcut. S-o arunce sau să lase icoana tot acolo ? Cu multă prudență Alfio o întrebă și el pe cumnată-sa :

— Ce-i cu sfînta Lucia de-a ajuns în oala de noapte ?

— Nu-i nimic. Așa-i trebuie, răspunse Agata. De Ziua Morților, întoarse casa cu dosu-n sus. Trebuia neapărat ca Theo, micul Theo, minunea ei, ambiția ei, paradisul ei, să se trezească într-un pat acoperit cu cadouri. Și mai trebuia ca fiecare să creadă că jucăriile i-au fost dăruite de unchi adevărați, de veri și de mătuși aproape necunoscute, care, morți cu toții de multă vreme, i le trimiteau de-a dreptul din rai. Da, așa trebuia. Trebuia ca fiecare să creadă, pentru că numai astfel copilul putea fi convins pe deplin. Toți, și Alfio, și Carmine, nu numai Calogero. „Ce fel de unchi ? Ce mătuși ?“ se întrebau năuci cei doi Bonnavia din New York, care uitaseră pînă și numele și prenumele rudelor lăsate în Sicilia. Dar cum ai putea să reziști profilului acela auster, și ochilor aceia adînci, pasionați, vulcanilor aceia, grotelor acelea albastre ? Plină de surprize Agata : acum iat-o că pune în mișcare și morții.

De Crăciun a fost și mai și. Voia să facă un vicleim. A cotrobăit prin toate sertarele din casă. A scotocit prin niște cufere aruncate în pod, a răscolit toate șifonierele ca să constate că nu se găsește nimic din ce ar fi avut ea nevoie. Intrigați, aiuriți, apoi mîhniți și jigniți, Alfio și Carmine îi urmăreau cercetările. Ce-i lipsea ? Totul. Cum adică totul ? În ciuda ofertelor ispititoare ale lui Carmine care pretindea că la New York *totul* se cumpără, Agata o ținea pe a ei, repetînd cu o dezolantă imprecizie că „ceea ce-i trebuie nu se cumpără, ci se găsește“. Și spunea că nu-i în stare să facă un vicleim

numai cu lucruri pe care le găsește prin magazine.

Jignit pînă în adîncul sufletului, Alfio îl întrebă pe frate-său ce mai înseamnă și povestea asta. Calogero îl lămuri. În Sicilia, Isușii din vicleim se păstrau de la un an la altul. Cum de nu mai ține minte Alfio? Și din superstiție n-aveai voie să-i arunci sau să-i lași nefolosiți. Dar de ce să nu faci rost de alții noi? Chiar cînd erau săraci și își numărau bucata ce-o băgau în gură, se duceau cu toată familia să cumpere numai ce era mai bun. Plăteau călătoria pînă la Palermo. Cum, a uitat Alfio dughenile de pe via Bambino? Nu mai ține minte că s-a dus și el să cumpere Isuși de ceară? Că numai pe via Bambino erau specialiști. Da, și? Păi, cînd te trezeai cu o întreagă colecție de Isuși, confecționatul unui vicleim devenea o treabă cît se poate de complicată, care confrunta prezentul familiei cu trecutul ei; o strategie plină de mistere.

Isusul proaspăt cumpărat era de bună seamă singurul demn să stea la vedere, între bou și măgar. Ceilalți, rămași de la Crăciunurile trecute, erau îngrămădiți, înmormîntați sub un munte de hîrtii de culoarea mușchiului sau a pămîntului — poziția lor se schimba de la an la an — și slujeau drept mortar pentru fundament sau pentru schelărie, iar locul în care erau așezați depindea în bună măsură de meritele lor. Dacă a fost anul bun, micul Isus de zahăr, pentru care n-aveau decît cuvinte de laudă, era

așezat în așa fel încît să nu ducă decît povara unei grămăjoare de paie, a unui pomișor sau îngeraș — adică o nimica-toată. Dacă era însă un Isus din anii cei întunecați, încărcați de vrajbe și dihonii, ani de foamete și de nădejdi înșelătoare, vai, Isușii ăia, de la un Crăciun la altul, purtau în circă tot vicleimul.

Alfio ridica din umeri — ce-ar fi putut face ? Agata nu se putea contopi cu peisajul newyorkez. Avea nevoie de trecutul ei, de obiceiurile și de dialectul ei, ca melcul de casa lui. Le-a adus cu ea și n-ar fi renunțat la ele pentru nimic în lume. Să mănînce altfel, de ce ? Să-și schimbe coafura, să nu mai fie ea însăși ? De ce ? De ce ? Nu reușea să înțeleagă.

Numai Carmine o încuraja. Îi admira vitalitatea și francheţea. Taică-său și toți emigranții pe care i-a cunoscut nu se gîndeau decît să trișeze. Trișau cînd își cumpărau o cravată, o pălărie sau o haină. Trișau cînd vorbeau și cînd umblau. Trișau, trișau. Trișau așa cum respirau ca să pară americani, cu orice preț. Numai Agata nu trișa. Purta același coc de țărancă, împletit pe ceafă, ca o brioșă, în locul ciorapilor fini prefera ciorapii groși, și dacă avea o bucătărie caldă, cu aromă de roșii fierte, se simțea pe deplin mulțumită. Era clopotul de îngropăciune a trișajului. Și era de-o hărnicie ! La băcănia italiană robotea cît șapte. Clienții erau înnebuniți după ea ; nu mai voiau să știe decît de ea.

Agata nu se lăsa însă îmbătată de succes ; îl adulmeca doar, cum de altfel adulmeca și

New York-ul, de la distanță, fără să îl înțeleagă ; se învîrtea în jurul succesului ei, îl pipăia cu prudență, ca o pisică pe care ploaia o face bănuitoare. Lui Carmine îi plăcea și acest fel al ei de a fi, prudența și suspiciunile ei. „E mătușe-mea“, spunea el mereu, amuzîndu-se de mutrele mirate ale oamenilor.

Mătușe-sa ? Puștoaica aia ? Și-atunci insista :

— Da ! E mătușe-mea. Nu-i așa că e formidabilă ?

O mînca din ochi și o purta în suflet ca pe un adevăr. Ar fi putut s-o iubească. Nebunește. Munca lui, însă, îl proteja ; truda cu care își croia un drum prin jungla new-yorkeză îl apără de un asemenea pericol. Le mai trebuia o dramă în familie ? Carmine nu se lăsa nici vrăjit, nici înduioșat. Trebuia să izbîndească.

În Europa izbucnise războiul.

PARTEA A TREIA

Capitolul I

Gîndeşte-te că sînt trist de moarte
şi gîndul acesta să-ţi înalţe sufletul.
PAUL CLAUDEL

Nu, durerea nu-i un naufragiu. Ea nu te înghite ci te sfîşie, te loveşte. Simţi, fulgerător, cum te goleşte de sînge, cum ţi se taie răsuflarea şi picioarele, iar în stomac nişte colţi de fiară — asta-i durerea. Asta e, dar mai e şi ruga care se înalţă fără să ştii pentru ce, ca ţipătul pe care ţi-l smulge avalanşa, muntele ce se prăvale, coşmarul. „Doamne Dumnezeule, cu ce-am păcătuit ? De ce să-mi răpeşti ceea ce din tine a purces ?... De ce ?"

Revăd acum cerul limpede al unei dimineţi de decembrie. Ah, limpezimea aceea ! Văd totul : clipa aceea de exaltare datorată strălucirii soarelui, gerului şi transparenţei aerului, aducînd cu ea o linişte înşelătoare, o încredere oarbă, urmată imediat de un presentiment brutal pe care nimic nu-l justifica, dar care se exprima prin fraza aceasta, repetată de zece, de douăzeci de ori între Palermo şi Sólanto : „Oriunde-ai fi de-acum înainte", frază ieşită din cine ştie ce tainiţă : „Oriunde-ai fi de-acum înainte, tu avîntul şi puterea mea", reluată şi amplificată de huruitul trenului, „ori-

unde-ai fi de acum înainte, amintește-ți", tîrînd în urma ei alte cuvinte: „Oriunde-ai fi de-acum înainte, amintește-ți de ceea ce am fost, am fost", rostită fără întrerupere pînă la peronul gării Santa Flavia unde, un „hopa!" brutal al unui trecător m-a oprit chiar în clipa cînd, din nebăgare de seamă, era să dau peste un cărucior.

La Sólanto unde, fără să fi fost ger sau chiciură, grădina era împietrită și iarna o cuprinsese într-o mîndră imobilitate, dînd nisipului și pămîntului o duritate cristalină, decorul acesta îmi reînvie presentimentele.

Era pe la trei după-amiază și ascultam pe terasă clipocitul valurilor, cînd văzurăm un om venind spre noi. Îl văzurăm încă de departe. Urmărea conștiincios zigzagul cărării, apoi cu grijă, ca să nu alunece, urcă treptele tocite, iar noi îl priveam fascinați de seriozitatea cu care făcea un lucru atît de simplu — să vină spre noi, cei care ședeam pe terasă, puțin toropiți de vînt și de zgomotul mării.

Ajuns la noi, omul șovăi. Era un carabinier, același carabinier, jegos, cu cozorocul chipiului crăpat, cu pasul lui nesigur de comediant care încearcă un număr nou. A spus cu o voce mohorîtă. „E mort..." și nu știa ce ar mai trebui să facă.

Nu înțelegeam. E mort? Cine a murit și ce era cu vocea aceea care monologa despre frontul din Grecia, despre bocanci de carton și de erori de tir: „O mizerie de armată, înălțimea-voastră... Băieții au fost debarcați fără

armament.“ Antonio ? De ce e vorba ? Antonio a fost escrocat, trădat ? Nu se poate. E o minciună. Mi-o spun și mi-o tot spun în gînd. E o eroare, o groaznică păcăleală. Sudoarea îmi curge de-a lungul brațului. Mă uit la baronul de D. care-și ridică gulerul paltonului, dintr-o dată strigă cu o voce sugrumată : „Pleacă soldatule, te rog, du-te“. Dar omul continuă. Acum nimic nu-l mai poate opri, iar eu nu-mi mai pot lua ochii de la buzele lui care se încăpățînează să ne sfîșie, de la gura lui conștientă de importanța ei și aproape satisfăcută. Glasul lui ni se înnoadă ca un ștreang în jurul gîtului. Privirea lui e neînduplecată ca un pluton de execuție. Ne omoară. Se simte ca un trăsnet de puternic. De data aceasta pe el trebuie să-l ascultăm, iar victima e celălalt, tînărul pe care l-a atins un glonte, în munții Greciei. „Trebuie să vă resemnați...“ Vorbele mă lovesc, mă chinuiesc, îmi sună în urechi ca niște clopote. Bocanci de carton... Bocanci de carton. Unde să mă așed ? Baronul de D. se plimbă pe terasă de colo pînă colo, dus parcă de vînt. O să se prăbușească ? Zice într-una „Mișeii ! Mișeii...“ în timp ce carabinierul, plin de răbdare, continuă să-și depene mesajul : „Nu le-au dat muniții. Au uitat. Greșeala e a comandamentului.“ E absurd, e îngrozitor. Cum pot oare cuvintele să pricinuiască o asemenea durere ? N-o să uit niciodată vocea aceea încăpățînată, metodică. „O unitate de-a noastră a fost bombardată de niște Savoia Marchetti... A fost o eroare, excelență...“

De-aş putea să scap de vocea asta nătîngă, de indiferenţa ei ucigătoare. O aştept să se dezică. La urma urmelor, de ce nu? De ce cuvintele care te rănesc, de ce iremediabilul nu s-ar putea şterge ca o bandă de magnetofon?

O speranţă nebunească se naşte dintr-o clipă de tăcere, dintr-un moment de şovăială care face mai mult zgomot decît o fanfară. Omul tace. Mă agăţ de absenţa aceasta a vorbelor şi implor. O, voce, te rog, cruţă-mă! Nu mai spune nimic. Lasă-mă să regăsesc imaginile dinainte, plajele, singurătăţile noastre, violenţa trupurilor noastre, muzica însorită. În urechi îmi răsună trei note insistente, mă cuprinde şi aleargă prin mine o frîntură dintr-o arie care-mi place. Înaintea ochilor îmi apare Antonio, înalt şi subţire. Dar ce caută el aici? Adevărul e pe feţele care mă înconjoară. E în tristeţea care le umbreşte, Antonio e mort. Mi-o spune propria mea durere şi ţipătul frînt al pescăruşilor o spune pe întinsul mării: e mort. Cuvintele acestea vor deveni lăcaşul meu tainic. Se vor trezi cu mine în fiecare dimineaţă. O să le îmbrac ca pe-o veche haină. Vor merge peste tot împreună cu mine. Peste tot. O să le văd în cutele aşternutului, în insuportabila palpitaţie a perdelelor mişcate de vînt, în tot ce se ridică şi coboară ca un trup care respiră, în tot ce izbeşte şi bate ca o inimă. Mi-e frică. N-o să mai aflu niciodată scăpare.

Omul pleacă. E prea simplu. Se va petrece însă ceva la care nimeni nu s-a gîndit. Un

cataclism. O să se despice pămîntul și-o să-l înghită. Nu numai pe el. Pe toți. Da, pe noi toți. Dar nimic. A plecat. S-a dus, lăsînd pe masă anunțul împăturit cu grijă. Dar cît de greu mai înțeleg : Antonio n-o să se mai reîntoarcă. Sînt singură. Mă dăruiesc acestor cuvinte, mă cufund în vidul lor, iar ele mă primesc și mă învăluie. Sînt tot atît de grele, ca un braț care-mi cuprinde umerii și n-o să aflu nicicînd vreo îmbrățișare mai durabilă.

În ziua aceea, cititorule, m-am dus pentru ultima oară la Sólanto. Dar înainte de a încheia, o dată pentru totdeauna, acest capitol al vieții mele, trebuie să vorbesc iar despre dezolanta oroare pe care mi-o inspira Antonio atunci cînd, în loc să mi-l amintesc în deplinătatea puterii lui, pătruns de conștiința acestei puteri dar și de o supremă nepăsare, în loc să mi-l închipui cu mersul lui puțin tărăgănat, cu expresia lui răutăcioasă și cochetăria care-l îndemna să poarte haine prea largi, de parcă s-ar fi temut că altfel prea sînt vizibili mușchii lui prelungi, picioarele, unghiul ascuțit al umerilor, îngustimea copilărească a șoldurilor sau fesele ca și inexistente, haine în care părea că plutește, că-i alunecă de pe trup, că abia se mai țin pe el ; cînd în loc să mi-l închipui așa cum era, îl văd în starea lui finală, hărțuit, poticnindu-se, învins, prins în capcana unei patrii care-l trimitea pe cîmpul de luptă, încălțat cu bocanci de carton.

Tovarășii lui, mi s-a spus, erau și ei niște copilandri.

Printre ei, în toiul luptelor, se afla băiatul unui căruțaș din Potenza, un puști căruia a trebuit să i se smulgă harmonica la care cînta tot timpul, pentru că nu înțelegea de ce e periculos să cînți în asemenea împrejurări, mai era un cioban sard, cîțiva oameni din Piana dei Greci, care ziceau că știu limba inamicului, și de bună seamă că o știau, apoi niște băieți din Lucania, cîțiva țărani, un tînăr negustor ambulant (singurul care a scăpat) care-i spunea lui Antonio : „Eu vă cunosc. O dată în Piazza Bellini v-am vîndut o pungă de smochine“, cam o duzină de meridionali, majoritatea neavînd nici o cunoștință în materie de militărie.

Dar chiar dac-ar fi avut, nu le-ar fi ajutat la nimic pentru că munițiile erau atît de puține că n-aveau voie să se folosească de arme decît cu autorizația lui Antonio. Amănuntul acesta m-a consolat adesea, gîndindu-mă că jalnicul ceremonial ce le impunea tinerilor aceia pîndiți de moarte să ceară ofițerului lor îngăduința de a se apăra „Aș putea să trag, domnule ?“, și e ușor de imaginat ce lipsită de strălucire e lupta dusă în asemenea împrejurări — îi priva de condiția lor de războinici, de învinși, făcînd din ei o trupă de copii rătăciți, părăsiți, ascunși pe creasta unui munte, dar hotărîți să țină piept pînă la ultimul cartuș, ca să nu fie cumva pedepsiți, să reziste pînă la ultima suflare.

Poate că Antonio a înțeles caracterul neobișnuit și amploarea acestei drame. Poate că

în clipa cînd şi-a dat sufletul, un asemenea deznodămînt să-i fi părut un adevărat privilegiu.

Era un băiat foarte ciudat.

Dispariţia lui Antonio a fost ceva iremediabil şi în baronul de D. s-a produs o schimbare : faţa îi devenise pămîntie, privirea dură, iar vocea lui tăioasă avea intonaţii de cruzime. Era stăpînit de o ură infernală. Unele din faptele sale — de pildă, refuzul lui de a îngădui ca numele nepotului să fie înscris pe Monumentul Morţilor — îl expunea la represalii. Căci toate se aflau, iar Sicilia avea şi ea delatorii ei.

Ceea ce făcea baronul era nebunie curată. Şi proceda astfel într-adins ? La ore fixe, prin ferestrele castelului se auzeau comunicatele postului de radio Londra. Dar pianele ? S-a debarasat şi de ele. Aşa e durerea... Nu suportă nimic din ce-i aminteşte de trecut. Dar de ce să le ardă ? Şi de ce în grădină ? Paza de coastă a crezut că rugurile acelea erau semnalizări şi s-a deschis o anchetă. Văzute dinspre mare, flăcările care se înălţau la poalele castelului păreau înspăimîntătoare. S-a vorbit de ele şi la Palermo.

Pe scurt, baronul de D. era cuprins de o asemenea indignare, încît acţiona ca un provocator, sau poate era hotărît să-şi sfîrşească zilele la Ustica, sau în alt penitenciar insular, unde duşmanii regimului erau trimişi în lanţuri, legaţi cîte patru, cu *schiavettoni* la mîini.

Or, tocmai de deportare se temea Don Fofó. Și marea lui desperare — moartea lui Antonio a fost și pentru el un fel de prăbușire — era agravată de spaima pe care i-o inspira vehemența tatălui său.

Riscurile lui nu-l interesau. La prima alarmă — în munții cu grotele și cărările lor secrete. El s-ar fi salvat ; ar fi găsit adăpost în vreun bordei unde n-ar fi avut să se teamă nici măcar de singurătate. Acolo sus, prin văgăunile dintre stînci sau în albiile torentelor secate, hălăduiau o grămadă de proscriși, de certați cu legea, confundîndu-se atît de intim cu pustietățile acelea că nimeni pe lume nu i-ar fi putut alunga. De cînd se știa, Don Fofó fusese prietenul lor. Îi ocrotea, le dădea de lucru, iar uneori îi ascundea la Sólanto. Muntele a fost totdeauna domeniul lui, al lui Don Fofó. Îi cunoștea fiecare piatră, fiecare izvor, fiecare puț, fiecare femeie : se simțea întradevăr ca acasă. Dar pe tată-său putea să-l expună la caznele unei astfel de vieți ?

Don Fofó s-a gîndit adesea la această eventualitate.

Dar ce te faci cu bătrînețea baronului de D., cu durerea lui, cumplită ca o rană, care-l topea, cu nopțile lui de insomnie... Oricum, la șaptezeci și cinci de ani nu mai ești tînăr. Și dac-ar fi fost numai atît. Marea dificultate consta în hotărîrea baronului de D. de a-i ultragia pe cei pe care-i socotea răspunzători de moartea lui Antonio, de a-i provoca, de a-i împroșca, fățiș, cu ura lui, cu ura aceea demo-

niacă pe care i-o stîrneau toți reprezentanții ordinii, ai legii, ai regimului. La ce bun deci să se mai amăgească ? Cei din munți nici n-ar fi voit să audă de baronul de D. Mafia n-ar fi tolerat niciodată printre oamenii ei pe unul care și-a pierdut stăpînirea de sine într-o asemenea măsură, încît i se urcă sîngele la cap de cum vede un carabinier.

Mafia (nici nu prea îndrăznești să scrii cuvîntul acesta murdar, lugubru, de teatru de bîlci — dar cum să-l eviți ?), mafia deci, trebuie s-o recunoaștem, stăpînea muntele, și totul depindea de ea. Tăcere, prudență, prefăcătorie, șiretenie — iată ce pretindea ea celor pe care îi proteja. Or, baronul nu accepta astfel de stratageme. Din acest refuz își trăgea el ultimele lui forțe. Puțin îi păsa ce avea să i se întîmple. Primejdii ? Riscuri tot mai mari ? Nu-l interesa nimic. Nu mai exista viitor. I l-au omorît pe Antonio. Un om din stirpea lui a murit ca victimă a incompetenței și a nebuniei ucigașe a regimului. Iar el va da alarma.

Da, baronul de D. nu mai era același om. Simțea cum curg în el valurile răzbunării.

Și o dată mai mult locuitorii din Sólanto participară la drama baronului, pînă la totala identificare cu stăpînul lor. Toți, fără nici o excepție, bărbați și femei, purtară doliu după Antonio.

Incidentele se înmulțiră. Unele chiar crude, ca, de pildă, răpirea unui tînăr demnitar al regimului, venit în regiune să-și petreacă vreo

cîteva zile de odihnă și care a dispărut fără urmă. Altele de-a dreptul comice, ca acela iscat din pricina unui bătrîn din Sólanto cu prilejul inaugurării unui drum de care localnicii s-ar fi lipsit cu dragă inimă. Dar ce puteau face ? Ca remediu la toate relele, guvernul continua să preconizeze așa-zisele „panoramice", iar ziarele făceau mare tărăboi în jurul drumului care se inaugura în ziua aceea la Sólanto cu nenumărate discursuri, deși utilitatea lui era foarte ipotetică, dată fiind lipsa de benzină și absența turiștilor. Dar cu acest prilej, de la Palermo veni un autobuz plin cu oficialități. Toți afișau o extremă jovialitate ; dar mai ciudată părea nevoia lor de a-și agita mînecile îngalonate și bonetele cu ciucuri pentru ca lumea să uite de greve, de revolte și de imperiul pierdut.

Se trudeau din greu domnii ăia. Trebuia, nu-i așa, o anume compensație. Căci anul care trecuse n-a adus decît surprize neplăcute, iar 1943 nu se anunța de loc mai bun. Un corp expediționar italian fusese trimis pe Don. Se spunea că sînt peste o sută de mii de oameni. Așa că toată emfaza de la inaugurare, tot excesul de bunăvoință și zîmbete forțate, erau un fel de remușcări. Trenuri întregi de muncitori italieni plecau în Germania. Cînd patronii nu erau mulțumiți de treaba pe care le-o făceau, asmuțeau cîinii pe ei. Toate se aflau. Toate. Și despre puștile cu un singur cartuș, și despre tunurile vechi, care-au făcut campania din 1896, repuse acum în serviciu, și despre miniștrii care făceau

speculă cu echipament militar sau despre generalii cămătari sau măscărici ca acel Soddu, care compunea muzică pentru filme, pe frontul grecesc, cu mai multă tragere de inimă decît își comanda oamenii, fără să mai vorbim de spiritele acelea superioare, bancherii regimului, care lucrau numai pentru chiverniseala lor, făcînd averi și tăind din pămînturile imperiului niște proprietăți de vis. Da, totul se știa : era de ajuns să asculți. De aceea oamenii din Sólanto se uitau cu mirare la oficialii veniți din Palermo, pe zi de iarnă, cu ghete negre. Erau mătăhăloși, erau grași, erau de tot felul sub soarele de plumb și nu știau ce să mai inventeze ca să pară cît mai glorioși. Niște mutre nenorocite, oameni care în mod sigur se simțeau foarte nelalocul lor și cît se poate de stînjeniți în fața rîndurilor de țărani îndoliați, care nu suflau o vorbă. Ce să facă ? La ce se puteau aștepta de la o astfel de asistență ? De la fețele acelea care nu prevesteau nimic bun. Muțenia mulțimii făcea să crească enervarea funcționarilor.

Cel mai puțin încurcat, un tînăr care avea o destul de bună părere despre el însuși și despre funcția lui la Poduri și Șosele, socoti că trebuie, potrivit instrucțiunilor Romei, să stabilească niște contacte directe și să-și asigure simpatia unui bătrîn care stătea și el printre gură-cască aceia. Merse deci spre el. Celălalt îl vedea apropiindu-se fără să înțeleagă ce voia de la sufletul lui. De ce atîtea amabilități ? Îi zicea „strămoș“ sau „tată-mare“ sau „buni-

cule" și familiaritatea asta nu-i plăcu de loc. Apoi îl tîrî de mînecă pînă la estradă, unde fu rugat să ia loc. Țăranul continua să mestece în tăcere o bucată de pîine scoasă din buzunar.

Era un om foarte bătrîn, cu fața tăbăcită și ridată, care-și ținea capul mereu plecat, cînd spre dreapta, cînd spre stînga, ostenit parcă de povara șepcii lui uriașe, sau ca și cum ar fi tras cu urechea la zgomotele pămîntului. Începură să-i pună întrebări. Drumul ăsta e un mare progres. El ce părere are. Țăranul asculta, zîmbea dezvelind niște dinți galbeni și rari, dar era limpede că tonul inspirat al interlocutorului său îl lăsa rece. Desigur că șoseaua trebuia să-i pară ca o minune, mai ales lui, care își amintește de cărările de odinioară, de drumurile făcute de catîri și de praful ăla nenorocit. Bătrînul aproba dînd din cap. Praful? Da. De praf își aduce aminte. Tăcu iar în timp ce omul în cămașă neagră își reluă tirada. Repetă de mai multe ori cuvîntul „carosabil" graseind pe cît putea „r"-ul și sîsîind „s"-ul, apoi dorind să spună cît mai multe, vorbi despre binefacerile fascismului și adăugă că cel mai vîrstnic țăran din partea locului, bătrînul înțelept care șade alături de el, va accepta, desigur, să spună în fața microfonului ce părere bună are despre fascism. „Ia să vedem tatămare... Nu-i așa că în Italia oamenii trăiesc fericiți?"

Bătrînul se lăsă mult rugat. Spunea doar „Italia... Italia", mestecîndu-și într-una pîinea. Șovăiala lui era pusă pe seama vîrstei. Iată un

om care se apropie de suta de ani. Cu ochii pe jumătate închiși, țăranul se uită la oficialități, apoi la oamenii din Sólanto, adunați în fața tribunei, dup-aceea privi microfonul și iar se uită la oficialități : își mișca buzele, era gata să vorbească, nu mai încăpea nici o îndoială. Ceva însă îl mai reținea. Un gînd ascuns ? Teama ? Ce anume ? Îl înghesuiau cu întrebările.

— Și chiar o să mă audă lumea întreagă ? se interesă el cu un aer întunecat. O să mă audă pînă și în America, pînă în Anglia ?...

— Desigur, desigur. Vei fi auzit și de dușmanii noștri. Hai, spune ce ai de spus !

Atunci țăranul se ridică și toți tăcură. Își trase șapca pînă peste ochi, își făcu semnul crucii, se proțăpi în fața microfonului pe care-l apucă zdravăn cu amîndouă mînile și strigă cu o voce înspăimîntătoare : „America ! America ! Mă auzi ?“ Urmă o clipă de tăcere, în timpul căreia tînărul de la Poduri și Șosele începu să-și regrete cu disperare inițiativa. În primele rînduri, grangurii cu frumoasele lor uniforme erau în alarmă. Atunci bătrînul urlă cît îl ținea gura : „Aici Sicilia ! Sicilia te cheamă în ajutor...“ Și mai strigă : „Ajutor... Ajutor... Ajutor“. De trei ori. Și coborî de la tribună mormăind mulțumit. Un adevărat scandal.

Pe vremea aceea ultragiile și sarcasmele erau atît de neobișnuite, încît bătrînul, cu ajutorul unui număr mare de martori, fu declarat nebun. S-a spus chiar că avea fierbințeală și aiura. Dar în cercurile sus-puse, incidentul de

la Sólanto deveni un important subiect de discuții. De îndată s-a și stabilit un raport direct între proasta stare de spirit și influența baronului de D. Lucrurile trebuiau lămurite și o personalitate foarte importantă sosi pe neașteptate să facă o anchetă la fața locului.

Îl primiră ca pe un intrus.

Sólanto îi apăru ca o fortăreață deșartă, un oraș mort, cu ulițe pustii, cu porți ferecate și scări strîmte și întunecate, ca niște ascunzători de bandiți. Ce locuri! Și unde erau oamenii? Ici-colo se furișa cîte-o siluetă și dispărea de cum ai zărit-o. Asta semăna a uneltire. Și ce sinistru e un oraș îndoliat. De unde pînă unde toate placaturile acelea lipite pe uși? „Fiului nostru." „Copilului nostru." Ce s-a-ntîmplat? Au dispărut toți locuitorii, au pierit cu toții? Ce absurditate. Moartea care se ivește pe neașteptate și de netăgăduit în pragul fiecărei case. Moartea, numai moartea, cît vezi cu ochii, legînd cu un linţoliu negru poartă de poartă. Putea oare să-și închipuie șeful ăla că întregul sat era îndoliat pentru Antonio? Cum să fi înțeles din moment ce nu era sicilian? Și de ce să te miri că nu era sicilian, dacă funcționarilor născuți în insulă li se interzise, printr-un recent decret să fie slujbași în Sicilia? Asta ca să domolească nemulțumirile care creșteau într-una. Era o idee de-a lui Mussolini, care începuse să se cam sature de meridionalii ăștia ce-i tot puneau bețe în roate.

Și astfel ordinea ajunsese în mîinile unor venetici pentru care tradițiile locale erau un

soi de vrăjitorii, și care se simțeau ca niște musafiri năuciți, aidoma șefului ce asuda acum în fața porții castelului Sólanto. Dar oare chiar pe-aci să fie intrarea în castel? Căci în labirintul acela toate clădirile semănau și se arătau la fel de dușmănoase. Și, unde mai pui că pînă și casele cele mai sărăcăcioase aveau niște porți de cetate. Șeful nu știa ce să mai creadă. Fruntea-i era scăldată de sudoare. Pe neașteptate trecu o femeie, o siluetă mută, cu fața ca o mască de plumb. Aici stă baronul de D...? Ea părea că nu înțelege. Ah, sicilienii ăștia, ce dobitoace.

Pămîntul, pereții, fiecare piatră din Sólanto dogorea, ceea ce făcea ca omul cu ghete și cămașă neagră, care aștepta în piața încinsă, să fie mai stînjenit, mai nemulțumit, mai înfricoșat. Ce oraș, Doamne Dumnezeule, parcă-i la capătul lumii! Bătea un vînt de foc, iar el își tot ștergea fruntea. Iată însă că pe nepusă masă, parcă din farmec, se ivi un om, tolănit pe un zid, fără să miște un deget portarul. Ce făcea acolo și de ce n-a dat nici un semn de viață mai devreme? Pe o vreme ca asta nu lași nici cîinele pe-afară. Dar chiar după ce-a strigat la tipul ăla ciudat și i-a cerut să-l anunțe baronului de D. poarta a rămas ferecată iar șeful a tot așteptat să fie primit.

Cînd s-a reîntors la Palermo a făcut o dare de seamă asupra misiunii sale. A deschis castelul, cu inteminabilele lui culoare, și vestibulul cu lespezi, răcoros ca o peșteră, a povestit despre sala de lucru, cu biblioteci pînă în tavan,

și mai ales despre marile mese rotunde pe care erau îngrămădite tot felul de publicații ba chiar și reviste englezești. Repetă de cîteva ori „englezești“ ca să semnaleze superiorilor că nimic nu i-a scăpat.

Vorbi apoi despre portarul care părea că ignoră salutul roman — ceea ce era cît se poate de suspect ! — și despre hotărîrea lui, a șefului, de a da un exemplu acestei bande de degenerați. A intrat în salon cu un pas vioi și cu mîna ridicată. Și cita din memorie fraza cu care l-a întîmpinat baronul de D. „Scutește-mă de clovneriile dumitale...“ E un om care după cîte se pare nu poate rosti o vorbă fără să aibă un acces de mînie. Întreaga lui atitudine prevestea un incident. Nu mai are carnet de notițe pentru că baronul i l-a smuls din mînă. „La mine acasă am pretenția să vorbesc ce vreau.“ E un nebun. E bolnav.

Toate au însă o limită. Și-atunci, în cîteva fraze pline de simțire, a preamărit sentimentele sublime care-ar trebui să anime o familie ce și-a dăruit fiul patriei. Iar baronul îi striga „Mai tare, sînt surd“, ținîndu-și mîna căuș la ureche. Deși nici unul din rapoartele precedente nu menționaseră surzenia lui. Se zicea chiar că ar fi meloman. Ce să crezi ? Își bătea joc. „Inutil... Sînt surd“ — astea sînt cuvintele lui. Apoi ușa s-a deschis pe neașteptate. Era fiu-său, fără îndoială. Avea aceeași privire severă. Și nici el nu purta insigna partidului.

Raportul șefului îl prezenta pe Don Fofó ca fiind cel puțin la fel de suspect ca baronul de D.

Putea să fie socotit și el răspunzător de ceea ce s-a petrecut la Sólanto. Ca și de povestea cu Monumentul Morților. Șeful era foarte mîndru de întrebarea ce i-o pusese pe nepregătite : „Cum poate tatăl unui ofițer căzut pe cîmpul de onoare să refuze perpetuarea sacrificiului fiului său, opunîndu-se ca el să fie gravat în piatră?“ Răspunsul veni pe loc „Nu țin să fiu un exemplu“.

Sînt niște indivizi respingători, niște lepădături. Ah, și să mai zică cineva că trebuie să te porți cu mănuși. Pentru oameni ca ăștia numai cravașa e bună...

Șeful își dădea toată osteneala, raportul mergea bine, dar nu trezea nici un ecou. Îl neliniștea mai ales secretarul federal. Abia îl asculta. Dar ce-ar mai fi voit ? Să fi crăpat, ca celălalt care a fost trimis la Sólanto, chipurile în concediu și l-au doborît ca pe un iepure. Și ce însemnau privirile acelea ironice, vorbele și șușotelile. Ce, e prost informat ! El, funcționarul model ? Nimic nu i-a scăpat. Chiar nimic. Și-atunci ?

Voia o explicație.

A primit-o în ziarele de seară. Niște incidente regretabile. Trei bombe de plastic la Sólanto, trei explozii.

La o oră după plecarea lui, Monumentul Morților a fost aruncat în aer.

S-a petrecut în mai. Era vreme liniștită. Decizia se impunea, iar baronul de D. a plătit-o așa cum plătești despărțirile cu ceasuri lungi

de spaimă, ca obsesia a ceea ce avea să piardă — o frămîntare fără sfîrşit.

Trebuia deci să plece. Era singura ieşire: poliţia fusese întărită, răspîntiile erau păzite şi tot timpul erau pîndiţi. În plus orori ca, de pildă, bătaia ce i-au tras-o unei femei însărcinate, ca să afle numele celui care a fabricat bomba, nume care n-a fost aflat niciodată. Cine să fi fost? Un anarhist? Sau poate unul din separatiştii aceia ale căror idei se zicea că au cuprins toată regiunea? Şi ce ţel avea omul ăla? Să slujească interesele baronului de D.? Dar dimpotrivă, îi făcea un deserviciu. Sau poate voia să vină în întîmpinarea dorinţelor lui, cum bănuia poliţia. Dacă nu cumva chiar poliţia a pus la cale toată povestea.

Trebuia deci să plece. Degeaba îşi spunea mereu că se va reîntoarce, căci asta nu-i ajuta la nimic. Baronul de D. nu-şi făcea iluzii. Plecarea însemna să părăsească ceva care din crud, insuportabil, aproape ucigător, cum a fost îi devenise la fel de necesar ca aerul: povestea unei iubiri fără seamăn, circumscrisă între zidurile unui castel din Sicilia, casa lui. Plecarea însemna să se despartă de fantomele care-i dădeau tîrcoale; de fericire, de parfumul ei care înmiresma fiecare odaie, şi de imaginea femeii a cărei amintire îl făcea şi acum să tresară din somn, şi-a cărei prezenţă o simţea mereu, în ciuda anilor cînd între el şi ea n-a mai fost decît muzica, muzica între ei doi, ca o nespusă dorinţă. Şi, amestecîndu-se în chipul cel mai

ciudat, confundîndu-se aproape cu amintirea femeii, amintirea lui Antonio care i-a umplut ceasurile lungi ce altădată nu se mai sfîrşeau, l-a scăpat de aşteptările fără sfîrşit, de accesele de ură din care se hrănea iubirea trădată şi inima batjocorită, Antonio care-l vindecase.

Dar şi mai rău era că-i pierise pofta de a se mai reîntoarce. Se cunoştea bine. Ştia pînă unde putea merge cînd se trezea în el dorinţa de a se detaşa, dorinţa de linişte. Oricare alt loc, pentru el era un vid. Dar ce s-ar întîmpla cu el dacă avea să se mulţumească cu vidul acela. Vidul. Da. Să prindă gustul vidului, a vieţii renegate. Să-l preţuiască poate. Teama aceasta nu era încă decît o idee confuză şi se străduia pe cît putea să n-o lase să se limpezească. Se agăţa de frînturi de fraze, de cioburi de idei, de vorbe. Poate va găsi liniştea, cine ştie? Poate tocmai prin ea viaţa ar putea să redevină ca o auroră, puternică, nouă, strălucind de speranţe. Dar cum să creadă într-una ca asta? Hai să fim serioşi... Toate războaiele se sfîrşesc prost şi pacea aduce mai multe dezamăgiri decît ţi-ai fi imaginat. E un lucru evident. Aduce o schimbare radicală, o contradicţie sfîşietoare între ceea ce ţi-ai dorit şi ceea ce ai dobîndit.

Şi din toate, baronul de D. nu păstra decît teama că, după luni şi luni de despărţire, ani poate, n-o să mai regăsească intactă nici bucuria de a trăi în Sicilia, nici forţa de a se reîntoarce aici.

Don Fofó nu era un om întreprinzător. Nu era nici un sentimental. În el predomina mai degrabă un amestec de senzualitate și de impulsivitate. Semăna cu mamă-sa. Și totuși baronul de D. trezea în el o emoție profundă, permanentă, o neliniște ca aceea pe care o stîrnesc sentimentele neîmpărtășite. Știa că nimic nu va mai putea să-i umple golul din inimă. Nici chiar el, Don Fofó, pe care baronul îl iubea atît de mult. Iar certitudinea aceasta stabilea între ei o legătură neașteptată, care-i făceau indispensabili unul altuia : imposibilitatea de a se minți.

Și-apoi Don Fofó trăise la marginea acestei societăți, căreia îi aparținea, la marginea acestei lumi închise, misterioasă, ca o entitate obscură de care era legat fără s-o cunoască și al cărui rezultat perfect era tată-său. Și îl iubea cu atît mai mult, cu cît îl înțelegea mai puțin. Și tocmai pe omul acesta poliția îl prigonea. Don Fofó s-a înverșunat să-l salveze de bruta aceea tiranică, tot mai odioasă, să-l convingă să plece, ajungînd chiar să plîngă, mirîndu-se el însuși de manifestările unui sentimentalism pe care nu și-l bănuia. Putea însă să i se împotrivească ? El, care și-a petrecut viața pe cîmp, pe la ferme, cu țărăncile, se simțea legat de stilul de viață al tatălui său, de lucrurile care lui îi erau dragi, de felul lui de a fi. Ce putea face ? Era fără îndoială o contradicție necesară.

Pînă cînd baronul de D. fu în sfîrșit de acord cu plecarea trecură cîteva săptămîni. Războiul

din Tunisia era în toi, iar pentru el treburile stăteau atît de prost la Sólanto, că nu mai era o clipă de pierdut. Dar Don Fofó știa cui trebuia să se adreseze. În privința asta n-avea pereche.

Își avertiză cîțiva prieteni.

Metaforele de uzanță erau „Să se expatrieze fără pașaport“ sau „Să ia legătura cu oamenii din afară“. L-au înțeles fără nici o greutate. Așa cum i-au înțeles și graba, și frica. Pentru că plecările forțate nu erau un lucru atît de neobișnuit. Trebuia însă, înainte de toate, să obții sprijinul mafiei. Iar dacă precizăm că mafia era la ordinele americanilor, vom ști, în linii mari, ce se petrecea atunci în Sicilia.

Armata italiană mai rezista încă în Tunisia. Dar totul nu era decît o chestiune de săptămîni, iar linia Mareth era străpunsă. De aceea debarcarea părea iminentă. Din fericire contactele erau de mult stabilite și, de mai bine de un an, serviciul secret american, împreună cu omologul lui sicilian, erau în plină activitate. Mafia, care își asigurase tăcerea unuia și sprijinul celuilalt, plasîndu-și oameni de încredere și într-o parte și într-alta, pipăia pulsul prin cazărmi și sprijinea dezertările și, se înțelege, în numele democrației făcea tot felul de promisiuni separatiștilor, mafia, așadar, ținea în mîini toată Sicilia.

Trebuia, nu-i așa, ca debarcarea să coste cît mai puține vieți. Asta fiind esențialul, cît mai contau oare mijloacele? Desigur... Numai că, oricum, mafia... Nu-i totuși curios, s-o vezi in-

trodusă pînă în mijlocul statelor-majore? Mafia să fie răspunzătoare, într-un anume fel, de soarta unei armate? Nu era nici un motiv de bucurie. Vremurile erau jalnice.

Între recidiviştii italieni din închisorile americane şi onorabilii lor corespondenţi din Sicilia s-a stabilit astfel un du-te-vino de informaţii, un adevărat trafic, pe care numai idealismul american l-ar fi putut concepe în candoarea lui naivă. Ciudată situaţie! Cincizeci şi două de condamnări, un trecut de proxenetism aproape unic în analele crimei, şi o condamnare la treizeci de ani de puşcărie n-au putut pune la îndoială buna credinţă a unui gangster, a lui Lucky Luciano, pe care nişte foarte onorabili gentlemeni şi ofiţeri de o mare discreţie, l-au consultat, se zice, de mai bine de douăzeci de ori, în dosul gratiilor închisorii lui model, cu privire la mijloacele care ar asigura reuşita operaţiunilor militare.

Ocazia era strălucită şi Lucky Luciano se comportă cît se poate de bine. Ca prin minune îşi aminti lista completă a vechilor săi asociaţi în care Armata a 7-a putea să aibă o încredere oarbă.

Într-adevăr, se intră în Sicilia ca în brînză. Cînd totul s-a terminat, foarte repede şi aproape fără pierderi — în timp ce bieţii englezi, mai puţin informaţi, trudeau din greu pierzînd mii de oameni — îndatoritorul făuritor al acestei victorii se mai zbătea încă în fundul închisorii ca să i se recunoască drepturile. Nimeni nu-şi mai amintea de promisiunile făcute lui

Luciano. Ce i se promisese de fapt? Libertatea?

I-au trebuit doi avocați și multă răbdare pînă să obțină cîștig de cauză.

L-au deportat în Italia.

Dar asta după cîțiva ani, după ce s-a terminat războiul. Și am pomenit încă de pe acum numele lui Lucky Luciano pentru că nu e de loc străin de ceea ce va urma.

Prietenii lui Don Fofó aveau și relații, și mijloace. După ei, plecarea clandestină a baronului de D. nu prezenta nici o dificultate. Ba dimpotrivă. În ultima vreme serviciile americane pretindeau „interlocutori distinși". Insistau într-una. De bună seamă că toate contactele stabilite numai cu analfabeți începuseră să-i cam neliniștească.

Asta și pentru dialect. Căci oricît ar părea de ciudat, un analfabet nu poate preda siciliana. Și în domeniul acesta aveau mereu nevoie de un ajutor. Deși toți sicilienii din America aveau să fie încorporați în forțele de invazie, băieților trebuia să li se împrospăteze memoria. Născuți în Statele Unite, habar nu mai aveau cum se vorbește în insula lor. Da, aveau mare nevoie de oameni în domeniul acesta și cunoștințele baronului de D. puteau fi utile. Dar îi ajungea oare să trăiască dintr-asta? Voiau cu dragă inimă să-l folosească dar nu să-l și întrețină pînă la capătul zilelor lui!

În legătură cu asta Don Fofó le vorbi celor care l-au întrebat de o soră de-a tatălui său,

americană prin căsătorie, și pe deasupra și ceva verișoară cu Vanderbilt. A pierit în naufragiul *Lusitaniei* lăsînd o moștenire de care baronul de D. nu s-a atins.

Asemenea resurse produseră cel mai bun efect. Dar mai ales îi liniști înrudirea cu Vanderbilt.

Mai rămînea trecutul. Căci gogorițele acelor vremuri erau oamenii dubioși din punct de vedere politic. De aceea prin mediile siciliene din New York se întreprinse o anchetă discretă. Nu s-ar găsi oare în Mulberry Street și emigranți din Sólanto care să dea cuvenitele garanții ?

În restaurantul lui Alfio Bonnavia veniră niște clienți noi care se interesau în mod deosebit de trecutul baronului de D., de activitatea și de prieteniile lui. Veniră des. Niște oameni cu ciudățenii. Îl cunoșteau pe baronul de D. ? Nu, nu tocmai. Au auzit doar vorbindu-se despre el. Oricum, era curios că necunoscuții ăia se interesau de baronul de D. și de opiniile lui. Alfio era nedumerit.

Carmine înțelese repede.

La New York, la fel ca la Marsilia sau Neapole, o anume carieră nu se face fără un anume sprijin. Să fi avut dreptate inamicii politici ai lui Carmine Bonnavia cînd afirmau că și-a realizat cariera politică prin niște alegători care nu-i fac nici o cinste ? Mai ales prin Luciano. Carmine se jura pe toți dumnezeii că nu. Îl cunoștea pe Lucky numai așa, de la frizer. Simple calomnii.

Dar avu grijă să-l anunțe.

Astfel află Luciano că, dacă ar fi de acord, ar putea facilita venirea la New York a unui om de merit. Cîteva cuvinte ar ajunge... Și aceste cuvinte fură rostite. De-acum nimic nu se mai opunea venirii baronului de D. O vedetă furată își găsi pe loc utilitatea. Capul Bon nu era decît la vreo cîteva sute de mile.

Baronul de D. s-ar fi mirat, fără îndoială, dac-ar fi aflat ce îi datora fiului lui Bonnavia, lucrătorul lui de odinioară, și s-ar fi mirat și mai mult dacă și-ar fi putut închipui măcar, că o secătură, de teapa lui Luciano, a intervenit pentru el. N-a bănuit însă niciodată.

Cînd se apropie ceasul plecării, îl cuprinse pe Don Fofó de după umeri și-i arătă munții peste care apusul soarelui arunca fîșii lungi de purpură.

— Uită-te, îi spuse, uită-te cît de frumoase sînt faldurile acestea de cer. Ai zice că-i o maree roșie... E la fel ca în seara cînd mi l-ai adus pe Antonio. Îți amintești ? Apoi adăugă : Va trebui, Fofó ! Va trebui s-o iei de la capăt. Mă înțelegi ?

— Te înțeleg, îi răspunse Fofó.

Și izbucni în lacrimi.

— Îți vorbesc astfel pentru toate acestea... Baronul făcu un gest vag, arătînd cu capul și castelul, și norii roșietici și livezile îndepărtate de măslini. Iar cum Fofó, care plîngea mereu, îi spuse cu o voce abia stăpînită :

— Lasă, micuțule. Și așa mă doare inima. Dar poate că nu ne despărțim pentru totdeauna.

Apoi își îmbrăcă mantaua.

Vedeta sosi ca o trombă, se opri cîteva clipe lîngă stîncile care înaintau în mare ca un piedestal, iar baronul de D. se îmbarcă în văzul și cu buna știință a tuturor locuitorilor din Sólanto.

Trebuia profitat de timpul cînd ambarcațiunile de pază erau ocupate prin alte locuri.

Ca în fiecare zi, la ceasul acela de seară, oamenii se plimbau — bărbații de-o parte a cheiului, iar femeile și fetele, între ele, de cealaltă parte. Așa se face că mai bine de cincizeci de persoane văzură cum acostează o vedetă de-a marinei, și două perechi de brațe îl ridică pe bărbatul acela înalt, puțin adus din spate, care aștepta în picioare, pe stînci, cu un sac alăturea. Nimeni însă n-ar fi vorbit despre asta.

La Palermo, puținii intimi ai baronului de D. făcură o dată mai mult constatarea că poarta castelului e mereu ferecată, iar portarul mut stă de santinelă pe zidul grădinii. Nimic deosebit, prin urmare. Probabil că împrejurările să-i fi silit pe baron și pe Don Fofó să plece pentru o vreme. În munți, fără îndoială. Nimeni însă n-a rostit nici un cuvînt despre o plecare undeva departe. Totul a rămas un secret de nepătruns.

Pe bordul vedetei, trei oameni își vorbeau în șoaptă. Își povesteau despre tinerețea lor. Timonierul spunea că înainte de a fi un *mafioso*, locuise în cartierul Tunis din Mica Sicilie, și se vedea pe el cît e de bucuros că se reîntoarce prin locurile acelea. Avea niște riduri, cum au

bătrînii intendenţi, o atitudine devotată, şi-l copleşea pe baron cu politeţea, spunîndu-i într-una „înălţimea-voastră".

După-aceea ţinură un mic sfat în legătură cu Maréttimo, „Ultimul pămînt italian înainte de a intra în larg", preciză timonierul. Şi adăugă : „De insula asta trebuie să ne ţinem departe", pentru că, zicea el, era plină de grăniceri.

Dar în ciuda vitezei şi a distanţei, Marettimo — poate să fi fost o iluzie, un miraj — păru o bună bucată de timp că-i la o aruncătură de băţ.

Baronul de D. simţi cum îi bate inima şi cum buzele încep să-i tremure. „Ultimul pămînt italian..." Nu se gîndise niciodată că o să audă această frază. Şi îl năpădiră amintirile, voci, zgomote, culori. Văzu spînzurată de cer cravata roşie a şcolarilor din Cefalù şi copii îmbrăcaţi în negru, mergînd în procesiune, apoi auzi sunetul grav şi solemn al clopotelor din Siracuza. Îşi duse mîinile la urechi, de parcă s-ar fi temut că-i plesneşte capul. Voi să scape de toată hărmălaia aceea, gîndindu-se la ceva concret, la ceva banal, ca de pildă la bereta pe care a uitat-o la Sólanto şi de care va avea nevoie. Dar vîrtejul amintirilor îl cuprinse iar. Era fără apărare. Pe mare răsări o livadă sclipind de rouă, apoi îi reţinură atenţia nişte coloane şi capitelii în ruină, care treceau prin faţa lui încet-încet, o caravană care dispăru cînd la orizont se profilară nişte forme încremenite şi ameninţătoare. Marea nu-i mai oferi

decît viziunea unui peisaj sfîrtecat, numai cîmpuri de lavă, peste tot un haos lunar, iar el închise ochii.

Cînd își reveni, o voce îi spunea

— Am ieșit.

Și cum baronul de D. nu răspundea nimic, vocea repetă mai tare :

— Am ieșit, înălțimea-voastră... Am scăpat.

Baronul de D. nu plîngea. Privea luna cum răsărea, dar n-o vedea. Părea că ascultă uruitul regulat al motorului, dar îl auzea oare ? Totul i se părea iluzoriu, incert gîndurile, senzațiile, propriul lui corp care i se părea că nu mai e al lui.

În depărtare Maréttimo nu mai era decît o umbră vînătă în vinețeala nopții.

Vreo mie de fețe necunoscute. O grămadă de oameni la ferestre. Cum s-a întîmplat ? În jurul străzii Mulberry s-a strîns o mulțime ca în zilele de sărbătoare, numai zgomot, numai mișcare. Iar Baronul, în unicul său costum decent e primit ca un erou.

Carmine Bonnavia dirija manifestația, dar nu avea decît un rol secundar. De data aceasta taică-său, Alfio, ocupa locul de cinste, mergînd la dreapta baronului, cu un pas de ceremonie.

Totul concura la reușita primirii vremea fără pic de umezeală, vîntul care bătea dinspre mare, destul de răcoros pentru luna iulie, strada pavoazată, femeile în rochii țipătoare, apoteoza vitrinelor, copiii în vacanță care se fugăreau de pe un trotuar pe altul ca un roi de viespi, și banderolele vesele și ușoare pe care

era scris cu litere uriașe „Bine ați venit", sau „Trăiască cel ce-a spus nu", frază în care ultimele cuvinte („cel ce-a spus nu fascismului") fuseseră șterse ca să nu șifoneze susceptibilitatea anumitor cercuri rămase credincioase Ducelui.

Întîlnirea avusese loc la un punct de vamă, care prin albeața pereților săi, apoi datorită luxoaselor scaune metalice și din pricina a ceva aseptic ce plutea în aer, amintea de holul unei clinici. Peste tot plante. Dar nu de oricare numai exotice. Și o muzică de fond difuzată cu discreție : arii duioase. Aici, în sala albă a aeroportului, unde plantele costisitoare și muzica proastă atestau generozitatea ospitalității americane, aici a venit Alfio în întîmpinarea baronului, cu pălărie de paie, cămașă și cravată pictată cu flori și păsărele — ținuta lui de duminică.

Pasagerii debarcau în valuri succesive. Se angajau cu toții într-un culoar strîmt care delimita două rînduri de birouri în dosul cărora așteptau niște funcționari, țintuiți de scaunele lor. Oamenii se scurgeau încet. Actele treceau din mînă în mînă, erau examinate, răsfoite, ștampilate. Uneori, cînd se isca vreo îndoială, totul se oprea. Șirul se imobiliza, ca s-o pornească iar, în salturi mărunte. Ca într-un gigantic joc de copii.

Din dosul barei de care se proptea, Alfio văzu trecînd tot soiul de mostre omenești. Tinere cu părul răvășit, încărcate cu aparate fotografice, femei mătăhăloase foarte parfumate, îmbră-

cate în blănuri, un puşti a cărui suferinţă era atît de vădită că Alfio se simţi îndurerat. Copilul mergea tăcut, avînd drept bagaj o valiză minusculă. Alfio îi văzu hainele, prea mari pentru el şi uzate de alţii înaintea lui ; văzu plasturele care-i ţinea valiza închisă şi pe el numele băiatului scris cu cerneală : SOLÒ (dar era oare ăsta numele lui sau preciza doar că e un copil singur pe lume ?) ; avea părul tuns scurt, ca după o febră tifoidă, şi o faţă de înfometat. De unde venea ? Cînd îi cercetară valiza, Alfio se simţi cuprins de emoţie, fu aproape indignat. I se părea ca o operaţie fără anestezie. Smulseră întîi plasturele. În vama aseptică se răspîndi o mireasmă de cîmpie. Copilul se uita la omul în uniformă care-i număra vestigiile trecutului său : o bucată de brînză de capră, un salam, un buchet de cimbrişor şi o pereche de şosete. Apoi, sub şosete, trei pacheţele din care, în clipa cînd au fost desfăcute, s-a răspîndit o ploaie de ierburi uscate.

După-aceea pentru Alfio urmă o aşteptare plină de nelinişte. Urmări o clipă din ochi un bătrîn care tocmai trecu... Apoi un alt bărbat, vîrstnic şi acela, dar mai înalt, mai uscăţiv, pe care îl recunoscu îndată. Poate din pricina părului său alb, stufos, sau a slăbiciunii lui, accentuată de costumul negru. Baronul începuse să semene cu un bătrîn cărturar.

De cum îl văzu, răsucindu-se pe loc, sau împins de la un birou la altul, cu aerul zăpăcit al unuia care nu ştie ce-l mai aşteaptă, Alfio

îi făcu semn cu mîna apoi o porni spre el. Baronul rămase cîteva clipe buimac. Ce împopoțonat mai e omul ăsta... Și ce-o mai fi vrînd de la el? Dădu pașaportul unui funcționar foarte tulburat de prezența călătorului venit dintr-o țară inamică și de viza lui specială. Cînd ajunse însă la bara unde stătea Alfio, baronul rămase la început împietrit de uimire, apoi scoase un fel de strigăt de bucurie.

— Alfio! E cu putință!

Se aruncară unul în brațele celuilalt. Și cuprinzîndu-l pe Alfio în brațe, baronul de D. redeveni în modul cel mai firesc el însuși. Își regăsi obișnuita lui siguranță de sine, și demnitatea lui malițioasă și distantă, la fel cum și-ar fi tras sufletul după un efort îndelungat. În timpul acesta Alfio simțea cum îmbrățișarea îl împinge cu violență în trecut. Baronul de D.! Chiar baronul; era acum în fața lui. Omul care i-a dominat copilăria și care mai bine de patruzeci de ani i-a stat înfipt în minte ca un mit, era aici, în carne și oase. Alfio stătea încremenit, năuc și dintr-o dată conștient de puterea ce-o mai avea asupra lui exilatul pe care venise să-l întîmpine.

Nimic nu s-a petrecut cum prevăzuse. Ar fi voit să fie simplu, natural. Dar uită totul, degajarea pe care o dobîndise, franchețea lui firească, felul lui de a fi „nu mi-e teamă de nimeni... eu sînt acasă oriunde“, și de care era atît de mîndru... Încercă să rostească vorbele de bun venit, cum s-a înțeles cu Carmine, dar cuvintele i se înțepeneau în gît. În schimb îi

veniră foarte repede în minte formulele de politețe uitate, se revărsau peste el, îl înecau. Ce luptă ! Baronul nu făcea nimic pentru a-l menține pe Alfio în starea aceasta ciudată. Ba dimpotrivă. Îi vorbi cu blîndețe și-l întrebă cum o duce Carmine, înainte chiar ca Alfio să fi întrebat ce mai face Don Fofó.

— Alfio, Alfio, îi spunea, e cu putință să fii chiar tu ? Am fost totdeauna sigur că ai să reușești în viață...

Și-atunci, de unde pînă unde tot pomelnicul ăla de vorbe și frînturile de fraze care renășteau în memoria lui Alfio, îi veneau pe limbă, îl hărțuiau gata să-l sfîșie ? Își spunea : „Nu mai ești același. Leapădă-te de supușenia ta. Și să nu te-apuci să-i vorbești la persoana a treia.“ Dar abia își spusese toate acestea că undeva, în mintea lui, se țeseau cele mai imprevizibile intenții, ca de pildă, să ia mîna baronului, să i-o sărute și să i-o ducă la inimă. Dar își luă seama numaidecît. Nu se putu însă împiedica să zică într-una „Înălțimea-voastră... Înălțimea-voastră“, anume ca să găsească iar cadența justă și începu să improvizeze în jurul baronului un fel de balet, cu intenția evidentă de a-i lua valiza și de a-l face să înainteze.

Astfel, fără să fie conștient de ceea ce face, Alfio îl forța pe baronul de D. să recunoască în el, în ciuda eleganței lui de om ajuns și a unui început de obezitate, pe fostul lui zilier, pe ciobanul lui.

Traversarea unui fluviu brăzdat de vapoare grăbite să ajungă în port, podul de metal care

făcea un salt îndrăzneț peste apă; canionul adînc al străzilor drepte, prea drepte, și clădirile care se ridicau nebunește spre cer, iar icicolo cîte o boltă care se întindea peste trotuar, adăpostind intrarea în locuințele din cartierele luxoase; peste tot alte surprize: gheizere de aburi care țîșneau din șosea, sau briza dinspre mare care ridica vîrtejuri de praf — cum să nu te surprindă că New York-ul e un oraș murdar? — și firme luminoase care nu se stingeau niciodată și, în toiul zilei, păreau niște dîre trase anapoda pe fațade, totul stîrnea uimirea baronului de D. pe drumul dintre aeroportul La Guardia și New York, totul îl făcea să se simtă cînd tînăr, cînd zdrobit, îi dădea senzația că pășește într-o viață nouă, sau dimpotrivă că merge spre moarte, totul, și Alfio bineînțeles, care ședea alături de el, descheiat la cămașă, cu mînecile suflecate și bicepșii scoși în evidență. Alfio la volan, cu pălăria puțin dată pe ceafă, conducînd mașina americănește, cu o indiferență studiată.

Dar asta nu era încă nimic.

Dintr-o dată însă baronul de D. avu impresia că a părăsit New York-ul și că fiecare metru parcurs îi justifică surpriza unei schimbări radicale, a unei metamorfoze. Cu ochii holbați se uita la casele care se micșorau, scăzînd cu cîte douăzeci de etaje dintr-o dată, apoi cu treizeci, ca printr-o vrajă. Fațadele își schimbau forma și culoarea. Dincolo fuseseră curate, reci, severe ca niște uriașe ziduri nelocuite. Aici erau mîzgălite în roz, în bej, și pe ele spînzurau

rufe spălate care fîlfîiau în vînt. Şi fapt remarcabil : străzile drepte dispăreau într-o încîlceală de uliţe pline de cocioabe şi de ascunzişuri ; şi cît se poate de firesc se întortocheau sau o luau în zigzag. Trotuarele cu suprafaţa lor plană, care-i păruseră Baronului la fel de mari, la fel de pustii ca o pistă de zbor, dispăreau acum brusc sub un inexplicabil furnicar de oameni şi se acopereau de tarabe. I se părea c-a ajuns dintr-o dată în miezul vieţii, de parcă substanţa New York-ului, pînă acum invizibilă şi secretă, s-ar fi revărsat brusc pe pămînt, iar legumele şi fructele ar răsări chiar şi pe marginea străzii.

— Dar unde-am ajuns, Alfio ? se interesă Baronul.

— În cartierul italian, excelenţă.

— Şi oamenii ăştia ? Toţi s-au strîns pentru mine ?

— Da, toţi, spuse Alfio.

Atunci coborîră din maşină şi intrară amîndoi în Mulberry Street.

În calitatea lui de şef de district, Carmine era în fruntea unei delegaţii formată din cîţiva reprezentanţi ai Comitetului Central din Tammany Hall şi fruntaşi democraţi din cartier. Vechile antagonisme păreau uitate şi Patrick O'Brady, care pentru moment renunţase la visurile lui de supremaţie, însoţit de cei mai credincioşi clienţi ai stabilimentului său, toţi cam afumaţi, reprezenta Irlanda. Cînd s-au făcut prezentările, Mardeiaşul, în culmea înduioşării, îl strînse pe baron la piept, numindu-l

„frate“ și „tovarăș de mizerie“, și nu-și mai putu stăpîni lacrimile.

Shun Ying, specialistul în tatuaj, Wah Wen Sang, antreprenorul de pompe funebre, și Wellington Lee, fotograful, conduceau grupul chinezilor. Erau cam vreo duzină și stăteau liniștiți în colțul lor, uitîndu-se la cerul pe care strălucea soarele. S-ar fi zis că într-adevăr nimic din ceea ce se petrece nu-i prea privește. Tăceau cu toții în timp ce șeful grupului îl cinsti pe Baron cu o plecăciune adîncă.

Agata, Calogero și fiul lor, Theo, care îmbrăcase acum primii săi pantaloni lungi, erau acolo, în primele rînduri, ca la paradă. În momentul în care, zărindu-i, baronul se opri și între ei începu un dialog în dialect, fără țipete și fără gesturi (de loc gesturi), dar într-un *crescendo* care culmină cu „Sólanto“, cuvînt rostit pe un ton profund patetic, întregul cortegiu fu invadat de haita fotografilor.

— Strînge copilul la piept! strigau.

— Îmbrățișează femeia!

Baronul stătea nemișcat. Dar cum ei insistau, Carmine îi făcu semn din cap să se grăbească. Un semn poruncitor. Cu țipete, cu gesturi furioase, fotografii se năpustiră asupra baronului ca niște animale de pradă. Declanșară fulgerele *flash*-urilor. Plecară fără să mai mulțumească.

Baronul de D. o porni iar, puțin cam speriat de oamenii aceia, de trotuarele, de străzile, de mulțimea aceea. Nici măcar nu înțelegea bine ce vor de la el. Urma să viziteze cartierul, apoi

să ia parte la o masă oferită în cinstea lui „La Alfio", după care urma să fie condus la locuința lui, trei camere, descoperite de Carmine nu departe de propria lui casă. Cam asta i s-a spus. Nu-i rămînea decît să urmeze programul stabilit, fără să se străduiască prea mult să înțeleagă rosturile atîtor atenții și ale agitației generale. Era o aventură ciudată care-i arunca un fel de ceață pe creier, îi paraliza mintea și i-o golea de orice gînd. A uitat și cărăruia în pantă pe care a coborît spre mare, și plecarea, și cum și-a luat rămas bun de la Sólanto. Nu-și mai amintea nimic de traversare. Toate nu mai aveau acum nici o importanță. Era la New York și trebuia să meargă. Să meargă împreună cu Alfio. Să meargă împreună cu Carmine. Unul la dreapta, celălalt la stînga lui. La drept vorbind, într-asta consta esențialul, și dacă ar fi căutat în adîncul inimii, fără îndoială că ar fi găsit, pe lîngă nostalgia lui tenace, acestă unică satisfacție : nu e singur.

Baronul de D. trecu astfel prin fața unor prăvălii pe care, în cinstea lui, niște mîini dibace le-au împodobit cu ghirlande, cu buchete, cu embleme în toate nuanțele de roșu și de roz, cu trofee purpurii, cu flori de hîrtie și pancarte pictate, de te credeai ba în fața unui teatru miniatural, ba dinaintea unui altar în ajun de Ziua-Domnului.

De la înălțimea magazinului lui Nazareno Bacigalupo, negustorul de acordeoane — *Established in 1908. Open daily from 10 A.M. to 6 P.M. Sunday and holidays by appointement*

only — o arie difuzată printr-un megafon trecu pe deasupra capului lui Alfio ca un şfichiuit de cravaşă, apoi se rostogoli asupra Baronului de D. într-un amestec de sunete pestriţe. Întîi un *Traditor* proferat în do major de nişte voci sepulcrale, apoi un altul şi încă unul, răpăituri de tobe ca pentru o execuţie capitală, plînsul prelung al viorilor, tremolouri ascuţite, în sfîrşit, o voce izolată, foarte frumoasă, o voce de bărbat, cîntă sol, fa, sol, re, sol „*O Terra Addio*" cu o tristeţe sfîşietoare.

— Vrea să le vîndă la solduri, explică foarte încurcat Alfio.

Chiar în dreptul baronului, un afiş lipit pe uşa lui Bacigalupo anunţa că „Dacă Dumnezeu ar fi avut coarde vocale, ar fi cîntat precum Caruso." Carmine grăbi pasul. Ceea ce nu împiedică însă ca marea arie a lui Verdi, cu strălucita ei arhitectură, să plutească încă multă vreme deasupra cortegiului.

„*O Terra Addio*" răzbătea în nesfîrşitul cerului ca un magnificat.

La capătul străzii se afla băcănia lui Dionisio Caccopardo. O limbă afurisită. Stătea în pragul uşii, cu zîmbetul pe buze, gata să primească pe eroul zilei. Vizita magazinului era înscrisă în programul zilei, iar el o aştepta ca pe un drept. Era deci obligatorie. Vorbăria lui gălăgioasă puse dintr-o dată nişte stavile nebănuite vocii îndepărtate a lui Caruso. Carmine răsuflă uşurat.

Curios loc şi băcănia asta, şi chiar merita să fie văzută. Era o peşteră, o grotă de un fantastic

ieşit din comun. Mai ales tavanul. Îţi venea să crezi că-i însufleţit. Ventilatoarele întreţineau o viaţă oscilantă, şi toate lucrurile atîrnate de plafon se ciocneau unele de altele : legumele aşezate artistic în plase, borcanele cu măsline de Santa Lucia, uleiul din bidoanele împodobite cu o cromolitografie în care Suveranul Pontif binecuvînta mulţimea zîmbind, cutiile de bomboane pe capacul cărora erau reproduse diferitele reşedinţe ale defunctei regine Margareta, ciorchinii de *provoletti*[1], plicurile de mirodenii, anghilele de mare agrementate cu un Clar de Lună, salamurile, *panettone*[2]-le în ambalajul lor ca o cutie de pălării, toate erau spînzurate în cîrlige şi toate se mişcau, se amestecau vesele, cu excepţia burdufurilor de *provolone*[3], lungi de şase picioare, care, atîrnate unul lîngă altul, şi ţepene ca nişte stîlpi de telegraf, formau un butoi înalt şi adînc. O zonă umbroasă, pe care Dionisio Caccopardo o onoră făcînd precizarea că nici un magazin din New York nu se poate mîndri cu atîta belşug.

Dar chiar atunci se petrecu un alt incident. De deasupra unui munte de şunci apărură fălcile uriaşe, cu gropiţa copilărească, mică şi rotundă, din imensa bărbie. Bustul lui Caruso ? Cum se poate ? Carmine intră la bănuieli cînd văzu că Alfio abia îşi mai poate stăpîni un gest de mînie. Şi de ce priveşte Alfio cu atîta insistenţă spre cel

[1] Un fel de brînză proaspătă (ital.).

[2] Cozonac cu stafide (ital.).

[3] Brînză grasă şi picantă (burduf) (ital.).

mai întunecat colț al prăvăliei ? Da, capul era acolo. Din ipsos aurit. Era acolo, masiv și încununat cu un cîrlionț destul de vulgar. Nu încăpea nici o îndoială, era bustul lui Caruso, cu sprîncenele încruntate, încordat într-un efort supraomenesc de parcă marea orgă a vocii lui se pregătea să tune din nou, iar suflul lui avea să răzbată ca un uragan prin pădurea de *provolone*. Cuprins parcă de turbare, Alfio încercă să-și croiască drum printre obstacolele ce-i stăteau în cale : Baronul trebuia îndepărtat de aici, trebuia împins afară, scos pe ușă, scos în stradă, orice-ar fi, nu trebuia să vadă obiectul acela. În graba lui răsturnă o grămadă de calendare pe care șiroiau apele rîului Colorado și căderea Niagarei, răsturnă o legătură de clopoței, niște detergenți, cîteva icoane cu instalația electrică : sfîntul Roch și cîinele lui în chip de veioză, și statuetele cu iluminație ale Madonei din Fatima — obiecte care se bucurau de mare căutare prin cartier — și tot tîrîndu-l după el pe baron, Alfio dădea la o parte mături și perii, cu gesturi largi, de parcă își tăia drum printr-un desiș. Nimic nu-l putea opri.

Astfel stăteau lucrurile cînd Dionisio Caccopardo, guraliv și încăpățînat cum era, își obligă oaspeții să se reîntoarcă. În zadar a intervenit Carmine, celălalt voia cu orice preț să le arate șuncile. Totul era pierdut.

— Nicăieri nu găsiți ceva mai bun, spunea el.

Și despărți cuvîntul magic în silabe :

— CA-RU-SO ! Ați auzit de CARUSO BRAND, fabricat în S.U.A. ?...

Apoi începu să ţină o dizertaţie :

— Iată-l, spuse el arătînd bustul. Iată-l pe marele nostru om ! Pe Titanul nostru ! Priviţi-l ! Are hainele croite englezeşte. Domnul să-l binecuvînteze ! E un rege, domnule. Un adevărat suveran...

Bustul lui Caruso era oferit spre contemplare ca sfintele moaşte. Era aşezat acolo printre kilogramele de jambon pe care le domina şi care-i purtau numele, anume acolo, pentru ca habotnicii succesului să se hrănească din succesul lui. „Sfîntă inimă a lui Caruso, hrăneşte-mă..." Era un bust jegos, de rîsul lumii Caruso sub un strat de ipsos aurit şi prăfuit ca un străvechi totem ciobit, Caruso în frac şi cu toate decoraţiile şi cu tot calabalîcul lui de panglici belgiene, spaniole şi franţuzeşti, cu toate medaliile lui aliniate una lîngă alta. Sculptorul a avut grijă să le facă pe toate.

— Zece, unşpe... Dacă punem la socoteală şi cravatele — treişpe.

Din numărătoarea lui Dionisio Caccopardo răzbătea o aviditate întunecată. Deşi, spunea el, tenorul ar fi preţuit de o mie de ori mai mult medalia de poliţist onorific, decernată lui de oraşul New York. Baronul fu cuprins de un rîs nebun care-i scutura tot corpul. Un rîs înspăimîntător, tăcut, ceva ca un uragan interior, ca o furtună monstruoasă. Metamorfozarea lui era atît de penibilă că amîndoi, Alfio, apoi Carmine, se neliniştiră, întrebîndu-l şovăielnici

— Nu vă e bine ?

Îi vorbeau ca unui bolnav „Nu vă e bine ?"

— Adică de ce ? răspunse baronul de parcă întrebarea l-ar fi jignit. Din cauza asta ? Cred că glumiți... Măcar de-aș putea găsi în străfundul meu un grăunte de gelozie, cel mai mic semn care să aducă a resentiment. Dar nu... Nu găsesc nimic... Nici cea mai neînsemnată pulsație. Nimic despre care s-ar putea spune că e viață. Nimic. Inima mea a murit...

Avu apoi o tresărire de mînie ale cărei cauze reale nici Alfio și nici Carmine nu reușiră să le deslușească. Pentru că nimic nu egala în baronul de D. teama de a se da în spectacol. Dar simțeau că e rănit, frămîntat de un sentiment de o rară violență, ca și cum o voce întemnițată în cușca ermetică a trupului său s-ar fi zbătut cu disperare să se facă auzită. Cînd își redobîndi calmul, schimbă tonul. Un fulger de veselie i se ivi în priviri.

— Trădarea ? Dar ce poate fi mai banal, spuse cu o voce batjocoritoare. Încercați să-mi dovediți contrariul. Încercați numai... Ar fi pierdere de vreme. Nimic nu-i mai banal, mai vulgar dar tocmai de aceea e atît de dezgustătoare. Dar să ne înțelegem : eu nu vorbesc nici de crimă, nici de dezertare și nici de acea formă particulară pe care o reprezintă trădarea provocată. Nu. Acest fel de trădare riscă o pedeapsă. Riscul e curajul ei. Eu vorbesc de înșelăciune, așa cum se practică ea în lumea noastră civilizată și în saloanele noastre. Scările de serviciu joacă un rol esențial. Păziți-vă de ele. Trădarea aceasta e abjectă, e trădarea moliie a mediului nostru conformist, cu tot cortegiul ei de compli-

cități prietenești, de concesii reciproce și rezolvări amabile. În dedesubturile acestui gen de trădare se găsesc totdeauna scrisori tărăgănate cu bună știință, ajutorul inapreciabil al indiscreților sau, mai rău, mult mai rău, intervenția lacrimilor. Vedeți, trădarea aceasta își găsește justificări și se prezintă cu fața pocăită. Ei, prieteni! Dacă i-aș fi dat unei femei cel mai mic prilej ca să-mi explice de ce mă înșeală, dacă aș fi lăsat-o să-mi propună să ne împăcăm și să devenim prieteni, dacă i-aș fi îngăduit să mă deplîngă sau să se căiască, disprețul și rușinea pe care mi le-ar fi pricinuit m-ar fi silit s-o ucid. Se opri și rămase o clipă în fața bustului pe care-l privi cu scîrbă. Ce farsă, începu iar, prins de-un nou impuls de mînie. Cel mai rău lucru pe care l-a născocit omenirea e vulgaritatea. Și adăugă : Nenorocitul ăsta de Caruso. Încornorat și el de șunci.

— Astea-s cele mai frumoase șunci în celofan, strigă Dionisio Caccopardo, pe care cuvîntul „șunci", prins din zbor, îl ațîța mai mult ca oricînd la vorbă.

Și pomeni de diverși clienți care erau atît de încîntați de ambalajul șuncilor Caruso, că numai nu l-au pus în ramă.

Și Dionisio Caccopardo începu să desfacă un jambon.

— E o minune, domnule. Priviți numai, spuse el desfăcînd hîrtia cu multă grijă : e ca o tapiserie.

Operele în care s-a ilustrat cîntărețul formau în jurul capului lui o construcție bizară :

ceva glorios și greoi ca un fronton făcut din toate personajele pe care le-a interpretat. Și în chip de legendă, o inscripție : WE PRESENT HERE SCENES OF FAMOUS OPERAS, MANY OF WHICH ARE CLOSELY ASSOCIATED WITH THE NAME OF ENRICO CARUSO KNOWN THROUGH THE WORLD AS THE MOST FAMOUS TENOR OF ALL TIMES și dedesubt, cu litere mai mici : PREPARED BY THE CUDAHY PACKING, S.U.A.[1], GENERAL OFFICES. Dionisio Caccopardo recită fraza de la un cap la altul, cu multă emfază. Repetă : *„of all times... of all times“* de două ori, de parcă s-ar fi adresat unor surzi sau imbecili. Baronul însă nu-i acorda decît o atenție distrată. Hîrtia pe care Dionisio Caccopardo o desfășura cu atîta grijă, vignetele ei stîngace, Victoriile cu coif, personajele prost costumate i se ofereau ca o aventură : se lăsă pradă speranței nebunești că va mai regăsi emoțiile de odinioară. Fiecare cută a hîrtiei era un cîntec redescoperit, fiecare semn era o notă muzicală, din fiecare linie se înălța o melodie uitată care-i răsuna în minte ca un imn de bucurie.

Caruso, sătul, umflat de aplauze, de recepții, de dineuri și de digestii dificile, purta ca pe

[1] Vă prezentăm aci scene din opere celebre, multe din ele fiind strîns legate de numele lui Enrico Caruso, cunoscut în toată lumea ca cel mai mare tenor al tuturor timpurilor. Fabricat de Cudaby Packing S.U.A. (engl.).

coroană o scenă din actul al doilea din *Romeo și Julieta*, iar sosirea comedianților ambulanți în primul act din *Paiațe* îi era așezată ca o aureolă. *Bărbierul* îi venea în dreptul urechii, iar *Aida* o invoca pe Isis chiar pe frizura lui pomădată. Ca și înainte vreme, baronul de D. se lupta cu fantomele... Cînd îl recunoscu pe Nadir intonînd „Parcă-aud și-acum..." baronul de D. zîmbi, tot din cauza accentului abominabil pe care-l avea sărmanul ăla de Caruso cînd cînta în franțuzește.

Baronul de D. trecu peste rețeaua complicată a părului, se fofilă printr-o mare îngrămădeală de forme omenești, peste privirea obosită și peste falca greoaie, se strecură ca un vîrtej, dădu un ocol gîtului puternic fredonînd într-una ceva ce putea semăna cu „*Jè croa antandré anchor*[1]..." și fu prins de un nou acces de rîs, care pe Alfio și pe Carmine îi lăsă cu gura căscată. Cu riscul de a se rătăci, se învîrti încă mult timp în jurul bărbiei duble. Trecu apoi printre decoruri pe care nu le mai recunoscu de loc, își făcu vînt prin balcoane și se întîlni cu fel și fel de personaje ciudate : o țigancă, trei gheișe, niște contrabandiști, un cocoșat și vreo cîțiva corsari ; în mijlocul acestei învălmășeli o întîlni pe Lucia, cu rochia ridicată de un vînt drăcesc — sărmana ! era complet nebună ! — și la colțul

[1] Transcriere fonetică a unor cuvinte franțuzești, sugerînd accentul italian al pronunției.

unei ulicioare, pe Margareta. O pisăloagă... Baronul nici n-o luă în seamă. Trecu și Donna Anna, tot în negru, tot frustrată de violul a cărei victimă era să fie, și tot atrăgătoare. Baronul ar mai fi rămas cu dragă inimă. Dar era cuprins de dorințe contradictorii ! și să-și continue călătoria dar, în același timp, să se și oprească. Hîrtia aceea era ca un labirint din care nu voia să scape nimic. Pe neașteptate recunoscu o grădină, apoi o boltă de verdeață sub niște arbori stufoși iluminați de lună : *Nunta* într-un decor pe care nu-l uitase niciodată. O dantelă de ramuri negre sub un cer prezent dar invizibil. Iar vîntul acestei păduri era muzica. Urcă două-trei trepte și intră, cu răsuflarea tăiată, în apartamentul Contesei, în toiul actului II. Figaro cînta. El abia îl asculta. Contesa înainta spre rampă cu brațele încrucișate pe piept. Numai ea îl interesa. Și nicicînd nu i s-a părut mai mișcătoare ca în seara aceea. Fiecare sunet, fiecare notă se imprima, vibra în el ; suflul ei, vocea ei, tot ceea ce era *ea* devenise *al său* și rămase astfel mult timp încă după ce ea tăcuse. Îi dădu replica în chipul cel mai firesc și plecă, beat de fericire, deposedat în sfîrșit de el însuși și de ghimpele care-l purta în inimă.

Baronul de D. se strădui să prelungească această neașteptată pace cît mai mult cu putință. După care își reluă locul între Alfio și Carmine și porni iar.

Capitolul II

Nu poţi deveni european peste noapte.

HENRY MILLER.

Babs propuse să vizităm restaurantele italieneşti din Mulberry Street în ziua cînd aniversam intrarea mea la *Fair*. Era o atenţie înduioşătoare. Îi spusesem : „Să ştii că nu-s decît nişte birturi modeste." Ea îmi răspunsese, agasată, că „n-are importanţă." Să nu mai tot complic lucrurile, hotărîrea era luată. Vom sărbători acolo primul nostru an de muncă şi tot acolo ne vom încheia ancheta.

Babs numea asta *colaborare* şi folosea foarte des cuvîntul acesta, care în agenda ei se confunda cu mii de semne şi date printre care numai ea era în stare să se descurce. Ziua unei *celebrări* începea cu pregătiri corespunzătoare. Babs îşi făcea o mască, apoi se întindea cu picioarele în aer şi cu capul în jos. Rămînea în poziţia asta pînă rîgîia, ceea ce la ea, se ştie, echivala cu o imperioasă necesitate. Făcea treaba asta cu multă seriozitate şi cu o extraordinară concentrare, de credeai că se roagă... Venea apoi momentul cînd trimitea buchete, coşuri cu flori, cărţi poştale, scrisori, apeluri, telegrame, bomboane, de la caz la caz. Aşa de

pildă, dacă vreo colegă își aniversa instalarea într-un nou apartament sau cumpărarea unei bucătării model, ea n-avea dreptul decît la o carte poștală, însoțită de niște urări banale; în timp ce grăsana de prietenă a mătușii Rosie care-și comemora douăzeci de ani de la dezintoxicare, primea un buchet. Nu trebuia uitată nici cititoarea căreia Babs îi reamintea telefonic, în fiecare an, la dată fixă, ziua în care a cîștigat definitiv încă 4 centimetri în circomferința bustului, datorită sfaturilor date de *Fair*, nici grecii ăia, armatori și mari potentați, cărora Babs le adresa o telegramă în ziua cînd aniversau licitația la care suflaseră un Cézanne de sub nasul celor de la Louvre. Era o întîmplare pe care Babs o povestea cu multă plăcere. A asistat la licitație. Cuvinte ca: Cézanne, mere roșii, Louvre, milioane, greci — dobîndeau în gura ei o demnitate deosebită, iar ea se simțea toate astea la un loc. Eu pîndeam totdeauna cu aceeași nerăbdare momentul în care, din pricina emoției pe care o încerca, Babs începea să clipească într-un ritm accelerat și să se fîțîie pe scaun de parc-ar fi încercat să seducă pe cineva, apoi își expunea brusc toți dinții dintr-o dată într-un surîs care era o lume de speranțe, de visuri și de încîntare.

De pe vremea anchetei pe care am întreprins-o împreună, în memoria mea subsistă niște amintiri ciudate, pe care mi se întîmplă să le evoc cu duioșie. Ancheta care durase aproape un an a fost ca un lung, lung, carnaval. Mai era și fotograful care ne însoțea peste

tot, un englez cumsecade care își operase nasul. Îi revăd și pe tinerii pe care-i întîlneam seara întîmplător și care-o sărbătoreau pe Babs de cum o recunoșteau. Majoritatea aparțineau acelei categorii denumite *play-boys*, ignoranți în toate, niște nulități, dar foarte cordiali și delicioși la șuetă. Babs trecea cu ei de la un subiect la altul fără să-și mai tragă sufletul. Mereu în același jargon, repetau aceleași fleacuri, cu aceeași curiozitate pasionată. Eu ascultam. Babs mă scotea adesea din sărite, se înțelege, dar țineam mult la ea. Ce m-aș fi făcut fără ea? La urma urmelor nu era ea leacul meu cel mai bun? Dar mi se întîmplă să evoc și vidul pe care-l resimțeam în tovărășia ei. Un vid ca de mormînt. Mă revăd la New York, cu ștreangul singurătății de gît, la New York mai bine de un an. Dacă nu băgam de seamă, golul, neantul întregii mele existențe ar fi putut să mă înghită. Căci nimic nu e mai înșelător decît falsele rațiuni ale existenței. E ca și cum te-ai afla într-un rapid care gonește. Ești smuls din propriul tău adevăr. Și cînd începi lupta, e prea tîrziu.

Eu mă țineam, totuși, bine. *Fair* era pentru mine doar o ușă ce mi s-a deschis pentru o clipă. Într-un anume fel, o ușă de siguranță. Cînd simțeam că mă înăbuș, cînd elegantele *business* ale lui Fleur Lee mă copleșeau, reveneam la obsesiile care mă bîntuiau, îmi regăseam insula mea. Ea era refugiul meu. Dintr-o dată îi auzeam strigătele ei răgușite, gălăgia și agitația ei; iar mă sîcîiau copiii care îm-

blînzeau şopîrle şi licurici, sau culegeau maghiran ; universul meu renăştea, îi ascultam vocile sleite vorbindu-mi în limba amară a mizeriei, voci puternice, voci delicate, care şuierau, se învălmăşeau şi sfredeleau aerul, ca în Arabia chemarea muezinului : „Din voi trăiesc eu — îmi spuneam. Din voi îmi trag şi ura, şi puterea. Voi mă înflăcăraţi şi mă hrăniţi, voi sînteţi singura oglindă a gîndurilor mele, nu mă părăsiţi".

Reuşeam astfel să mă ţin la distanţă. Nu fără caznă, căci oricum, nu-i de loc simplu să trăieşti o viaţă dublă.

Babs bănuia ceva. Dar nu se mai formaliza. Spunea : „Tu n-o să fii niciodată de-a noastră". De altfel, ce-ar fi putut face ? Pe lîngă locuinţă, meserie, loc de muncă, aveam acum de împărtăşit şi amintiri vechi de un an, şi acea lungă anchetă care ne împinsese dintr-o margine a vieţii spre cealaltă, lunile acelea de indiscreţii şi succesiunea de intrări gălăgioase în cele mai renumite locuri ale gastronomiei străine, tîrînd cu noi toată strălucirea falsă a marilor magazine pentru femei. Babs se descurca de minune.

O dată, sătulă pînă peste cap de toate fandoselile alea, de gerantul care se repezea la masa noastră, de orchestra — unguri, vienezi, mexicani sau evrei, n-are importanţă — care-şi dădeau drumul de la prima noastră îmbucătură, de toţi acei *maître d'hotel* care ne pîndeau pînă

și cele mai mărunte gesturi și plictisită de toată punerea în scenă pe care o declanșa prezența noastră, țin minte că i-am spus:

— Babs, tu ești mai temută decît o divinitate păgînă. Puțin mai lipsește ca oamenii ăștia să ne aducă și cununi de flori. Cred că ar fi în stare să ne ofere bijuterii, sau, cine știe, o mașină și stilouri. Vrei să încercăm? Să le dăm de înțeles că dacă vor să le publicăm adresa în *Fair* trebuie ca în *long drink* să ne pună, în loc de gheață, un diamant roz. Unul veritabil, mare, șlefuit cu fațete... Hai să-ncercăm.

Îmi amintesc cum Babs și-a împreunat mîinile zîmbitoare, strălucind de bucurie. Admiteam, în fine, că e cineva. Și nimic nu putea s-o flateze mai mult. Dacă ar fi fost să-i dezvălui adîncul gîndurilor mele și dacă i-aș fi spus: „Oamenii ăștia sînt ca tîrfa satului. Se dezbracă la comandă" — ar fi sărit ca arsă. Așa însă, micile mele lașități mă ajutau să-mi joc cu competență rolul de redactor la *Fair*. Și nici nu mă mai temeam că aș putea avea izbucniri bruște de sinceritate: primul lucru ce-mi venea în minte era disimularea. Dar să revenim la serile cînd făceam ocolul lumii, la serile acelea nebunești, al căror stăpîn absolut era Babs. Supam cînd în Turcia, cînd în Mexic; în fiecare seară schimbam emisfera și capitala. Orașul, cu străzile lui fără de capăt și reflexele multicolore ale neonului pe asfaltul drumului, țineau loc de agrement. Căci atunci cînd ieșeam

din *international-eating tour* [1], cum îi spunea Babs, aveam nevoie de fantasmagoria newyorkeză, întinsă la picioarele noastre ca un covor, ca să ne convingem de inexistența călătoriilor noastre. Uneori mă cuprindea amețeala. Voiam să fiu lăsată în pace. Dar totdeauna se mai găsea, prin nu știu care stradă îndepărtată, o specialitate suedeză sau hindusă, gătită anume pentru noi, iar Babs era conștiinciozitatea întruchipată și trebuia neapărat să ne ducem. Trăiam de fapt o aventură stranie. Babs însă părea că o găsește foarte firească. Mergea dintr-o țară într-alta, cu bloc notesul în mînă, senină și inconștientă, ca balerinii din marile spectacole, pentru care e deajuns un *entrechat* ca să alunece cu eleganță de la zăpezile Kubanului la nisipurile Orientului.

Ce aș mai putea spune despre Babs și despre ce am reușit să aflu în legătură cu ea, de-a lungul acestei ciudate călătorii ? Se confundase pentru totdeauna cu *Fair*, cu cititoarele ei, cu forța revistei care i se lipise de corp ca o a doua piele. Uneori asta devenea ceva înspăimîntător. Avea un fel al ei de a-și exprima certitudinile că nu mai aveai replică. Era extraordinar și felul ei de a te întreba : „Sînteți un restaurant franțuzesc autentic, sau numai *in the french manner* [2] ?“ Ca să se convingă

[1] Turul restaurantelor de diferite naționalități (engl.)

[2] În gen franțuzesc (engl.).

de autenticitatea franţuzească, trebuia neapărat ca *maître d'hotel*-ul să vorbească englezeşte cu accentul lui Charles Boyer, iar meniul să prevadă la mîncarea zilei melci şi broaşte. Dacă nu, se ridica şi pleca.

În unele seri m-am străduit s-o conving că secretarele ei manifestă prea mult zel. Oriunde ne-am fi dus, nişte trompete invizibile ne anunţau sosirea. „Din pricina asta — i-am spus — ancheta noastră pierde din interes, iar noi ne cam îndepărtăm de subiect." M-a ascultat politicoasă, apoi mi-a răspuns : „Am oroare de anonimat..."

Cînd se aventura prin locuri al căror specific nu-l cunoştea, se mărginea să ceară, ca şi cum ar fi ştiut despre ce e vorba : „Daţi-mi ceva tipic..." apoi aştepta stoică. Aşa am văzut-o înghiţind, fără să clipească, vinete cu dulceaţă într-un restaurant izraelian şi o îngrozitoare ştiucă cu maţe de miel, pe strada 51, unde bucătarul cică era grec.

Ni se întîmpla să ne recapitulăm experienţele. Era şi indispensabil. Articolele pe care le scriam depindeau de confruntarea punctelor noastre de vedere. Dar o lăsam totdeauna pe Babs să înceapă. Treaba ei era mai delicată decît a mea. Eu n-aveam decît de judecat decorul, luminaţia şi orchestra. În timp ce Babs vorbea despre bucătărie şi de serviciu. Toată răspunderea îi revenea ei.

Eu o observam pe furiş, cînd, aplecată asupra carnetului ei de note, îşi recita litania ei de gulaş, piftie din picioare de viţel, purcel de lapte

la cuptor, supă de găină, *Wiener schnitzel* și *chich kebab*, strecurînd după fiecare fel cîte un scurt comentariu dietetic, cum ar fi: „detestabil pentru linie“ sau „cît se poate de toxic“, locuțiune care revenea des.

După cîteva săptămîni, Babs avea deja o opinie precisă. Existau numai două moduri de a te hrăni. Unul rațional, distins, internațional. *Steak*[1]. Pui fript. Salate. Cafea cu lapte. Celălalt, mult mai aventuros, consta în adoptarea, din curiozitate, a gusturilor culinare ale unor popoare originale și adesea înapoiate. „Da... Înapoiate. Bucătăria tipică e aproape totdeauna bucătăria săracilor. Ăștia îți laudă supa de năut, pentru că nu le dă mîna să cumpere mazăre. Și bagă în toate sos, pentru că n-au încotro. Sper că nu mă contrazici. Trucul lor e să înece totul în piper, ca să nu-ți dai seama că în farfurie n-ai carne de prima calitate, și ca să-și încurajeze clienții să mănînce, vin cu armate de viorişti. Și așa, ceea ce în Mexic e *chile*, în Ungaria e *paprika*. Asta-i toată povestea...“

Uneori îmi venea să mă împotrivesc acestor dogme. Dar cum? Să scot în evidență o enormitate, ceva irefutabil, bunăoară mania ei de a ierarhiza totul, de a atribui o valoare particulară unor lucruri care n-aveau nici una. Atîta vreme cît nu era vorba decît de restaurantul lichtensteinian, declarat de la prima vedere ca „înnebunitor de interesant“ (cuvîntul

[1] Friptură (engl.).

interesant era însoțit de un zîmbet ca o reverență făcută micului principat și suveranilor lui) mai treacă-meargă. Acceptam și că o cîrciumă care se numea „*Jacqueline's le petit veau*" sau „*Joseph's pomme soufflée* era socotită „mai franțuzească decît o bucată de camembert" sau „teribil de pariziană." Dar mi s-a făcut lehamite auzind-o vorbind într-una de fileul acela de cerb pe care-l mîncase la restaurantul „La Habsburg". Anumite cuvinte aveau asupra ei o putere de necrezut, și simpla lor pronunțare — ca și cum n-ar fi fost vorba numai de niște sunete ci și de ceva ce are gust — echivala cu cea mai favorabilă apreciere.

La fel și în povestea cu friptura fără oase : nu cerbul suna în gura ei ca ceva comestibil, ci cuvîntul Habsburg. De ce ? Cînd o auzeai îți venea să crezi că l-a mîncat pe Carol Quintul. Și asta mă agasa. Numai că astfel de lucruri nu se spun niciodată. Iar dacă o contraziceai, o podideau lacrimile. Așa că tăceam. Așteptam însă clipa cînd aveam să ajungem în Italia...

Cînd l-am văzut în fața ușii, abia l-am recunoscut. Călare pe un scaun, cu pălăria aruncată pe ceafă, Carmine ocupa tot trotuarul. Fuma. Chiar cînd nu mă așteptam să-l găsesc acolo. Nu mi-a dat însă răgaz nici să mă mir, nici să vorbesc ; m-a întrebat :

— Ce faci pe-aici ? Nu te-am mai văzut de mult.

Am început să-i explic. I-am povestit de ancheta noastră și de ce anume am venit în Mulberry Street.

— Și prietena dumitale? m-a întrebat el.

— Ne întîlnim diseară aici. Aveam însă poftă să fiu singură. Adică să-mi petrec o zi aici.

În ceea ce-l privește, mi-a spus că numai din întîmplare ședea acolo, în costum negru.

— Nu mi s-a întîmplat niciodată. Niciodată...

Îmi vorbi de un bătrîn domn pe care tocmai l-au înmormîntat. Ceremonia s-a făcut după tipicul „din bătrîni...", de-aici costumul lui negru.

— Pe la noi nu se prea obișnuiește. Dar cu el era altă poveste. Așa că ai picat într-o zi neagră.

— Era vreo rudă.

— Nu.

Schimbă subiectul și mă întrebă cum intenționez să-mi petrec ziua.

— Vreau să-mi iau note, i-am spus. Și o să profit de ocazie ca să merg pînă în cartierul chinezesc.

Și i-am precizat că eu aveam de descris nu numai restaurantele, ci și cartierele prin care mergeam cu Babs, atmosfera, sau, după cum spunea Fleur Lee, „nota exotică".

— Nu-i prea plăcut să ai de-a face în fiecare zi cu o femeie ca ea, spuse Carmine cu o voce potolită.

Îmi vorbea stînd proptit cu coatele de speteaza scaunului ca de o balustradă.

— Spui asta pentru că în ziua cînd ai văzut-o era într-un hal fără de hal, i-am răspuns, dar a fost ceva accidental. La treabă e foarte pricepută. Mulţi ar vrea să aibă capacitatea ei.

— E posibil, răspunse Carmine, dar asta nu schimbă lucrurile. Dacă începi aşa, ajungi în mlaştină. O femeie care bea, e o femeie care bea. Cînd văd una, m-apucă nebunia. E un lucru pe care nu-l pot suferi...

I-am spus că ştiu totul. Păru mirat, ridică din sprîncene şi mă privi prin lentilele lui negre de parcă mă vedea pentru prima oară.

— Aşa-i viaţa, spuse el trist.

Aş fi vrut să-i mărturisesc că ştiu multe despre el, despre începuturile şi despre cariera lui, şi poate, să-i şi pun unele întrebări, dar nici gînd de aşa ceva. Carmine îşi aprinsese o altă ţigară, şi zîmbea de parcă s-ar fi gîndit la altceva.

— Ai mai fost pe-aici ?

— Nu, niciodată. Ştii că Fleur Lee nu prea îmi lasă timp liber.

— Atunci aşază-te puţin.

Făcui semn din cap că da, iar el strigă :

— Cesarino ! *Bring a chair*.

Apăru un bătrîn servitor cu vestă albă, încălţat cu papuci. Îl întrebă pe Carmine dacă trebuia să-i pregătească dejunul. Patronul ar fi vrut să ştie. Atunci Carmine îmi spuse că patronul e tată-său şi că restaurantul în faţa

căruia ședeam se numește „La Alfio“ Apoi repetă :

— Pe tata îl cheamă Alfio.

Încă o dată aș fi vrut să-i spun „o știu și pe asta !“, dar cînd eram cu el mereu mă temeam că aș putea fi lipsită de tact.

Acum însă, cînd ședeam unul lîngă altul, am îndrăznit să-i pun o întrebare. Am reușit să-l întreb de ce stă pe trotuar. La New York nu șade nimeni în pragul ușii. I se întîmplă des să iasă la aer, așa ca astăzi ?

— Niciodată, mi-a răspuns. Dar astăzi e o zi deosebită. O fi ciudat, dar așa e.

Schimbînd apoi subiectul, mă întrebă :

— Ești de multă vreme în America ?

— Uneori am impresia că sînt de un secol. Alteori mi se pare că n-am decît vreo două zile și că Fleur Lee, Babs și revista nu-s decît un vis. Dacă aș avea de ce să mă reîntorc la Palermo, m-aș reîntoarce. Dar nu mai am de ce.

— Cum adică ?

A trebuit atunci să-i explic. Dar n-am pronunțat numele lui Antonio. I-am povestit numai despre casa noastră cu vedere spre mare, casa cea roză acum dărîmată, și despre tatăl meu care a murit internat în Libia.

— A plecat ca medic auxiliar. În timpul ăsta, frații mei și cu mine trăiam sub bombe. Fără apă, fără gaze, fără lemne. Bunică-mea a pierit într-un bombardament. Plecase după tîrguieli. Morții și răniții erau transportați cu niște rable de mașini care se defectau la tot pasul. La spital, o infirmieră mi-a interzis să in-

tru la morgă. Eram prea tînără. Şi-apoi spunea că e imposibil să recunoşti pe cineva şi că-i o groaznică dezordine... Nu ştiu dacă mă înţelegi, dar uneori mă întreb la ce mai trăiesc...

Îmi răspunse că mă înţelege şi adăugă

— Eu m-am născut aici. Sînt american. Dar războiul l-am socotit totdeauna ca pe ceva barbar. Şi oamenii care sînt cu conştiinţa împăcată cînd ştiu că fete de vîrsta dumitale trebuie să sufere asemenea murdării, sau sînt nişte ticăloşi, sau nişte imbecili. Mai grav e că-i plină lumea de asemenea oameni...

Deodată Carmine îşi puse mîna peste mîna mea şi mă întrebă dacă nu mi-e deajuns cît am şezut acolo. Strigă în direcţia restaurantului : „Am plecat". Şi îmi spuse : „Hai să facem turul de care vorbeai. O să-ţi ţin eu tovărăşie o bucată de drum."

Ceea ce era deosebit de plăcut în Mulberry Street era mirosul. Poate venea de la tarabele cu fructe şi legume sau de la fripturile care se găteau în dosul uşilor.

— E frumos pe-aici, i-am spus lui Carmine, nici n-ai zice că eşti la New York. El însă mormăi că nu, că-i ceva abominabil, o ruşine şi că ar vrea să mai trăiască pînă o vedea cocioabele alea demolate şi înlocuite cu imobile la fel de frumoase ca cele de pe Fifth Avenue.

— Iarna să vezi cartierul ăsta, nu într-o zi frumoasă ca asta, îmi spuse Carmine. Acum vorbeşti ca o turistă. Cînd e noroi şi zăpadă nu

mai e atît de plăcut, crede-mă, şi nici atît de vesel...

Totul era spus pe un ton care nu admite replică. Dacă n-ar fi avut costumul şi pălăria neagră, ai fi crezut că-ntr-adevăr e american.

— Dacă eu vorbesc ca o turistă, dumneata vorbeşti ca un om atît de convins de adevărul lui, încît nu mai are nici un dubiu. Dar nu te gîndeşti că două adevăruri contradictorii pot exista simultan şi se pot suprapune pînă la totala lor confundare ? De asta te-ntreb dacă eşti sigur că oamenii ăştia, ale căror case vrei să le demolezi, vor fi într-adevăr fericiţi în închisorile dumitale de sticlă. Eu, vezi dumneata, cred că vor fi mai fericiţi şi mai nefericiţi în acelaşi timp. Dar pentru dumneata astea-s lucruri fără sens. Toate trebuie să fie, odată pentru totdeauna, aşa cum le-ai hotărît. Fără discuţie. Mie în schimb, îmi vine să mor de rîs. Abia mă stăpînesc.

— Adică îţi vine să rîzi de mine ?

— Da. Cînd te-aud vorbind ca un episcop, m-apucă rîsul.

— Asta pentru că nu poţi înţelege.

— Ce să înţeleg ?

— Că pentru ca să fi fost altfel, ar fi trebuit să fi avut un alt tată, o altă mamă...

— Dar ce-are a face familia dumitale în toată povestea asta ?

— Are. Deoarece ca să-mi permit luxul de-a avea îndoieli n-ar fi trebuit să-mi încep viaţa ca fiu al unui emigrant şi al unei beţive. Înţelegi sau nu ? N-ai băgat de loc de seamă că

oamenii de pe-aici sînt gata să se calce în picioare ? N-o să-mi spui că asta ți-a scăpat. Așa că nu există decît un singur mijloc de a supraviețui : să te faci că știi mult mai multe decît vecinul tău. Să te afirmi, să te afirmi mereu. Să arăți cît ești de sigur de tine chiar și prin felul în care porți pălăria. Altfel ești un om mort, te sfîșie. Tăcu, apoi adăugă Zici că asta-i civilizație ?

O droaie de copii se țineau de urmele noastre. Carmine se oprea la fiece pas. Trebuia să stea de vorbă ba cu unul, ba cu altul din oamenii pe care-i întîlnea. Și mereu găsea de spus ceva drăguț : „Cum mai merge tată-mare ? ești mai zdravăn ca oricînd..." îi spuse unui bătrîn adus din spate, care ținea patiseria „La frumoasa din Ferrara" ; și găsea fraze amabile sau mici tachinării pentru fetele care făceau coadă la tejgheaua unui *snak-bar* unde mîncau cîte un *Italian Hero* — sandvișuri uriașe, expuse în vitrină ca să atragă trecătorii.

Pînă la urmă am ajuns la un bar unde Carmine mi-a propus să bem ceva. Am intrat. Trei oameni s-au ridicat de la locurile lor salutîndu-l pe Carmine, apoi patronul ne-a condus la o masă.

— Ești supărată ? m-a întrebat el, de parcă discuția noastră ar fi fost o ceartă. Apoi puse iar mîna pe mîna mea : Iată, o să-ți spun un mare adevăr — trăim într-o țară în care nu există candoare.

— Adică ce vrei să spui ?

— Că aici fiecare se crede stăpîn pe soarta lui, dar asta nu-i decît o aparență. Căci toți sîntem prizonieri în niște țarcuri invizibile și sîntem mereu pîndiți sau, dacă preferi, mereu luați la ochi. La cel mai mic semn că ești om de caracter, sau mai rău, că vrei să fii independent, devii suspect. Vezi, se spune că oamenii de pe-aici sînt primitori și prietenoși. E-adevărat. Așa și sînt. Dar sînt și foarte bănuitori și nu ne-ar ierta niciodată dacă am fi altfel decît ei. Degeaba ai reuși în viață și te-ai purta corect sau ai fi un om capabil. Asta nu schimbă situația. Ești altfel decît ei.

Aș fi voit să tacă o clipă, pentru că în tăcere mi se părea că descopăr mai multă intimitate. Dar Carmine era pus pe confidențe.

— Stai să-ți povestesc o întîmplare. O să te lămurească de ce pe-aici trebuie să fii cu ochii în patru. Deși țara-i atît de mare. Și ar fi loc pentru toată lumea. Dar, în sfîrșit, asta-i situația... Aici cînd cineva spune „italian“ subînțelege „potlogar“ sau „pungaș“. Și n-ai ce face. E o stare de spirit atît de împămîntenită ca și țarcurile de care ți-am vorbit mai adineauri. Întîmplarea s-a petrecut la începutul anului. Din *district leader* am ajuns *boss* sau *manager*, sau, mă rog, zi-i cum vrei, titlul n-are nici o importanță ; am ajuns șeful, dacă preferi, șeful partidului democrat din statul New York. Un al naibii de mare salt înainte. Și fără să fi stîrnit obiecții. Alegerile nu puteau fi puse în discuție. Evident, nu tuturor le convenea afacerea asta. Dar îți imaginezi că

dacă aş fi vrut să n-am duşmani, ar fi trebuit să-mi aleg altă meserie. Şi aflu despre nişte curse pe care voiau să mi le întindă la prima ocazie. Una mai ales părea cea mai a dracului. Voiau să răspîndească zvonul că aş fi candidatul gangsterilor, al *racketeers*[1]-ilor. De aici, pînă la afirmaţia că am fost ales datorită ajutorului lor şi banilor lor nu mai era decît un pas. Şi ce-au mai putut să mă pisălogească cu povestea asta numai eu ştiu... Aflu o dată că un membru din *Kefauver Crime Committee*, care ancheta faptele lui Frank Costello — cel mai murdar traficant, regele lumii interlope new-yorkeze — a profitat de un interogatoriu ca să-l întrebe: „Îl cunoşti pe Carmine Bonnavia?“ Iar gangsterul îi spune: „Da, cam de patru-cinci ani.“ Îţi imaginezi că n-au lipsit binevoitorii care să răspîndească vestea. Eu deveneam prietenul intim al lui Costello, omul lui de paie. Luni şi luni de zile, înţelegi ce-ţi spun, luni întregi a trebuit să înfrunt această reputaţie. Degeaba trăiam strîmtorat, degeaba am interzis bacşişurile, am luptat împotriva corupţiei şi am făcut curăţenie prin Tammany Hall, din pod pînă în pivniţă. Tot se spunea că am făcut carieră datorită gangsterilor din New York. Uneori, cînd oamenii mergeau prea departe, îmi pierdeam şi eu răbdarea. Ai auzit poate povestindu-se că am trimis la podea un ziarist. Da, e adevărat. În timpul unui interviu, a avut obrăznicia să-mi spună „Lucraţi mereu

[1] Şantajiştilor (engl.).

cu ușile închise. Și un birou cu ușile totdeauna închise e ceva suspect, nu-i așa? Asta și dovedește că aveți multe de ascuns. E deci adevărat că sînteți prietenul lui Costello?“ M-am ridicat și i-am tras un pumn în mutră. Altădată, cîteva luni mai tîrziu, un șofer de taxi a găsit un sac de hîrtie uitat pe bancheta din spate. Sacul conținea o mie de dolari în mărunțiș. S-a dus să-l depună la comisariatul de poliție și a declarat că-i pare să mă fi recunoscut printre clienții pe care i-a transportat în ziua aceea. Presa s-a năpustit pe informația asta, a vînturat-o în fel și chip, și cu toate că în viața mea n-am văzut nici sacul, nici conținutul lui, am devenit, *în mod obligatoriu*, omul care poate fi cumpărat și care încasează o mie de dolari, în mărunțiș...

— Dar de ce atîta ură? În fond, politica e pretutindeni aceeași.

Carmine plecă capul. Poate îmi dădea dreptate. De pe urma atîtor spaime, atîtor lupte, pe față nu i-a rămas alt semn decît o cută adîncă între sprîncene; dar avea o voce mohorîtă și un zîmbet bizar, îngrijorat, cu buzele strînse, de parcă-și ascundea dinții.

— Iartă-mă, Gianna, îmi spuse grav. Zău că nu înțeleg de ce ți-am spus atîtea. De bună seamă că ți-am stricat ziua.

— Dacă vrei neapărat să te scuzi, atunci caută altceva: n-ai stricat nimic.

— Oricum, ai fi avut altceva mai bun de făcut decît să mă asculți. Pe-aici se pot vedea multe lucruri interesante.

— De unde știi că dumneata nu ești interesant ?

— Vorbești serios ? Să știi că e mare lucru o femeie care să te asculte cu plăcere. Mie mi-a lipsit întotdeauna. Desigur, există Agata. Dar nu știu de ce, cînd îi vorbesc, mi se pare că nu mă ascultă o femeie. E ceva în ea atît de sălbatic. E ca un animal.

L-am întrebat :

— Ții mult la ea, nu-i așa ?

Îmi răspunse că nu-și dă seama. Apoi adăugă :

— În orice caz, mă gîndesc mult la ea, dar mereu ca la un paradis inaccesibil.

— În viață ai nevoie și de asta. E singurul lucru la care poți să te gîndești într-una.

— Crezi, crezi asta ? întrebă Carmine.

— Dacă Agata n-ar fi fost un animal sălbatic, de mult nu te-ai mai fi gîndit la ea. Ar fi fost ca oricare alta.

Rămase un timp perplex, uitîndu-se prin fereastră la lumea de pe stradă. În jurul nostru totul s-a oprit, de parcă prezentul ar fi încremenit.

— Ce cartier, Dumnezeule, suspină el. Ce cartier !

Apoi se-apropie un chelner care ne întrebă dacă nu vrem să mîncăm ceva. Și adăugă :

— Cînd doi vorbesc așa cum vorbiți dumneavoastră, ca rupți de lume, e semn că au făcut sau că o să facă dragoste.

— Las-o încurcată, mormăi Carmine.

Chelnerul plecă să ne aducă o *pizza* spunînd :

— Nu te supăra, *boss*-ule. Am făcut și eu o glumă, colea, să-ți aducă noroc.

Carmine nu-și putu opri un zîmbet.

— Gianna, îmi șopti, aș fi în stare să-ți vorbesc toată ziua.

Iar eu am auzit încă multă vreme sunîndu-mi în urechi vocea lui cam abruptă și puțin vulgară.

Ceea ce urmă a fost iremediabil ca un cuvînt de prisos, subit ca pasul ce strivește zăpada, vertical ca o cădere. Nici astăzi nu-mi pot da seama cum s-au petrecut lucrurile. Cînd Carmine mă cuprinse de după umeri și mă ținu așa multă vreme, avui senzația că pune stăpînire nu numai pe brațele mele, sau pe umerii mei, ci pe trecutul meu sau, cel puțin pe o parte din mine care nu putea să-i aparțină. De ce ? Nu-mi pot explica. Îi priveam mîna. Repede, trebuia făcut ceva, trebuia spus ceva. Și-atunci i-am vorbit de Antonio. Asta a fost tot și-a fost de-ajuns. Carmine s-a izbit de numele lui Antonio ca de un zid. S-a oprit brusc. Își recîștigă atît de repede luciditatea, încît tot ce ne atrăsese unul spre altul era de acum uitat, devenise de necrezut. Stătea cu sprîncenele încruntate și cu buzele strînse. Atunci, ca o sfidare, l-am întrebat dacă a amuțit din pricină că și eu fusesem la Sólanto și cunoșteam satul în care tată-său trăise atîția ani. Dădu din cap.

— Glumești, Gianna. Știi bine că nu. Sólanto, Antonio, Sicilia, baronul de D. și fiu-său, existența dumitale înainte de-a ajunge aici,

toate nu sînt pentru mine decît vorbe, simple cuvinte. Eu m-am născut aici. Dar dumneata, dumneata ești cu gîndul numai acolo. Lasă. N-ai de ce să negi. Și toată viața vei fi cu gîndul numai acolo. Orice-ai face, oriunde-ai merge, copilăria te va trage de mînecă, mereu. Ești ca Agata. Asta-i soarta. Numai că eu am avut o copilărie făcută parcă anume ca să fie uitată.

Ce i-aș mai fi putut răspunde? Carmine înțelegea lucrurile la fel de bine ca și mine, dacă nu chiar mai bine. N-aveam decît să-mi repet : „Ești ca Agata... Ești o altă Agată“, și cu asta devenea clar că n-o să mai petrecem niciodată o zi ca asta.

Carmine își recăpătă expresia lui distrată, expresie datorată lentilelor lui fumurii sau poate ochilor lui — foarte deschiși, cu mult alb în jurul pupilei — în orice caz, nu-ți puteai da seama la ce anume se uita.

— Apropo, mă întrebă, știi unde s-a dus baronul după ce a plecat din Sólanto?

Făcui semn că nu :

— Era secretul lui Don Fofó, i-am spus. Și l-a drept vorbind, nimeni nu-și bătea capul cu asta. Nu prea erau curioși pe vremea aceea. După trei ani de război, ne gîndeam numai cum să supraviețuim... Dar în timp ce-i vorbeam se vedea limpede că el nu mă crede. Atunci am insistat : Dar te asigur... Te asigur că-i adevărul adevărat, și Carmine păru convins.

Cînd îmi spuse aproape în șoaptă :

— L-am înmormîntat azi dimineață. Trăia aici, eu bîiguii îndurerată :

— Imposibil, Carmine...

— Sînt și morți în fața cărora nu te poți resemna, spuse el.

Părea și el foarte trist. Aș fi vrut să-mi mai vorbească, dar el privea iar distrat. Apoi chemă chelnerul care sosi strigînd :

— Ce, ne pleacă îndrăgostiții ?

Și refuză să ne lase să plecăm „așa". Mai era un client care voia să stea de vorbă cu Carmine, iar el, chelnerul, voia și el să ne ofere ceva, un desert sau o cafea. Băură un păhărel. Mai pălăvrăgiră. „Pînă la urmă o să-mi spună ce s-a întîmplat", mă gîndeam eu auzindu-i vorbind.

Ceva mai tîrziu, pe cînd ne reîntorceam și treceam braț la braț pe ulicioarele cartierului, ca doi buni camarazi, Carmine îmi povesti despre ultimii ani ai baronului de D. Vorbea cu mîinile și se oprea după fiecare frază.

«Nu i-a lipsit niciodată nimic ! spuse el. Tot cartierul îl venera. Tata zicea că e ca la Sólanto ne domina pe toți. Cea mai mare mîndrie a lui era să se descurce singur și să nu fie o povară pentru nimeni. Dădea lecții de italiană. Majoritatea elevilor lui erau artiști de la Operă. Îl tachina mereu pe tata. Îi spunea : „Și eu sînt un emigrant care a răzbit. Sîntem acuma chit." Și rîdeau amîndoi.

Cina în fiecare seară la noi. Bătrînului Cesarino i-a dat prin cap să-l servească cu mănuși albe. O trăsnaie de-a lui. Dar cînd îl chema alt

client, și le scotea. Numai baronul avea drept la mănuși albe...

Cîteodată elevii îi făceau rost baronului de un bilet la operă. De la spectacol se întorcea întotdeauna foarte exaltat. Muzica era într-adevăr pasiunea lui. Cînd Italia a cerut pacea, ne-a anunțat că nu se mai întoarce acasă. „Nu merită osteneala, mi-a spus. Presimt că m-ar cuprinde turbarea. Vor trebui ani și ani ca țara să se pună iar pe picioare, dacă va reuși vreodată. Un popor care a pătimit atîtea de bună seamă că a decăzut." Eu eram singurul cu care vorbea despre lucruri serioase.

În dimineața cînd a căzut și doctorul ne-a prevenit că a sîngerat foarte mult și că nu crede c-o să mai scape, m-am dus la el. Baronul era culcat, cu fruntea bandajată. Părea foarte slăbit. I-am sugerat să-și vestească fiul. A găsit încă destulă putere ca să se supere : „Nici fiu, nici preot... Și-așa mi-e destul de rău..." Apoi s-a îmblînzit. „Trimite-mi-o numai pe Agata. Vrei să-mi faci serviciul ăsta ? Ea-mi ajunge. De altfel, n-am să-mi reproșez nimic..."

Cînd am revenit, spre seară, baronul murise. Agata plîngea. În ultimele lui clipe i-a cerut să-l ia în brațe. Ea l-a ridicat ca pe un copil, iar el, pe deplin conștient, a stat așa, cu capul sprijinit de pieptul ei și cu fruntea lipită de obrazul ei, pînă la ultima suflare. La început a căutat să glumească. „Nu te smiorcăi, Agata. Nu sîntem decît noi doi, așa că nu te aud decît pe tine. Săracul tata, în jurul lui s-au strîns nouăsprezece persoane. Odaia lui parcă era o

piață..." Dar puterile îl părăseau. Agata era atît de tulburată c-a vrut să-i sărute mîna. El i-a mulțumit. I-a spus că ea e parfumul Siciliei. „Vezi, cînd respir, mi se pare că tu ești Sólanto. Asta să fie cuminecătura noastră." Apoi ea nu i-a mai auzit răsuflarea...»

Ascultîndu-l pe Carmine regăseam amintirea verii petrecute împreună cu Antonio, cînd războiul nu era decît un nor îndepărtat și cînd Antonio dispărut, Antonio plecat pentru totdeauna era de neînchipuit. Din fericirea îndepărtată se iscau fraze, zdrențe de zile albastre, fraze spuse în timp ce înotam și pe care marea le lua cu sine: „Gianna, timpul nu mai există." Și altele, alte și alte fraze... Frazele de mai tîrziu, răscolitoare, cu gust de lacrimi : „Pleacă, ostașule, du-te", și plînsul Zairei care urca parcă din pîntecul ei, și vaietele femeilor de la bucătărie.

Cum să te împotrivești vicleniilor memoriei ? Mă simțeam sfîrșită. Și-atunci mi-am dat seama că pentru mine Carmine nu însemna nimic, fiindcă gîndurile mele mă cufundau în trecut.

Babs mă aștepta la Alfio.

În zadar mă străduiesc să-mi reprezint lucrurile, așa cum s-au petrecut. E imposibil. Există sentimente care nu se pot explica. „Asta-i tot o intrigărie de-a voastră" mi-a strigat mătușa Rosie înainte de a-mi închide ușa în nas. Își ieșise din fire. O auzeam vociferînd în camera ei și făcîndu-mă răspunzătoare de toate. Eu eram vinovată, eu am tîrît-o pe

Babs. Zicea: „Fără dumneata, ei nu i-ar fi trecut prin cap..." Atunci știind că, nu atît din prietenie, cît din spirit de dominare, mătușa Rosie trăia cu spaima că m-ar putea pierde, am amenințat-o că o părăsesc și că mă mut la hotel. După asta a reapărut, înțepată și cu un aer de victimă și a început iar să spună că nimeni nu o iubește, că ea are dreptul să fie menajată, și n-am mai plecat.

Cum să-i mai porți pică? Dar cum de s-a gîndit la una ca asta?

Din partea lui Carmine, faptul era destul de explicabil. El se conforma unui anume ideal. Căsătoria lui cu Babs avea să-i sporească și respectabilitatea, și șansele de reușită. Nu erau oare astea elementele unei uniuni fericite? Dar Babs? Îl iubea? Era convinsă că da și o afirma cu orice prilej. Adevărul e că de ani de zile aștepta ceva prin care să se facă remarcată. Acum acel ceva s-a ivit. Carmine, deși american, nu semăna cu nimeni. Mătușa Rosie spunea că totul i se trage de la păr. „Dac-ar fi fost blond, nici nu s-ar fi uitat la el." Se întîmpla să mai vină vorba și de fotogenia lui Carmine, de tenul lui măsliniu, de cît e de bine legat. „Ea își închipuie de pe acum ce efect vor face împreună cînd vor poza pentru reviste... Crede-mă, Gianna, se mărită cu el numai din diformație profesională." Dacă mătușa Rosie n-ar fi avut o voce exasperantă, aș fi ascultat-o cu dragă inimă.

Pe vremea aceea Babs și cu mine dejunam, în fiecare zi, împreună. Îmi făcea confidențe.

Un amestec de neruşinare şi sfială. Eu, care pînă atunci o socotisem pe Babs un fel de studentă întîrziată, cu opinii intransigente, o gîsculiţă blondă, hrănită cu principii şi cu lapte de frumuseţe, atît de ineluctabil devotată muncii ei, încît nu mi-o puteam imagina cedînd unui bărbat şi mai puţin încă, cedînd iubirii, constatam fără nici o plăcere că mă înşelasem.

Babs îmi spuse din capul locului că faţă de mine n-avea secrete şi că între noi totul trebuie să fie limpede : se mărita cu Carmine din moralitate şi ca să întemeieze o familie. Am felicitat-o. Încurajată de mica mea atenţie, mi-a mărturisit apoi că, în dragoste, Carmine nu ia nici o precauţie şi se grăbi să adauge, ca şi cum precizarea aceea ar fi fost mai importantă decît toate celelalte : „Dar nu din lene." Aici s-a oprit. I-am spus :

— Ştie că eşti tu precautã. Aşa că lui n-are ce să-i mai pese, nu ?

— E un om plin de sănătate, spuse ea sentenţios.

Altădată — acum avea deplină încredere în mine — Babs mi-a spus :

— Pînă azi n-am cunoscut decît bărbaţi fricoşi ca nişte liceeni, sau ruşinoşi, sau vag pederaşti. Sau indiferenţi, bărbaţi plictisiţi care căutau, de fapt, o tovărăşie.

I-am spus :

— Ascultă, Babs, n-o să-mi spui acum că în viaţa ta n-ai avut de-a face decît cu puşti răsfăţaţi, abia plecaţi de lîngă fusta mamei, cu

fotografi de modă sau cu trîndavi melancolici. Trebuie totuşi că ai mai întîlnit şi altceva...

— Un om de afaceri, mi-a răspuns ea posomorîtă.

— Ei şi ?

— Fusese soţul unei colege de liceu, o evreică foarte bogată. El era tot evreu. Ea l-a părăsit... Babs îşi încruntă sprîncenele : În viaţa mea n-am văzut un bărbat cu labele picioarelor atît de mari şi atît de plate. Cînd le vedeam, pe sub masă, alături de picioarele mele, mă lua cu friguri.

Pe urmă începu să-mi explice că nici nu era *cum trebuie* şi nici *ca toată lumea* şi că, de altminteri, vorbea privindu-şi într-una genunchii.

— Vrei să spui că era anormal ? am întrebat-o.

Iar Babs, cu vocea ei precisă, eficace — cu ceea ce eu numeam vocea ei de telefon — îmi povesti despre florile pe care i le trimitea, nişte flori superbe, exorbitant de scumpe şi multe, de îşi umplea tot salonul. Mătuşa Rosie era în al nouălea cer. Numai că fiecare buchet era însoţit de o carte de vizită pe care expeditorul scria preţul florilor.

— Era bolnav, spuse Babs plecînd capul. Pretindea că pentru a iubi trebuie să stabilească neapărat un raport între femeie şi cît cheltuieşte cu ea.

Îmi povesti şi despre un dineu despre care el îi vorbea într-una, despre masa reţinută de el cu anticipaţie la unul din cele mai bune restaurante din oraş şi despre meniul îndelung

discutat. Nimic din ce şi-ar fi dorit Babs nu era îndeajuns de bun sau de rar. La data fixată veni s-o ia de acasă cu un Bentley de închiriat. Pe drum însă îşi schimbă părerea şi-o duse la el acasă unde-i oferi drept cină nişte biscuiţi şi suc de portocale.

— Credea că eu o să-l vindec. S-a servit pur şi simplu de mine, spuse Babs cu dezgust. În pat avea neapărat nevoie de un mic radio japonez, pe care-l ţinea tot timpul deschis, în buzunarul pijamalei. El numea asta o *a treia voce*. Pînă la urmă a făcut o depresiune nervoasă şi a dat faliment.

I-am spus că prietena ei de la liceu ar fi putut măcar s-o prevină. Babs îmi spuse că în cazul prietenei ei, lucrurile s-au petrecut cu totul altfel : el nici nu s-a atins de ea. De altminteri, fata aia era o idioată şi Babs n-ar fi crezut nimic, orice i-ar fi spus.

Aici mă privi, zicîndu-mi :

— Carmine e natural...

Apoi făcu o seamă de consideraţii asupra carierei şi viitorului său cînd o va avea alături de el pe Babs, care-i va lărgi cercul relaţiilor — puţin a lipsit ca să-mi dea lista lor exactă — în sfîrşit, prezentă un adevărat program, expus pe nerăsuflate, de parcă s-ar fi temut să n-o contrazic.

Urmă apoi o clipă de tăcere, în timpul căreia făcu puţină gimnastică pentru glezne, respiră profund de două-trei ori şi se pudră. Simţeam că e neliniştită. Deschidea gura parcă ar fi voit să spună ceva, clipea, îşi zornăia brăţările, apoi

tăcea. În sfîrşit îmi vorbi de viaţa pe care a dus-o Carmine înainte de-a o cunoaşte pe ea şi cît de tristă era viaţa omului acesta care, din lipsă de relaţii, îşi petrecea concediile prin hoteluri : „Imaginează-ţi. Prin hoteluri... Eu am oroare de ele..." — în loc să meargă pe la prieteni bogaţi, oameni de lume, cu case mari sau chiar cu yachturi, aşa cum erau prietenii lui Babs. Aşteptă să-i răspund ceva dar eu tăceam.

— Ce, mă întrebă, n-am dreptate ? Şi Carmine, nu merită şi el o viaţă... Mă rog, o viaţă mai strălucitoare ? Pentru că ori ce-ai zice, viaţa ţi-o fac prietenii, oamenii cu care te vezi...

— Dacă aşa crezi tu...

Nu se putea înşela : vocea mea era fără pic de căldură. Babs vorbea, explica, se repeta, iar eu o ascultam fără nici un entuziasm, fără nici o participare. Dintr-o dată îşi prinse faţa în palme strigînd :

— Gianna, te rog, nu fă lucrurile mai dificile decît sînt. Ceea ce mi s-a întîmplat e atît de neprevăzut...

Babs !

Chiar şi în emoţia ei cea mai sinceră desluşeai stigmatele meseriei. Şi văzînd-o acum, gata să plîngă, puteai să crezi că-i o prefăcătorie, că îşi pregăteşte lacrimile pentru un fotograf invizibil. I-am vorbit oare despre asta ? Nu. Căci încă nu avea destulă încredere în mine. O ştiam bine. Eu însă prevăzusem surprizele ei, poate că ar fi trebuit s-o pun în gardă. „Să-i deschid ochii...", spunea mătuşa Rosie. N-am făcut, totuşi, nimic. Lucrurile stăteau aşa cum

stăteau. Și-apoi, ce mi s-ar fi putut pretinde ? Dacă i-aș fi spus : „Babs, bărbatul acesta pe care-l găsești atît de natural, e tocmai contrariul tău“, m-ar fi crezut ? Dacă i-aș fi strigat : „El e la un alt capăt de lume...“ la ce-ar fi ajutat, chiar dacă m-ar fi ascultat, și-ar fi fost de acord cu mine ? Fără îndoială, mi-ar fi răspuns că nu primește lecții de la o străină. Asta eram eu — o străină. Atîta tot. Și cînd voia, Babs știa să fie necruțătoare. Mi-ar fi spus, desigur, că îl consider pe Carmine prea simplu, prea firesc, deși de fapt, eu nu înțeleg de loc America. Și toate frazele ei ar fi început cu *noi*. *Noi*, adică fie „Carmine și cu mine“, fie „noi americanii“.

Ne-am oprit deci aici. Totul s-a isprăvit, ca de obicei, cu o nepăsare afectată, priviri în gol, gesturi de indiferență și fum de țigări. Am lăsat să se aștearnă iar tăcerea. N-aveam de ce să procedez altfel.

Nunta a fost destul de neobișnuită. Și în toată ceremonia Babs n-a avut decît un rol decorativ. Evenimentul se consuma în ochii reci, în privirea întunecată și în tăcerea lui Carmine, care dobîndise un prestigiu alarmant. El era cel care primea. Și își întîmpina invitații cu o gentilețe agresivă, de parcă ar fi vrut să se știe că el e stăpînul absolut al ceremoniei.

Totul s-a petrecut așa cum se cuvine. În ajun, la recepția oferită în cinstea mirilor de Mrs. Mac Mannox, marea familie de la *Fair* s-a întrunit în totalitatea ei. Cu rîsete, cu ciripit, cu

mici țipete înfundate și fulgere de *flash*-uri. Au venit cele mai renumite *cover-girls*, fotografi frumoși ca niște dansatori, cîțiva pictori cu reputație... Carmine nu și-a descleștat dinții, în timp ce Babs împărțea la zîmbete în dreapta și-n stînga. Fleur Lee a sosit cînd nimeni nu mai credea că o să vină. Și-a făcut o intrare gălăgioasă, cu bărbia avîntată înainte, încălțată în coturni. Era o modă pe care tocmai o lansa. În seara aceea era îmbrăcată într-un furou violet înfășurat în eșarfe multicolore, care fîlfîiau în jurul ei. Cu obrajii teșiți, cu nasul mare și coafată ca o gheișe, părea un medium în transă, pe cale să-și dezvăluie tainele.

— Să uităm totul, să uităm...

Și rostind aceste cuvinte, se aruncă în brațele lui Carmine. O sărută și el.

Căsătoria religioasă avu loc a doua zi, în intimitate și după ritualul catolic, pentru că așa voise Carmine. Nici Babs, nici mătușa Rosie n-au obiectat nimic. Era o dovadă de înțelepciune, pentru că oricare altă soluție l-ar fi costat pe Carmine majoritatea alegătorilor. I s-ar fi iertat să se căsătorească altundeva decît la biserica Schimbarea la Față ? Desigur că nu. Cu ajutorul unui dominican, Babs și-a terminat educația religioasă în mai puțin de o lună. Cît despre tatăl ei — să rămînă la misiunea lui. Nimeni nu s-a gîndit să-l consulte, sau măcar să-l anunțe. „Draga mea, asta e o conversiune politică“, spunea mătușa Rosie care găsea acum ocazia de a rosti niște fraze teatrale. Vorbea și despre „rațiuni de stat, draga mea“, cu un

tremolo în glas, de parcă de pe acum Carmine ar fi fost o personalitate de vază. Începea să-i laude atitudinea lui serioasă și cumpătarea. Iar cînd îl privea, ochii i se îndulceau. E brunet, spunea ea, dar har Domnului, că altceva de latin n-are..." Pe scurt, ostilitatea ei se potolea.

La biserică, domnul preot a oficiat cu solemnitatea impusă de un mare eveniment, așa cum a învățat la seminarul din Noto. Ridica anafornița cît mai sus, cu o scurtă ezitare înainte de a atinge punctul culminant, cum fac și atleții cînd ridică haltere ; se pleca în fața altarului mai mult ca de obicei, forțîndu-i pe copiii din cor să stea lungi și grele minute cu mîinile întinse ca să-i țină odăjdiile ; și la fiecare genuflexiune se lăsa pînă la pămînt, lovind cu nădejde genunchiul de piatra găunoasă, fără să-i pese că scoate un sunet dogit, că face „bum... bum..." ca toba mare. „Dar ăștia sînt atleți", șopti Mrs. Mannox, impresionată de ceremonie.

Agata se însărcinase să împodobească biserica, treabă de care s-a achitat cu toată tragerea de inimă, de parc-ar fi voit să aducă un afront banalității cartierului. Imaginația ei dezlănțuită se hrănea din amintirea inconștientă a timpului cînd liturghiile și procesiunile erau singurele-i sărbători. În clipa în care a intrat în biserică, Babs a simțit cum i se taie răsuflarea. Prea aducea totul cu flamurile unui oraș în zi de sărbătoare, cu o pădure îmbrăcată în chiciură, cu palatul Frumoasei din Pădurea Adormită, în seara cînd s-a trezit.

O mulțime de becuri îmbrăcau statuile încununate cu flori, într-o aureolă de un albastru viu. Și văzîndu-le cum șiroiau de lumină, nici nu te mai gîndeai că sînt urîte. Deși, martor mi-e Domnul, urîte erau ! Dar, abia o mai recunoșteai pe sfînta Lucia, care părea că face o baie de azur și de aur. Iar cîinele cel trist al sfîntului Roch devenise frumos ca un Licorn.

Totul a fost bine rînduit. De gîtul Fecioarei lui Shung Ying au mai fost atîrnate încă două șiraguri de mărgele. Căci Agata credea din adîncul sufletului în Madona asta. N-o dezgustau nici ochii ei oblici, nici copilul ei galben. Ba dimpotrivă, îi spunea „Zeița“ și se gîndea să-i facă și o rochie. În ziua aceea, Fecioara lui Shung Ying fusese împodobită nu numai cu mărgele, ci și cu o ploaie de stele stacojii.

De boltă atîrnau niște ghirlande de hîrtie care semănau atît de bine cu niște parîme sau cu funiile de la catarge, încît, de cum s-au așezat la locurile lor, Carmine și Babs, îmbrăcată într-o rochie albă care, de la bun început, Agatei i s-a părut prea simplă (ea ar fi voit una cu multe pliuri, cu multe falduri, mult mai bogată) — s-au simțit parcă pe o corabie.

În sfîrșit — și n-a fost un succes oarecare — Agata a reușit să scoată veiozele a căror prezență în bisericile din New York se explică numai prin teama de incendii. „Hai, dă afară sticlele astea de lapte“ i-a poruncit ea paracliserului. De aici o întreagă discuție cu paracliserul care zicea că „sticle de lapte“ e curată insultă. În schimb, Agata susținea că, orice s-ar zice,

semănau cu sticlele de lapte și că asta e ceva îngrozitor. I-a mai spus încă o dată „Hai, dă-le afară“ pe un ton aspru. Apoi începu să țipe : „Da' ce, îți cer marea cu sarea ! Vreau lumînări adevărate“, gata-gata să-l ia la ocară dac-ar fi îndrăznit s-o refuze.

Așadar în biserică străluceau lumînări adevărate, ceea ce unora li se păru la fel de neobișnuit ca un covor de hermină.

Urmă *lunch*-ul care, după părerea lui Fleur Lee, era de o eleganță gotică, și tărăgănă atît de mult cuvîntul „gotic“ că făcu din el un sunet în formă de tăiețel, un zgomot care se întindea și se lungea țuguindu-i buzele, de parcă ar fi fluierat. Dar de ce gotic, asta n-am înțeles... Socotea poate că gotic e cadrul ospățului — o sală albă și goală : sala de banchete a restaurantului „La Alfio“ — sau făcea aluzie la caracterul lui familial ? Calogero ședea lîngă nevastă-sa și o ținea de mînă pe sub masă, în timp ce Theodore, cu seriozitatea celor șaptesprezece ani ai săi, cu privirea fixă și profundă, și cu fața lui de arhanghel, făcea, ca de obicei, pe scutierul unchiului Carmine, pe care nu-l slăbea o clipă. Îi turna de băut, îi aprindea țigara de foi și n-avea ochi decît pentru el. Sau poate Agata îi sugerase lui Fleur Lee o asemenea idee ? Era îmbrăcată în negru. Ceea ce la New York nu se face. „E de o rigiditate gotică...“ șopti Fleur Lee privind-o. Dar, în sfîrșit din aceste motive sau din altele, redactoarea șefă de la *Fair* se extazia repetînd într-una cuvîntul „gotic“. Și cine ar fi îndrăznit

să contrazică pe acest judecător al tuturor lucrurilor, pe arbitrul acesta incontestabil? Fiecare lăsa să se înțeleagă că e de acord cu ea, și că nimic nu poate fi mai medieval decît sticla de ulei așezată în mijlocul mesei, sau șervetele împăturite în formă de tichie de episcop, că „fața de masă avea candoarea și delicatețea Evului Mediu“ și că pîinea din coșuri era „de o vitalitate incomparabilă, de o extraordinară unitate“... și, plină de înflăcărare, Fleur Lee îl evoca pe Carpaccio, dădu adresa celui mai bun brutar din Bavaria și pomeni numele unui prieten de-al ei, colecționar, care avea un bob de grîu de pe vremea faraonilor. Dar cîte nu știa ea în ziua aceea! Se vedea bine că vinul n-a fost băut în zadar...

Mătușa Rosie începuse să nu se prea simtă în apele ei. Purta rochia ei *rose-bébé* și o pălărie garnisită cu flori. Se întreba: „Sînt în ton?“ și regreta că Mr. Mac nu-i acolo ca s-o îndrumeze. Alfio însă, care ședea alături de ea, îi spuse galant că pălăria ei e ca un cuib de visuri, și treaba s-a aranjat. Un cuib de visuri. Zău, ce om fermecător! Iar Mrs. Mac Mannox și Alfio Bonnavia își sorbeau cuvintele pe deasupra farfuriilor. De bună seamă, conversația era puțin cam confuză, dar atîta pagubă. Pe masă, un vin de Broglio, îmbuteliat la castelul unui duce oarecare, al cărui blazon se vedea pe etichetă, înflăcăra imaginația. Mai ales cele două bronzuri din mijlocul mesei... Unul o reprezenta pe Fortuna, celălalt pe Wilhelm Tell. Cît gust! Își povestiră anecdote, apoi el îi promise că se

va duce la ea, personal, s-o învețe să gătească macaroanele acelea cu vinete, din care s-a servit de două ori. Dar desigur, o să vină el în persoană pentru ca lucrurile să fie cît mai clare. Gata, a promis!

— Îmi dai voie să-ți spun Alfio?

Mrs. Mac Mannox simțea adesea o mare nevoie de a-și face prieteni. În ziua aceea a reușit de minune. Domnul Bonnavia era un om pe care l-ar fi primit la ea cu cea mai mare plăcere. Și avea și o judecată dreaptă: raiul lui era America. La urma urmelor, Babs, micuța, n-a făcut o alegere chiar atît de proastă... Familia se prezenta perfect. La desert, mătușa Rosie vorbea din ce în ce mai anapoda.

Alfio își trăia ceasurile lui de glorie. Alegerea făcută de Carmine era mai presus de orice așteptări. Babs asta e o fată modernă, eficace, care făcea o carieră strălucită la revista unde lucra. Viața era frumoasă și ce fericit o să fie Carmine cu Babs... Alfio se întorcea într-una spre Babs, ca să-i privească fulgerul liniștitor al părului ei blond. Aproape că se temea să și-o închipuie cum va fi *după*. Nu, nu voia să și-o imagineze pe Babs în brațele, în patul, în viața fiului său. Asta ar fi riscat s-o eclipseze, s-o facă să dispară brusc. Pentru că Alfio era superstițios. Și mai mult decît atît: totdeauna se gîndea numai la rău. Își cunoștea înclinația lui ereditară spre pesimism și se rușina de ea ca de un beteșug. Cu gîndurile negre știi cum o începi, dar niciodată nu știi cum o termini... Dintr-o dată se simți cuprins parcă de-o ame-

va duce la ea, personal, s-o învețe să gătească macaroanele acelea cu vinete, din care s-a servit de două ori. Dar desigur, o să vină el în persoană pentru ca lucrurile să fie cît mai clare. Gata, a promis!

— Îmi dai voie să-ți spun Alfio?

Mrs. Mac Mannox simțea adesea o mare nevoie de a-și face prieteni. În ziua aceea a reușit de minune. Domnul Bonnavia era un om pe care l-ar fi primit la ea cu cea mai mare plăcere. Și avea și o judecată dreaptă: raiul lui era America. La urma urmelor, Babs, micuța, n-a făcut o alegere chiar atît de proastă... Familia se prezenta perfect. La desert, mătușa Rosie vorbea din ce în ce mai anapoda.

Alfio își trăia ceasurile lui de glorie. Alegerea făcută de Carmine era mai presus de orice așteptări. Babs asta e o fată modernă, eficace, care făcea o carieră strălucită la revista unde lucra. Viața era frumoasă și ce fericit o să fie Carmine cu Babs... Alfio se întorcea într-una spre Babs, ca să-i privească fulgerul liniștitor al părului ei blond. Aproape că se temea să și-o închipuie cum va fi *după*. Nu, nu voia să și-o imagineze pe Babs în brațele, în patul, în viața fiului său. Asta ar fi riscat s-o eclipseze, s-o facă să dispară brusc. Pentru că Alfio era superstițios. Și mai mult decît atît: totdeauna se gîndea numai la rău. Își cunoștea înclinația lui ereditară spre pesimism și se rușina de ea ca de un beteșug. Cu gîndurile negre știi cum o începi, dar niciodată nu știi cum o termini... Dintr-o dată se simți cuprins parcă de-o ame-

pantofii lui noi, așa cum și le tîra și în papuci. Și între ei începu un dialog, în șoaptă :

— Ce te-a apucat ? îl întrebă Cesarino dojenitor.

— Povești de pe altă lume.

Cesarino dădu din umeri :

— Bine ți-ai mai ales momentul...

— Nu faci numai ce vrei, răspunse obosit Alfio.

— Atunci mai trage un gît, fir-ar...

Și se duse să-i aducă o sticlă.

Îi turnă un pahar plin ochi. La al treilea, lui Alfio i se păru iar că reușita lui în viață e incontestabilă, iar Babs o noră pe gustul lui în toate privințele. Da, Carmine o să fie un bărbat fericit...

Calogero nu zicea nimic. Pentru el vorbitul era un calvar. O fatalitate pe care nu și-o putea explica. De ce tocmai el e singurul din familie care vorbește engleza cu un accent oribil ? Asta îl și umilea. A încercat totul, a luat chiar lecții. Dar nimic. Era condamnat. În gura lui „u"-ul englezesc devenea un „u" muiat, plîngăreț, tărăgănat, ce făcea imposibilă orice conversație. Nimeni nu-l mai înțelegea. Accentul ăla era mai rău decît dac-ar fi fost evreu. Așa că tăcea. Dar din clipă în clipă strîngea mîna Agatei, pe sub fața de masă, ca să mai prindă inimă. Și îi șoptea vorbe drăgăstoase în dialect. Asta era răzbunarea lui : vorbea cu Agata, neștiut de nimeni, într-o altă limbă decît calamitatea aia de englezească, de-

cît paharul ăla de amărăciune pe care trebuia să-l bea, în fiecare zi, pînă la fund.

— Cred că par mai îndrăgostit decît el, îi spuse el, arătînd cu capul spre Carmine.

— De, știu eu...

Amîndoi simțeau aceeași aversiune față de cuvintele definitive, față de „da"-urile categorice sau „nu"-urile fără drept de apel, față de ucigătoarea lipsă de mister a vorbelor pe care le auzeau în jurul lor. Lor le trebuia imprecizia, neclaritatea și adevărurile acelea false, care nu înșală pe nimeni, dar care dau conversației forma imprevizibilă a visului. Iar Calogero se prefăcea că o crede.

— Așadar nu știi ? Chiar nu știi ?

— Știu că tu m-ai ales cu inima. Iar Carmine a ales cu mintea...

— Tu știi totul, Agata mea. Ești un adevărat geniu, o vrăjitoare, și te iubesc.

Calogero zîmbea, zicîndu-și că fața de masă pe mîinile lor împreunate părea un cearceaf.

Agata îi sări de gît.

Babs nu se ocupa de Carmine, iar el se comporta de parcă n-ar fi putut să-i dăruiască nici măcar un minut. Între ei nici umbră de afecțiune. Și ea, și el se purtau foarte firesc. Carmine, ca unul pe care greutățile îl atrag, se străduia s-o cucerească pe Fleur Lee. Babs părea convinsă că viața lor, a amîndurora, avea să depindă de eficacitatea zîmbetelor ei. Era evident că se înțelegeau reciproc, dar înțelegerea lor avea ceva ce te înspăimînta. Ai fi zis că sînt două trenuri care intră în gară, la prima

lor cursă, două trenuri care din întîmplare sosesc în acelaşi timp, pe linii învecinate.

Cu toate acestea nuntaşii erau de părere că Babs şi Carmine sînt o pereche potrivită. Era o certitudine pe care fiecare şi-o exprima în felul său. „Au în faţa lor întreaga viaţă, ca să se tot sărute", spunea Alfio. „Babs o să-şi aranjeze viaţa cum vrea ea..." răspundea Fleur Lee care nu considera viaţa conjugală decît sub acest aspect. „O va iubi mult, dar mă va iubi şi pe mine aproape tot atît ", spunea mătuşa Rosie şi adăugă: „El şi cu mine vom fi prieteni, foarte buni prieteni...", reducînd totul la ea însăşi. Lui Theodore nici prin cap nu-i trecea că ar putea fi vorba de o eroare sau de un eventual eşec. „Ce face unchiul Carmine e lucru făcut, se gîndea el, şi la vremea mea, nădăjduiesc să-mi reuşească şi mie toate, cum îi reuşesc şi lui." Pentru Agata „să vorbeşti de lucrurile astea" (nu rostea niciodată cuvîntul pereche) era în acelaşi timp jignitor şi inutil. Orice aluzie în acest sens i se părea un atentat la viaţa privată a lui Babs şi Carmine. „S-au ales ei singuri", spunea ea, şi cu asta punea punct la orice comentariu. Să se gîndească la o eventuală indiferenţă sau la o „lipsă de dragoste", asta ar fi însemnat să atragă nenorocul şi nici nu-şi punea astfel de probleme. De altfel, asemenea noţiuni îi erau cu toul străine.

Cesarino era singurul care formulă anumite rezerve. Cînd se reîntoarse în bucătărie şi şeful îl întrebă:

— Ei, cum merg treburile dincolo?

Cesarino îi răspunse:

— Nu sînt din același aluat.

Dar poate că asta nu era decît o simplă presupunere.

Alfio era indignat. „Glumești" i-a spus. Dar Carmine nu glumea de loc. Biletele erau cumpărate.

— Măcar pe ea a-i întrebat-o?

— De ce s-o întreb? răspunse Carmine.

Atunci Alfio fu cuprins de o adevărată furie, de furia care-i încearcă numai pe italienii din Italia, o furie de om din popor, cu gesticulări, cu amenințări și răcnete. Îl luă pe Carmine ca pe un copil care nu-și dă seama ce face.

— Da știi tu ce-o să găsești? O țară de nemîncați. Carmine, mi-e rușine de tine, rușine, rușine. Și pe cine-l interesează Sicilia? De ce nu te-ai duce în Arabia Saudită, dacă tot ți-e de ducă? Are cam tot atîția bolovani ca și Sicilia, la fel de puțină apă, și-i tot atît de împuțită. Auzi, să te duci într-o insulă de la capătul pămîntului. Și ce-o să vezi? Numai nenorociți, numai neputincioși, numai oameni cu mintea schilodită. Și ea? Ce-o să creadă despre tine, despre noi... Asta-i culmea! Te zbați, muncești pe brînci o viață întreagă ca să prinzi undeva rădăcini și să ai și tu demnitatea ta, și fi-tu ce face? Merge în călătorie de nuntă la păduchioșii ăia de care nici nu mai vrei să auzi...

Carmine era exasperat. Nu l-a văzut niciodată pe tată-său într-un asemenea hal. „Doam-

ne ! se gîndi, ce liniştiţi eram înainte..." Dar îşi luă seama şi îşi spuse că trebuie să fie răbdător şi că Alfio a îmbătrînit. Pentru a treia oară tată-său strigă furios :

— La urma urmei, fă cum vrei.

„Ce l-o fi apucat, se întreba Carmine. Şi la drept vorbind, de ce mă duc acolo ?" Nu-şi dădea seama. Şi motivele care l-au dus la această alegere i se păreau, toate, la fel de confuze. Poate a fost o clipă de nebunie. Sau oboseala, pregătirile pentru plecare. Iar călătoria îi părea din ce în ce mai inutilă. Aproape că ar fi vrut să se fi şi reîntors. Dintr-o dată Carmine realiză că viitorul nu va mai fi numai viitorul lui, ci şi al lui Babs. Cît a trăit printre Alfio, Calogero şi Agata, avînd cîte o legătură discretă, îi fusese uşor să-şi aranjeze viaţa după cum îi plăcea. Într-asta şi consta fericirea familiei Bonnavia, în această libertate. „Dragostea, îşi spuse Carmine, trebuie să fie ceea ce am cunoscut eu aici. Sentimentul că lucrurile sînt cum sînt, pentru că aşa vrea cerul." Dar acum ? Armonia, fericita noastră armonie va rămîne aceeaşi ?

Discuţia cu tată-său avu asupra lui Carmine efectul unui duş rece. Ieşi din cameră frînt, stăpînit de presentimente negre şi parcă înstrăinat de el însuşi.

În uşă o găsi pe Agata care-l pîndea. Se apropie de el, şi spre marea lui mirare, îl luă de umeri şi începu să-l sărute cu foc. Îi săruta pleoapele, fruntea, gura, bărbia ; şi-l

zgîlţîia, îl mîngîia, îl îmbrăţişa de parcă iar ar fi fost un copil.

— Termină Agata... îi spuse el rîzînd. Vezi că nu mai am zece ani. Şi zău că tu ai merita să fii sărutată.

Cu o voce puţin tremurată, ea i şopti la ureche :

— Ştiu unde pleci. Ţi-am văzut biletele. Bine faci... Cît n-aş da să pot pleca şi eu...

Cînd Carmine o mîngîie pe obraz, băgă de seamă că Agata plînge.

— Potoleşte-te, Agata, te rog. Că altfel m-apucă şi pe mine plînsul...

Agata se lupta cu ea însăşi. Îşi dădea toată silinţa, dar lacrimile-i curgeau în neştire, pe obraji, pe rochie. Carmine o strînse la pieptul lui, zicîndu-şi că totuşi nu visează. Că o strînge în braţe chiar pe Agata, mîndria lui şi mica lui slăbiciune, Agata. Şi preţ de o clipă nu-şi mai dădu seama pe ce lume trăieşte.

A doua zi Carmine plecă.

Capitolul III

Dar cine n-a comis crime nevinovate ?
PIRANDELLO

Sărbătoarea era superbă, dar Palermo ducea lipsă de apă și toată lumea îi deplîngea multele lui palate și biserici rămase încă în ruină... Sărbătoarea era superbă, toți erau de acord. Străzile erau iluminate pe mai mulți kilometri, dar și-n anul ăsta petardele erau periculoase : exploziile lor erau prea puternice și, ca de obicei, făceau victime. Un cîrnățar și-a răzbunat onoarea căsăpind cinci bărbați dintr-una și aceeași familie, cu un cuțit lung de patruzeci de centimetri. Ancheta a dovedit însă că bănuielile ucigașului erau neîntemeiate : nevastă-sa nu l-a înșelat. După-aceea, în timpul procesiunii, cineva i-a tras una în cap unui carabinier. În urma lui au rămas șapte orfani. Poliția n-a reușit să pună mîna pe vinovat. De fapt, cîteva incidente. Așa scria în presa locală : cîteva incidente. Dar populația era satisfăcută : municipalitatea nu s-a uitat la cheltuieli. N-au fost niște cheltuieli obișnuite, din cele care dezamăgesc publicul. Ci cheltuieli excepționale, care stîrnesc veselia generală. Acestea erau veștile din seara cînd Carmine și

Babs ajunseră la Palermo. Era un fel de 14 iulie, sărbătoarea sfintei Rozalia.

Hotelul în care locuiau fusese onorat odinioară de un pasager ilustru : Wagner. O placă de marmură albă preciza că aici scrisese el *Parsifal* și inscripția dădea de înțeles că, dacă ar fi fost compusă altundeva, opera n-ar fi fost atît de frumoasă. Decorația gotico-maură a holului, lăzile cu palmieri așezate în unghiul scării, amestecul de lux și de prost gust, excesul de coloane, excesul de statui, care se adăugau amintirii acelui turist de geniu care a fost Wagner, i-au plăcut lui Babs nespus de mult. De altfel, ea nu făcea nici o distincție între *Parsifal* și impozantele grupuri statuare, cu Psiche și Cupidoni care dansau. Pentru ea ceva serios trebuia neapărat să fie mare și impozant.

În noaptea aceea vîntul bătea dinspre Africa. Răsucea perdelele, trîntea ușile și aducea o dogoare de incendiu. Portarul susținea că abia atunci s-a stîrnit. La prînz vîntul a început iar, revărsînd peste oraș un val de praf des, că abia mai puteai respira. Portarul se scuza, vorbind cu indulgență, ca o mamă care și-ar fi cerut iertare pentru capriciile copilului ei. „Mereu trebuie ca natura să-și facă de cap... E regretabil... Nespus de regretabil", spunea el ștergîndu-și fruntea. Nu, instalația de aer condiționat nu funcționează. Motorul are o pană. O mică avarie. Piesa de schimb a fost trimisă de la Roma de mai bine de o săptămînă, dar încă tot n-a ajuns. Cel puțin așa susține șeful gării. Deși portarul părea con-

vins de contrariul. Că piesa a sosit, cum te văd și mă vezi, dar anumite persoane sînt interesate ca pachetul să stea cît mai mult în locație. „Înțelegeți ce vreau să spun?“ Și își mișcă degetele de parcă ar fi pipăit o monedă.

Trăsătura lui distinctivă era o extraordinară limbuție. După părerea lui, modul cel mai potrivit de a primi străinii abia sosiți, era să ai cu ei un lung schimb de idei. „Ce om drăguț, gîndea Carmine, și ce îndatoritor.“ Tot vorbind, portarul dirija o armată de adolescenți cu veste albe și cu părul năclăit de briantină, care luau bagajele, aduceau cheile, ziarele de seară, fructe, cîte o sticlă cu apă rece pentru a o duce în apartamentul călătorilor, și dacă toate astea nu erau în stare să arate măsura ospitalității lui, portarul o lua iar cu blestemata aia de instalație, care tocmai pe căldura asta și-a găsit să se oprească. Și cu ochii la fresca din tavan, ofta: „Omul nu-și mai poate domina invențiile“, de parcă această concluzie i-ar fi fost dictată de zeii și zeițele care se zbenguiau colo sus, printre nourașii roz. Apoi vorbi iar de ce ar fi trebuit făcut ca să i se vină de hac acestui incident nenorocit și de specialiștii care ar fi trebuit să fie consultați. „A fost chemat un tînăr palermitan“, precizä portarul cu o mutră dezamăgită. O inițiativă dezastruoasă. Chiar dezastruoasă. Specialistul le-a încurcat pe toate: firele electrice, firele telefonice și cele de la instalația de aer rece. Și într-un asemenea hal, că de cîte ori pornește liftul, în frigiderul din bucătărie se-

aud nişte bubuituri înfundate. Un biet pîrlit, specialistul ăsta. Şi n-a dormit de trei nopţi. De bună seamă că s-a ţinut după fuste. Mă rog. O fi una, o fi alta, trebuie să-l înţelegem şi să-l iertăm. Că Sfînta Rozalia nu-i decît o dată pe an şi mai e şi vîntul ăsta care te îndobitoceşte.

Babs spuse că după cîte ştie, numai Carnavalul de la Rio mai pricinuia asemenea încurcături. Dar remarca nu fu pe placul interlocutorului care-i aruncă o privire dezaprobatoare :

— Carnavalul din Rio, îl ştiu eu. Am trăit acolo zece ani. În comparaţie cu Sfînta Rozalia, e o sărbătoare de ţară, o sărbătoare a sărăcimii. Judecaţi şi dumneavoastră, doamnă, aici e ceva de-a dreptul triumfal. Iluminaţia se întinde pe mai bine de nouă kilometri. Cît despre focurile de artificii, nici Rothschild nu şi-ar putea plăti un asemenea lux. Ţin mai bine de un ceas. Da, doamnă. Mai bine de un ceas, numai explozii care să te ia pe sus, numai trăsnete, tunete şi erupţii vulcanice, iar fumul lor, ca un nor gros, pluteşte deasupra oraşului pînă a doua zi.

Însoţindu-i pe Babs şi Carmine spre camera lor, portarul mai avu timp să le citeze şi alţi clienţi, aproape la fel de celebri ca Wagner. Hotelul a avut cinstea să-l găzduiască pe Kaiser, care nici nu se putea încălţa singur, o grămadă de mari duci, o contesă germană al cărui nume, spre marele lui regret, portarul nu-şi putea îngădui să-l spună, deşi ea a lăsat

în oraş o amintire de neşters, şi, în sfîrşit, Anatole France. Îmbrăcat într-o haină cenuşie care-i dădea o înfăţişare oarecum militărească, portarul cu fruntea olimpiană şi cu capul înălţat trufaş, se pricepea atît de bine să reînvie fastul trecutului, încît la fiecare cuvînt pe care-l rostea, te aşteptai ca eroii lui să-ţi apară în carne şi oase.

Cînd ajunseră în cameră, măsură mobila cu o privire de inchizitor, le ură oaspeţilor noapte bună, apoi trecînd prin dreptul patului, se opri : „E matrimonial, spuse el întorcîndu-se spre Babs. E un pat matrimonial." Iar cînd îşi înfipse degetul arătător în saltea, ca pentru a-i verifica supleţea, şi repetă gestul de trei ori, Babs simţi cum roşeşte pînă în albul ochilor.

Omul acesta se bucura la Palermo de o foarte mare reputaţie.

Cum se lăsă noaptea, Carmine porni să descopere oraşul. Credea că o să rătăcească în tăcere, că o să facă o lungă plimbare nocturnă. Dar a fost cu totul altfel. Palermo era scăldat în lumină. Mii şi mii de becuri sfîşiau decorul fragil al nopţii, iluminau frontoanele, desenau cu linii de foc statuile, bisericile, nişele, fîntînile, sau, agăţate pe sîrme, formau deasupra străzilor bolţi scînteietoare. Oraşul semăna cu o sală de bal imensă, fără muzică şi fără dansatori, rezervată pentru o mulţime extenuată şi orbită de lumină. Familii gălăgioase venind mai multe la un loc în aceeaşi trăsură

sau în aceeaşi maşină se revărsau prin pieţe, se răspîndeau, se scurgeau încet de-a lungul străzilor. De fiecare motocicletă erau agăţaţi cel puţin patru inşi. Şi în fiecare căruţă erau îngrămădite trei generaţii, asfel că, din pricina căldurii, a lipsei de loc şi de confort, copiii adormeau în atitudini tragice. Culcaţi pe genunchii părinţilor impasibili, scuturaţi de trapul cailor, aruncaţi înainte şi înapoi sau aşezaţi de colo-colo, copiii dormeau palizi, vlăguiţi, cu gura deschisă şi capul răsturnat pe spate, ca nişte inocente victime hărăzite unui groaznic sacrificiu.

Frumuseţea sărbătorii consta în aceea că totul era pe gratis. Absolut pe gratis. Fiindcă, la urma urmelor, ce sens avea toată vînzoleala aceea fără sfîrşit? Ce justificare? Altfel de ce s-ar fi lăsat oamenii absorbiţi, grămadă, de uliţele înăbuşitoare şi de ce atîtea mii de femei şi copii, adulţi şi bătrîni, s-ar fi contopit o noapte întreagă într-o masă întunecată şi vîscoasă? Sau acesta să fi fost singurul mod de a perpetua amintirea Fecioarei, ale cărei oseminte, descoperite pe muntele Pellegrino, salvaseră oraşul de ciumă? Poată că învălmăşeala aceea de oameni îngăduia să se măsoare mai bine preţul singurătăţii, al postului şi al canoanelor ei de acum opt veacuri. Şi trebuie prin urmare ca oamenii să asude într-un hal fără de hal, ca să se bucure şi mai departe de ocrotirea ei. Sau poate că sărbătoarea asta nu era decît un pretext de a se arăta în lume, cu

liota de copii care să dovedească în public vrednicia sexuală a cutărei sau cutărei familii ?

Un bal, pe o noapte răcoroasă, asta da. Cu orchestra la colţul străzilor şi care împodobite cu flori, un carnaval, e ceva vesel. Dar cum se putea justifica în ochii unei străine vînzoleala aceea absurdă pe sub valurile de lumină ?

Pe Babs plimbarea începea s-o scoată din sărite. Ce obositor era, Doamne, freamătul acela neîntrerupt ! Şi agitaţia aceea de bîlci şi ţipetele acelea inutile şi toate figurile acelea de balet fără noimă : copii îndopaţi cu dulciuri, ochii lor sfredelitori, scîrţîitul cutiuţelor pe care le tot zăngăneau, cîntînd cocoşeşte, şi mîncărurile acelea ciudate întinse pe nişte tarabe uriaşe. Şi adulţii care mîncau într-una cornete cu nişte seminţe teşite şi uscate, care în alt loc ai fi zis că-s hrană pentru papagali.

— De fapt... începu Babs cu o voce plîngăreaţă.

Dar privirea lui Carmine o opri. Putea ea oare bănui că lui îi plăcea noaptea aceea, şi gălăgia, şi mulţimea, şi că găsea frumuseţi acolo unde ea nici nu-şi închipuia ?

— Străzile astea înguste, acoperişurile care se ating, ce binecuvîntare, suspină el. Uite, Babs, casele parcă se sprijinesc, parcă se freacă una de alta, de-ai zice că se iubesc...

Apoi privi stelele de parcă atunci le-ar fi văzut pentru prima oară.

Era îmbrăcat cu un veston albastru, cu dungi albe, şi cu o vestă uşoară, cum se poartă la

New York în zilele cînd e foarte cald, avea un pantalon de culoare deschisă şi era încălţat cu pantofi de tenis din pînză roşie. Cînd îl vedeau, copiii rămîneau cu gura căscată, iar flăcăiandrii şi bărbaţii îşi întorceau capul după vesela lui eleganţă şi după Babs, după părul ei blond.

— Americani... Americani...

Un şopotit persistent atesta admiraţia acestor oameni îmbrăcaţi în negru, pentru o îndrăzneală vestimentară în care recunoşteau semnele unei fantezii pe care ei n-au avut-o niciodată. Oriunde apăreau, voci dogite, voci triste şopteau „Americani... Americani..."

— Mi-e sete, se rugă Babs care-şi pierduse buna dispoziţie.

— Să ne aşezăm undeva, răspunse resemnat Carmine.

Ezitară mult timp între sala mare de la Jolly, oază liniştitoare de americanism, şi restaurantul cocoţat pe terasa unui bloc, strălucind sub risipa de becuri cu lumină lăptoasă. Pînă la urmă aleseră un bar volant care-şi instalase provizoriu mesele sub copacii de pe Promenada Marină. Aici, clienţii puteau să închirieze un scaun sau mai multe, şi o masă, fără ca prin asta să fie obligaţi să consume ceva. Unii chiar se mulţumeau cu pîinea pe care-o scoteau de prin buzunare. Alţii chemau chelnerul cu vestă albă şi comandau îngheţată ; în sfîrşit, mai erau alţii care-şi plăteau scaune şi stăteau acolo fără să-şi vorbească măcar.

De cum s-a aşezat, Carmine se retrase într-o contemplare mută. Nu mai avea ochi de-

cît pentru chelnerul care se învîrtea printre mese cu vesta lui albă, pentru sinuciderea colectivă a musculițelor care roiesc în jurul flăcării unui bec de gaz, și pentru manevrele unei tinere decoltate, o femeie cum n-a văzut de cînd era el. Păstrînd o impasibilitate de statuie, femeia se străduia, numai din priviri, să atragă atenția unui bărbat bine îmbrăcat, singur și el, care însă era preocupat numai de cîinele pe care-l ținea în lesă și căruia îi dădea de mîncare. Ea, ba îi cerea apă, ba chibriturile, pe care celălalt i le întindea cu un gest mașinal, în timp ce arunca migdale cîinelui care lătra și le prindea din zbor. Apoi ea lăsă într-adins să-i cadă batista, dar celălalt nu i-o ridică. Într-adevăr, ce femeie curioasă, cu un păr neomenesc de negru, cu mult roșu pe obraji și cu dîre groase de rimel în jurul ochilor. Cînd i-a întins batista culeasă de pe jos, Carmine i-a atins mîna : „Dac-aș fi singur, își spuse el, i-aș vorbi și poate m-aș simți ispitit să mă duc undeva cu ea. Ce bizarerie..." Dama îi aruncă o privire de cărbune. Carmine își întoarse capul de teamă să nu i se vadă cumva tulburarea. Și își spuse iar : „Ce bizarerie..." Și nu-l mira atît tulburarea, cît neputința de-a și-o explica.

Pe neașteptate, dincolo de mese se auzi un strigăt. Era un băiat care vindea flori și alerga cu mînecile suflecate. Din gura lui cît o șură, strigătul țîșnea cînd strident, cînd batjocoritor, ca țipătul pescărușilor. Ținea ridicate peste capetele consumatorilor niște forme albe, ase-

menea unor crengi acoperite de zăpadă. Le flutura ca un zmeu de hîrtie. Iar Babs se întreba ce anume or fi alea, pentru că numai un sicilian ar fi putut să le numească buchete, să numească buchete corolele acelea curățite de cozi și de frunze, înfipte în niște bețișoare foarte subțiri, flori nupțiale care, la un loc, formau o torță ciufulită. Parfumul lor era mai puternic decît mirosurile orașului în sărbătoare — aburi de cafea, sfară de la fripturi și de la clătite. Era mai puternic decît toate mirosurile plăcute sau grețoase. Era un parfum viu, concret, care înfrunta chiar și aerul cald al verii. „E iasomie, spuse Carmine, de parcă iasomia i-ar fi fost un bătrîn prieten care se ivește dintr-o dată, în mijlocul mulțimii de necunoscuți. Ochii îi străluceau, zîmbea. Iasomia... Avea chip de om fericit. Babs observă că își mișcă într-una buzele șoptind „iasomie, iasomie" ca și cum ar fi vorbit cu cineva nevăzut.

— E iasomie ? întrebă ea. Dar de unde știi ?

— Mi-a spus Agata, și cînd ne vorbea de buchetele astea, ziceai că ne povestește de China sau de Persia. Stai să vezi. Copiii se scoală în zori, pînă mai e rouă, și-o pornesc spre grădinile care se întind între oraș și munte. Nu-i oprește nimeni, pentru că iasomia aceea e a nimănui. Și smulg perdele de iasomie agățătoare de pe arbori, de pe stînci sau de prin văgăuni. Acasă, mamele sau surorile lor împlîntă florile, una cîte una, în niște rămurele uscate. După-aceea își trimit copiii să vîndă buchetele pe unde știu că e lume multă : în stațiile de autobuz, pe te-

rasele cafenelelor, prin parcuri, la ușa primăriei, ba chiar și la spitale, cînd e zi de vizită...

— Mai bine i-ar trimite la școală, spuse Babs contrariată.

— Nu au mijloace pentru asta, răspunse Carmine.

— Ce mai poveste, se miră Babs. Apoi, dînd din umeri spuse : Ce țară...

— Iasomie... Iasomie... se auzi iar vocea batjocoritoare, vocea copilului-pasăre.

Se apropie. Acum părea că i se adresează lui Carmine. „Oare cîți ani are ? La ce vîrstă nu ești nici bărbat, nici copil ? La ce vîrstă mai ai încredere în viață dar începi să te și temi de ea ? Ce privire înspăimîntată are, și omoplatul care i se vede pe sub cămașă... Să aibă cincisprezece ani ? se întreba Carmine. Sau poate șaisprezece ? Și are o voce de înfometat..."

Ceea ce atrăgea însă atenția, pe lîngă spaima aceea evidentă, era ceva anume din privirea lui care contrasta cu finețea copilărească a obrazului : „Abia-i o schiță de bărbat, gîndi Carmine... Și are o meserie precisă : să bată străzile..." Dar mai era și altceva : strigătele lui, pline de nerăbdare, erau deosebit de enervante. În oricare altă parte, un asemenea fel de a-și vinde marfa ar fi dăunat negoțului. Puștiul ar fi fost socotit nebun și pus la respect. Dar la Palermo era altfel, și oamenii îl chemau pe la mese :

— Vino-ncoa Gigino. Adu și-aici iasomie...

Și Gigino alerga peste tot. Împărțea buchete cu o siguranță plină de mîndrie și întindea o

palmă nerăbdătoare cerîndu-şi ce i se cuvine. După un calcul făcut în mare grabă, strînsese o sută de lire în monede şi Gigino o porni iar, strigînd, cu florile ridicate peste capetele consumatorilor.

Avea încă o metodă, şi mai surprinzătoare, a cărei victimă a fost Babs: fără să fi spus că vrea flori, se pomeni în mînă cu un buchet, aruncat de la distanţă. Gigino sosi şi el dintr-un salt.

— Uitaţi-vă cît sînt de frumoase, spuse el cu o voce poruncitoare.

Şi rămase înfipt în faţa ei. Ea îl gratifică cu un zîmbet pe care îl ştia irezistibil, un zîmbet de mondenă, cu buzele umezite, cu toţi dinţii dezveliţi, lăsînd să se zărească puţin limba. Voia poate să-şi exprime în felul ăsta recunoştinţa. Dar era atît de artificială, că şi Carmine băgă de seamă şi se întunecă la faţă. „N-are pic de demnitate", gîndi el.

— Poate le cumpăraţi, reluă Gigino, fără să-şi ascundă nerăbdarea.

Babs voia tocmai să ia florile, dar Carmine le respinse cu un gest brusc.

— Mi-am uitat portmoneul, spuse el căutîndu-se prin buzunare. Cred că l-am lăsat la hotel.

Incidentul fu scurt. Cu o suverană dezinvoltură, Gigino plantă buchetul în mîna lui Babs.

— Le dăruiesc doamnei, spuse el.

Şi vocea lui trăda o exuberanţă tinerească, nevoia de a se făli cu ceva.

— Ia-ţi florile, spuse Carmine.

— Dar e un cadou, reluă Gigino cu aceeaşi nerăbdare.

— Hai, lasă-ne în pace. O să cumpărăm buchetul mîine.

Gigino îl privi cu dispreţ.

— Credeţi ? Şi dacă mîine nu mai am poftă să vi-l vînd ?

Şi cu un gest vag care putea în acelaşi timp să se refere la cer sau la nesiguranţa viitorului, făcu stînga-mprejur, cuprins iar de frenezia alergăturii şi a strigătului.

Buchetul rămase în mîinile lui Babs.

— Ce îndrăzneală, bolborosi ea. Ştiu c-am greşit zîmbindu-i. Fără îndoială-i vina mea... Şi tăcu brusc.

Carmine se ridică.

— Mă întorc, spuse el ; se duse la hotel şi reveni hotărît să-i plătească lui Gigino.

Aşezat pe o bornă în faţa mesei la care Babs aşteptase singură, băiatul cu iasomie părea absorbit în socotelile lui, cînd Carmine îl întrerupse :

— Iată-ţi banii, îi spuse.

Dar Gigino nici nu-l băgă în seamă. Făcea fişicuri de monezi : lirele cu lirele, centimele cu centimele.

— Ascultă, ia-ţi banii, repetă Carmine.

— Banii ? Ce bani ? întrebă Gigino, fără să se uite măcar la interlocutor.

Apoi, vorbind repede, ca şi cum s-ar fi temut că poate Carmine n-o să-l lase să spună tot ce avea de spus, adăugă :

— Iertaţi-mă, domnule, dar pe-aici nu se poate cumpăra orice. Şi cadourile nu se plătesc.

— Dar nu-i vorba de asta, reluă Carmine. Îmi răspunzi de parcă aş încerca să te jignesc, sau ca şi cum ţi-aş da banii numai aşa. Eu însă vreau să-ţi dau ceea ce îţi datorez. Hai, ţine...

Şi-i întinse un bilet de o mie de lire. Biletul făcu o impresie deosebită asupra lui Gigino care nu se aştepta la o asemenea sumă. Tăcu şi examină bancnota cu ochi înspăimîntaţi.

— E mult, spuse.

Iar Carmine :

— Ba nu... Ba nu, zise ca să-l potolească.

Gigino luă biletul şi cîteva clipe păru descumpănit, apoi se ridică. Era scund şi nu i se vedeau decît ochii înspăimîntaţi.

— Iacă ce-o să fac, spuse el. Iacă...

Ultimul cuvînt îl rosti cu turbare, cu frenezie, apoi repetă „Iacă..." şi cu mîna ridicată se apropie de Carmine, aruncîndu-i în obraz biletul mototolit şi rupt.

— Iacă ce fac eu cu banii tăi, urlă Gigino. După cîte ştiu, n-am cerut de pomană. Şi mai lasă-mă-n pace.

Carmine simţi o poftă nebună să-l snopească în bătaie, dar Gigino o rupse la fugă. Carmine îl urmări din ochi pînă dispăru după colţul unei străzi, apoi se duse la Babs care-l aştepta pe terasă.

— Să plecăm, îi spuse. Repede.

Ea se ridică. Se crăpa de ziuă.

— Americani, şopti o voce de la masa vecină.

Carmine grăbi pasul. Trecură prin fața unui șir de oameni așezați pe o bancă, apoi trecură pe lîngă alții care fumau sub un copac.

— Americani, se auzi o voce de pe bancă.

— Americani, spuse o voce sub copac.

Babs își dădu seama că nimic nu detestă mai mult decît tonul pe care-i vorbea Carmine, ochii lui dușmănoși, de o culoare prea deschisă („sînt albi de mînie" își zicea ea), zîmbetul lui bizar, cu dinții strînși, și se întreba cum și prin ce extravaganță se afla acolo, alături de un om nebun de furie. „Am ales orbește", își spuse. Dar își luă seama și se gîndi că violența lui Carmine se datora oboselii din ziua aceea, căldurii, incidentului cu Gigino și, liniștită, se duse în baie.

Carmine o auzi cum se dezbracă și cum se descalță. Auzi robinetele pe care ea le tot deschidea și le închidea, apa care curgea, dopurile flacoanelor, foșnetul periuței de dinți, apoi urmă o tăcere pe care el o atribui nehotărîrii ei în alegerea pieptănăturii. Peste cîteva clipe avea să se întoarcă, foarte frumoasă, foarte îngrijită, foarte blondă și Carmine oftă. „E cum scrie la revistă. Chiar și în capot..." și se gîndi că numai o femeie dezordonată, despieptănată i-ar putea satisface senzualitatea. Își aprinse o țigară ca să mai prindă curaj, dar o stinse imediat, cuprins de un fel de panică: n-avea poftă de nimic. Îi veniră în minte cîteva din atitudinile lui Babs, și, toate fără excepție, îi displăceau. Și-acum, poate, o să vrea să stea de vorbă. Poate o să

vrea să facă dragoste şi-o să i-o spună cu seriozitatea ei obişnuită în asemenea ocazii.

În aceeaşi clipă Babs intră în odaie. Cînd se apropie de pat, Carmine îi aruncă o privire disperată, un apel mut ca să tacă, să nu existe. Puţin mai lipsea ca să se ridice şi s-o ia la fugă. Îşi făcea fel şi fel de reproşuri. „Eşti nebun, îşi spunea, eşti nebun de-a binelea." Dar avea poftă de străzi, de mulţime, de lumină, de gălăgie, poate chiar de femeia aceea cu rochie multicoloră pe care a zărit-o la barul de pe Promenada Marină. De fapt, fericit n-a fost decît în legăturile scurte. Şi se gîndi că el era hărăzit femeilor de-o zi, şi numai lor.

A doua zi Carmine se duse la un croitor de pe Via Rugero Settimo. Se întoarse îmbrăcat cu o haină de mătase albă, într-o vestă cu decolteul rotunjit, cravată neagră şi o panama cu borurile mari. Astfel îmbrăcat părea foarte la largul lui şi sigur de sine. Babs fu atît de surprinsă încît, instinctiv, îl respinse cînd el voi s-o sărute.

— S-a-ntîmplat ceva ? o întrebă el.

— Nimic, nu-i nimic, răspunse.

Ce putea să-i spună ? Că îl simţea din ce în ce mai străin, mai îndepărtat şi de neînţeles, şi că noua lui ţinută nu făcea decît să agraveze lucrurile ? Se simţea zdrobită.

Schimbarea-i neobişnuită începuse de la prima lui confruntare cu Palermo. Dar gîndindu-se mai bine, Babs se întrebă dacă n-a început cumva chiar din clipa cînd fiul lui Alfio Bon-

navia s-a desprins de cheiurile New York-ului, cînd s-a îmbarcat ca un penitent care regăsește calea bisericii sale.

Dezarmată, neliniștită, răscolindu-și trecutul, Babs căuta zadarnic un semn care să-i redea încrederea. Dar găsea mereu dovezi că prin comportarea lui și chiar prin cele mai neînsemnate cuvinte, Carmine era de acord tocmai cu ceea ce ea dezaproba mai îndîrjit.

Ce repede s-a lăsat cucerit de înclinațiile lui latine, americanul acesta plin de respect față de valorile timpului său, supus față de forța acțiunii și a banului, și atît de dornic să realizeze ceva ! I-au ajuns cîteva zile ca să cadă într-o pasivitate orientală.

Foarte repede se obișnui să-și petreacă zilele zăcînd toropit, astfel că siesta lui ținea de dimineața pînă seara. Nu-i păsa de căldură, nici de țînțari și nici de zgomot, și trăia într-o amorțeală pe care Babs o socotea fatală. De cum se trezea, își aprindea o țigară, comanda un *espresso* pe care-l bea în tăcere, apoi adormea iar. Tresărea în somn, dădea agitat din picioare sau horcăia furios cînd visa că iar se întîlnește cu Gigino. Căci afrontul care l-a suferit continua să-l macine cu încăpățînare. Atunci se ridica pentru o clipă, bombănind ceva neînțeles și adormea la loc, cu mutra unui om insultat.

În vremea asta, Babs, întinsă în așternutul jilav, își potolea setea de emoții artistice răsfoind un *baedeker*. Planuri și hărți pliante îi indicau locul bisericilor și templelor pe care ea n-avea să le vadă niciodată. Camera mirosea

a cafea și fum. Și se gîndea că un astfel de trai nu e nici sănătos, nici normal, și că la reîntoarcerea ei acasă n-o să aibă ce povesti. Și-o cuprindea un fel de disperare. „Mi s-a făcut lehamite de bărbatul ăsta. Trîndăvește cît e ziua de lungă. Mi s-a făcut lehamite..." Și, inevitabil, în gîndurile ei se strecura ideea că *ăsta* nu e de loc confort, că apa caldă nu-i decît încropită și cafeaua e prea tare. Palermo era o oroare...

Se mai întîmpla ca, uneori, Carmine să se trezească înainte de a se face ziuă. Și-atunci, de obicei, se ducea pe balcon, în pijama. De acolo scruta penumbra celorlalte odăi, prin ferestrele întredeschise, cu încordarea copiilor care caută cuiburi de păsări.

Îl hipnotiza mai ales un balcon acoperit cu storuri de pînză (după obiceiul locului, spațiile acestea aeriene își apărau astfel intimitatea) în care permanent ședea un bătrîn, fără cămașă. Se scula oare înaintea lui Carmine ? Sau se culca după el ? Căci indiferent de oră, Carmine n-a văzut niciodată balconul fără prezența aceea obsedantă, fără scheletul ăla cu pantaloni jerpeliți. Încerca să trișeze strecurîndu-se pe balcon în zori sau pe la miezul nopții, dar bătrînul era mereu acolo.

— Ce ciudățenie, spuse Carmine. Ce-o fi căutînd acolo, toată noaptea...

— Poate că se întreabă și el același lucru în legătură cu tine, îi răspunse Babs agasată.

O dată bătrînul îi făcu un semn cu mîna. Carmine crezu că e un semn de salut. Și, fie ce-o fi, îi răspunse și el. Schimbară apoi cîteva păreri

generale despre vreme și, pe deasupra zgomotului străzii, între ei se stabiliră relații prietenești. Bătrînul, care zicea că e prinț, și fără îndoială era, nu uita niciodată să-l întrebe de Babs.

— Ce mai face doamna ? îl întreba.

— Sînteți deosebit de amabil, răspundea Carmine.

Babs îi privea bănuitoare și, cu strîngere de inimă, se gîndea că ea e de prisos. Făcu imprudența să i-o și spună.

— Tu se pare că duci tocmai viața care-ți place. Eu mă simt de prisos.

Carmine își spuse că Babs avea dreptate.

Oamenii așteaptă noaptea pentru odihnă și pentru fericitul desfrîu al somnului. Babs însă știa că de cum se înserează, Carmine e stăpînit de o singură dorință : să plece. Pentru el cel mai important lucru era să-l regăsească pe Gigino. Era o obligație care nici nu putea fi pusă în discuție. Părerea lui era că trebuie să-l găsească neapărat pe băiatul cu iasomie și să-i plătească. Își petrecea serile căutîndu-l. Dar cu toată bunăvoința ei, Babs nu putea accepta ceva ce nu înțelegea. Ei i se părea foarte evidentă disproporția dintre modestele flori cu care s-a pomenit în mînă și înverșunarea lui Carmine de a-l socoti vinovat pe cel care i le-a dăruit. Dar cum să-l facă să înțeleagă ? La ficare încercare el îi striga : „Tu nu poți înțelege“, cu o asemenea mînie și cu o voce atît de

tunătoare, că, de enervare, ea simţea cum o năpădesc lacrimile.

Prin care piaţă sau terasă îşi mai strigă oare Gigino marfa ? Nu era de găsit nici prin pieţele Bellini, Dante sau Olimpia şi nici prin cafenelele răscolite de Carmine. Uneori însă, un parfum văratic de flori, de arătură sau chiar parfumul de iasomie, venind de nu se ştie unde ca o maree, îi dădea brusc nădejdea că Gigino nu putea fi departe.

Carmine întreba atunci chelnerii.

— Nu l-aţi văzut cumva, întîmplător, pe Gigino ?

— Pe cine, domnule ?

— Pe băiatul cu iasomie.

— Aha ! Gigino-iasomie ! Pe ăla-l căutaţi. Păi trebuie că-i pe-aici, pe undeva...

Şi un strigăt furios, care se-auzea în strada vecină, dovedea că omul are dreptate. Vocea lui Gigino care cădea ca un bolovan pe masa lui Carmine. Trecea ca o pală de vînt, vibra şi se amplifica dintr-o stradă într-alta, se pierdea, apoi aluneca iar de-a lungul zidurilor, sfîşietoare şi ascuţită, şi iar se pierdea în nişte sunete fără înţeles : „Somiiii... Somiiiii..."

— L-aţi auzit, domnule ? Eram sigur. La ora asta e totdeauna prin cartier. Precis o să daţi de el...

Numai că tocmai pe terasa unde se afla Carmine, Gigino nu se arăta. Babs îşi pierdea răbdarea şi plecau. Imediat însă, un instinct misterios îl anunţa pe Gigino că drumul este liber. Apărea cu mîna ridicată, desenînd în aer cercuri

mari, albe. „Aha, ai sosit..." De-acum cu asta îl întîmpinau peste tot. „Aha, ai sosit..." De parcă întregul oraş era la curent cu afacerea şi la strigătele vînzătorilor de ziare, la ţipetele negustorilor de îngheţată, la scrîşnetul frînelor şi la duduitul motoarelor, la toate zgomotele acelea familiare, mai trebuiau adăugate şi exclamaţiile acelea pe care le auzea oriunde s-ar fi dus.

Dar sînt şi lucruri cu care nu te poţi obişnui. În ziua cînd după ritualul „Aha, ai sosit..." chelnerul de la cafeneaua unde Gigino venea de obicei, mai adăugă : „Ia ghici cine-a fost pe-aici ? Nu-s nici cinci minute : italianul ăla american, ăla de-ntreabă mereu de tine. Vrea să-ţi dea nişte bani. Pe cuvînt c-abia a plecat. Asta să-ţi fie de învăţătură...", în ziua aceea Gigino urlă cît îl ţinu gura, tremurînd de furie : „Ce să-mi fie de învăţătură ?"

După care începu să-l ocărască pe chelner şi să-i arunce în obraz tot dispreţul lui faţă de sedentari de felul omului cu vesta albă. Cioara bătrînă să-i dea pace... Să nu-l dădăcească pe el pietonul ăla cu picioarele fleşcăite, condamnat să alerge în jurul terasei ca o veveriţă în cuşcă. Şi nici străinul ăla care o ţine într-una cu superioritatea lui şi se încăpăţînează să-l jignească. Dar ce-l interesau pe el toţi oamenii ăştia ? Gigino voia să-i dispreţuiască în linişte. „Pe legea mea, că-s sătul de ei pînă peste cap..." Ei, erau ceilalţi, privilegiaţii, şi Gigino nu se împăca de loc cu ei. Nu se împăca. Soarta lui depindea de florile din crîng. Dacă primăvara era zgîrcită în rouă, sau dacă seceta vlăguia florile, pentru

el nu mai rămînea nici o speranță, îl aștepta mizeria. Și erau ei în stare să înțeleagă asta? Ce se mai mira americanul, ce se mai mira că un vagabond ca Gigino își lua dreptul să facă daruri. Și ce, dreptul de a-ți uita mizeria, sau chiar dreptul de a striga, e numai al unora, nu-i al tuturor?

Pisicile rătăcite se zbîrlesc cînd le întinzi o strachină cu lapte și le îndemni cu „pis, pis". Se ghemuiesc și cu mușchii strînși se pregătesc să facă un salt, apoi se uită la lapte cu urechile ciulite, cu spatele cocoșat, gata de atac și fremătînd de mînie pe sub blană. Și dintr-un nimic o iau la goană. Așa era și Gigino. O pisică rătăcită, prizonieră în groapa neagră a orașului.

Se gîndi iar la american. Îl revăzu din nou așa cum îi apăruse atunci, un om pe care certitudinile îl învăluiau ca o pecingine. Îl bufni rîsul, un rîs care-i despica în două fața slabă. Apoi, în chip de rămas bun, scoase un strigăt puternic, făcu un salt și dispăru. Dar apa din pahare, lingurițele și fețele de masă, întreaga terasă mai păstră încă multă vreme parfumul curat și puternic al iasomiei.

Începerea ostilităților a fost marcată de un buchet depus la hotel

— E cumva și o scrisoare, sau o carte de vizită? întrebă Carmine.

I s-a răspuns că nu e decît buchetul.

— Și-a venit el singur, strigă Carmine. Nu l-a adus nimenea?

— Nu-mi amintesc, domnule, răspunse flegmatic portarul. Poate că le-a adus vreun comisionar.

— Un comisionar! izbucni Carmine. Da ce, asemenea buchete se trimit prin comisionar?

— E foarte posibil, răspunse, mereu calm, portarul.

Avea o figură preocupată și părea absorbit în clasarea unor fișe.

Babs ținea buchetul de parcă ar fi avut în mînă o grenadă amorsată. „Ia uită-te puțin", îi spuse Carmine. Ea desfăcu nițel hîrtia, care i se părea cam ponosită, și dintr-o aruncătură de ochi văzu corolele albe de iasomie, făcute buchet, în maniera lui Gigino. Era o semnătură care nu mai lăsa loc la îndoieli. Ridică din umeri.

— Poate că nu-i el, spuse.

— Și cine-ai vrea să fie?

— Poate cineva din familia ta.

Era o minciună care nu putea înșela pe nimeni.

Cînd Carmine i-a spus că are niște veri la Mondello și că vor merge să-i vadă, Babs își închipui că vizita va fi un prilej să se zbenguiască la soare, pe nisip, în apa limpede, și vor înota spre geamandura care s-ar zări în depărtare. În ziua aceea Babs prinse iar inimă. Îmbrăcă o rochie de pînză, își lăsă părul desfăcut și spuse, foarte convinsă, că se va scălda. Dar Carmine păru că nu înțelege ce-i spune. Babs insistă. „Mondello e chiar pe țărmul mării, nu?" Iar Carmine rîse, spunîndu-i că după cîte

i s-a povestit, sicilienii se duc la mare numai ca să mănînce.

Neamurile lui Carmine își petreceau duminica într-o bojdeucă, la extremitatea golfului Mondello, dincolo de un cap stîncos ce părea că doarme în apă. Ca să ajungi acolo trebuia să treci de-a lungul unui șir de clădiri scunde, una la fel ca cealaltă, fiecare avînd un pridvor umbrit de cătini. Spre deosebire de ele, bojdeuca familiei Bonnavia avea în spate o livadă de măslini, iar pridvorul sprijinit pe niște piloni, înainta în mare. După toate aparențele, pridvorul era numai pentru bărbați, care atunci cînd sosiră Babs și Carmine tocmai jucau cărți, cu mînecile suflecate, într-o tăcere desăvîrșită. În schimb, livada de măslini era domeniul femeilor care alergau într-una între masa așternută sub pomi și o brișcă din care se scoteau coșuri cu de-ale gurii. Unele, cele mai în vîrstă, erau îmbrăcate în negru. Celelalte adoptaseră curajos moda zilei, culori vii și pantaloni foarte strîmți, care li se lipeau de fese. Dar, femei și bărbați, aveau același dușman comun : soarele. Niște velințe întinse de la un pom la altul își desfășurau umbra deasupra mesei familiale, iar pridvorul, pentru ca și jucătorii să stea la umbră, era acoperit cu o zdreanță de prelată.

Cînd l-au zărit pe Carmine, femeile au vărsat cîteva lacrimi, s-au văicărit puțin, după care nu mai pridideră cu întrebări despre Alfio, Calogero și Agata, pînă cînd unul dintre jucători se ridică și le spuse să tacă. Era un bărbat bine legat, care vorbea mai tare decît toate femeile

la un loc. Făcu prezentările și le vorbi despre peștele prăjit pe care o să-l mănînce, și pe care chiar el l-a prins în ajun. Acum, pentru că toți s-au mutat la Palermo, el venea aici în fiecare duminică. Aici sînt și fiii lui, și nurorile, și nepoții, și nepoatele, deci, spuse el, „lacrimile n-au nici un rost". Apoi adăugă: „Eu sînt unchiul vostru, Anastasio. Iat-o și pe nevastă-mea, Venerina. Toți ne-am născut la Sólanto." Dar nimeni nu pomeni ceva de scăldat.

Jucătorii îl luară între ei pe Carmine. Femeile, strînse roată în jurul unui bebeluș care scotea niște țipete fioroase, o luară pe Babs. Între două țipete, femeile strecurau în gura copilului, în chip de susetă, un bob de strugure, îl alintau și-l giugiuleau în fel și chip (Babs, găsi că totul e cît se poate de dezgustător, mai ales că femeile gîdilau micul sex al copilului, făcînd „grrr... grrr... grrr..." de parc-ar fi îndemnat un canar să cînte), fără s-o scoată însă la capăt. Bebelușul plîngea cu sprîncenele încruntate și cu fălcile contractate, vădind de pe acum că are în el toată disperarea neamului său. Atunci Babs întinse spre gura lui căscată larg frumoasa ei mînă cu unghiile proaspăt lăcuite. În aceeași clipă, copilul scuipă bobul de strugure care-i umfla obrazul și începu să sugă cu lăcomie buchetul acela de unghii carminate, mai strălucitoare decît toate acadelele din lume. Se opri din plîns și adormi. Era un adevărat succes. Femeile îi erau recunoscătoare. Îi încredințară copilul. Iar Babs rămase cu povara în brațe, ascultînd crîmpeie dintr-o con-

versație, venind de undeva, de departe, zgomotul tacîmurilor și-al farfuriilor, și mai de departe, mult mai de departe, dinspre plajă, cîntecul unui gramofon.

Penibilă zi. Soarele ardea cumplit. Babs se străduia pe cît îi sta în putință să uite că-i era poftă de mare, de răcoare și de nisipul pe care se spărgeau valuri mărunte. Simțea cum toate se clatină în ea. Disperarea îi stătea în gît ca o senzație de vomă. Crescută de mătusa Rosie în respectul față de cea mai riguroasă igienă, și convinsă că numai profesioniștii cu măști și cu veșminte aseptice aveau dreptul să se apropie de un sugar, Babs privea cu o mirare în care se amesteca și spaima, la nepăsarea și dezordinea în care trăia familia lui Carmine. Căci nou-născuți erau mai peste tot : pe sub pomi, la umbra căruței, lîngă pachetele cu mîncare. Și printre ei, cei mai mari se luau la trîntă sau se băteau cu furie. Înspăimîntată, Babs încercă să potolească doi puști care aruncau unul într-altul cu țărînă. Dar în zadar. Nimeni nu părea să dea vreo importanță nici cîinilor care dădeau tîrcoale în jurul leagănelor, nici cailor deshămați care se apărau de muște cu cozile lor lungi. Nimic, nici țipetele, nici certurile nu păreau să tulbure clanul bărbaților.

Numai o singură dată Babs a auzit o voce bărbătească :

— Ce se aude cu mîncarea aia ?

Era unchiul Anastasio, căruia i se făcuse foame. Strigase fără să-și ia ochii de pe cărți, fără să se întoarcă.

Tot numai o singură dată Carmine și-a întrerupt jocul, și numai cît să-i șoptească lui Babs:

— Ții minte buchetul de ieri?

— Da... Și?

— Nu l-au trimis ei.

I-o spuse cu răutate, de parcă a ei ar fi fost vina. Ea spuse dînd din umeri:

— Mă duc să mă scald.

Toată povestea era cît se poate de stupidă.

A doua zi situația se agravă. Cînd să se urce într-o trăsură, pe banchetă găsiră o jerbă de iasomie, pură și albă ca de ceară. Asupra lui Carmine florile produseră un efect înspăimîntător. Cu buzele strînse și cu privirea fixă, îi dădu buchetul lui Babs. Nu scoase un cuvînt, dar avea un fel propriu de a tăcea, că îți îngheța sîngele în vine.

Babs făcea fel și fel de presupuneri fără rost.

— Poate le-o fi uitat cineva, spuse.

Birjarul dormita pe capră, și deci nu putea fi bănuit. Dar poate a văzut pe cineva. Nu, n-a văzut pe nimeni.

— Cum, pe nimeni? se răsti Babs. Dar ce, poate să lase cine ce vrea în trăsura dumitale?

— Dacă lasă, nu fură, răspunse birjarul care, cuprins dintr-o dată de veselie, își îndemnă calul plesnind energic din bici.

Nu le mai rămînea decît să se plimbe.

Dar nimeni nu știa cine a trimis-o pe fetița care alergă după Babs, împiedicîndu-se în niște tîrlici mai mari decît ea. Puștoaica i-a întins iasomia cu gestul brusc al cuiva care vrea să

scape de un pachet compromițător. Fața ei era făcută din lemn, din piatră, din muțenie. Fata bătea în retragere, tîrîndu-și tîrlicii și împiedicîndu-se mereu în ei. „Nu, n-a trimis-o nimeni“, o asigură un copil pe care Babs l-a întrebat pentru că părea s-o cunoască pe fetiță. „Vi l-a dat numai așa, din simpatie“, adăugă el. Ciudat însă era că scena s-a petrecut pe o stradă aproape pustie.

Alte buchete cădeau la picioarele lui Babs, aruncate de la nu știu care fereastră. Într-o seară găsi iasomia așezată pe balustrada balconului. Cum o fi ajuns acolo ? Altă dată au găsit un buchet în taxiul cu care voiau să urce la Monreale, și cînd s-au dus la Capo Gallo, pe fundul bărcii iar au găsit iasomie. Rar se-ntîmpla să treacă zi fără flori și fără ca Babs să nu surprindă pe fața lui Carmine, în privirea lui, o expresie indescifrabilă de îndîrjire, pe care încă nu i-o cunoștea. Ah, ce departe era de mătușa Rosie, de New York, de *Fair*, ce departe era de visurile ei de succes și fericire. Călătoria începea să devină un iad. Toate erau contrare gusturilor ei : pe stradă mirosea a pește, la masă a parmezan. Sicilia îi distrugea ficatul și mîncărurile ei grețoase însemnau încă o trădare în plus. Căci a examinat amănunțit chestiunea asta și se credea pe deplin edificată. Dar mai exista un mister. Seara, Carmine pleca pe nepusă masă, lăsînd-o singură în cameră, umilită, și nu se întorcea decît în zori, cu ochii încercănați, neras și cu hainele boțite. Pe unde mergea ? Și cu cine ? Să fi început și el să bea ? Babs

știa că maică-sa a murit într-o tavernă, ca o cerșetoare. Și toate astea îi dădeau de gîndit. Ba într-o dimineață l-a întîmpinat pe Carmine cu un potop de vorbe. A început să se vaite, să plîngă : „De-asta îți pierzi tu nopțile. Ca să bei ?" Era ca în transă. Dar Carmine rămase impasibil. „Ar trebui să te-ntorci la New York, i-a spus. E singurul loc potrivit pentru o țîcnită ca tine." Și s-a culcat fără să mai scoată o vorbă. Ea simțea că i se rupe inima. Iar oboseala sosea dimpreună cu dezgustul. Și mai era înspăimîntată că voiajul nu se mai termină și dorea să se termine odată.

Carmine mergea aproape zilnic într-o anume *trattoria*. Uneori și Babs se lăsa tîrîtă pe-acolo. Nu mică le-a fost mirarea cînd au descoperit terasa aceea așezată la extremitatea unei fațade baroce, și parcă atîrnînd deasupra unui iarmaroc nocturn : la *Bocceria grande*. Aici își petrecea Carmine nopțile. De ce ? Babs l-a întrebat de cîteva ori. Dar el era scump la vorbă. De fapt, nici el nu știa de ce. Și mai ales era greu să explice beția ce-l cuprindea în clipa în care ajungea pe terasă. Sau de ce i se părea că e într-o lojă regală, într-un punct de observație de unde viața devine dintr-o dată interesantă. Se ducea acolo ca la teatru.

Era destul de anevoie să urci pînă sus. Trebuia mai întîi să înfrunți o scară cu trepte inegale, pe care niște reparații făcute anapoda au transformat-o într-un labirint plin de capcane. Era și foarte friguroasă. Ca un mormînt sau ca o ciupercărie. De pe sub uși se auzeau rîsete

înăbuşite, şuşoteli, ţipete, voci tunătoare sau plîngărețe. Palatul a fost invadat de oameni, care l-au năpădit ca termitele, toată problema fiind, după cum se putea bănui, ca să încapă cît mai mulţi locatari cu putinţă. Mereu dădeai peste cineva.Un bărbat într-o manta veche, americănească, aruncată peste pijama, mergea spre closetul turcesc, luminat printr-o fereastră ce dădea pe palier. Apoi o femeie, într-un capod înflorat, trecea să arunce o găleată de lături. Siluetele lor apăreau pe neaşteptate în penumbră. Babs tresărea mereu. Era ceva aproape insuportabil.

Nişte fragmente de stucatură mai spînzurau încă de pereţii a ceea ce odinioară fusese o galerie boltită. De aici, urcînd trei trepte abrupte, se intra într-o sală unde o firmă (sau cel puţin ceea ce mai rămăsese din ea : un sfert de cuvînt : „Trat..." scris cu majuscule de neon) răspîndea o lumină orbitoare. Era o sală curată. O întreagă familie, bătrîni cu feţele numai riduri, femei mute, late-n şolduri, copii de toate vîrstele trebăluiau în jurul unei maşini de gătit. Ca să ajungi pe terasă trebuia mai întîi să treci peste proviziile împrăştiate peste tot, să te împiedici de găinile care ciuguleau pe-acolo în voia lor, şi abia după ce ai cerut, cît mai răspicat, un locşor la o masă, apucai să te vezi instalat la aer, printre ceilalţi consumatori, toţi oameni ai mării, pescari, mateloţi, sau lucrători la cherhanale. Îşi spuneau banalităţi pe care nimeni nu se gîndea să le pună în discuţie. Îşi doreau mai ales ca *sirocco*-ul să stîrnească nişte curenţi cît

mai favorabili pescuitului, și cît mai mult ton. Îi preocupa foarte mult și migrația țiparilor.

Pasivă și resemnată, Babs privea tăcută, asculta, aștepta. Dar se simțea zdrobită de sentimentul neputinței ei. Strigătele negustorilor de pește i se păreau un cîntec străin, barbar. Își dădea seama că n-ar înțelege, că nu poate să înțeleagă poporul acesta ciudat care, de cum se înnopta, ieșea din muțenia lui, își îmbrăca mizeria în valuri de lumină și se aduna acolo, sub ochii ei, ca să preamărească marea cea vie și darurile ei, într-un cor de țipete și răcnete... Era un armistițiu tainic, ce ținea pînă în zori.

— Proaspăt, proaspăt, proaspăt peștele... Ia peștele frumos și alb ca laptele mă-tii.

Vînzătorii se întreceau în elocință. Merlani făcuți colac, cu o sfoară ce le lega capul de coadă, calmari și caracatițe cinătuite artistic, țipari stropiți cu argint, crabi uriași, calcani impudici punctați cu sidef, făceau grămezi-grămezi, în care viața încă mai palpita. Mireasma de mare și de alge pe care o răspîndeau se amesteca în aer cu duhorile de prin bucătării.

— E numai miere, urlă un copil arătînd o coșniță în care se mișca o masă cenușie și gelatinoasă.

Babs simți că i se face greață. Nu știa ce să mai facă. Palermo o omora.

Carmine era încîntat. Înțeleagă-l cine-o putea. Era fascinat de lucrurile cele mai neașteptate. Spre piață, care era scena centrală unde se petreceau toate, dădeau șapte străzi înguste, năpădite de lume. Ar fi dorit să se înfunde și

să se rătăcească prin ulițele acelea. Peste tarabe erau așezate coviltire portocalii, verzi sau cafenii ; văzute de sus semănau cu un covor imens, de la care Carmine nu-și mai putea lua ochii. Auzi, coviltire ! Noaptea ! De ce oare ? Dar, mă rog... n-are nici o importanță. Căci pentru Carmine, coviltirele alea fără rost, motociclistul care gonește prin piață numai ca să bage lumea în sperieți, bărbații ăia care merg alene, ținîndu-se de braț, călugărița cerșetoare, neagră ca noaptea, trăsura aia venită de nu se știe unde, negustorul de cuțite care, pe lîngă lamele lui ascuțite de să te-apuce groaza, mai avea de vînzare cam de două ori mai multe iconițe decît băcăniile din jur, desigur ca să-și dovedească buna-credință, pentru Carmine asta era fericirea, ei erau viața așa cum îi plăcea lui să fie : o armonie superioară. Sorbea din ochi balcoanele, familiile cocoțate mai sus sau mai jos, familiile albastre ca neonul, familiile cenușii ca zidurile, familiile albe ca rufele întinse la uscat, de-a curmezișul străzilor, legînd casă de casă. Își aduse aminte de Alfio, apoi din ce în ce mai precis începu să se gîndească la viața pe care o ducea la New York, la ambițiile și la cariera lui. „M-am săturat, își spuse, mi-ajunge... Să nu mai aud de nimic“. Și dintr-o dată se simți cuprins de-o bună dispoziție pe care n-o mai cunoscuse pînă atunci. Încercă să intre în vorbă cu vecinul de masă — un bătrînel respectabil — și se arătă foarte interesat de părerile lui în legătură cu un anume negustor care vindea numai pești-sabie.

Iar bătrînul nu mai putea de bucurie. Se pare că de mult nu s-a mai pomenit un asemenea negustor și cu atîtea haruri. Cînd începea să despice animalele alea uriașe, de cîte ori tăia cîte o halcă, trăgea cîte o înjurătură de parc-ar fi avut o răfuială personală cu peștele. Își scuipa bojocii suduind și mînuia cuțitul, ceva de speriat. Lumea se bătea ca să-l vadă. Și peștele zbura hălci-hălci...

— Adio mîrșăvenie... Porc de cîine... Pungașule...

Și de pe tarabă se scurgea sînge roz.

— Ți-o jur pe pielea sfîntului Bartolomeu, strigă vecinul lui Carmine, e un adevărat artist. Și își ridică mîinile gata să aplaude.

Se vedea lesne că e un liric și-i dornic să trezească și-n alții un entuziasm aidoma cu al său. Dar Carmine nu-l mai asculta.

Cu brațul ridicat, ținîndu-și capul țeapăn și mîndru, Gigino se strecura printre tarabe cu mersul elastic al unui dansator pe sîrmă. La fiecare al zecelea pas se oprea locului, striga „Iasomie ! Iasomie ?" pe un ton care semăna a insultă, și o pornea iar. Salturi neprevăzute, momente de cumpănă sau opriri bruște îl făceau să apară și să dispară în mulțime, ca o barcă printre valuri... Cineva strigă :

— Iată-l pe Gigino.

Dar nimeni nu se arăta surprins, în afară de Carmine care, preț de o clipă rămase nehotătărît. Apoi se ridică dintr-un salt. Era beat sau nebun ? Își răsturnă scaunul. Luă un cuțit care se afla pe masă. Consumatorii se uitau la

el. Babs îşi mai aminti mult timp după-aceea expresia lui Carmine care traversă bucătăria în goană, trecînd printre copiii înspăimîntaţi şi printre găinile care zburau peste mese. Ar fi voit să-l cheme, să-l oprească, dar se simţea paralizată de o timiditate umilitoare. Carmine, la rîndul lui, n-ar fi ştiut să spună de ce a luat cuţitul. De ce? Căci nu-l ura pe Gigino, simţea doar o sete, o dorinţă irezistibilă de răzbunare. Împins de o poftă de ucigaş, de care el însuşi era surprins, coborî scările în goană, piciorul îi alunecă pe o treaptă, dar îşi dădu seama că îşi recapătă echilibrul şi spunîndu-şi într-una „Zbor... Zbor..." trecu pe sub terasă şi se pierdu în mulţime.

A urmat o nemaipomenită învălmăşeală. Toţi locatarii au sărit la ferestre atraşi de nişte urlete turbate. La început se auzi numai o voce sfîşietoare de femeie, apoi altele şi altele. Pe acoperişuri şi prin balcoane se iviră oaspeţi neaşteptaţi. O liotă de femei, venite de nu se ştie unde, năpădi faţadele caselor ca o spumă neagră, astupînd toate ferestrele şi revărsîndu-se prin balcoane. Dup-aceea ţipetele încetară şi mulţimea rămase împietrită.

Dintr-o dată doi bărbaţi, pe care mai mult îi ghiceai decît îi vedeai, se rostogoliră la pămînt. Trupurile li se cufundau într-o luptă frenetică, se încordau, se agăţau unul de altul în paroxismul violenţei. Oamenii doar se uitau. În toată piaţa nu se mai auzea nici un ţipăt, nici cel mai mic zgomot. Cei doi continuau să se bată în tăcere şi nimeni nu intervenea.

Poate că era o răfuială de familie.

Pe terasă cineva spuse :

— Aştia o să se omoare !

Vorbise liniştit, şi rosti fraza foarte încet.

Babs privea, văzu sclipind lama cuţitului. Îl văzu pe Gigino făcut grămadă, proiectat într-un zid. Dar îl văzu şi cum dă cu pumnii şi cu picioarele, năpustindu-se asupra lui Carmine. Strigă, sau cel puţin i s-a părut că strigă „despărţiţi-i !“ Dar în jurul lor nimeni nu mişcă un deget.

Un „ah“ înăbuşit, un oftat al mulţimii, marcă sfîrşitul luptei şi iar se auzi vocea aceea liniştită, spunînd cu o nuanţă de satisfacţie :

— Altă ieşire n-aveau...

Cînd apăru patrula, în jurul meselor nu erau decît nişte băutori impasibili, iar pe locul luptei, un buchet de iasomie ce se scălda într-o băltoacă întunecată.

— Asta-i sînge, spuse un carabinier.

Mai arătă şi alte pete, mai mici, risipite la distanţe egale. Dar urma se pierdea printre pietrele pavajului.

— Repede au mai şters-o, spuse comisarul care de dimineaţă şi pînă atunci inspectase locurile acelea poate şi de zece ori.

Ridică din umeri. Se vedea că s-a resemnat cu misterele nopţilor siciliene. N-avea parte decît de agresiuni fără răniţi, şi de omoruri fără victime. Iar rolul lui, repetat aproape zilnic, era ca în numele justiţiei să interogheze nişte martori care în numele onoarei tăceau.

— Ce a fost ?

— Nimic.
— A fost vreo încăierare ?
— Habar n-am.
— Atunci de unde-i sîngele.
— Da' ce nu-i voie să-ţi curgă sînge din nas ?
— Cui i-a curs sînge din nas ?
— Pe mine mă-ntrebi ?
— Şi florile astea ?
— Le-o fi scăpat cineva.

Era o simplă formalitate, care nu irita nici o parte, nici pe cealaltă. În ziua aceea lipsea arma crimei şi nu se ştia nimic nici de agresor şi nici de victimă. Enigma era de nerezolvat. Deodată însă comisarul se hotărî să-l aresteze pe negustorul de peşti-sabie, care avea pantofii năclăiţi de sînge.

— Da, ăsta-i sînge de la peşte, afirmă categoric negustorul.

Poate că aşa şi era. Comisarul decise deci să încheie ancheta, dar lăsă la faţa locului doi carabinieri înarmaţi, care cîteva zile în şir făcură de strajă în mijlocul pieţii, lîngă pata de sînge şi florile mînjite.

Babs aşteptă. Aşteptă o zi, două, trei ; într-a patra aceeaşi aşteptare nesfîrşită, pînda continuă cu auzul încordat. Abia mai vedea ce-i în jurul ei. Bunăoară pe bătrînul din balconul de vizavi, cu ochii lui înfundaţi în orbite, şi torsul gol, sau pe slujnicuţa care făcea semne de la fereastră unui bărbat ce-o aştepta în faţa cafenelei de lîngă hotel, sau ziarele cu porţia

lor de violență cotidiană. Nimic nu-i putea reține atenția.

Nu mai ieșea din cameră. Chelnerul care deservea etajul îi aducea mîncarea, servind-o cu gesturi maiestuoase. După ce așeza tava pe masă, începea să se plîngă de căldură, folosind niște calificative exagerate (pentru el căldura era întotdeauna intolerabilă, scandaloasă sau sufocantă) și o gratifica pe Babs cu cîteva vorbe de încurajare, după care, șiroind de transpirație, îi aducea cafeaua și-i recomanda o siestă prelungită. Babs aștepta cu ochii ațintiți pe fereastră. Privea cum se adumbresc lucrurile ce fuseseră scăldate în lumină, și cum se aprind felinarele din stradă ; asculta orașul ce se trezea în răcoarea serii și aștepta. Într-a cincea zi, n-a mai rezistat, s-a îmbrăcat și a ieșit.

Se lăsă dusă mașinal de mișcarea mulțimii de pe via Maqueda și fără voia ei se pomeni în zarva din *Bocceria grande*, printre bărbații care se îmbrînceau, femei gravide care tîrau după ele o droaie de mucoși, cerșetori ghemuiți pe trotuare, și tineri care o urmăreau, care se frecau de ea în treacăt sau se înghesuiau în ea, ori de cîte ori tangajul mulțimii le oferea prilejul. Unul dintre ei o făcu tîrfă. Repetă de cîteva ori cuvîntul, șoptindu-l cu un fel de turbare și cum ea grăbi pasul, celălalt se opri subit, oftînd epuizat. Unde alerga de fapt ? Habar n-avea. Se însera. „Ar trebui să mai caut", se gîndi. Dar rămase în cumpănă. I se părea că orașul, casele, intersecțiile, străzile, toate formau

o masă ostilă, însuflețită de o mișcare pe care ea n-o înțelegea, și că ar fi fost de ajuns să facă un gest stîngaci sau să se poticnească ca să dispară cum a dispărut și Carmine, că ar fi fost de ajuns să se aplece puțin, să se împiedice de-o piatră din pavaj sau doar să atingă pămîntul cu degetul, ca să rămînă îngropată pentru totdeauna sub un munte de bărbați, femei, animale și gunoaie.

La cîțiva metri mai încolo, o așteptau niște bărbați înțepeniți locului. Alții o urmăreau, încet, cu automobilul. Se opreau în dreptul ei, vorbindu-i prin fereastra deschisă. Ea le simțea răsuflarea atingîndu-i fața: „Tîrfă". Repetau într-una același și același cuvînt, de parcă repetiția asta le aducea o ușurare. „Tîrfă..." Cuvîntul țîșnea din balcoane, din trotuare, cădea din camioane care făceau haltă, curgea din toate lucrurile, ca un murmur neîntrerupt, transformîndu-se într-un sunet grav, tot mai puternic, ca vuietul unui fluviu... Babs căută un adăpost în cea mai apropiată cafenea. Dar aici, niște adolescenți dintre care cel mai mare nu avea încă paisprezece ani, făcură cerc în jurul ei. Unul încercă s-o ia de mînă, apoi s-o tragă de rochie. Îi auzea glumind — „Hai s-o luăm cu noi. Tare-aș vrea să văd dacă ne-ar rezista..." Și-atunci văzu că băieții erau cu ochii țintă la ea și că rîdeau. Babs își stăpîni cu greu pofta de a-i lovi, de a le trage cîteva picioare și de a le striga că sînt niște porci-de-cîini.

Cînd își dădu seama că tot ce face e zadarnic, se reîntoarse în fugă la hotel, urcă în cameră, tresări la zgomotul unei uși care se deschisese, mai așteptă puțin, apoi istovită coborî în hol.

Portarul o observa din dosul tejghelei. Și dacă stai să te gîndești, era formidabil cum, după ce coborîse cu mersul ei provocator, cu rîsul ei strident, un rîs de parc-ar fi voit să ia cu asalt întreaga lume și s-a instalat picior peste picior, cu genunchii dezveliți, din atitudinea ei de o seducție atît de eficace, n-a mai rămas totuși nimic. A trădat-o vocea? Sau poate privirea? „Sicilia îi dă gata pe toți străinii..." se gîndi portarul. Era un subiect despre care știa multe. Inevitabila diaree a turiștilor englezi. Trebuia să chemi doctorul în toiul nopții. Nici francezii, cu buzele crăpate de friguri, nu prea erau plăcuți la vedere. Și pe măsură ce-și prelungeau șederea, toți deveneau mai tembeli. Ce lucru detestabil, să intre în restaurant fără cravată și cu mînecile suflecate. Nici că se poate ceva mai vulgar. Și-apoi insolațiile suedezilor. O adevărată plagă! Sicilia îi dă peste cap, „cum au ajuns aici, sînt morți". Poate din pricina aerului. Pe vremea debarcării, urticariile și bolile intestinale i-au dat gata pe învingători cît ai zice pește. Excepție făceau doar mercenarii musulmanii, de parcă mizeria Islamului s-ar fi simțit ca acasă în mizeria Siciliei. Toată noaptea cîntau din fluier, în vreme ce șefii lor vomau în camerele rechiziționate. Un adevărat blestem. Dar ce

importanță are trecutul ? Cazul turistei americane era de o natură cu totul aparte. Descumpănirea ei bătea la ochi și portarul o observa.

— Palermo zdruncină nervii, spuse el cu o răceală sentențioasă, așa cum îi cerea funcția. Nimic, nici în tonul, nici în expresia lui, nimic nu lăsa să i se vadă vreo urmă de mirare în legătură cu absența lui Carmine, dar un nuștiu-ce îi spunea lui Babs că omul știe multe. Întrebă timidă „mi-a sosit corespondența ?“ așteptînd ca el să-i vorbească. Spaima i se citea pe față. Corespondența ? Nu, n-aveți nimic.

— Palermo zdruncină nervii, repetă mașinal portarul.

Și Babs plecă parcă împietrită.

Ce noapte a mai fost și aceea ! Cu ochii ațintiți spre piața pustie, Babs se gîndea la tot ce poate fi mai rău : îl vedea pe Carmine asasinat sau asasin. Dar nu simțea nici neliniște, nici durere, ci o adevărată ură. Da, îl detesta pe Carmine și nu se mai gîndea decît s-ajungă o dată acasă, printre oamenii în care avea încredere. Lacrimile-i șiroiau pe obraji. Parcă s-ar fi stîrnit o furtună, dezlănțuită de toate cîte le-a avut de îndurat de cînd a plecat de la New York, un șir de deziluzii, și în primul rînd Sicilia, etuva asta, lumea asta prăpădită în care i s-au înecat certitudinile, nădejdile și fericirea — toate, pierdute pentru totdeauna — și Palermo, cu străzile lui împuțite, cu femei chircite în mizeria lor ca într-un lințoliu, cu ruinele lui și oroarea pe care ea o resimțea la fiecare pas, apoi descoperirea celui-

lalt Carmine, un necunoscut, omul care-şi petrecea nopţile pe-aiurea, iar ziua stătea aţipit în pat ceasuri în şir, rumegînd cine ştie ce vis urît, certurile lor, replicile lui jignitoare şi, în sfîrşit, scandalul acela nemaipomenit, femeile care urlau, şi dezlănţuirea aceea din piaţă, bătaia, turbarea, cuţitul. Şi-acum Babs a rămas singură. Gîndul ăsta o împingea spre nebunie. Îşi spunea : „Sînt singură din pricina veneticului, din pricina brutei ăleia." Iar demnitatea i se cutremura : Carmine şi Palermo, Palermo şi Carmine se confundau, devenind sinonime pentru iad şi coşmar. Ce rătăcire a adus-o oare aici ?

După o săptămînă petrecută într-o continuă aşteptare şi în gînduri de acest fel, Babs îşi pierdu răbdarea. Simţea nevoia să-şi potolească indignarea împărtăşind-o primului venit. Ceea ce şi făcu.

Dar cînd rosti cuvîntul poliţie, chelnerul care deservea etajul ei, păli.

— Să nu faceţi una ca asta, strigă el. Aici toate se aranjează numai dacă nu intervine poliţia.

Babs îl privi ca o nebună.

— Ar trebui să-ţi fie ruşine, îi strigă... Ieşi, ieşi...

Mîinile îi tremurau. Şi cu mare greutate se abţinu să nu-l dea în brînci afară.

— Dar dumneavoastră mi-aţi cerut sfatul, doamnă, spuse el, cu un fel de geamăt.

Babs chemă portarul.

Era întruchiparea calmului şi zîmbea.

— Ce se aude, îl întrebă ea.

El păru mirat.

— Cu dumneata vorbesc, reluă Babs. Răspunde... Şi adăugă : Soţul meu a dispărut. A dis-pă-rut. Înţelegi ?

— De ce să vorbim despre asta ? mormăi el. De bună seamă că e undeva în siguranţă.

— Ştii ceva despre el ? întrebă Babs.

Portarul aruncă o privire prin cameră, ca şi cum ar fi voit să se asigure că nu e nimeni care să-l audă, apoi uitîndu-se la Babs, spuse : „Aici se ştiu toate..." După cum vorbea puteai să crezi că *Bocceria grande* era un furnicar de oameni cinstiţi, gata oricînd să-ţi facă un serviciu. Portarul le spunea ba „băieţi cumsecade", ba „oameni devotaţi". Dar ce făceau persoanele alea cumsecade ? Nimic. Dar era de-ajuns să te uiţi la ei ca să înţelegi.

— Să înţelegi, întrebă Babs. Ce să înţelegi ?

Portarul ridică din umeri.

— Să înţelegi.

Apoi adăugă : „Cîţiva dintre ei sînt prietenii mei..." Şi făcu o grimasă complicată pe care Babs o privea uluită. A dat mai întîi din cap spunînd : „Băieţi cumsecade..." Apoi şi-a încreţit fruntea : „Fără vreo slujbă precisă". Şi clipind : „Cîţiva dintre ei sînt prietenii mei". O frîntură de secundă faţa i se lumină de o bucurie sinceră, de parcă „prietenii" la care făcea aluzie erau singura raţiune a vieţii lui. Apoi colţurile gurii se lăsară în jos, iar buzele i se răsfrînseră îndurerate, exprimînd parcă regretul că nu poate spune mai multe.

Babs constată că portarul nu făcea aluzie la vînzătorul de iasomie decît în termeni peiorativi și pe un ton îndurerat. Gigino nu era decît o buruiană. Sau : un *mascalzone* care îi face maică-si numai zile fripte. Sau : un delicvent care-și merită bătaia încasată. În timp ce Carmine era aprobat fără rezerve. Portarul vorbea despre el pe un ton cu totul diferit. „Iată un om, repeta el, iată un om pe care America nu l-a putut strica". O spuse o dată, de două ori, pînă cînd Babs strigă „destul !" America, auzi ! De parcă America ar putea fi făcută răspunzătoare de apucăturile lui desfrînate ! Era de nesuportat. Iar Babs și-a afirmat patriotismul cu oarecare fanatism, pentru că așa se cuvenea și pentru că nimeni din societatea ei n-ar fi putut avea altă părere. Dar, fără vreo explicație anume, în materie de patriotism, Babs nu era de loc convingătoare. Așa bunăoară, atunci cînd spunea *the boys*, referindu-se la cei pe care America îi arunca în cutare sau cutare aventură militară, cu un splendid *vibrato*[1] în glas (dar numai ca să se conformeze obiceiurilor mediului ei), n-avea nici o importanță ce anume zicea despre pîrliții ăia, căci nu încerca nici un sentiment deosebit ; ba uneori se cam îndoia de ei. Era deci sinceră ? Și chiar se gîndea la acei *boys* ? Sau frumosul *vibrato* n-avea alt rost decît să susțină cursul bursei și interesele prietenilor lui Babs, pe care războiul era pe cale de a-i

[1] Energie ; căldură (ital.).

îmbogăţi ? E adevărat însă că toate erau corectate de un mare talent de disimulare.

Astfel, în împrejurarea de care ne ocupăm acum, după ce a strigat indignată „destul“, Babs nu şi-a exprimat reprobarea decît printr-o grimasă fugară a buzelor. Nimic mai mult. Fapt care nu trecu însă neobservat de către interlocutorul ei.

— Mda... spuse portarul privind-o, Palermo cam zdruncină nervii. Dacă v-ar vedea cineva în ce stare v-a adus în abia cîteva zile, şi-ar spune, desigur, că noi sicilienii sîntem oameni jalnici, şi că niciodată n-o să putem trăi ca toată lumea.

— Dar voi vreţi să trăiţi cum trăiţi, spuse Babs.

Şi încercă să rîdă iar, cu rîsul ei strident.

— Nu-i nimic de rîs, doamnă, spuse portarul. Zău că nu. Noi nu trăim ca toată lumea pentru că aici toate sînt pătate de sînge, şi pentru că nu ne împăcăm cu legea. Sicilia-i ţara nenorocirilor.

— Şi ce-i de făcut ? întrebă Babs.

Celălalt făcu un gest de neputinţă.

— Nimic, spuse, asta-i situaţia.

A doua zi îi înmînă lui Babs o notă de plată pentru „mici servicii“.

— Credeţi-mă, îi spuse, că m-am zbătut de mi-a ieşit sufletul.

Dar nu socoti că ar fi necesar să mai adauge ceva, iar Babs nici nu încercă să primească alte lămuriri. Pentru că „bizareriile autohto-

nilor“, cum le numea ea, o lăsau acum total indiferentă.

În sfîrşit, Sicilia devenise pentru ea locul de care te lepezi. Îşi redobîndise luciditatea.

Chiar în ziua aceea avea să sosească la Palermo un pachebot de croazieră care se reîntorcea în America via Neapole şi Villefranche. Babs mai ezita. Dar pînă la urmă se lăsă convinsă de portar care ştiu să insiste asupra luxului de pe pachebot şi asupra faptului că „pasagerii care nu se puteau sustrage de la obligaţiile lor profesionale“ (formula avu un efect magic asupra lui Babs) aveau la dispoziţie birouri şi telefoane. Îi spuse, de asemeni, că în fiecare dimineaţă li se comunică pasagerilor cursul bursei, ştiind că acest argument demonstrează o ordine şi o seriozitate în faţa cărora ea n-o să poată rezista.

Şi nu s-a înşelat.

În drum spre casă Babs redeveni foarte repede ea însăşi. Călătoria a fost ca o scurtă convalescenţă. Barmanul de pe bord era deosebit de competent: Babs bău din toate cîte i le recomandase el. Pe lîngă asta, în lavabouri erau instalate ventilatoare, sala de mese avea boazerie de acaju, iar melodiile siropoase ale orchestrei îi însoţeau pe pasageri pînă în cabinele lor. Da, pachebotul avu asupra lui Babs un excelent efect terapeutic. De fapt, nu era ea femeia care să se lase copleşită de sentimente. Ea l-a dorit pe Carmine, dar după ce l-a dobîndit, a constatat că alegerea pe care o făcuse risca să compromită părerea pe care cei-

lalți și-o puteau face despre ea (părerea aceea fiind un lucru esențial pentru Babs, care, de îndată ce se afla în fața unui necunoscut, se întreba înainte de toate : „Oare ce crede despre mine ?“). Și-atunci, cu o desăvîrșită bună-credință, hotărî să-și uite soțul care-o acoperise de rușine cu purtarea, cu vorbele și mai ales cu violența lui. Astfel se rezuma o aventură — ea n-ar fi spus în ruptul capului „o încercare“ — o aventură care i-a lăsat în inimă aceeași urmă ce-o lasă o piatră pe suprafața apei. Cîteva unde, și-apoi nimic.

În sfîrșit, într-o bună zi se zări New Yorkul. Și ceea ce din depărtare părea a fi un uriaș butoi de piatră, deveni port, cheiuri, orașul cu splendoarea lui masivă.

Pe debarcader, Babs văzu o siluetă îmbrăcată în roz, care creștea mereu : mătușa Rosie. Mătușa Rosie durdulie, agitîndu-și brațele, mătușa Rosie din ce în ce mai aproape, cu pălăria împodobită cu maci. Babs strigă ca să-i atragă atenția. Își scoase batista și, plecată peste bastingaj, îi făcea semne de bucurie.

Primele ei confidențe se referiră la părul negru care, mai ales pe caniculă, nu se prea menține curat.

— Ce ți-am spus eu ? strigă mătușa Rosie. Jubila.

Apoi Babs vorbi despre Sicilia și toate frazele ei începeau cu același cuvînt : „Încîntător...“

Și coborî de pe vapor cu inima ușurată.

Capitolul IV

Şi seara? întrebă el. În America toată lumea mănîncă seara.

ELIO VITTORINI.

Auzi o mişcare şi îşi spuse: „sînt pierdut". Văzu două picioare în dreptul capului lui. Îşi spuse iar. „sînt pierdut", convins că omul ale cărui picioare le vedea avea să-l dea gata. Închise repede ochii făcînd pe mortul.

— Mă auzi?

Vocea i se păru mai mult tulburată decît amenințătoare. Şi repetă: „Mă auzi?"; de mirare Gigino îşi întredeschise pleoapele. Aruncă repede o privire în jur, văzu că e culcat pe jos, se crezu mort şi îl cuprinse iar sfîrşeala.

Zgomotele, paşii vocea, le auzea ca prin vată. I se păru că simte o mînă pe umăr şi parcă se auzi gemînd.

— Iar a leşinat, mormăi vocea.

Şi Gigino înţelese de ce nu se dumireşte de nimic.

Mai nesuferit decît toate i se părea lichidul ăla care-i curgea din spate. Ceva ca sudoarea. Numai că sudoarea nu te năclăieşte chiar aşa. Era deci sînge.

— Ar trebui să astupăm rana asta, fir-ar să fie...

Şi în timp ce vocea îşi continua monologul, simţi că i se pune o compresă care să-i oprească sîngerarea.

„Pe cuvîntul meu dacă ăsta nu mă doftoriceşte," îşi spuse Gigino.

Atunci se strădui să-şi strunească gîndurile, încercă să respire, se forţă chiar, şi reuşi astfel să-şi vină în fire.

Văzu o pivniţă. O lumină slabă pătrundea printr-o fereastră de aerisire, prin care se strecurau şi mirosurile din piaţă, izul înţepăpător de saramură oţetită, de coşuri umede, căptuşite cu alge stătute. Era un miros familiar. Îşi întoarse capul, aruncă o privire prudentă spre tavan şi văzu un om ai cărui ochelari negri i se păreau cu totul nelalocul lor în pivniţa aceea. I se păru că se înşală. Dar cum nu era chiar atît de întuneric, nu mai încăpea nici o îndoială: omul care-l privea acum zîmbind era americanul care încercase să-l omoare.

Nu mai zîmbea ca un om sigur de sine, ci timid şi aproape jenat.

— Îmi pare rău, spuse Carmine. Îmi pare foarte rău.

— Mai puţin decît mie, răspunse răutăcios Gigino.

Dar îşi luă repede seama. Nu e momentul să ne supărăm, îşi spuse. Şi adăugă: „Fie, *ciao*..." pe un ton mai împăciuitor. Vorbi încet, politicos, ca un tînăr care face o vizită.

— *Ciao*, răspunse Carmine.

Astfel s-a stabilit legătura între Gigino și cel care-l înjunghiase. Și făcînd într-un anume fel pace, începură să vorbească.

— Ce facem aici? întrebă Gigino.

— Ne-au adăpostit niște oameni.

— Poliția a fost?

— A fost.

— E limpede, spuse Gigino.

— Ce e limpede?

— E limpede că oamenii ăștia se apără.

— Se apără?

— Da, se apără.

— De cine?

— De toți. N-am ales bine momentul ca să ne batem în fața ușii lor.

Gigino rămase o vreme pe gînduri, apoi adăugă:

— Oricum, bine au făcut. Pe mine mă pășteau mari riscuri.

Carmine protestă.

— Cum, dar eu riscam mai mult, nu?

Cu brațul lui sănătos, Gigino făcu un semn de negare.

— Bine, dar eu eram cu cuțitul, reluă Carmine.

Gigino oftă.

— Pentru mine era mult mai grav. Că eu vînd flori fără să am autorizație. Și o dată scap, altă dată mă înhață. Viața nu-i prea ușoară, ce mai.

Carmine nu mai spuse nimic. Se simțea cuprins parcă de o suferință continuă, progresivă, care-i sfîșia inima. Încerca să se stăpî-

nească dar sentimentul acesta insolit îl copleşi. Ar fi trebuit să se uite fără pic de duioşie la adolescentul din faţa lui care se ridicase într-un cot, ca un gladiator rănit. Să-i uite privirea tristă, amărăciunea întipărită pe gură şi vocea lui arogantă, să uite de gingăşia lui de copil al nimănui. Să-l cuprindă iar furia care l-a stăpînit, asta ar fi trebuit. Carmine izbuti să spună :

— Să ştii că m-ai făcut să-mi ies din fire.

Dar nu se întîmplă nimic. Şi umbra înăbuşitoare a duioşiei continua să-l învăluie.

Proviziile le veneau din tavan, agăţate de capătul unei frînghii. Ori de cîte ori trapa scîrţîia, lăsînd să se strecoare coşul încărcat cu mîncare, de sus li se şopteau vorbe de îmbărbătare.

— Cum mai merge ?

Sau :

— Ce mai fac băieţii ?

Şi nişte mutre şirete, cu ochi duri şi aprinşi, apăreau în cadrul trapei, numai atît cît să mai adauge :

— Au aşezat la uşă patru. Dar să vedeţi c-o să se sature. Cum pleacă, venim şi vă spunem. Şi trapa se închidea la loc.

Judecînd după pivniţă, oamenii din casa aceea se părea că n-aveau altă treabă decît să păcălească poliţia şi să-i înşele vigilenţa.

Tot prin trapă veni şi un medic. Pogorîtul din cer le dădu de înţeles că, fiind din cartier, ştia totul.

— De altminteri, spuse el, m-am şi obişnuit să fiu chemat ba ici, ba colo.

Şi într-adevăr, era de o extraordinară dezinvoltură. Clandestinitatea era luxul şi bucuria lui secretă.

Pe Gigino îl îngriji cu o deosebită atenţie. Cuţitul alunecase sub omoplat. Rana era gravă şi adîncă.

— A sîngerat enorm, spuse doctorul descurajat. Îşi privi apoi vîrfurile pantofilor, îşi pironi ochii în pămînt şi spuse : Ar trebui o transfuzie.

Şi repetă „transfuzie, transfuzie", uitîndu-se fix la bombeuri de parcă din ele s-ar fi aşteptat să ţîşnească sîngele de care avea nevoie.

Carmine primi îndrumările lui cu supunerea unui bun infirmier. Trebuia să verifice pansamentele din oră în oră şi să-i dea rănitului de băut. Medicul recomandă, de asemeni, o imobilitate totală. După care se interesă de dorinţele protejaţilor lui. Doreau poate să transmită veşti familiilor lor ? Medicul spunea că pentru el ar fi ceva simplu şi că ar putea eventual să le transmită unele lucruri, nu ştia nici el precis ce anume, dar mă rog, unele lucruri.

— Soţia mea e la Palermo-Palace, spuse Carmine.

— Ştiu, ştiu, îl întrerupse medicul. Portarul mi-e prieten. Vom vedea ce-i de făcut. Şi tu ?

Gigino ridică din umeri.

— Ei hai, repede, insistă medicul. N-are rost ca maică-ta să te caute pe la toate comisariatele din oraş. Numai ne-ar încurca treburile.

Gigino rînji fioros.

— Nu spun nici cine-i mama și nici nu vă dau adresa, spuse el printre dinți.

Medicul făcu un gest care părea că spune „bine, bine. Am terminat."

Ieși prin trapă după ce lăsă un întreg arsenal de dezinfectante.

Gigino se folosea de bunăvoința agresorului său ca de un lucru care i se datora. Dădea ordine pe care Carmine le executa cu promptitudinea spășită a omului care se știe vinovat.

Cînd îl apucau durerile, Gigino se ridica într-un cot și se mînia:

—Cînd naiba o să scăpăm din morga asta?

Dar chiar cînd îl bodogănea pe Carmine, Gigino îi spunea dumneavoastră, păstrînd o atitudine rezervată.

— V-ați cam întrecut cu gluma cu iodul ăla.

— Eu?

— Da, dumneavoastră.

Carmine îndoia atunci iodul usturător cu apă. Se așeză pe vine la picioarele micului rănit, a cărui privire plină de spaimă îl îndurera. Încercă să-i dezinfecteze rana. Vedea cum pe sub piele se zărește osul. Atunci îi mișca brațul cu multă precauție și suferea și el la fiecare gest pe care trebuia să-l facă Gigino, de parcă osul dezvelit și spatele însîngerat ar fi fost ale lui.

Ciudat mai era Gigino, și puterea lui părea cu totul deosebită. Carmine n-a văzut nicicînd o ființă mai mîndră în fața incertitudinilor și mai liberă în mizerie. Așa bunăoară, din fundul

pivniței el era în stare să ghicească schimbarea vîntului și să afirme :

— Ce-o să se mai arunce astăzi turiștii pe înghețată.

Gîndul ăsta îl enerva. Se vedea că e furios, încordat, și cuvintele abia i se strecurau printre dinții încleștați.

— De unde știi ? întrebă Carmine.

Dar Gigino tăcea, mereu nemișcat, mereu sprijinit într-un cot, pîndind semnele acelea pe care numai el era în stare să le vadă.

— De unde știu ?

Arătă pe perete o umbră mișcătoare sau atrăgea atenția asupra bocănitului îndepărtat a unui oblon sau descoperea în aerul serii ceva care-i spunea că zăpușeala n-o să se potolească și striga : „Să vedeți c-o să se schimbe vîntul..." de parcă asta l-ar fi entuziasmat, de parcă umbra aceea sau bocănitul oblonului puteau să-l facă să uite că din spate îi curge sînge, de parcă trebuia să știe neapărat, aici în fundul pivniței, dincotro bate vîntul.

— Credeți-mă, domnule, dacă nu bate vîntul...

Și Carmine îl credea. Gigino îl învăța morala și secretele lui : gardurile rupte, zidurile dărîmate, cărările tainice spre grădinile în care rodiile numai bine coapte, chitrele, ciorchinii uitați îi potoleau foamea de adolescent. Și Gigino pomenea mereu de vînt, ba zicînd că e necesar, ba că distruge totul, vorbind de cel care aduce frigurile și de cel care vine cu somn, spunînd pînă la urmă că vîntul e un fel de ne-

norocire cu care trebuie să te împaci pentru că n-ai ce-i face.

Cu Gigino orice treabă se rezolva simplu. Abia mînca şi constata :

— Uite că iar mi-e foame.

La fel cu somnul, adormea de la primul căscat. Aţipea, apoi aluneca de-a curmezişul, iar Carmine îi sprijinea capul pe genunchi. Şi văzîndu-l pe Gigino sfîşiat de dureri, chircit ca un făt înainte de naştere, Carmine îşi descoperi propria-i obîrşie. Pentru el a fost o relevaţie, un fel de splendoare neaşteptată. Gigino îl învăţa cine e el ; îi adîncea cunoaşterea.

— Iată-mi tovarăşul, fratele, îşi spunea. Cum de n-a bănuit mai devreme ?

Şi Carmine căuta să aşeze cît mai bine capul rănitului. Îl neliniştea picăturile de sînge şi gemetele care scăpau, în somn, din gura orgolioasă. Din trupul adormit, mlădios şi nepăsător ca al unui căţelandru, se răspîndea un parfum rustic, despre care Carmine se tot întreba dacă e miros de grădină, de mosc sau de vanilie. În orice caz, era un miros curat şi puternic. Carmine băgă de seamă că Gigino are buzunarele pline cu petale de iasomie şi hainele-i sînt impregnate de parfumul lor. Iată, ăsta era mirosul lui.

Gigino vorbea din adîncul fierbinţelii şi Carmine nu înţelegea totdeauna ce spune. O dată i se păru că aude cuvîntul „foame“, apoi îl văzu pe Gigino lovindu-şi unul de altul picioarele lui desculţe, de parc-ar fi încercat să fugă, şi lupta asta în beznă, dintre Gigino şi coşmarul lui,

Carmine o simţi ca pe o remuşcare. Se simţea răspunzător. Se simţea răspunzător de tot ceea ce, pînă atunci, îi fusese indiferent, de chinurile adolescentului care dormea cu capul proptit de genunchii săi, de sudoarea, de copilăria, de gura copilului care nu mai putea zîmbi, dar şi de luminile confuze care se filtrau prin ferestruică, de freamătul care stăruia deasupra pieţii ce se pregătea pentru viaţa ei nocturnă cu un sforăit animalic, şi de celula aceea care i-a unit mai strîns decît patria comună. Dintr-o dată se simţi inundat de toată ura şi pizma strînse în el o viaţă întreagă. Revăzu New York-ul cu afronturile şi dispreţul lui. Se auzi şoptind : „New York, exilul meu şi neamul meu cel renegat... Te urăsc“. Dar se petrecu acest lucru suprinzător : înverşunarea pe care o încerca nu-i abătea în întregime gîndurile de la Gigino, de parcă trecutul nu mai putea produce în el o vibraţie durabilă.

Scîrţîitul trapei care se ridica şi şoaptele rituale ale locatarilor de la parter îl aduseră pe Carmine la realitatea ciudatei sale situaţii.

— Nu mai sînt decît doi.

Carmine tresări. Apariţiile acestea neaşteptate îl speriau.

— Cine-i ? întrebă.

— Noi... noi... La uşă nu mai sînt decît doi. Şi tot numai doi şi la Sfînta-Eulalia-a-Catalanilor. Trebuie răbdare. Şi-ăştia o să se sature. Da, v-am adus o scrisoare.

Carmine le mulţumi.

Scrisoarea coborî din tavan, împreună cu o gamelă atîrnată de o frînghie. Era un mesaj scris la persoana a treia anunţînd că din prudenţă s-a socotit potrivit ca „Doamna să fie îndemnată să se-ntoarcă la New York."

Gigino se trezi.

— De la portar ? întrebă el arătînd scrisoarea.

— De unde ştii ? îl întrebă Carmine.

— Păi de la cine altcineva ar putea fi ?

— Nu ştiu. Poate de la soţia mea.

— O, nu, replică Gigino. E de la portar. Toate hotelurile bune au unul ca el.

— A sfătuit-o pe soţia mea să plece.

— Într-un fel sau altul, tot ar fi plecat.

— Da de ce să plece ? întrebă Carmine.

— Pentru că femeile nu prea ştiu cum să ierte.

Carmine se gîndi că Gigino are dreptate şi că în privinţa aceasta bărbaţii sînt animaţi de sentimente mai bune. Sînt mai nobili. Mai devotaţi. Da, ştia asta. Şi înţelegea : „Am trădat jocul social. Babs n-o să mi-o ierte niciodată." Dar în aceeaşi clipă se gîndi : „Şi ce mă interesează, din moment ce eu joc o altă partidă."

Atunci Gigino repetă :

— Femeile nu prea ştiu cum să ierte, iar cînd Carmine îl întrebă :

— Dar de unde ai învăţat tu asta ? crezînd că rosteşte o frază pe de rost, Gigino, fără să înţeleagă sensul întrebării, răspunse :

— Pe plajă, domnule, am învăţat-o pe plajă unde ele au o purtare că te apucă jalea.

Apoi privi pivniţa, gamela aşezată pe jos în care supa se răcea ; se uită şi la cămaşa lui pătată de sînge şi spuse :

— Ai zice că iar e război.

— Război ? se miră Carmine. Dar tu de bună seamă că pe vremea războiului abia te născuseşi.

Gigino prinse să chibzuiască.

— Desigur că mă născusem dacă mi-l amintesc. De altminteri credeţi că trebuie să vezi ca să ştii ? Războiul nu-i decît un vacarm asurzitor şi duhoare de putreziciune...

— Dar americanii, întrebă Carmine, îi mai ţii minte pe americani, Gigino ?

Dintr-o dată Carmine îşi dădu seama că i-ar fi părut bine ca Gigino să-şi fi amintit de ei. Era ca şi cum şi-ar fi descoperit un punct comun şi asta îl exalta, nu ştia de ce anume, de parcă el şi Gigino ar fi avut acelaşi prieten sau aceeaşi femeie.

— Ia spune Gigino...

— Închipuiţi-vă, răspunse mişcat Gigino, închipuiţi-vă că în cartierul meu toţi americanii erau negri. Şi văzînd cum Carmine se prăpădeşte de rîs, Gigino îi spuse : Că ciudat om mai sînteţi ! Ieri voiaţi să mă omorîţi şi azi vă fac să rîdeţi. Dumnezeu să mai înţeleagă... Apoi adăugă : Dumnezeu să mai înţeleagă cum ajung oamenii să fie duşmani...

În aceeași clipă însă, simți o durere cumplită și Gigino nu mai avu poftă să vorbească nici de război, nici de femei, nici de vînt, de nimic, oricît ar fi fost de interesat.

Moartea are șiretenii nebănuite. Își ascunde mișcările, iar semnele care-i prevestesc victoria sînt adesea greșit interpretate. Victimă a unei astfel de confuzii, Carmine își făcea iluzii. Se înverșuna să nădăjduiască și, ghemuit într-un colț al pivniței, i se părea că descoperă pe fața obosită a lui Gigino semne de vindecare. Ca de pildă, obrajii lui îmbujorați. Pentru Carmine asta însemna că băiatul se înzdrăvenește. Sau sonoritatea vocii lui care redevenea la fel de stridentă ca pe vremea cînd își vindea iasomia. Ba chiar mai stridentă, deși Gigino își potolea pe cît putea vaietele. Dar dacă și-ar fi dat drumul? Dacă ar fi strigat ca înainte? Vocea i s-ar fi auzit în tot orașul. Și mîncărimea ce o simțea în jurul plăgii, nu era oare un semn că rana se cicatriza?

— Nu mai sîngerezi, spuse Carmine.

Așa și era. Picăturile care-i năclăiau bandajul se opriseră.

— Zău? întrebă îngrijorat Gigino. Nu mai sîngerez? Nici nu-i de mirare. Mă simt ca un sac gol.

Dar pentru Carmine nu mai exista nici un pericol, nici o amenințare și nu băga de seamă prezența apăsătoare a morții care mergea întins spre Gigino și începea de pe acum să-l nimicească.

Ca să-i mai abată gîndurile, Carmine îi po vestea despre America. Încerca să i-o descrie în toată măreţia ei, nu pentru propria-i plăcere sau satisfacţie — acum începuse să nutrească un fel de ataşament faţă de închisoarea aceea — ci pentru că nădăjduia ca astfel, prin mijlocirea acelor imagini, să-l îmbărbăteze pe Gigino şi poate chiar să-i grăbească vindecarea.

Proptit într-un cot, Gigino îl asculta cu atenţie. Carmine îi spunea că de cum va fi în stare să umble şi să plece fără să atragă atenţia, lucrurile vor lua o întorsătură cît se poate de bună.

— O să vezi tu, Gigino, într-o zi, două plecăm. Te iau cu mine. O să faci avere.

— Zău, chiar credeţi ?

Atitudinea lui Gigino exprima numai îndoiala. Începea să aibă junghiuri în picioare şi în umeri. Simţea nişte dureri ciudate care-i brăzdau membrele. Uneori durerea pornea dinspre umăr spre mînă, alteori urca dinspre mînă spre umăr, provocîndu-i nişte contracţii insuportabile. Dar Gigino repeta :

— Zău, chiar credeţi ? Să nădăjduim. Pentru că atîta vreme cît voi fi în starea asta, nici dumneavoastră nu puteţi ieşi de-aici.

— Eşti sigur ?

— Ba bine că nu. Acum sîntem ca şi căsătoriţi. Ba chiar mai rău, pentru că nici eu nu pot ieşi fără dumneavoastră, nici dumneavoastră fără mine.

— Dar de ce ?

— Se tem să nu dați alarma. De ăștia se tem cel mai mult, de cei care ar putea da alarma. În cartierul ăsta toate casele au cîte ceva de ascuns. Înțelegeți ? Și pe lîngă asta, toate casele se leagă între ele prin parter. Da, domnule, poți face înconjurul pieții fără să ieși afară. Asta e. Așa că dacă un polițai își vîră nasul în vreo casă, e amenințat tot cartierul.

— Și dac-aș ieși ? întrebă Carmine.

— N-ați face mai mult de douăzeci de metri.

Gigino ținea în mînă o armă imaginară și, plescăind din limbă, imită zgomotul sec al împușcăturii.

— V-ar suna ceasul, spuse. Și cum Carmine părea că nu înțelege, adăugă : Au pus pîndari peste tot, la ferestre, pe acoperișuri, în balcoane. Stau cocoțați colo sus ca îngerii, cu automatul pe genunchi. Mai vin nevestele să le țină de urît. Vă spun că n-aveți nici o șansă. Sînt buni trăgători.

În vocea lui Gigino nu răzbătea nici o urmă de dușmănie. Vorbea cu un ușor accent de regret, de parcă-și dădea seama de ciudățenia situației și căuta să se scuze : „Nu-mi purtați pică, părea că lasă el să se subînțeleagă. Nu-mi purtați pică pentru că lucrurile sînt cum sînt." Dar n-o spunea.

Trapa se deschidea iar, ca un uriaș ochi orb, și iarăși vocile de sus șopteau noutăți, și iarăși anunțau prezența amenințătoare a carabinierului care, Dumnezeu știe de ce, „nu se da

bătut". După aceea tot restul zilei a urmat o tăcere nesfîrşită, opacă, o tăcere înspăimîntătoare de parcă groapa aceea neagră în care se refugiaseră Carmine şi Gigino era la o mie de leghe sub pămînt.

Subit Carmine îşi dădu seama de ceea ce era vădit. În ciuda semnelor acelea secundare, în capul lui se făcu lumină. Ar trebui acum să arătăm cu de amănuntul, rînd pe rînd, toate gîndurile, toate senzaţiile prin care el avu revelaţia apropiatei morţi a lui Gigino. Mai întîi neputinţa lui de a se uita în altă parte decît la trupul acela bolnav şi totdeauna cu un sentiment de spaimă sau de disperare; la fel şi neputinţa lui de a scăpa de gîndul că fiecare emoţie pe care o resimte, o trăieşte acum pentru ultima oară. Carmine se surprinse astfel gîndindu-se că părul lui Gigino avea o culoare cu totul neobişnuită, întunecat şi lucitor, pieptănat lins, ca părul unui hindus. Şi imediat după-aceea se gîndi, firesc oarecum, că după moartea copilului, părul avea să-şi piardă luciul. Din clipa aceea Carmine îl văzu pe Gigino aşa cum era el de fapt, prăvălit, una cu pămîntul, cu părul lipit de sudoare, respirînd gîfîit.

Presentimentul inevitabilului se răspîndi imediat în afara pivniţei, cuprinse întreaga casă, urcă în clădire pe căi necunoscute şi schimbă totul. Prin trapă nu mai veniră veşti şoptite, ci nişte femei de toate vîrstele, care coborîră pe o scară, ca nişte libărci, cu paşi grăbiţi, cu glasuri şi gesturi care le făceau să semene cu o

misterioasă liotă de bocitoare. Făcură de strajă lîngă Gigino, fapt căruia Carmine nu reuşi să-i ghicească semnificaţia. Pînă la urmă veni şi medicul. Constată că Gigino are dureri atît de mari că îl apuca leşinul. Văzu că băiatul e scuturat de nişte spasme deosebit de violente, că nu mai putea nici să bea, nici să vorbească, şi că printre buze i se scurgea o spumă de un roz mohorît. Spunea într-una : „E prea tîrziu, e prea tîrziu". Şi cînd Carmine urlă : „Ce e prea tîrziu", doctorul îi răspunse : „Nu mai e nici o speranţă ; aţi înţeles ?" La început pomeni de un medicament, un fel de ser la care ar fi trebuit să se gîndească, apoi cu resemnarea neputinţei rosti cuvîntul „tetanos", iar Carmine se auzi repetînd „tetanos", în timp ce medicul pleca, şi rămase numai el, Carmine, nemişcat la capătul scării, fără apărare.

Moartea lui Gigino i-a dat curajul să-şi privească în faţă propriul său sfîrşit. Totul s-a petrecut foarte repede. A fost o clipă de libertate pură care-l mai lăsa încă să accepte sau să renunţe. Se miră de rapiditatea cu care merse spre Gigino. Îl văzu ghemuit pe pămînt, zvîrcolindu-se din ce în ce mai convulsiv, mai violent. Dădu femeile la o parte. Unele se rugau, tot făcînd la cruci, altele vorbeau între ele cu nişte voci dure, care se ciocneau parcă una de alta. Le spuse brutal să tacă.

— Am să duc copilul la spital, urlă el. Şi pentru numele lui Dumnezeu, mai tăceţi o dată.

— De ce la spital ? întrebă o femeie. Oricum, tot moare.

Carmine se plecă asupra lui Gigino şi-i luă pulsul. Încercă să-l ridice dar nu reuşi. Trupul ghemuit era ţeapăn şi, cînd Carmine îl atinse, tresări de durere. Spuse „aşteaptă-mă aici, băieţaş...“ dar în vocea lui nu era decît disperare. Apoi îl chemă „Gigino, Gigino“, aşa cum le vorbeşti muribunzilor şi îşi ascultă glasul cu groază, de parcă vocea lui ar fi fost într-un anume fel răspunzătoare de moartea lui Gigino.

Copilul deschise ochii. Încercă să vorbească dar din gîtlej nu-i ieşi decît un horcăit şi spuma se închise din nou peste colţurile buzelor. În clipa aceea Carmine privi adevărul în faţă. Gîndi : „Trebuie să acţionez. Trebuie să acţionez imediat.“ Mai spuse :

— Aşteaptă-mă aici, mă duc s-aduc ajutor.

Atunci Gigino, cu vocea lui aspră, rosti numele lui Carmine, care se simţi proiectat spre scară, de parcă trapa l-ar fi aspirat. În sinea lui, Carmine văzu gesturile pe care avea să le facă peste cîteva clipe. Se văzu urcînd, simţi sub pingele treptele scării şi mîinile apucînd balustrada. Repetă „Aşteaptă-mă băieţaş, aşteaptă-mă...“ şi apropiindu-se de Gigino îi şterse cu grijă sudoarea care-i curgea pe obraji. Aplecat asupra lui, cu inima străpunsă de o durere cum n-a mai simţit vreodată, îl sărută îndelung, aspirînd mirosul tainic şi călduţ pe care atîta vreme n-a reuşit să-l identifice, parfumul acela de iasomie care-i stăruia în veşminte şi care

încă mai ascundea groaznicul miros al morții. Se apropie apoi de scară, se strecură prin trapă, se miră că parterul era pustiu și, plecîndu-și puțin capul ca un înotător care se pregătește să plonjeze, se apropie de prag.

Dincolo era piața, pustie și ea. Era la amiază. Se gîndi : „Bine-ar fi să reușesc."

În piață, la ora aceea de la amiază, era singur. Carmine bănui undeva departe, într-un punct imprecis al cerului, prezența omului care-l pîndea și vreme de o clipă simți prezența aceea ca un fel de tovărășie. Era deci piața, omul acela și el. Întoarse capul căutînd din ochi silueta celui care avea să-l doboare și căutarea aceea îi stăpîni toate gîndurile. „Dacă aș ieși, se gîndi. Dacă aș reuși s-ajung repede la zidul din față și de-acolo o dau în ulițele alea și după-aceea s-o iau la goană..." Își închipui șuieratul glonțului, își imagină, de asemeni, glonțul, rotund și neted, care avea să-l atingă și avea să-l elibereze.

„S-ar zice că mor pentru puștiul ăla", gîndi el.

„S-ar zice că mor la Palermo".

„S-ar zice că mor aici, chiar acum."

Proptit de pervazul ușii, Carmine privi orbit de soare piața și caldarîmul pustiu care se întindea în fața lui. Părea o plajă de prundiș. Orașul era strivit de zăpușală. Se gîndi că-i un vulcan în erupție, de care n-avea cum să scape. Trebuia să sară în prăpastie. Carmine făcu atunci un salt, străbătu cîțiva metri în goană. Încremeni în mijlocul pieții unde lumina, căl-

dura și zgomotul se prefăcură dintr-o dată în întuneric, frig și tăcere. Carmine mai apucă să-și spună „O să rămîn aici...“ cuprins de o bucurie intensă, apoi se prăbuși în agonie cu fața lipită de caldarîm.

În jurul lui, sub soarele barbar al amiezii, oamenii se strînseră roată.

Cînd l-au ridicat, era mort.

EPILOG

Trăiam pe un pămînt care, de mult foarte, a scăpat dintr-un cataclism, un fel de Atlantidă ce şi-a păstrat o limbă pe care zeii înşişi ne-au învăţat s-o vorbim, căci zei voi numi acele puteri prestigioase, informe, ca lumea marinarilor, ca lumea închisorilor, ca lumea Aventurii care ne dirijează întreaga noastră viaţă, şi de unde viaţa noastră îşi scoate hrana ei, viaţa ei.

JEAN GENÊT.

N-aş putea spune ce anume am simţit cînd la New York s-a răspîndit zvonul că a murit Carmine. Spun „zvon", deşi cuvîntul e prea precis: n-au fost decît nişte vorbe spuse în treacăt şi repede înăbuşite. Era necuviincios să se vorbească despre un om pe care toţi îl cunoscuserăm şi care a fost executat într-o piaţă. Cei de la *Fair* vedeau într-asta o încălcare a bunei-cuviinţe şi, într-o anume măsură, un afront.

„Instinctul meu nu m-a înşelat", ofta mătuşa Rosie cînd era numai cu mine şi îşi îngăduia să facă unele confidenţe. O văd şi-acum cît era de înspăimîntată, paralizată parcă de groază. Dar mai ştiam că în alte împrejurări simţul ei teatral precumpănea, şi că în prezenţa vechilor prieteni ai *business*-ului Mrs. Mac Mannox dădea de înţeles că, de fapt, Carmine fusese victima unui atentat. Totul pe ocolite. Această versiune a dramei i se părea mai potrivită cu interesele nepoatei ei. Dacă ar fi putut să-l îmbarce pe Carmine pe o fregată şi să mai

inventeze pe deasupra și o poveste despre o răscoală pe bord, sau vreo luptă cu pirați, ar fi făcut-o. Nu spuneam nimic. În comparație cu ceea ce auzeam prin alte părți, ipocrizia mătușii Rosie mă fermeca. Dedesubtul minciunilor ei auzeam parcă un cîntec.

Aflînd vestea, Babs fu scuturată de cîteva ușoare frisoane și cu asta s-a sfîrșit și suferința, Tocmai în ziua aceea trebuia să le împărtășească cititoarelor secretele unei metamorfoze complicate, ceea ce reclama întreaga ei atenție. Era ceva esențial și urgent. Iar seara trebuia să meargă la o petrecere, dacă nu chiar la două. Babs continua să-și petreacă serile într-un mod foarte complicat. Era și natural, din moment ce avea atîtea relații. În cercurile marii finanțe era pur și simplu divinizată.

Plecînd de la redacție mi-a întins ziarul și, cu grimasa ei obișnuită în clipele cînd era nemulțumită de ceva, îndrăzni să-mi spună : „Citește... Mi se pare că era prietenul tău." N-am avut puterea să-i răspund. Celelalte colege își continuau lucrul fără să se uite la ea.

În ochii lui Fleur Lee și ai celorlalți conducători ai revistei Babs apărea acum avantajată de faptul că știuse să-l părăsească pe Carmine la timp, și pentru că a reușit să evite situația de învinsă. Mai mult chiar : rupînd-o atît de repede cu el, Babs dobîndi un anume prestigiu, o reputație de femeie curajoasă. Reîntoarcerea ei precipitată era interpretată ca o acuzație anticipată, care făcea și mai evidentă culpabilitatea lui Carmine. Vorbeau despre

el dînd frîu liber tuturor bănuielilor. În sfîrșit Carmine fusese indentificat : avea toate semnalmentele unui om de nimic, vîrît în afaceri necurate. Moartea i s-a tras, desigur, dintr-o răfuială, sau, în ultimă instanță, putea fi vorba și de o sinucidere. Asemenea interpretări m-au indignat. Cu amintirile mele, cu trecutul meu nici nu puteam să reacționez altfel. Sufeream îngrozitor. Dar a izbutit oare această povestire să arate ce neam de vulturi mă înconjura ? Carmine care, pentru mine, era o ființă în carne și oase, al cărei destin mă obseda, pentru ei nu era decît o pradă. Se întreceau să-l sfîșie după legile inexorabile ale unui mediu pe care aș fi dorit să-l descriu așa cum este : mediocru, van, crud.

Și aș vrea să se înțeleagă limpede că am rupt-o definitiv cu această lume, așa cum îmi poruncise moartea lui Carmine. Dar în timp ce înainte vreme, pe cînd îmi făceam debutul și eram prietenă cu Babs, mi-ar fi fost greu să socotesc munca mea drept un al doilea exil, acum găseam în ea o bucurie. Iar disprețul pe care-l purtam în inimă avea să dăinuiască încă multă vreme. Și-apoi, acum știam ce anume a însemnat pentru mine Carmine : era Sicilia regăsită, mai tainică decît mi-aș fi putut-o eu închipui, pentru că trăia ascunsă în el. Și mai știam că m-am avîntat în întîmpinarea lui pentru a reclădi prin el ceea ce în mine se șubrezise ; pentru asta îl iubeam, și pentru visurile pe care numai el a reușit să mi le dăruiască.

Lumina lui Carmine s-a stins astfel peste Mulberry Street, așa cum s-a stins lumina baronului de D. peste satul Sólanto. Carmine a murit, a murit și baronul de D. S-au expatriat amîndoi ca să se împlinească ironia unui destin ce voia ca fiecare să moară acolo unde a trăit celălalt.

De la Antonio nu mi-a rămas decît relatarea ultimei sale lupte, așa cum a apărut într-un cotidian sicilian, o tăietură de ziar de care nu mă mai despart niciodată. Cronica fusese redactată în stilul grandilocvent și totodată familiar al inscripțiilor care relateză un eveniment memorabil — faptele mărețe ale unui cavaler sau o vizită regală — așa cum se găsesc destule pe fațadele bisericilor noastre. Și pentru ca cititorul să-și dea sema de tot ce Antonio ducea cu el în moarte, și să înțeleagă cîte s-au pierdut iremediabil prin moartea lui, cronica înșira o genealogie fastuoasă, în care figurau mai mulți eroi din antichitate și cîțiva sfinți. Și pentru ca toți să se simtă cutremurați cînd citesc povestirea, era proslăvită și amintirea copiilor acelora fără căpătîi, și a tinerilor țărani morți împreună cu el, o ceată de adolescenți cărora absurditatea soartei lor le inspirase în ultimul ceas al vieții, o seamă de înjurături groaznice și blesteme turbate, reproduse cu fidelitate de către cronicar, ca ultimele cuvinte ale unui muribund. În povestirea aceea mi se părea că totul era pus sub semnul poeziei și e impregnat de un lirism care pe mine mă mulțumea. Și mă liniștea ca

o răzbunare gîndul că şi-au luat rămas bun de la viaţă strigînd „putorile dracului", sau „dracu să vă ia", iar duşmanilor nevăzuţi le-au aruncat peste munte ameninţarea aceasta, demnă prin virulenţa ei, de un războinic din antichitate: „Dacă mi-ai fi la-ndemînă, ţi-aş lăsa cuţitul meu în cur..." Aşadar, pe măsură ce citeam relatarea aceasta, ea îmi apărea tot mai fabuloasă. Mi-am făcut din ea ruga mea zilnică. Ea mă purta în epoca paladinilor sorei Rita, îmi amintea de duminecile noastre cu sirop de migdale spălăcit şi *marsala* răsuflată, de grădina noastră strălucind de glicine, de numele încornorate săpate în zidurile mănăstirii, de veselele noastre litanii dar şi de somnul însorit al lui Antonio, pentru că de la el nu-mi rămînea decît hîrtia asta boţită — un mormînt modest.

Şi-acum Agata, micuţa Agata cu rochia ei neagră. Ea şi cu mine rămînem singurii martori ai trecutului, două supravieţuitoare ale unei lumi scufundate. Ea era înţelepciunea pămîntului şi în gura ei cuvintele erau mai mult decît cuvinte. Înţelegea orice mai repede şi mai bine decît toţi. Nu era învăţată, dar avea atîta inimă, că din ea putea să renască lumea.

Făcu din Carmine unul din eroii oratoriului pe care l-am descris, unde figurau protectoarele insulei noastre. Durerea Agatei luă astfel forma triumfală a unui act de iubire. Nu spunea niciodată despre Carmine că a murit, ci că „s-a reîntors". Dar unde s-a reîntors, Agata? În numele cerului, explică-mi. S-a reîntors în

cer ? în rai ? Nu răspundea. Carmine „s-a reîntors“. Şi cum vorbea adesea şi despre ea, spunînd că la momentul potrivit, atunci cînd Theo se va face mare, se va reîntoarce şi ea, nu-ţi puteai da seama dacă face aluzie la moarte sau se gîndeşte la reîntoarcerea ei în Sicilia.

Carmine rămînea astfel prezent în mijlocul nostru, proiectat parcă în realitatea vieţii noastre printr-un mijloc ştiut numai de Agata, vrăjitoarea. Era nevoie măcar de asta pentru a nu-l lăsa pe Alfio să se prăbuşească, şi în privinţa aceasta Agata era o adevărată minune. Cînd nu-i mai ajungea evanghelia, apela la mitologie. Am cunoscut-o bine şi ştiu că în nopţile în care o cuprindea deznădejdea şi şi-l închipuia pe Carmine înconjurat de cercul negru al ultimei sale gărzi, se întîmpla să-l trezească pe Calogero, să-l scuture şi să-l întrebe înspăimîntată : „Crezi că un bărbat poate fi prefăcut în taur ?“ Calogero îşi scormonea memoria şi, ca s-o liniştească, îi spunea că a văzut o asemenea poveste sculptată pe un zid. Atunci Agata adormea închipuindu-şi-l pe Carmine cu labele îndepărtate, cu un smoc de păr pe frunte, păscînd paşnic într-o cîmpie.

Spunea că ea e prizoniera voluntară a uitării şi avea o metodă ale cărei şiretenii mi le împărtăşea zilnic. „Ar trebui şi tu să uiţi“, îmi spunea. Vorbea de trecutul nostru ca de o greutate ce ne era legată de picioare. Cînd nu reuşea să mă facă să-i împărtăşesc entuziasmul, îmi mai spunea „iar ţi s-au înnecat corăbiile...“ Avea entuziasme de fetiţă care se

minunează de toate, deși toate sînt fapte obișnuite; dar ca una care a evadat din mizerie, tremura mereu la gîndul că lucrurile ce o minunau să nu fie cumva doar un miraj. Atunci aveam grijă să mă minunez și eu. Și găseam și eu că Theo e frumos ca Botezătorul, frumos ca un gentilom otoman, frumos ca o icoană, ca un tablou, ca mai știu eu ce; și cariatida de la intrarea cinematografului era mai aurită decît Madona de la Micul Scaun, și că actrița care venise să mănînce a *pizza* „La Alfio", steaua aceea îmbrăcată după ultima modă, avea un corp de să-ți stea ceasul și, în sfîrșit, că te apucă amețeala de cîtă grijă ne mai poartă Dumnezeu. Niciodată însă Agata n-a rostit cuvîntul Palermo. Dacă din nebăgare de seamă, vreunul dintre noi, Theo, Calogero sau eu, lăsam să ne scape acest nume, Agata își ducea mîinile la urechi țipînd: „Tăceți! Vreți să mă omorîți..." Și mai spunea „Memoria e iadul."

Dintre noi două, ea era cea mai puternică și vreau ca ultima imagine a acestei povestiri să fie chipul micuței Agata, care a devenit prietena mea. Agata mă întîmpina în ușa restaurantului „La Alfio", căci alergam s-o văd zilnic și atît de repede că uneori mi se părea că am traversat New York-ul desculță. „Ședeți, fetele mele..." Asta o spunea Alfio. „Bine că ai venit, Gianna! Te așteptam." Asta o spunea Agata, în jurul căreia se stabiliseră ciudatele noastre relații, micuța Agata în rochie neagră, paznica gîndurilor noastre, veghind să nu rostim cuvîntul care ar putea să tulbure liniștita

noapte a amintirilor noastre, Agata care se învîrtea în jurul mesei, alerga la bucătărie, se-ntorcea, mergea de la unul la altul, totdeauna cu batista legată în jurul capului, şi ne îmbuiba cu bucate născocite de ea, se dăruia bucuriei şi uneori dansa, numai ca să nu fie rostit cuvîntul ce ne stăpînea pe toţi şi mocnea în noi ca un etern incendiu...

Cui să fi încredinţat puţinele lucruri pe care le ştiam noi despre Sólanto?

Nu se mai vedeau lumini la ferestrele castelului veghiat de grădinarul cel ursuz, pitit într-un colţ întunecos, cu şapca lui mare înfundată pînă peste ochi. Don Fofó nu mai venea pe aici decît rareori. Locuia acum într-o casă din munţi. O ţărăncuţă care n-avea altă treabă decît să-i ţină de urît, o fetişcană — prin partea locului se spunea, o copilă — i-a născut un fiu. Ca să se împlinească voinţa baronului de D. l-au botezat Antonio.

Pe copil îl creşte Zaira.

Moulin du Breuil 1961
Mondello 64—65
Morainville 1966.

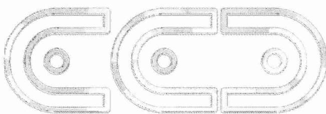
CUPRINS

Redactor : NICULINA BENGUȘ
Tehnoredactor : AURICA IONESCU

Dat la cules 15.06.1968. Bun de tipar 08.11.1968. Apărut 1968. Tiraj 30.140 ex. broșate. Hîrtie tipar înalt tip B. mat de 63 g/m². Format 700×900/32. Coli editoriale 17,40. Coli tipar 14,75. A. nr. 6.172. C.Z. pentru bibliotecile mari și mici 84—31=59.

Intreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918". Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97, București, Republica Socialistă România
Comanda nr. 1658

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

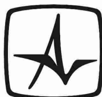

și

CAT Graur

Antwerpen

2023